

Bind 14 af 15
Udvalgte værker af Lenin
November 1920–Juli 1921

Indholdsfortegnelse

Til den danske udgave	7
Tale på den alrussiske konference med delegerede fra udvalgene for politisk voksenundervisning i guvernementernes og amternes skolevæsen	
3. november 1920	13
8. alrussiske sovjetkongres 22.-29. december 1920 .	23
Om fagforeningerne, om den nuværende situation og om kammerat Trotskijs fejl	54
Krisen i partiet	79
Endnu en gang om fagforeningerne, om den nuværende situation og om kammeraterne Trotskijs og Bukharins fejl	90
De fraktionelle aktioners fare for partiet	91
Formel demokratisme og revolutionær formålstjenlighed	94
Den politiske fare ved splittelse i fagbevægelsen ...	95
Om de principielle divergenser	100
Politik og økonomi. Dialektik og eklekticisme ...	103
Dialektik og eklekticisme. »Skole« og »apparat« .	111
Slutbemærkninger	121
RKP(b)'s 10. kongres 8.-16. marts 1921	129
Udkast til 10. partikongres' resolution om partiets enhed	129
Udkast til 10. partikongres' resolution om den syndikalistiske og anarkistiske afvigelse i vort parti	132
Tale på transportarbejdernes alrussiske kongres ..	136

Til de kommunistiske kammerater i Aserbajdsjan, Grusien, Armenien, Dagestan og Bjergrepublikken	149
Om Levnedsmiddelskatten	152
I stedet for indledning	152
Om Ruslands nuværende økonomiske liv	153
Om levnedsmiddelskat, om fri handel, om koncessioner	163
Politiske resultater og konklusioner	181
Slutning	186
Kommunistisk Internationales 3. Kongres	189
1. RSFSR's internationale stilling	189
2. Forholdet mellem klassekræfterne i international målestok	190
3. Forholdet mellem klassekræfterne i Rusland ..	191
4. Proletariatet og bønderne i Rusland	191
5. Krigsforbundet mellem proletariatet og bønderne i RSFSR	192
6. Overgangen til rigtige økonomiske relationer mellem proletariatet og bønderne	193
7. Betydningen af og betingelserne for, at sovjetmagten giver plads for kapitalisme og koncessioner	193
8. Vor levnedsmiddelpolitik's resultater	194
9. Det materielle grundlag for socialismen og planen for Ruslands elektrificering	194
10. Det »rene demokrati«, II og II½ Internationale, de socialrevolutionære og mensjevikkerne som kapitalens forbundsfæller	195
Tale til forsvar af Kommunistisk Internationales taktik	197
Noter	208
Navneregister	221

Til den danske udgave

Stoffet i dette bind stammer fra tiden 3. november 1920-1. juli 1921. Lenins skrifter fra dette tidsrum findes i Samlede Værker, 5. russiske udgave, bd. 41-44. Sidetallet i det foreliggende bind svarer til en god syvendedel af sidetallet i den russiske udgave. Titlerne i den russiske udgave er som oftest tilføjet af den russiske redaktion; de er bibeholdt i den foreliggende oversættelse, med undtagelse af titlen på dette binds første artikel, fordi denne titel ikke lod sig oversætte direkte. Titlen er fordansket af den danske redaktion.

Den første artikel, om folkeoplysning, vidner om, at Sovjetrusland var indtrådt i en periode, hvor fredens opgaver havde afløst for s var skrigens. Det ideologiske arbejde havde fået sin særlige betydning:

»Kommunismen skal blive forståelig for arbejdermasserne som deres egen sag... For os er den allerede ikke længere et program, en teori og en opgave, for os består denne sag i dagens faktiske opbygning.«

I *beretningen til den 8. sovjetkongres* fremhævede Lenin nødvendigheden af at forøge produktionen, især i landbruget. Det var i denne beretning, Lenin indgående forklarede elektrificeringens betydning for opbygningen af en maskinel storindustri og fremsatte sin berømte formulering:

»Kommunisme – det er sovjetmagt plus elektrificering af hele landet.«

Elektrificeringsplanen GOELRO kaldte Lenin for partiets andet program. Han lagde stor vægt på den økonomiske opbygnings internationale betydning:

»Når Rusland dækkes af et tæt net af elektricitetsværker og store tekniske anlæg, så vil den økonomiske opbygning af kommunismen blive et mønster for det kommende so-

cialistiske Europa og for Asien«.

Om opbygningen af fagforeningerne måtte Lenin kæmpe med stridende grupper i partiet. Dette afspejles i dette binds to artikler om fagforeningerne: *Om Fagforeningerne*, *Om Den Nuværende Situation Og Om Kammerat Trotskij's Fejl*, og *Endnu En Gang om Fagforeningerne Om Den Nuværende Situation Og Om Kammeraterne Trotskij's Og Bukharins Fejl*. Striden behandles også i artiklen *Krisen i Partiet*. Lenin karakteriserede fagforeningerne som en skole i forvaltning, i økonomisk drift, en skole i kommunisme.

Som det også fremgår af titlerne, kom Bukharin til at spille en særlig rolle i fraktionsstriden. Han foregav at ville mægle mellem Lenin og Trotskij, men i realiteten blev hans forsøg til et angreb på Lenin og dennes tilhængere, og han sluttede sig hurtigt til Trotskij. Lenin betegnede i denne forbindelse Bukharin som »hjælper for det værste og skadeligste fraktionsvæsen«.

Ruslands Kommunistiske Partis, RKP (b)'s 10. kongres står særlig markant i partiets historie. På den ene side var den fase i landets historie begyndt, hvor krigstilstand var afløst af en i hvert fald midlertidig fred, og hvor fredstilstanden blev fastslået i traktater med mindre lande (Finland, Polen, Iran, Afghanistan, Tyrkiet o.a.), ligesom visse handelsforbindelser med vestlige lande var etableret. Fredelig sameksistens mellem stater i de to samfundssystemer var ledetråden for Sovjetunionens udenrigspolitik.

På den anden side var situationen indadtil overordentlig vanskelig. Efter fire års imperialistisk krig, og derpå tre års forsvarskrig mod oprør og udenlandsk intervention, var landets produktionsliv lammet. Der opstod brændselskrise, kaos på jernbanerne, indenrigspolitiske forviklinger og bondeoprør ledet af kulakker. I begyndelsen af marts 1921 udbrød et oprør blandt matroserne i fæstningen Kronstadt. Lenin betegnede en stor del af arbejderklassen som »deklasseret«, »slået ud af sit klasseleje«.

På denne partikongres redegjorde Lenin for den nye økonomiske politik, NEP. Den skulle afløse den stramme »krigskommunisme«, som intet havde med kommunisme at gøre, men bestod af nødtvungne restriktioner forårs-

get af krigens krav. NEP tillod nu en vis privatproduktion og privathandel, samtidig med at sovjetstaten beholdt de vigtigste økonomiske kommandohøjder – f.eks. bankerne.

Bøndernes afleveringspligt blev afløst af en levnedsmiddelskat.

Denne økonomiske politiks betydning for landet og for udviklingen fra kapitalisme til socialisme analyserede Lenin også i en senere artikel: *Om Levnedsmiddelskatten*. Denne artikel er tillige bemærkelsesværdig ved sin analyse af Ruslands daværende økonomiske strukturer og af statskapitalismens betydning.

På den 10. partikongres kom partistridighederne til diskussion. Dette bind indeholder to skrifter derom, Lenins *Udkast Til 10. Partikongres' Resolution Om Partiets Enhed* og hans *Udkast Til 10. Partikongres' Resolution Om Den Syndikalistiske Og Anarkistiske Afvigelse I Vort Parti*.

I denne forbindelse gjorde Lenin opmærksom på, at både den udenlandske og den indenlandske kontrarevolution nu var slået ind på en bestemt taktik: de angreb ikke så meget selve sovjetstaten som det kommunistiske partis rolle. De opfordrede som i Kronstadt til at fjerne kommunisterne fra sovjetterne for derved at skabe betingelser for genindførelse af kapitalisme og godsejervælde. Partiets enhed og konsekvente kamp mod en sådan bestræbelses hjælpere i landet måtte derfor tillægges særlig betydning.

I *Tale På Transportarbejdernes Alrussiske Kongres, 27. marts 1921*, klarlagde Lenin først de tre kræfter: arbejderklassen, bønderne og kapitalist- og godsejerklassen, som var bestemmende for revolutionens gang. Han forklarede de delegerede, hvilke forandringer der var foregået med bønderne under revolutionen, hvor de var blevet befriet for det gamle styre og godsejervældet, men hvor »mellem-bønderne« til gengæld var blevet besiddere. De prægedes nu af besiddermentalitet og var derfor en altid svingende kraft, ude af stand til at holde en fast kurs. Så meget vigtigere var arbejderklassens førerskab i forbundet mellem arbejderklassen og de arbejdende bønder. Lenin betonede videre transportvæsenets rolle i sammenkoblingen af industrien og landbruget.

I 1921 var det tydeligt, at et tættere samarbejde mel-

lem de indtil da separate sovjetrepublikker var påkrævet. De transkaukasiske republikker sluttede sig sammen. I sin hilsen til kommunisterne dér bemærkede Lenin, at forholdene i disse egne krævede en langsommere, mere forsigtig, mere systematisk overgang til socialismen, end det havde været muligt i selve Sovjetrusland. I Sovjetrusland havde det været nødvendigt at slå den første breche i verdenskapismlen, at hævde sig i en frygtelig krig mod hvidgardisterne, mensjevikkerne og de socialrevolutionære, som støttedes af den imperialistiske verdens sejrherrelande, den såkaldte Entente, der opretholdt blokade af sovjetlandet og ydede kontrarevolutionen militær støtte. Kommunisterne i Transkaukasien havde mulighed for at gå anderledes frem og måtte undgå at kopiere fremgangsmåden i Sovjetrusland; de måtte selvstændigt drage lære af erfaringerne fra revolutionskampene i årene 1917-1921.

Lenins teser til Kommunistisk Internationales 3. kongres i 1921 og en af hans taler på kongressen afslutter dette bind.

Internationalen, Komintern, var blevet verdensomfattende. Dens partier havde ved adskillige lejligheder deltaget i betydelige kampe hver i sit land – kort før kongressen således under den såkaldte marts-aktion i Tyskland. De enkelte partiers ideologiske og organisatoriske selvstændighed var blevet befæstet gennem bekæmpelsen af centristiske (reformistiske og revisionistiske) tendenser i partierne. Hovedopgaven var nu at finde de rette veje til at forberede den socialistiske revolution ud fra de forhåndenværende betingelser i hvert enkelt land.

Lenin vendte sig i talen navnlig mod en såkaldt offensivteori, dvs. nogle kommunistiske leders tilbøjelighed til at lade deres ønsker bestemme deres handlinger, at lade sig nøje med at tale om »mål« i stedet for at holde sig til principperne: proletariats diktatur og det kommunistiske partis ledende rolle. Bemærkelsesværdig er også Lenins analyse af begrebet masser i denne tale.

Udvalgte værker
november 1920 – juli 1921

Tale på den alrussiske konference med delegerede fra udvalgene for politisk voksenundervisning i guvernementernes og amternes skolevæsen

Kammerater, tillad mig at fremsætte nogle tanker, som dels er blevet berørt i det kommunistiske partis central-komité og i folkekommissærernes råd vedrørende organisationen af Glavpolitprosvet, hovedkomiteen for politisk voksenundervisning, dels er opstået hos mig i anledning af det forslag, som blev forelagt for folkekommissærernes råd. I går blev dette forslag vedtaget som grundlag, og det vil senere blive drøftet i detaljer endnu en gang. (1)

Må jeg for egen regning blot nævne, at jeg fra begyndelsen har stillet mig overordentligt negativt til ændringen af navnet på jeres institution. Efter min mening er det undervisningskommissariatets opgave at hjælpe folk med at lære noget og at lære andre noget. I den tid, jeg har fået erfaring med sovjetforhold, er jeg blevet vant til at betragte forskellige betegnelser som barnlige morsomheder, enhver ny betegnelse er jo en slags morsomhed. Nu er den nye betegnelse allerede blevet godkendt: Glavpolitprosvet.

Da dette spørgsmål er afgjort, skal I ikke tage min bemærkning som andet end en personlig bemærkning. Hvis foretagendet ikke indskrænker sig til kun at ændre navnet, kan det kun hilses velkommen.

Hvis det lykkes for os at drage nye medarbejdere ind i det kulturelle oplysningsarbejde, så vil det ikke blot dreje

sig om et nyt navn, og så kan man affinde sig med den »sovjetiske« svagheit for at klæbe etiketter på ethvert nyt foretagende og på enhver ny institution. Hvis det lykkes for os, opnår vi mere, end vi har opnået indtil nu.

Det vigtigste, som skal få kollegerne til at deltage sammen med os i det fælles kulturelle oplysningsarbejde, drejer sig om at få oplysningsarbejdet forbundet med vor politik. Betegnelsen kan foregribe et og andet, hvis der er et behov for at foregribe det, for vi kan ikke på nogen som helst front af oplysningsarbejdet stå på det gamle standpunkt, at oplysning skulle være apolitisk, vi kan ikke udføre oplysningsarbejde uden forbindelse til vor politik.

En sådan tanke var og er fremherskende i det borgerlige samfund. Betegnelsen »apolitisk« eller »upolitisk« oplysning tilhører bourgeoisiets hykleri, det er intet andet end bedrag over for masserne, som for 99 procents vedkommende er kuert af kirkens, privatejendommens o.a. herredømme. Bourgeoisiet, som hersker i alle endnu borgerlige lande, beskæftiger sig netop med dette massebedrag.

Og jo større betydning dette apparat har der, jo mere bundet bliver det af kapitalen og dens politik.

I alle borgerlige stater er forbindelsen mellem det politiske apparat og oplysningsarbejdet overordentlig stærk, selv om det borgerlige samfund ikke direkte kan erkende dette. Imidlertid bearbejder dette samfund masserne gennem kirken, gennem hele privatejendommens system.

Vor grundlæggende opgave består bl.a. i at konfrontere den borgerlige »sandhed« med vor sandhed og at få denne anerkendt.

Overgangen fra det borgerlige samfund til proletariats politik er meget vanskelig, så meget mere som bourgeoisiet utrætteligt bagvasker os med hele sit propaganda- og agitationsapparat. Det anstrenger sig mest af alt for at udviske den yderst vigtige rolle, som proletariats diktatur skal udfylde, dets opdragende opgave, som er særlig vigtig i Rusland, hvor kun et mindretal af befolkningen tilhører proletariatet. Imidlertid skal denne opgave her stilles i forgrunden, fordi vi skal forberede masserne til den socialistiske opbygning. Der kunne overhovedet ikke være tale om proletariats diktatur, hvis proletariatet ikke i sig selv havde udformet en høj grad af bevidst

orientering, fast disciplin og stor offervilje i kampen mod bourgeoisiet, dvs. hvis det ikke stillede sig den samlede sum af opgaver, som det er nødvendigt at løse, for at proletariatet kan vinde den fulde sejr over sin ærkefjende.

Vi står ikke på det utopiske standpunkt, at vi tror, at arbejdermasserne på nuværende tidspunkt er forberedt til det socialistiske samfund. Vi ved på grund af pålidelige data fra hele arbejdersocialismens historie, at det ikke er sådan, at kun storindustri, strejkekamp og politisk organisation kan forberede masserne til socialismen. Og derfor skal proletariatet, for at vinde sejren, for at gennemføre den socialistiske omvæltning, have evnen til at handle solidarisk og til at omstyrte udbytterne. Og nu ser vi, at proletariatet har tilegnet sig de nødvendige evner, og at det omsatte dem til handling, da det tog magten.

For medarbejderne i oplysningsarbejdet og for det kommunistiske parti, som er fortroppen i kampen, skal den grundlæggende opgave være at bidrage til opdragelse og skoling af de arbejdende masser for at overvinde de gamle vaner, de gamle skikke, som vi har arvet fra det gamle samfund, besidderskikke og besiddervaner, som helt gennemsyrrer de brede masser. Denne grundlæggende opgave for den socialistiske omvæltning må aldrig tabes af syne ved behandlingen af de delspørgsmål, som partiets centralkomité og folkekommissærernes råd har måttet beskæftige sig meget med. Hvordan man så skal opbygge Glavpolitprosvet, hvordan man skal kombinere den med de enkelte institutioner, hvordan man skal forbinde den ikke blot med de centrale, men også med de lokale institutioner, det spørgsmål må besvares af kammerater, som er mere kompetente på dette område, og som allerede har stor erfaring og specielt har studeret dette område. Jeg vil blot understrege de grundlæggende momenter af den principielle side af sagen. Vi må nødvendigvis fremlægge sagen åbent og på trods af al gammel forløjethed erkende, at oplysningsarbejdet nødvendigvis må være forbundet med politik.

Vi lever i en historisk tid, hvor kampen står mod verdensbourgeoisiet, som er mange, mange gange stærkere end os. I sådan en kamptid skal vi stå vagt om den revolutionære opbygning, kæmpe mod bourgeoisiet, både ad militær vej og endnu mere ad idémæssig og opdragelsesmæssig vej, for at de vaner, skikke og overbevisninger,

som arbejderklassen dannede sig gennem mange årtier i kampen for politisk frihed, for at den samlede sum af disse vaner, skikke og ideer kommer til at tjene som redskab for opdragelsen af alle arbejdende, og den opgave at afgøre, hvordan opdragelsen skal foregå, påhviler proletariatet. Det er nødvendigt at indpode den bevidsthed, at man ikke må holde sig udenfor, at det er utilladeligt at holde sig uden for proletariatets kamp, som nu mere og mere omfatter alle kapitalistiske lande i verden uden undtagelse, at vende sig væk fra hele den internationale politik. Alle de mægtigste kapitalistiske landes alliance mod Sovjetrusland – det er den reelle basis for den nuværende internationale politik. Og man skal erkende, at dette er afgørende for hundrede millioner arbejderes fremtid i de kapitalistiske lande. For i dag er der ikke en krog på Jorden, som ikke er underlagt en håndfuld kapitalistiske lande. Det vil sige, at situationen arter sig sådan, at det er nødvendigt enten at holde sig væk fra den kamp, vi oplever, og dermed bevise sin fuldkomne mangel på politisk bevidsthed, ligesom de efterblevne mennesker, der har vendt sig væk fra revolutionen og krigen, og som ikke har opdaget, hvordan bourgeoisiet bedrager masserne, hvordan bourgeoisiet bevidst holder disse masser hen i uvidenhed – eller gå ind i kampen for proletariatets diktatur.

Vi taler helt åbent om proletariatets kamp, og ethvert menneske må stille sig enten på denne side, vor side, eller på de andres. Alle forsøg på ikke at tage stilling, hverken for den ene eller den anden side, ender med fiasko og skandale.

Når vi betragtede de utallige efterklange af Kerenskijregimet, resterne af de socialrevolutionære og af socialdemokratiet, sådan som de repræsenteredes af Jude-nitj, Koltjak, Petljura, Makhno og andre, så vi en sådan mangfoldighed af former og nuancer af kontrarevolution i Ruslands forskellige egne, at vi kan sige, vi er blevet mere hærdede end nogen anden, og når vi betragter Vesteuropa, så ser vi, at det samme gentager sig dér som hos os, at vor historie gentager sig. Næsten overalt ser man side om side med bourgeoisiet elementer fra Kerenskijregimet. I en lang række stater, i særdeleshed i Tyskland, er de fremherskende. Overalt ses det samme: umuligheden af en mellemposition, og en klar bevidsthed om alter-

nativet – enten et hvidt diktatur (i alle vesteuropæiske lande forbereder bourgeoisiet et sådant diktatur, mens det rustet mod os), eller proletariats diktatur. Vi erfarede det så hårdt og dybt, at jeg ikke behøver at sige mere om russiske kommunister. Deraf kan der kun drages én konklusion, og den skal ligge til grund for alle overvejelser og projekter, der er knyttet til Glavpolitprosvet. Fremfor alt skal man i dette organs arbejde åbent erkende, at det kommunistiske partis politik er øverste lov. Vi kender ikke anden form, og anden form har intet land endnu udarbejdet. Partiet kan svare mere eller mindre til sin classes interesser, det kan komme ud for de eller de forandringer eller udbedringer, men en bedre form kender vi endnu ikke, og hele kampen i Sovjetrusland, som i tre år har modstået verdensimperialismens stormløb, er forbundet med, at partiet bevidst har set det som sin opgave at hjælpe proletariats til at udfylde sin rolle som opdrager, organisator og leder, den rolle, som skal udfyldes for at bringe kapitalismen til fald. Den arbejdende befolkning, bøndernes og arbejderens masser skal bekæmpe intelligensens gamle vaner og om-opdrage sig selv til opbygningen af kommunismen – ellers vil man aldrig kunne tage fat på opbygningen. Alle vore erfaringer viser, at den er en meget alvorlig opgave, derfor skal vi holde os erkendelsen af partiets ledende rolle for øje, vi må ikke glemme dette, når vi drøfter virksomheden og organiseringen af opbygningen. Hvordan man kan gennemføre denne opbygning, skal vi drøfte mange gange endnu, der skal tales om det både i partiets centralkomite og i folkekommissærernes råd; det direktiv, som i går blev vedtaget, er grundlæggende for Glavpolitprosvet, men direktivet blev ikke drøftet helt færdigt i folkekommissærernes råd. Om nogle dage vil dette direktiv blive offentliggjort, og i den færdigredigerede form vil I se, at det ikke indeholder en direkte erklæring om forholdet til partiet.

Men vi skal vide og huske, at hele den juridiske og faktiske forfatning i sovjetrepublikken er bygget på, at partiet behandler, fastlægger og opbygger alting ud fra et enkelt princip, således at de kommunistiske elementer, som er forbundet med proletariats, kan gennemsyre dette proletariat med sin ånd, få det til at følge sig og gøre det

fri af det borgerlige bedrag, som vi så længe har bestræbt os for at overvinde. Undervisningskommissariatet har ført en langvarig kamp, lærerorganisationen har i lang tid kæmpet mod den socialistiske omvæltning. I lærermiljøet havde borgerlige fordomme særlig fået fodfæste. Her har kampen stået længe, den har ytret sig både i direkte sabotage og i sejlivede borgerlige fordomme, og vi må langsomt, skridt for skridt, erobre os en kommunistisk position. For Glavpolitprosvet, som arbejder med undervisning uden for skolen, med den opgave at undervise og oplyse masserne bliver det særlig klart en opgave at få den partimæssige ledelse bragt i stand, at underlægge sig dette enorme apparat, lærerpersonalets armé på en halv million, som nu skal tjene arbejderne, at gennemsyre det med sin ånd, at begejstre lærerne med sit initiativs glød. Medarbejderne i undervisningen, lærerpersonalet, er opdraget i de borgerlige fordommes vaner og ånd, der er fjendtlig over for proletariats; de var overhovedet ikke forbundet med det. Nu skal vi opdrage en ny hær af lærere, som skal stå i tæt forbindelse med partiet, med dets ideer, de skal være gennemsyret af dets ånd og kunne drage arbejdermasserne til sig, gennemsyre dem med kommunismens ånd og vække deres interesse for det, kommunisterne foretager sig.

Eftersom vi skal gøre op med gamle vaner, skikke og ideer, står Glavpolitprosvet og dens medarbejdere her over for en overordentlig vigtig opgave, som man fremfor alt må have for øje. Her står vi virkelig i et dilemma – hvordan kan man forbinde lærerstanden, hvis flertal er af den gamle skole, med partifolkene, med kommunisterne? Dette spørgsmål er yderst vanskeligt, og det må man overveje meget, meget grundigt.

Lad os se på, hvordan vi organisatorisk kan forbinde så forskellige mennesker. For os kan der principelt ikke herske nogen tvivl om, at førerskabet ligger hos det kommunistiske parti. Målet for den politiske kultur, for den politiske uddannelse er således at opdrage ægte kommunister, som er i stand til at overvinde løggen, fordommene, og hjælpe de arbejdende masser til at overvinde den gamle samfundsorden, til at stå i spidsen for opbygningen af et samfund uden kapitalister, uden udbyttere, uden godsejere. Og hvordan skal dette så gøres? Det er muligt, men kun ved at tilegne sig al den viden, som lærerne har arvet

fra bourgeoisiet. Ellers ville alle de tekniske fremskridt, som kommunisterne står for, ikke være mulige, og enhver drøm om kommunismen ville være hen i vejret. Det er her, det spørgsmål opstår, hvordan man kan forbinde dem – disse medarbejdere, som ikke er vant til at have at gøre med politik og især med en for os gavnlig politik, dvs. en politik, der er nødvendig for kommunismen. Dette er, som jeg har sagt, en meget vanskelig opgave. Vi drøftede spørgsmålet i centralkomiteen, og i drøftelsen bestræbte vi os på at tage hensyn til vore erfaringer, vore resultater, og vi tror, at en kongres som denne, hvor jeg nu taler, en konference af den art som jeres, i denne forbindelse vil have stor betydning. Enhver partikomite skal nu betragte hver eneste propagandist, som man før betragtede som et menneske fra en bestemt kreds, en bestemt organisation, på en ny måde. Enhver propagandist tilhører partiet, som styrer og leder hele samfundet og Sovjetruslands verdensomspændende kamp mod det borgerlige system. Han er repræsentant for den kæmpende klasse og for partiet, som behersker og skal beherske det enorme samfundsapparat. Mange, mange kommunister, der har gennemgået det illegale arbejdes fremragende skole, og er prøvede og hærdede i kampen, vil ikke og kan ikke forstå, hvor betydningsfuldt dette omsving, denne overgang er, når han fra at være agitator og propagandist bliver leder for agitatorerne, leder for en gigantisk politisk organisation. Om han så får en eller anden passende titel, som måske endda virker smigrende, f.eks. leder af folkeskolerne – det er ikke så vigtigt, det vigtige er, at han formår at lede lærermassen.

Man må sige, at hundredtusinder af lærere er et apparat, som skal drive arbejdet fremad, vække tanken, bekæmpe fordomme, som endnu eksisterer i masserne. At lærermassen bærer på en arv fra den kapitalistiske kultur og er gennemsyret af dens brist, at lærermassen ikke kan være kommunistisk, så længe disse brist er til stede – det må imidlertid ikke hindre os i at drage disse lærere ind som medarbejdere i det politiske oplysningsarbejde, for disse lærere besidder en viden, uden hvilken vi ikke kan nå vort mål.

Vi skal tage hundredtusinder af nyttige mennesker i den kommunistiske oplysnings tjeneste. Det er en opgave, som blev løst ved fronten i vor Røde Hær, som overtog

titusinder af repræsentanter fra den gamle hær. I den langvarige proces, som om-opdragelsen af dem var, smeltede de sammen med den Røde Hær, og det aflagde de sluttelig også bevis for med deres sejr. Også i vort kulturelle, oplysende arbejde skal vi følge dette eksempel. Ganske vist er dette arbejde ikke så glansfuldt, men det er endda vigtigere. Vi har brug for hver eneste agitator og hver eneste propagandist; han opfylder sin opgave, når han arbejder i strengt partimæssig ånd, men ikke indskrænker sit arbejde til partiet alene, når han husker, at hans opgave er at lede et lærerpersonale på hundredtusinder, at vække deres interesse for at overvinde de gamle fordomme, drage dem ind i det, vi arbejder med, og fylde dem med bevidstheden om vort arbejdes kolossale vælde. Kun når vi går over til dette arbejde, kan vi føre denne masse, som blev holdt nede af kapitalismen, og som kapitalismen trak væk fra os, ind på den rette vej.

Det er de opgaver, som hver eneste agitator og propagandist, der arbejder uden for skolens rammer, skal forfølge, og han må ikke slippe disse opgaver af syne. Ved løsningen af dem opstår der en mængde praktiske vanskeligheder, og I skal bistå kommunismen og blive repræsentanter og ledere ikke kun for partiets kredse, men også for hele statsmagten, som ligger hos arbejderklassen.

Vor opgave er at overvinde al modstand fra kapitalisternes side, ikke blot den militære og politiske, men også den idémæssige, som er den mest dybtgående og stærkeste modstand. Opgaven for vore medarbejdere i oplysningsarbejdet er at virkeliggøre denne omformning af masserne. Deres interesse i sagen, deres søgen efter oplysning og viden om kommunismen, som vi oplever, udgør en garanti for, at vi også her vil stå som sejrherre, måske ikke så hurtigt som ved fronten, måske med store vanskeligheder og også undertiden med nederlag, men i sidste instans vil sejrherrene være os.

Jeg vil her til sidst opholde mig ved endnu en ting: måske kan benævnelsen Glavpolitprosvet misforstås. For så vidt som der i navnet hentydes til begrebet politisk, er politik her hovedsagen.

Men hvordan skal man forstå politik? Hvis man forstår begrebet politik i gammeldags forstand, så kan man begå en stor og avorlig fejl. Politik – det er kampen mel-

lem klasserne, politik – det er vilkårene for proletariatet, som kæmper for befrielse mod hele verdens bourgeoisier. Men i vor kamp gør to sider af sagen sig gældende: på den ene side er der den opgave at nedbryde arven fra det borgerlige system, den opgave at knuse forsøgene på at slå sovjetmagten ned, hvad hele bourgeoisiet gentagne gange har forsøgt på. Indtil nu har denne opgave beslaglagt størsteparten af vor opmærksomhed og hindret os i at gå over til en anden opgave – opbygningens opgave. Folk med en borgerlig verdensanskuelse betragtede politik som løsrevet fra det økonomiske liv. Bourgeoisiet sagde: »Arbejd, bønder, så I kan skaffe jer mulighed for at eksistere. Arbejd, arbejdere, så I kan skaffe jer det nødvendige på markedet for at leve. Men den økonomiske politik tager jeres herrer sig af«. Sådan forholder det sig imidlertid ikke, politik skal være folkets sag, proletariatets sag. På dette punkt må vi understrege, at vi bruger 9/10 af vor tid på at bekæmpe bourgeoisiet. Sejren over Wrangel, som vi læste om i går, og som vi også kommer til at læse om i dag og sandsynligvis også i morgen, viser, at det ene stadium i kampen går mod sin afslutning, at vi kan erobre en fred med en hel række vestlige lande, og hver eneste sejr på den militære front frigør os til den indre kamp, til politik, som vedrører samfundets opbygning. Ethvert skridt, som bringer os nærmere sejren over hvidgardisterne, flytter gradvist tyngdepunktet i kampen over på vor økonomiske politik. Propaganda af den gamle type fortæller om kommunismen, den giver eksempler på, hvad kommunismen er. Men denne gamle propaganda dner ingen steder, for det, der er brug for, er praktiske anvisninger på, hvordan man opbygger socialismen. Al propaganda skal være bygget på de politiske erfaringer med den økonomiske opbygning. Dette er vor allervigtigste opgave, og hvis nogen finder på at opfatte den i ordets gamle betydning, er vedkommende ude af trit med tiden og kan ikke udføre propagandaarbejde for bøndernes og arbejdernes masser. Hovedsagen i vor politik skal nu være den økonomiske opbygning af samfundet, nemlig at høste flere pud korn, udvinde flere pud kul, at afgøre, hvordan vi bedst udnytter disse pud korn og kul, så at ingen lider sult – se, det er vor politik. Og herpå skal vi bygge al vor agitation og propaganda. Der trænges til færre fraser, for med fraser kan I ikke stille den arbejdende befolkning tilfreds. Så snart krigen giver os mulighed for at

flytte tyngdepunktet fra kampen mod bourgeoisiet, fra kampen mod Wrangel, mod hvidgardisterne, så vil vi vende os til den økonomiske politik. Og her vil agitationen og propagandaen spille en stadig større, ja enorm rolle.

Enhver agitator skal være en statslig leder, en leder for alle bønder og arbejdere i arbejdet med den økonomiske opbygning. Han skal sige, at for at være kommunist skal man vide besked, skal man læse den og den brochure, den og den bog. Sådan vil vi forbedre økonomien og gøre den mere solid – mere social, sådan kan vi udvide produktionen, forbedre kornsituationen, mere ligeligt fordele de fremstillede produkter, forøge kuludvindingen og genopbygge industrien uden kapitalisme og uden kapitalistisk ånd.

Hvad består kommunismen i? Al dens propaganda skal være sådan tilrettelagt, at den i praksis bliver en bestanddel af ledelsen af samfundsopbygningen. Kommunismen må blive forstået af arbejdermasserne som deres egen sag. Men arbejdet er dårligt tilrettelagt, med tusindvis af fejl. Det skjuler vi ikke, men arbejderne og bønderne skal selv, med vor hjælp, med vor ringe og svage bistand forme og udbrede vort apparat; for os er det ikke længere et program, en teori og en opgave, for os er det en del af den daglige konkrete opbygning. Og led vi end i vor krig mod fjenden utroligt hårde nederlag, så lærte vi til gengæld af disse nederlag, og vi vandt den fulde sejr. Også nu skal vi ved hvert eneste nederlag øse af vor erfaring, vi skal forstå, at vi bedst skoler arbejderne og bønderne med eksempler fra det udførte arbejde. Vi skal pege på det, som hos os går dårligt, så at vi fremover kan undgå dette.

Med denne opbygning som hyppigt gentaget eksempel opnår vi, at vi af dårlige kommunistiske ledere skaber virkelige opbyggere fremfor alt i det økonomiske liv. Vi vil opnå alt, hvad der kræves, vi vil overvinde alle de hindringer, som er blevet tilbage fra det gamle system, og som vi ikke straks kan afskaffe. Vi skal om-opdrage masserne, kun agitation og propaganda kan om-opdrage dem. Vi skal først og fremmest knytte masserne til opbygningen af det fælles økonomiske liv. Dette skal være det vigtigste og det grundlæggende i hver eneste agitators og propagandists arbejde, og når han har lært dette, da vil hans succes i arbejdet være sikker. (*Stort bifald.*)

*Første gang trykt i 1921 i bogen
»Ottende alrussiske sovjetkongres af arbejder-,
bonde-, rødarmist- og kosakdeputerede«.
Stenografisk referat.*

8. alrussiske sovjetkongres 22.-29. december 1920

Beretning fra den alrussiske centrale eksekutivkomité og folkekommissærernes råd om uden- og indenrigspolitikken 22. december

(Råb fra pladserne: »Længe leve kammerat Lenin!«. Tordnende bifald. Stormende ovation.) Kammerater, jeg skal aflægge beretning om regeringens uden- og indenrigspolitik. Jeg opfatter det ikke som min opgave, at jeg i min beretning giver jer en opremsning af arbejder- og bonderegeringens lovforslag og foranstaltninger, om så kun de største og vigtigste. Jeg tror heller ikke, at det vil interessere jer eller være særlig betydningsfuldt at snakke om begivenhederne i denne beretningsperiode. Jeg synes, man skal forsøge at generalisere den vigtigste lære, vi har fået i løbet af dette år – et år som ikke var mindre rigt på bratte politiske omsving end de foregående revolutionsår – og af denne generaliserede læres erfaring udlede de mest påtrængende politiske og økonomiske opgaver, vi står overfor. Såvel gennem sine lovforslag, der er forelagt jer til bedømmelse og godkendelse, som gennem sine samlede foranstaltninger sætter sovjetmagten de største forhåbninger til disse opgaver og tillægger nu dem den største betydning og forventer, at de vil resultere i mærkbar fremgang i vor økonomiske opbygning. Lad mig derfor nøjes med et par korte bemærkninger om republikkens internationale situation og om de vigtigste resultater i det forløbne år på det udenrigspolitiske område.

I ved naturligvis alle, hvordan de polske godsejere og

kapitalister påtvang os krigen under tryk og pression fra de kapitalistiske lande i Vesteuropa, og ikke kun Vesteuropa alene. I ved, hvordan vi i april dette år tilbød den polske regering fred på betingelser, der var ulig mere fordelagtige for den end de nuværende; og kun fordi vi var presset af den yderste nødvendighed, efter at vore forhandlinger om en våbenstilstand med Polen var brudt fuldstændig sammen, så vi os tvunget til at gå i krig, – en krig der imidlertid trods det overordentligt store nederlag, vore tropper led ved Warszawa på grund af deres utvivlsomme udmattelse, sluttede med en fred, der for os var mere fordelagtig end den, vi i april havde tilbudt Polen. Den foreløbige fredsaftale med Polen er underskrevet, og nu forhandles der om en endegyldig fred. Vi lægger ikke det mindste skjul på, hvilken fare der består i nogle af de mest hårdnakkede kapitalistiske landes pression og heller ikke i bestemte russiske hvidgardistkredsers pression, hvis formål er at hindre forhandlingerne i at slutte med en fredsaftale. Men vi må sige, at Ententens politik, der sigter mod militær indblanding og militær undertrykkelse af sovjetmagten, lider stadig større fiasko, og flere og flere stater, der afgjort er fjendtligt indstillet over for sovjetmagten, trækker vi over på vor fredspolitik side. Antallet af stater, der har underskrevet fredstraktaten, vokser, og det er meget sandsynligt, at den endegyldige fredstraktat med Polen bliver underskrevet i den nærmeste tid; på den måde vil endnu et meget alvorligt slag blive tilføjet de kapitalistiske kræfters forbund, som forsøger at fratvinge os magten ved hjælp af krig.

Kammerater, I ved naturligvis også, at vor midlertidige modgang i krigen med Polen og vor undertiden vanskelige situation var afhængig af, at vi skulle kæmpe mod Wrangel, der officielt var anerkendt af en af de imperialistiske stater (1) og som fik kolossal materiel, militær og anden hjælp. For at afslutte krigen hurtigst muligt skulle vi foretage en hurtig troppekonzentration, der kunne tilføje Wrangel det afgørende slag. I ved naturligvis, hvilket usædvanligt helt mod den Røde Hær lagde for dagen, da den klarede sådanne forhindringer og sådanne befæstningsanlæg, som endda militæreksperter og autoriteter anså for urørlige. Den fuldstændige, afgørende og beundringsværdigt hurtige sejr, som blev vundet over Wran-

gel, er et af de mest strålende kapitler i den Røde Hærs historie. Således sluttede krigen, som blev os påtvunget af hvidgardisterne og imperialisterne.

Vi kan nu med langt større tillid og fasthed tage fat på det arbejde, der ligger os på sinde, et nødvendigt arbejde som allerede længe har virket dragende på os, den økonomiske opbygning, med tillid til at det ikke bliver så let som tidligere for kapitalisterne at forpurre dette arbejde. Men selvfølgelig skal vi være på vagt. Vi må under ingen omstændigheder sige, at vi allerede er garanteret mod krig. Og denne mangel på garanti består ikke i, at vi endnu ikke har officielle fredstraktater. Vi ved meget godt, at resterne af Wrangels hær ikke er tilintetgjort, men ligger skjult ikke langt borte og passes og beskyttes og genopbygges med kapitalistiske staters hjælp, og at russiske hvidgardistorganisationer ihærdigt arbejder for på ny at skabe diverse militære enheder og sammen med de styrker, som Wrangel råder over, at forberede dem til et nyt stormløb mod Rusland på et egnet tidspunkt.

Derfor skal vi under alle omstændigheder opretholde vort militære beredskab. Og da vi ikke kan forlade os på, at de slag, som vi allerede har tilføjet imperialismen, var nok, skal vi for enhver pris holde vor Røde Hær i kampberedskab og styrke dens kampevne. Det forhindrer naturligvis ikke, at en vis del af hæren frigøres og hurtigt demobiliseres. Vi regner med, at de store erfaringer, som den Røde Hær og dens ledere har samlet under krigen, nu vil hjælpe os til at forbedre dens kvalitet. Ved at reducere hæren vil vi kunne bevare en grundkerne, hvis opretholdelse ikke bliver nogen urimelig byrde for republikken, og samtidig med at hæren reduceres, vil vi få bedre mulighed end før for om nødvendigt at opbygge og mobilisere en endnu større militærstyrke.

Vi er overbevist om, at alle nabostater, som allerede har tabt meget ved at støtte hvidgardisternes sammensværgelser mod os, har annammet tilstrækkeligt af erfaringens hårde lære og anlagt et realistisk syn på vor forsonlighed, der af alle blev tolket som vor svaghed. Efter tre års erfaringer har de måttet erkende, at når vi lægger en aldeles fast og fredelig indstilling for dagen, er vi samtidig militært rede. Og alle forsøg på at begynde en krig mod os, vil for de stater, der lader sig inddrage i en sådan krig, betyde en forværring af de betingelser, som de kun-

ne have haft uden krig og før en krig i sammenligning med dem, de får som resultat af krig og efter en krig. Dette er blevet bevist over for flere stater. Og det er en gevinst for os, som vi ikke agter at opgive, og som ikke vil blive glemt af en eneste af de stater, der ligger rundt om os eller har politisk kontakt med Rusland. Takket være dette forbedrer vi bestandigt vore forbindelser til nabostaterne. I ved, at fred definitivt er undertegnet med en hel række stater ved Ruslands vestgrænse, som har hørt til det tidligere russiske imperium, (2) og sovjetmagten har betingelsesløst anerkendt deres uafhængighed i vor politik. En fred på dette grundlag har alle chancer for at blive mere langvarig end den kapitalisterne og nogle af de vesteuropæiske stater ønsker.

Hvad angår den lettiske regering, må jeg sige, at der en tid var fare for at vore forbindelser skulle blive forværret så meget, at det endog kunne komme på tale at afbryde de diplomatiske forbindelser. Men netop den sidste indberetning fra vor repræsentant i Letland viser, at der allerede er indtrådt en ændring i politikken, og at mange af misforståelserne og de berettigede anledninger til utilfredshed er fjernet. Der findes et velbegrunderet håb om, at vi i nær fremtid får tætte økonomiske forbindelser med Letland, som naturligvis vil være et endnu mere nyttigt land for vor samhandel med Vesteuropa end Estland og andre stater, der grænser til RSFSR.

Jeg skal ligeledes bemærke, kammerater, at østpå har vor politik opnået stor fremgang i dette år. Vi skal glæde os over dannelsen og styrkelsen af sovjetrepublikkerne Bukhara, Aserbajdsjan og Armenien, som ikke blot har genoprettet deres fulde uafhængighed, men også lagt magten i arbejderne og bøndernes hænder. Disse republikker er et bevis og en bekræftelse på, at sovjetmagtens ideer og principper er egnede og umiddelbart gennemførlige ikke blot i lande, der er industrielt udviklede, ikke blot med en social grundvold som proletariatet, men også med en grundvold som bønderne. Bondesovjetternes idé har sejret. Magten i hænderne på bønderne er sikret, jorden og produktionsmidlerne er i deres hænder. De venskabelige forbindelser mellem bondesovjetternes republikker og Ruslands socialistiske republik er allerede forankret gennem de praktiske resultater af vor politik.

Vi kan ligeledes glæde os over den forestående under-

tegnelse af traktaten med Persien, (3) som vi har venskabelige forbindelser med i kraft af, at alle folk, der lider under imperialismens åg, har sammenfaldende grundinteresser.

Vi skal også bemærke, at vi mere og mere etablerer og udbygger venskabelige forbindelser med Afghanistan og i endnu højere grad med Tyrkiet. Hvad angår Tyrkiet har Ententelandene gjort alt, hvad de kunne for at umuliggøre mere eller mindre normale forbindelser mellem Tyrkiet og vesteuropæiske lande. I forbindelse med sovjetmagtens konsolidering bevirker denne omstændighed mere og mere trods alle modaktioner og alle intriger fra bourgeoisiets side, trods den fortsatte eksistens af borgerlige lande omkring Rusland – at Ruslands forbund og venskabelige forbindelser med de undertrykte nationer i Østen forstærkes, idet den vigtigste kendsgerning i den samlede politik er den imperialistiske vold mod de folk, der ikke havde det held at være blandt sejrherrene, og denne verdensomspændende politik fra imperialismens side fører til tilnærmelse, forbund og venskab mellem alle undertrykte folk. Den fremgang, vi har opnået i så henseende, også i Vesten i forhold til mere europæiserede stater, viser, at det nuværende grundlag for vor udenrigspolitik er rigtigt, og at forbedringen af vor internationale stilling hviler på et fast grundlag. Vi er overbevist om, at med en fortsat fredspolitik og med indrømmelser fra vor side (og vi må gøre indrømmelser for at undgå krig), trods alle imperialisternes intriger og planer, som naturligtvis altid kan sætte den ene eller anden stat op imod os, trods alt dette vil grundlinjen i vor politik og de grundinteresser, som selve karakteren af den imperialistiske politik fremkalder, vinde frem og i stadig højere grad anspore RSFSR til at oprette nærmere forbindelser med et voksende antal nabostater. Og dette er garantien for, at vi grundigt vil kunne beskæftige os med den økonomiske opbygning, at vi i en længere periode vil kunne arbejde roligt, ihærdigt og sikkert.

Jeg skal ligeledes nævne, at der nu forhandles med England om at undertegne en handelsaftale. Disse forhandlinger trækker desværre mere i langdrag, end vi kunne ønske, men vi er absolut uden skyld heri. Allerede i juli, da den engelske regering i det øjeblik, hvor de sovjetiske tropper havde størst fremgang, officielt forelagde

os teksten til en aftale, som giver mulighed for handelsforbindelser, svarede vi med fuld tilslutning, men siden har kampen mellem strømninger i den engelske regering og den engelske stat bremset denne sag. Vi ser, hvordan den engelske regering svinger og truer med helt at afbryde forbindelserne med os og øjeblikkeligt sende flåden til Petrograd. Vi har set dette, men på samme tid har vi også set, at der som svar på denne trussel er blevet dannet »aktionskomitéer« over hele England. (4) Vi har set, hvordan selv de mest yderliggående tilhængere af den opportunistiske retning og deres førere under pres fra arbejderne måtte gå ind på denne fuldstændig »forfatningsstridige« politik, som de selv fordømte i går. Det viste sig, at trods alle mensjevnikiske fordomme, der indtil nu har været dominerende i engelsk fagbevægelse, gjorde kraften i de arbejdende massers tryk og bevidsthed sig så stærkt gældende, at den tog brodden af imperialisternes krigeriske politik. Og idet vi nu fortsætter vor fredspolitik, står vi fast på det juli-forslag, som den engelske regering forelagde. Vi er rede til øjeblikkelig at undertegne handelsaftalen, og når den indtil nu ikke er undertegnet, ligger skylden udelukkende hos de strømninger og retninger i de engelske herskende kredse, der vil forpurre handelsaftalen, og som på tværs af hvad flertallet ikke blot blandt arbejderne, men endog blandt det engelske bourgeoisie ønsker, endnu engang vil have frie hænder til at overfalde Sovjetrusland. Det må de selv om.

Jo længere denne politik fortsættes i visse indflydelsesrige kredse i England, i finanskapitalens og imperialisternes kredse, desto mere skærpes den finansielle situation, desto mere forhales den delvise aftale, der nu er nødvendig mellem det borgerlige England og Sovjetrepublikken, desto mere bringes imperialisterne i den situation, at de senere bliver tvunget til at indgå ikke en delvis aftale, men en fuldstændig aftale.

Kammerater, jeg må sige, at der i forbindelse med denne handelsaftale med England opstår et spørgsmål, som hører til de vigtigste i vor økonomiske politik: spørgsmålet om koncessionerne. Blandt de vigtigste love, der blev vedtaget af sovjetmagten i beretningsperioden, er loven om koncessioner af 23. november dette år. I kender naturligvis alle lovens ordlyd. I ved alle, at vi nu har offentliggjort de supplerende materialer, der vil kunne give alle

delegerede på sovjetkongressen mest mulig information om dette spørgsmål. Vi har offentliggjort en speciel pjece, der ikke blot indeholder dette dekrets ordlyd, men også en fortegnelse over de vigtigste koncessioner, nemlig jordbrugs-, skovbrugs- og minedriftskoncessionerne. Vi har truffet foranstaltninger for hurtigst muligt at gøre de vesteuropæiske stater bekendt med offentliggørelsen af dette dekrets ordlyd, og vi håber at vor koncessionspolitik også vil føre til praktiske resultater. Vi lukker aldeles ikke øjnene for de farer, der er forbundet med denne politik i den socialistiske sovjetrepublik, et land som til lige er svagt og efterblevent. Så længe vor sovjetrepublik er et isoleret område i udkanten af hele den kapitalistiske verden, er det aldeles latterligt fantasteri og utopi at tro, at vi er blevet fuldstændig økonomisk uafhængige, og at diverse farer skulle være forsvundet. Så længe disse grundlæggende modsætninger findes, består farerne naturligvis også, dem kan man ikke løbe fra. Vi skal blot stå fast for at overleve disse farer, forstå at skelne farer af stor betydning fra farer af mindre betydning og foretrække de mindre betydningsfulde fremfor de mere betydningsfulde.

For kort tid siden blev det os meddelt, at en partiløs bonde på Arsamas-kredsens sovjetkongres i Nisjnij-Novgorodguvernementet havde sagt om koncessionerne: »Kammerater! Vi sender jer til den alrussiske kongres og erklærer, at vi bønder er parate til at sulte, fryse og bære de byrder, der er os pålagt, i endnu tre år; bare I ikke sælger Moder Rusland som koncessioner«. Jeg hilser med stor glæde sådanne stemninger, som er meget, meget vidt udbredt. Det er netop betegnende for os, tror jeg, at der blandt de partiløse arbejdende masser, ikke blot blandt arbejderne, men også blandt bønderne, i de tre år er modnet politiske og økonomiske erfaringer, som gør, at de kan og må sætte befrielsen fra kapitalisterne over alt andet, og at de nødsages til at betragte ethvert skridt, der indebærer mulige nye farer for en genindførelse af kapitalismen, med tredobbelt årvågenhed og overordentlig mistænksomhed. Vi lytter afgjort meget opmærksomt til sådanne udtalelser, men vi må sige, at det ikke drejer sig om at sælge Rusland til kapitalisterne, det drejer sig om koncessioner; enhver koncessionsaftale er begrænset

af en bestemt frist, af en bestemt overenskomst og forsynet med alle garantier, der er nøje gennemtænkt, og som vil blive gennemtænkt og diskuteret mange gange sammen med jer på denne kongres og på forskellige fremtidige konferencer, og disse midlertidige aftaler kan ikke sammenlignes med et salg. De har ikke noget med et salg af Rusland at gøre, men de udgør en vis økonomisk indrømmelse til kapitalisterne, for at vi på den måde så hurtigt som muligt får de nødvendige maskiner og lokomotiver, uden hvilke vi ikke kan gennemføre vor økonomis genopbygning. Vi har ingen ret til at ringeagte noget, der i hvert fald kan hjælpe lidt til at forbedre arbejderne og bøndernes stilling.

Vi må gøre alt, hvad der er os muligt for at genoprette handelsforbindelserne hurtigt. Og disse forhandlinger foregår nu halvofficielt. Vi bestiller lokomotiver og maskiner i et langtfra tilstrækkeligt antal, men vi er begyndt at bestille dem. Når vi kan føre disse forhandlinger helt officielt, vil det udvide vore muligheder enormt. Ved hjælp af industrien vil vi opnå meget, og opnå det på kortere tid, men selv i tilfælde af stor succes måles denne tid dog med år, med en række år. Man må huske, at selv om vi nu har vundet den militære sejr og fået fred, så lærer historien os på den anden side, at intet stort spørgsmål, ingen revolution er blevet afgjort uden gennem en række krige. Og denne lære vil vi aldrig glemme. Nu har vi belært en lang række stormagter om, at de ikke skal føre krig mod os, men hvor længe det holder, kan vi ikke garantere for. Man må være forberedt på, at ved de mindste ændringer i situationen vil imperialistiske røvere atter angribe os. Det må vi være forberedt på. Derfor er det fremfor alt nødvendigt at genopbygge økonomien, nødvendigt at give den faste ben at stå på. Uden udstyr, uden maskiner fra kapitalistiske lande lader dette sig ikke gøre i løbet af kort tid. Og vi har ikke ondt af, at kapitalisterne får ekstra profit, når det blot lykkes for os at genopbygge økonomien. Det er nødvendigt, at arbejdere og bønder er indstillet på samme måde som de partiløse bønder, der sagde, at de ikke frygtede ofre og afsavn. De erkender faren ved kapitalistisk indblanding, men betragter ikke koncessionerne ud fra et sentimentalt synspunkt, de ser dem som en fortsættelse af krigen, udeluk-

kende som en videreførelse af den skånselsløse kamp på et andet plan, de ser muligheden for nye forsøg fra bourgeoisie på at genopbygge den gamle kapitalisme. Dette er glimrende, det giver os garanti for, at ikke kun sovjetmagtens organer, men hver eneste arbejder og bonde vil gøre det til sin sag at holde opsyn med og beskytte vore interesser. Og vi er overbevist om, at selv under opfyldelse af koncessionsaftalerne vil vi kunne beskytte vore interesser på et grundlag, hvor der overhovedet ikke kan være tale om at give magten tilbage til kapitalisterne. Og vi vil nå så langt, at vi kan reducere denne fare til et minimum, at den bliver mindre end krigsfaren, at det bliver vanskeligere at genoptage krigen og lettere for os at genopbygge og videreudvikle vor økonomi på kortere tid, på et færre antal år (det drejer sig om en temmelig lang år-række).

Kammerater. De økonomiske opgaver, den økonomiske front rykker atter og atter i forgrunden som det vigtigste og mest grundlæggende. Da jeg så dette lovgivningsmateriale igennem, hvorom jeg skal aflægge beretning for jer, erfarede jeg, at det vældige flertal af foranstaltninger og bestemmelser fra såvel folkekommissærernes råd som forsvarsrådet (5) består i enkelte, detaljerede og meget ofte fuldkomne ubetydelige foranstaltninger i forbindelse med denne økonomiske virksomhed. I forventer naturligvis ikke, at jeg skal opremse disse foranstaltninger. Det ville blive yderst kedeligt og aldeles uinteressant. Jeg vil kun minde om, at det langtfra er første gang vi vender tilbage for atter at rykke arbejdsfronten i forgrunden. Lad os huske på resolutionen, som den alrussiske centrale eksekutivkomité vedtog den 29. april 1918. (6)

Det var på en tid, da Rusland var økonomisk lemlæstet af Brestfreden, som blev os påtvunget; den uendeligt røveriske aftale anbragte os i en overordentlig svær situation. Der var dengang opstået mulighed for at regne med et pusterum, der ville give os forudsætninger for at genoptage en fredelig økonomisk virksomhed, og straks – selv om vi i dag ved, at dette pusterum blev meget kortvarigt – rettede den alrussiske centrale eksekutivkomité i resolutionen af 29. april hele sin opmærksomhed mod den økonomiske opbygning. Denne resolution, der ikke er ophævet, og som fortsat er lov for os, giver de rette per-

spektiver for en vurdering af, hvordan vi greb denne opgave an og hvad der nu må lægges større vægt på i vort arbejde for at kunne føre det til ende.

Ved gennemgang af denne resolution står det klart, at mange af de spørgsmål, vi nu må arbejde med, allerede i april 1918 blev rejst entydigt, fast og tilstrækkelig resolut. Med dette i erindring siger vi: gentagelse er roden til lærdom. Det generer os ikke, at vi nu gentager disse grundlæggende sandheder i den økonomiske opbygning. Vi vil gentage dem mange gange endnu, men læg mærke til, hvilken forskel der er mellem proklamationen af de abstrakte principper, som blev fremsat i 1918, og det økonomiske arbejde, der rent faktisk er begyndt. Og til trods for de gigantiske vanskeligheder og bestandige forstyrrelser i vort arbejde, rykker vi stadig nærmere og mere konkret frem mod den praktiske opstilling af de økonomiske opgaver. Vi vil gentage os selv mange, mange gange endnu. Uden kolossalt mange gentagelser, uden en vis tilbagekomst, uden kontrol, uden enkelte rettelser, uden nye metoder og uden kraftanstrengelser for at overbevise de efterblevne og uskoledede kan man ikke klare sig i opbygningen.

Det karakteristiske for den nuværende politiske situation er netop, at vi er inde i en brydningsfuld overgangsperiode, en vis siksakbevægelse, en periode hvor vi går fra krig til økonomisk opbygning. Det er også hændt tidligere, men ikke i så stort omfang. Dette skal atter og atter minde os om, hvilke almene politiske opgaver sovjetmagten har, og hvori denne overgangsperiodes egenart består. Proletariatets diktatur var vellykket, fordi det forstod af forene tvang og overbevisning. Proletariatets diktatur frygter ikke tvang og skarpe, resolute, skånselsløse ytringer fra statens side, thi den fremskredne klasse, den der var mest undertrykt af kapitalismen, har ret til at anvende denne tvang, fordi den gør det i alle arbejdedes og udbyttedes interesse og besidder sådanne tvangs- og overbevisningsmidler, som ingen af de tidligere klasser har haft, selv om de nok havde ulig større materiel mulighed for at propagandere og agitere, end vi har.

Når man nu stiller spørgsmålet om resultaterne af vore tre år lange erfaringer (for det er svært at sammenfatte et års resultater i nogle få hovedpunkter), når man stiller

spørgsmålet, hvad skyldes i sidste instans vore sejre over den fjende, der var langt stærkere end vi, så må man svare: det skyldes, at organiseringen af den Røde Hær skete på glimrende måde, hvor den proletariske ledelse blev udøvet konsekvent og fast i forbundet mellem arbejderne og de arbejdende bønder mod alle udbyttere. Hvordan kunne det lade sig gøre? Hvorfor var den enorme bondemasse så villig til at gå med til det? Fordi bønderne, som for de flestes vedkommende var partiløse, var overbeviste om, at deres eneste redning lå i at støtte sovjetmagten. Og det var selvfølgelig ikke gennem bøger, ikke gennem propaganda de blev overbevist om dette, men gennem erfaring. De blev overbevist af erfaringen fra borgerkrigen, i særdeleshed af forbundet mellem vore mensjevikker og socialrevolutionære, der i visse hovedtræk er mere beslægtede med småbønderne. Erfaringerne med forbundet mellem på den ene side disse partier af småbesiddere og godsejerne og kapitalisterne på den anden side og ligeledes med Koltjak og Denikin har overbevist bondemassen om, at nogen middelvej ikke er mulig, at sovjetmagts utvetydige politiske linje er rigtig, at proletariatets jernhårde ledelse er det eneste middel, der kan redde bønderne fra udbytning og vold. Og kun fordi vi formåede at overbevise bønderne, kun derfor har vor tvangspolitik, som bygger på denne faste og ubetingede overbevisning, haft en så gigantisk fremgang.

Nu skal vi huske på, at under overgangen til arbejdsfronten står vi over for den samme opgave, ganske vist i en ny situation, i en større målestok, men opgaven er den samme, som vi stod overfor, da vi førte krig mod hvidgardisterne, hvor vi så arbejder- og bondemassens entusiasme og kraftanstrengelse, som ikke forekom og ikke havde kunnet forekomme i andre lande i nogen krig. De partiløse bønder er ligesom bonden fra Arsamas, hvis ord jeg tidligere citerede, ved selvsyn og praktisk erfaring virkelig nået til den overbevisning, at udbytterne er skånselsløse fjender, og at skånselsløs magtudøvelse er nødvendig for at holde dem nede. Aldrig tidligere har vi vundet en så stor folkemasse, som var bevidst indstillet til krig og aktivt støttede krigen. Ikke under noget politisk regime har der været bare en brøkdel af den forståelse for og medleven i krigen, som snart sagt alle partimedlemmer og partiløse blandt arbejderne og tillige med de

partiløse bønder (og bønder er jo i deres masse partiløse) lagde for dagen – som under sovjetmagten. Og dette er grunden til, at vi trods alt sejrede over den stærke fjende. Her fremtræder en af de mest grundlæggende og samtidig særdeles enkle og forståelige teser i marxismen i sin rette sammenhæng. Jo større omfang, jo større bredde de historiske handlinger har, desto flere mennesker deltager også i disse handlinger, og omvendt, jo mere dybtgående en omdannelse vi vil gennemføre, desto mere må vi højne interessen for den og den bevidste indstilling og overbevise nye og atter nye millioner, ja i snesevis af millioner, om dens nødvendighed. At vor revolution, når alt kommer til alt, har lagt alle andre revolutioner langt bag sig, er, at den gennem sovjetmagten har rejst snesevis af millioner til aktiv deltagelse i den statslige opbygning, millioner der ikke tidligere havde interesse i denne opbygning. Nu går vi fra denne side af sagen over til spørgsmålet om de nye opgaver, vi er stillet overfor, og som er kommet til udtryk i snesevis og hundredevis af beslutninger fra sovjetmagten; disse beslutninger har for ni tiendedele vedkommende udgjort arbejds- og forsvarsrådets arbejde i denne periode (herom skal vi tale senere) og vel mere end halvdelen af arbejdet i folkekommissærernes råd, nemlig spørgsmålet om de økonomiske opgaver: om opstilling af en økonomisk enhedsplan, om reorganisering af selve grundprincipperne for Ruslands økonomi, for de små bondebrug. Det er opgaver, der kræver, at hvert eneste fagforeningsmedlem inddrages i denne fuldstændig nye sag, som var fremmed for dem under kapitalismen. Og nu spørger I, hvorvidt der for nærværende findes forudsætning for en hurtig betingelsesløs sejr, som den der blev skabt under krigen, den forudsætning der består i at inddrage masserne i arbejdet. Er de – fagforeningsmedlemmerne og flertallet af partiløse – overbeviste om nødvendigheden af vore nye metoder, af vore storslåede opgaver i den økonomiske opbygning, er de lige så overbeviste om alt det, som de var om nødvendigheden af at give alt til krigen, at ofre alt på krigsfronten for sejrens skyld? Hvis man stiller spørgsmålet sådan, måtte I svare: afgjort nej. De er langt fra så overbeviste om dette, som det er nødvendigt.

Krig var noget, der gennem hundreder og tusinder af år var blevet en begribelig og dagligdags sag. Godsejernes

gamle voldshandlinger og brutalitet var så iøjnefaldende, at det var let at overbevise folk, selv bønderne i de mest kornrige egne, som havde allermindst tilknytning til industrien, selv disse bønder var det ikke svært at overbevise om, at vi førte krig i arbejdernes interesse, og derigennem vække entusiasmen hos næsten hver og én. Det bliver sværere at få bondemasserne og fagforeningsmedlemmerne til at forstå disse opgaver i dag, så de indser, at man ikke kan leve på den gamle måde, at den kapitalistiske udbytning skal overvindes, hvor rodfæstet den er blevet gennem årtier. Vi må nå frem til, at alle indser, at Rusland tilhører os, at vi, arbejder- og bondemasserne, gennem vor virksomhed, gennem vor strenge arbejdsdisciplin, at kun vi kan omdanne de gamle økonomiske eksistensbetingelser og føre den storslåede økonomiske plan ud i livet. Uden for dette findes ingen redning. Vi er og vil være tilbagestående i forhold til de kapitalistiske stater; vi vil blive slået, hvis ikke det lykkes os at genopbygge vor økonomi. Det er derfor, vi skal gentage de gamle sandheder, som jeg lige har mindet jer om, de gamle sandheder om vigtigheden af de organisatoriske opgaver, om arbejdsdisciplinen, om fagforeningernes umådeligt store rolle, som er helt enestående i denne situation – eftersom der ikke findes nogen anden organisation, der samler de brede masser – vi skal ikke kun gentage alle disse gamle sandheder, vi skal også helt klart erkende, at overgangen fra de militære til de økonomiske opgaver er indtrådt.

Vi har haft fremgang over hele linjen på det militære område, og vi skal nu forberede en lignende fremgang over for endnu vanskeligere opgaver, som kræver entusiasme og selvopofrelse fra det store flertal af arbejdere og bønder. Om disse nye opgaver skal vi overbevise hundredmillioner af mennesker, som fra generation til generation har levet i slaveri og undertrykkelse, og hvor ethvert initiativ er blevet undertrykt. Vi skal organisere millioner af arbejdere, som står i fagforeningerne, men endnu er politisk ubevidste, som ikke har vænnet sig til at betragte sig selv om medejere; de skal ikke organiseres for at gøre modstand mod statsmagten, men for at understøtte og udvikle deres egen arbejdermagts foranstaltninger og for konsekvent at føre disse foranstaltninger til ende. Denne overgang er forbundet med vanskeligheder.

Betragtet i sin enkle formulering, er opgaven ikke ny. Men det er en ny opgave, for så vidt som det er første gang, at den økonomiske opgave stilles i massemålestok, og vi må erkende og huske, at krigen på den økonomiske front bliver vanskeligere og længere. For at sejre på denne front skal et større antal arbejdere og bønder gøres initiativrige, aktive og hengivne. Og dette kan lade sig gøre – herfor taler den erfaring, vi har samlet under den økonomiske opbygning – fordi bevidstheden om elendighed, kulde, sult og alle mulige afsavn i forbindelse med mangel på produktivkræfter har rodfæstet sig dybt i massen. Vi skal nu rette opmærksomheden mod dette, så vi kan føre al agitation og al propaganda fra de politiske og militære interesser over i den økonomiske opbygnings baner. Vi har proklameret dette mange gange, men endnu ikke tilstrækkeligt, og jeg tror, at blandt de mest fremtrædende foranstaltninger, sovjetmagten har truffet i dette år, er oprettelsen af centralbureauet for produktionspropaganda under det alrussiske centrale fagforeningsråd, dets tilknytning til hovedudvalget for politisk oplysningsarbejde og grundlæggelsen af nye aviser for de respektive industrier, hvorved opmærksomheden ikke kun lægges på produktionspropaganda, men også på hvordan den organiseres i landsomfattende målestok.

Nødvendigheden af, at den organiseres i landsomfattende målestok, skyldes alle de særegenheder, som den nuværende politiske situation er præget af. Dette er nødvendigt såvel for arbejderklassen som for fagforeningerne og bønderne, det er af allerstørste nødvendighed for vort statsapparat, som vi langt fra har udnyttet tilstrækkeligt til dette formål. Vi har viden om, hvordan vi skal lede industrien, hvordan vi skal få masserne gjort interesseret, og vi har tusind gange mere boglig viden, end vi anvender i praksis. Vi skal nå frem til, at alle fagforeningsmedlemmer uden undtagelse er interesseret i produktionen, og at de forstår at kun ved at øge produktionen og højne arbejdsproduktiviteten, vil Sovjetrusland med ti år forkorte de forfærdelige forhold det befinder sig i, og den sult og kulde, som det oplever. Hvis vi ikke forstår denne opgave, kan vi alle gå til grunde, for hvis vort statsapparat er svagt, må vi trække os tilbage; når kapitalisterne kommer til hægterne, kan de når som helst genoptage krigen, og vi vil da ikke være i stand til at fort-

sætte denne krig. Vi vil ikke være i stand til at lade vore millionmassers styrke komme til udtryk, og vi vil tabe denne sidste krig. Spørgsmålet er netop, at indtil nu har en lang række krige afgjort alle revolutionens, alle store revolutioners skæbne. Og vor revolution er en stor revolution. Vi har afsluttet en krigsperiode, og vi skal forbedre os til den anden; men hvornår den kommer, ved vi ikke, og vi må gøre alt for, at hvis den kommer, så er vi vor opgave voksen. Det er derfor vi ikke må give afkald på tvangsforanstaltningerne, og ikke kun fordi vi oprettholder proletariats diktatur, som både bondemasserne og de partiløse arbejdere allerede har forstået; de kender alle til vort proletariske diktatur, og de er ikke bange for det, det skræmmer dem ikke, de betragter det som et bolværk og en styrke dvs. noget de kan sætte op imod godsejerne og kapitalisterne, og uden dette er det umuligt at sejre.

Denne bevidsthed, denne overbevisning, som allerede er gået i blodet på bondemassen, hvad angår de militære og politiske opgaver, skal også overføres til de økonomiske opgaver. Denne overgang lykkes måske ikke straks. Den vil måske ikke foregå uden svingninger og tilbagefald til den gamle skødesløshed og småborgerlige ideologi. Der må tages fat på dette arbejde med endnu større energi og iver, idet vi husker på, at vi vil overbevise de partiløse bønder og de lidet bevidste fagforeningsmedlemmer, thi sandheden er på vor side, og det kan ikke modbevises, at vi i den anden krigsperiode ikke besejrer vore fjender uden at have genoprettet det økonomiske liv. Lad os blot nå dertil, at mange millioner forholder sig mere bevidst til krigen på den økonomiske front. Deri består opgaven for centralbureauet for produktionspropaganda, deri består opgaven for alle partiarbejdere, deri består opgaven for hele sovjetmagtens apparat, deri består opgaven for hele vor propaganda, gennem hvilken vi har opnået resultater af verdensomfattende betydning, eftersom vor propaganda altid har sagt og siger sandheden til arbejdere og bønder i hele verden, mens enhver anden propaganda lyver for dem. Vi skal nu overføre vor propaganda til noget, der er meget sværere: til det som berører arbejdernes daglige virke i værkstedet, hvor hårde disse arbejdsbetingelser, hvor stærke erindringerne om gårdsdagens kapitalistiske system end måtte være, som har lært arbejderne og bønderne at have mistillid til

statsmagten. Både arbejdere og bønder må overbevises om, at uden en ny kombination af kræfterne, uden nye former for statslig sammenslutning, uden nye former, der er forbundet med denne tvang, kommer vi ikke op af denne sump, væk fra det økonomiske forfalds afgrund, på hvis yderste kant vi står, og vi er allerede ved at komme ud af dette.

Kammerater, jeg går nu over til nogle kendsgerninger angående vor økonomiske politik og økonomiske opgaver, som efter min mening giver en karakteristik af den nuværende politiske situation og af hele den overgang, vi står overfor. Jeg skal først og fremmest nævne vort agrarforslag, lovforslaget fra folkekommissærernes råd om styrkelse og udvikling af landbrugsproduktionen og hjælp til bondebrugerne. Lovforslaget er blevet offentliggjort den 14. december dette år, og alle lokale funktionærer er tidligere blevet informeret om dets indhold gennem en særlig radioudsendelse, der oplyste om selve kernen i dette lovforslag. (7)

Vi må straks sørge for, at dette lovforslag – ud fra de lokale erfaringer (og det tager udgangspunkt i dem) har man allerede fornemmet det på lokalt plan – bliver underkastet en meget grundig diskussion, også blandt repræsentanterne for de lokale eksekutivkomiteer og eksekutivkomiteernes udvalg. Man kan sikkert ikke længere møde en eneste kammerat, der tvivler om nødvendigheden af specielle og særlig energiske hjælpeforanstaltninger, der ikke kun er en opmuntring, men også en tvang til at hæve landbrugsproduktionen.

Vi har været og er stadig et land med små bondebrug, og overgangen til kommunismen vil for os være umådeligt vanskeligere end under nogen andre forhold. For at fuldbyrde denne overgang må bøndernes egen deltagelse være ti gange større end under krigen. Krigen kunne og måtte kræve en del af den voksne mandlige befolkning. Men vort bondeland, som stadig er udmattet, skal mobilisere den samlede mandlige og kvindelige arbejder- og bondebefolkning. Det er ikke svært at overbevise os kommunister og medarbejderne ved jordbrugsudvalgene om, at arbejds- og afleveringspligten over for staten (8) er nødvendig. Jeg håber ikke, at der findes skygge af principielle meningsforskelle her under diskussionen af lovforslaget af 14. december, som foreligger jer til behandling.

Det er nødvendigt at forstå en anden vanskelighed, nemlig at få overbevist de partiløse bønder. Bønderne er ikke socialister. Og at bygge vore socialistiske planer, som om bønderne var socialister, er det samme som at bygge på sand, er det samme som at vi ikke forstår vore opgaver, og at vi i disse tre år ikke havde lært at afpasse vore programmer og gennemføre vore initiativer i overensstemmelse med den elendige, undertiden kummerlige virkelighed, vi befinder os i. Her må vi have en klar forestilling om de opgaver, vi står overfor. Den første opgave er at forene de kommunister som arbejder i jordbrugsudvalgene, at generalisere deres erfaring, at få fat i det, der er udrettet lokalt og indføje det i de lovforslag, som vil komme centralt fra på de statslige institutioners og den alrussiske sovjetkongres' vegne. Og vi håber, at vi kan gøre dette sammen. Men det er kun det første skridt. Det andet skridt er at få overbevist de partiløse bønder, netop de partiløse, fordi de udgør massen; for at udrette det, vi er i stand til, skal vi højne bevidstheden i denne masse, som i sig selv er aktiv og initiativrig, om at det er nødvendigt at tage fat på denne sag. Bondebruget kan ikke eksistere på den gamle måde. Mens vi kom ud af den første krigsperiode, vil vi ikke så let komme ud af den anden krigsperiode, og derfor er det nødvendigt at være særlig opmærksom på denne side af sagen.

Det er nødvendigt, at hver eneste partiløs bonde har forstået denne uomtvistelige sandhed, og vi er sikre på, at han vil forstå den. Det er ikke forgæves, at han har været igennem disse seks plagsomme og hårde år. Han ligner ikke førkrigstidens bonde. Han har lidt meget, han har spekuleret meget og tålt mange politiske og økonomiske byrder, der lod ham glemme meget af det gamle. Jeg tror, at han allerede selv forstår, at man ikke længere kan leve på den gamle måde, at man må leve anderledes, og vi skal med fuld kraft sætte alle vore propagandamidler, alle vor stats muligheder, hele vor uddannelse, alle midler og kræfter i vort parti ind på at få overbevist den partiløse bonde, og først da vil vi have lagt en virkelig grund under vort agrarlovforslag, som, håber jeg, i enstemmigt vil vedtage, vedtage naturligvis med de nødvendige forbedringer og tilføjelser. Denne grund vil først blive fast, så fast som vor politik, når vi får overbevist flertallet af bønderne og vinder dem for denne sag, fordi

den arbejdende middelbonde og småbonden er sovjetmagtens venner, og dagdriverne dens fjender – som kammerat Kurajev så rigtigt har sagt det i en artikel baseret på den tatariske republikks erfaringer. Dette er netop den egentlige sandhed, som ikke har noget socialistisk i sig, men som er så ubestridelig og åbenbar, at den på enhver landsbyforsamling, på ethvert møde med partiløse bønder straks vil blive opfattet og blive til overbevisning for det overvejende flertal af den arbejdende bondebefolkning.

Kammerater, det er det, jeg navnlig har villet understrege for jer, nu da vi er gået fra krigsperioden over til den økonomiske opbygning. I et land af små bondebrug er det vor vigtigste og mest grundlæggende opgave, at vi forstår at gå over til statslig tvang for at give bondebrugene et løft, og vi begynder derfor med de mest nødvendige og uopsættelige foranstaltninger, der er fuldt ud indlysende for bonden og fuldt ud forståelige for ham. Vi kan først opnå dette, når vi forstår at overbevise nye millioner, som endnu ikke er forberedt på det. Vi må sætte alle kræfter i bevægelse og sørge for, at det aktiviserede og forstærkede tvangsapparat bliver funderet og udviklet til en ny overbevisningskampagne, og vi vil da sejrrikt afslutte dette felttog. Nu starter felttoget mod resterne af træghed, uvidenhed og mistro blandt bondemasserne. Her kan vi ikke sejre ved hjælp af de gamle metoder. Men ved hjælp af de metoder, vi har lært os, såsom propaganda, agitation og organiseret påvirkning, vil vi sejre og nå frem til, at der ikke kun vedtages dekretter og oprettes institutioner, at papirer begynder at gøre deres virkning. Det er ikke nok, at ordrerne flyver ud over hele landet, derimod er det nødvendigt, at alt bliver bedre tilsået i foråret end tidligere, at der opnås en vis forbedring af de små bondebrug, om så den mest elementære – jo forsigtigere desto bedre – men den skal for enhver pris gennemføres i massemålestok. Hvis vi forstår vor opgave rigtigt og retter al opmærksomhed mod den partiløse bonde, koncentrerer alle de færdigheder, alle de erfaringer, vi har erhvervet igennem tre år, så sejrer vi. Uden en sådan sejr, uden masseomfattende forbedringer af de små bondebrug i praksis, findes der ingen redning for os: uden dette grundlag er ingen økonomisk opbygning mulig, og ingen nok så storslåede planer bliver noget værd.

Lad kammeraterne huske og bibringe bønderne dette, lad dem sige til Arsamas' partiløse bønder – og der findes ti eller femten millioner af dem – at vi ikke kan sulte og fryse i en uendelighed, for så vil man styrte os ud i den næste krigsperiode. Det er i statens interesse, i vor stats interesse. Den, der her viser den mindste svaghed, den mindste skødesløshed – han er den største forbryder mod arbejder- og bondemagten, han hjælper godsejeren og kapitalisten, og godsejeren og kapitalisten holder deres hær i nærheden, de holder den i beredskab for at kaste den imod os, så snart de mærker, at vi er svækket. Og der findes ikke andre midler til at styrke os end at give vort vigtigste bølværk – landbruget og byindustrien – et løft, og det får de ikke på anden måde end ved at overbevise den partiløse bonde, mobilisere alle kræfter for at hjælpe ham og give ham denne hjælp i praksis.

Vi bekender, at vi står i gæld til bonden. Vi har taget hans korn for papirpenge, vi tog det på kredit, vi skal betale denne gæld tilbage, og vi vil betale den tilbage, så snart vi har genopbygget vor industri. Men for at genopbygge vor industri, er det nødvendigt med et overskud af landbrugsproduktion. Det er derfor, at vort agrarlovsforslag er så betydningsfuldt, ikke kun fordi vi skal opnå praktiske resultater, men også fordi der omkring dette, som omkring et brændpunkt, grupperer sig hundreder af bekendtgørelser og lovforslag fra sovjetmagten.

Jeg går nu over til spørgsmålet om, hvordan grundlaget for vor industrielle opbygning bliver til for at sætte os i stand til at påbegynde opbygningen af Ruslands økonomiske kræfter. Og her skal jeg først og fremmest henlede jeres opmærksomhed på et sted i levnedsmiddelkommissariatets beretning, som er i den stak beretninger, I allerede har fået eller får i de nærmeste dage fra alle kommissariater. Hvert enkelt kommissariat giver jer i de nærmeste dage en stak faktiske materialer, som tilsammen virker overvældende. Men heraf må man udlede det, der er mest væsentligt for at opnå fremgang, nok så beskeden, dét der er grundlæggende for gennemførelsen af hele vor økonomiske plan, for genopbygningen af vor samfundsøkonomi og industri. Og et af de grundlæggende punkter er situationen i fremskaffelsen af levnedsmidler. I denne lille bog, som er uddelt til jer – det er levnedsmiddelkommissariatets beretning for en treårig periode

– er der en tabel, fra hvilken jeg kun skal læse sluttaltene op – ja og så afrunde dem, for det er svært at læse tal og især svært at høre på. Disse tal viser de samlede levnedsmiddelfremskaffelser for hvert år. Fra 1. august 1916 til 1. august 1917 fremskaffedes 320 millioner pud, (9) det følgende år 50, derefter 100 og 200 millioner pud. Disse tal – 320, 50, 100 og 200 – giver grundlaget for sovjetmagtens økonomiske historie, sovjetmagtens arbejde inden for det økonomiske område, de giver forberedelsen til det fundament, som vi skal se at beherske for at påbegynde vor opbygning på den rigtige måde. 320 millioner pud før revolutionen – det er omtrent det minimum, uden hvilket opbygningen er umulig. I revolutionens første år med 50 millioner led vi i høj grad af sult, kulde og fattigdom; i andet år 100 millioner; i tredje år 200 millioner. En fordobling hvert år. Efter de oplysninger, jeg i går modtog af Sviderskij, havde vi 155 millioner pr. 15. december. Det er første gang vi er kommet på fode igen, men med uhyre anstrengelser, med uhørte vanskeligheder, idet vi ofte står over for den opgave at skulle sikre os levnedsmidler uden hjælp fra Sibirien, Kaukasus og syden. Når vi nu giver mere end en halv million, (10) kan vi sige uden overdriivelse, at vi trods alle vanskeligheder har løst denne opgave. Vi vil disponere over en fond på omkring 300 millioner, måske også mere; men uden en sådan fond er det ikke muligt at genopbygge landets industri, er det ikke muligt at tænke på at forny transportvæsenet, er det end ikke muligt at gå i lag med så store opgaver som Ruslands elektrificering. Et socialistisk land er utænkeligt som en stat med arbejder- og bondemagt, hvis det ikke med arbejderne og bøndernes fælles anstrengelser kan samle en så stor levnedsmiddelfond, at den kan sikre føden til de arbejdere, der er beskæftiget i industrien, og have mulighed for at sende ti- og hundredtusinde arbejdere derhen, hvor sovjetmagten har brug for dem. Uden dette bliver det kun til snak. Økonomiens virkelige grundlag er levnedsmiddelfonden. Og her har vi opnået en vældig fremgang. Når vi går ud fra disse fremgange og besidder en sådan fond, kan vi gå i gang med at genopbygge samfundsøkonomien. Vi ved, at denne fremgang er opnået for en pris af uhyre afsavn, sult og foderstofmangel hos bønderne, hvilket kan blive endnu værre. Vi ved, at tørken i uhørt grad har forværret bøndernes nød og afsavn. Der-

for fremskynder vi de hjælpeforanstaltninger, som fremlagdes i det af mig nævnte forslag. Vi betragter denne levnedsmiddelfond som en fond til at genopbygge industrien og som en fond til at hjælpe bønderne. Uden denne fond er statsmagten ingenting. Uden denne fond forbliver den socialistiske politik bare ønsketænkning.

Vi må også huske på, at til produktionspropagandaen, som vi er fast besluttet på at gennemføre, er der kommet endnu en anden slags påvirkningsmåde, nemlig præmiering i form af naturalier. Et af de vigtigste dekretter, en af de vigtigste beslutninger fra folkekommissærernes råd og forsvarsrådet, var netop loven om præmiering i form af naturalier. Det lykkedes os langt fra at udsende denne lov straks. Siden april, hvis I husker det, har der været en hel lang kæde af beslutninger og bestemmelser, og denne lov blev først udsendt, da det lykkedes os gennem store anstrengelser fra vort transportvæsens side at skabe en levnedsmiddelfond på over en halv million pud. En halv million pud er et meget beskedent tal. De beretninger, som I sikkert har læst i *Isvestija* i går, viser, at ud af disse 500.000 pud er de 170.000 allerede brugt. Fonden er, som I ser, uanselig og langt fra tilstrækkelig, men alligevel er vi slået ind på den vej, ad hvilken vi vil fortsætte. Dette er bevis på, at vi ikke kun med overbevisningens metode vil gå over til nye arbejdsmetoder. Det er ikke nok at opfordre bønder og arbejdere til at holde en strengere arbejdsdisciplin. Vi bør desuden hjælpe dem, vi bør belønne dem, som efter umådelige lidelser fortsætter med at udvise heldet på arbejdsfronten. Vi har skabt en fond, men den udnyttes på en måde, der er langt fra tilfredsstillende. Vi i folkekommissærernes råd sidder inde med en hel række eksempler på, at præmiering i form af naturalier i praksis ofte betyder et simpelt tillæg til arbejdslønnen. Det her skal der arbejdes endnu mere med. Sideløbende med centrale konferencer og ekstraprojekter må det vigtigste arbejde foregå lokalt og blandt de brede masser. Det er ikke svært at forstå, at staten ikke kun overbeviser, men også belønner gode medarbejdere med bedre levevilkår, og for at forstå dette behøver man ikke at være socialist, og her sikrer vi os på forhånd de partiløse arbejder- og bondemassers sympati. Vi bør blot udbrede denne tanke i større omfang og i højere grad tage praktisk fat på arbejdet lokalt.

Når vi nu går over til brændslet, så finder I tal i kammerat Rykovs teser, som viser den forbedring, der er opnået, en forbedring ikke kun med hensyn til træ, men også med hensyn til olie. Takket være den vældige entusiasme som arbejderne i den Aserbajdsjanske Republik udviser, takket være de venskabelige forbindelser, som vi har oprettet med dem, og takket være de dygtige ledere, som det samfundsøkonomiske råd har stillet til rådighed, er oliesituationen nu god, og også hvad angår brændslet begynder vi nu at stå på egne ben. Pr. måned modtager vi 25 millioner pud kul fra Donetsbækkenet og kommer derved op på 50 millioner takket være den befuldmægtigede kommission, som under kammerat Trotskijs formandskab er sendt til Donetsbækkenet. Denne kommission har besluttet at sende ansvarfulde og erfarne funktionærer dertil for at arbejde. Nu er kammerat Pjatakov rejst dertil for at overtage ledelsen.

For at opnå fremgang har vi således truffet visse foranstaltninger vedrørende brændslet. Donetsbækkenet er en af de største baser, vi allerede råder over. I folkekommissærernes råd og forsvarsrådets protokoller kan vi finde bestemmelser vedrørende Donetsbækkenet. Det siges der, at de øverste autoritative kommissioner, som består af repræsentanter fra centralmagten og lokale funktionærer, skal rundt lokalt. Vi må få strammet arbejdet op ude omkring lokalt, og jeg tror, at det netop for disse kommissioner vil lykkes at få denne opstramning igennem. I vil få resultatet af kommissionernes arbejde at se; sådanne kommissioner vil vi også i fremtiden organisere. Vi må lægge et vist pres på vor industris hovedbranche – brændslet.

Jeg må sige, at vi på brændselsområdet har haft en af de største fremgange i form af hydraulisk tørveudvinding. Tørv er det brændsel, vi har virkelig meget af, men som vi ikke har været i stand til at udnytte, fordi vi hidtil har måttet arbejde under utålelige forhold. Denne nye metode vil hjælpe os til at komme ud over denne brændselsmangel, som er en af de truende farer på vor økonomiske front. I mange år vil vi ikke være i stand til at komme ud af denne blindgyde, hvis vi driver økonomi på den gamle måde, hvis vi ikke genopbygger industrien og transportvæsenet. Medarbejderne i vor tørvekomité hjalp to russiske ingeniører med at fuldføre denne opfin-

delse, og de har bragt det så vidt, at den nye metode snart er ved at være fuldendt. Således står vi på tærsklen til en stor revolution, der vil være en god støtte for os i økonomisk henseende. Vi må ikke glemme, at vi har umådelige tørverigdomme. Men vi kan ikke udnytte dem, for vi kan ikke sende folk ud på et sådant straffearbejde. Det kapitalistiske system kunne sende folk ud på straffearbejde. I den kapitalistiske stat tog folk arbejde den slags steder på grund af sult, men i den socialistiske stat kan vi ikke sende folk ud på sådan et straffearbejde, og ingen vil gøre det frivilligt. Under det kapitalistiske system gjorde man alt for de øverste lag. Man bekymrede sig ikke om de nederste.

Det er nødvendigt at indføre flere maskiner overalt og gå over til at anvende maskinel teknik i så vid udstrækning som muligt. Tørveudvinding med den hydrauliske metode, som så vellykket er ført frem af det øverste samfundsøkonomiske råd, åbner mulighed for at udvinde brændsel i vældige mængder, og gør det unødvendigt at anvende faglærte arbejdere, fordi også ufaglærte arbejdere kan arbejde efter en sådan metode. Vi har fremstillet disse maskiner, og jeg vil personligt anbefale de delegerede kammerater at se filmen om tørveudvinding, som er blevet vist i Moskva og kan blive vist for de kongresdelegerede. Den giver en konkret forestilling om en af forudsætningerne for at overvinde brændselsmangelen. Vi har fremstillet de maskiner, som den ny metode kræver, men vi har fremstillet dem dårligt. Tjenesterejser til udlandet – nu hvor samhandelen er ved at komme rigtig i gang med udlandet, selv under de eksisterende halvlegale handelsforbindelser – vil hjælpe os til at få lavet de maskiner ordentligt, som er konstrueret af vore opfindere. Såvel disse maskiners antal som arbejdet i hovedkomiteen for tørveudvinding og i det øverste samfundsøkonomiske råd inden for dette område vil være målestokken for hele vor økonomiske fremgang, for uden at overvinde brændselsmangelen kan vi ikke sejre på den økonomiske front. Den mest vitale fremgang i genopbygningen af transportvæsenet hænger også sammen hermed.

I har for øvrigt allerede set i kammeraterne Jemsjanovs og Trotskijs teser, at vi her på dette område har at gøre med en egentlig plan, der er udarbejdet for en lang årrække. Forordning nr. 1042 var beregnet for en femårig

periode, (11) og på fem år kan vi opbygge vort transportvæsen og formindske antallet af defekte lokomotiver, og som det måske sværeste vil jeg fremhæve 9. teses påpegnings af, at vi allerede har forkortet denne frist.

Når store planer, der er beregnet for en lang årrække dukker op, finder man ofte skeptikere, der siger: hvordan i alverden kan vi planlægge så mange år frem. Gud give, at vi i det mindste klarer det, der er brug for nu. Kammerater, man må forstå at forbinde både det ene og det andet; man kan ikke arbejde uden at have en plan, som er beregnet for en lang periode og på væsentlig fremgang. At det virkelig forholder sig således, viser den ubestridelige forbedring af arbejdet inden for transportvæsenet. Jeg henleder jeres opmærksomhed på det sted i 9. tese, hvor det hedder, at fristen for genopbygning af transportvæsenet var fem år, men den er allerede blevet forkortet, fordi vi arbejder hurtigere end beregnet. Fristen er nu fastsat til tre og et halvt år. Sådan bør der også arbejdes inden for de øvrige økonomiske brancher. Den praktiske og egentlige opgave for arbejds- og forsvarsrådet går mere og mere i denne retning. Ved at følge de videnskabelige og praktiske erfaringer må man ude omkring lokalt og uafledigt stræbe henimod, at planen opfyldes hurtigere end fastsat, for at masserne kan se, at den lange periode, der skiller os fra industriens fuldstændige genopbygning, kan forkortes ved hjælp af erfaring. Det afhænger af os. Lad os forbedre økonomien i ethvert værksted, i enhver remise, i ethvert område, og vi vil dermed forkorte fristen. Vi forkorter den faktisk allerede. Vær ikke bange for planer, som er beregnet for en lang årrække; uden dem får vi ingen økonomisk genopbygning, og lad os anstrenge os for, at de bliver opfyldt lokalt.

Det er nødvendigt, at de økonomiske planer opfyldes efter et bestemt program, og at man fremhæver og opmuntrer til øget opfyldelse af dette program: masserne skal ikke kun vide, men også føle, at forkortelsen af sultens, kuldens og fattigdommens periode helt er afhængig af, hvor hurtigt de opfylder vore økonomiske planer. Alle planer fra de enkelte produktionsbrancher skal koordineres nøje og være forbundet med hinanden, således at de udgør den samlede økonomiske plan, vi har så hårdt brug for.

I forbindelse med dette står vi over for den opgave at

skulle forene de økonomiske folkekommissariater i ét økonomisk center. Vi er gået i gang med denne opgave, og vi har fremlagt en beslutning fra folkekommissærernes råd og arbejds- og forsvarsrådet om reorganiseringen af sidstnævnte institution til jeres bedømmelse.

I vil drøfte dette forslag, og jeg håber, at det bliver enstemmigt vedtaget med de nødvendige ændringer. Det er i sit indhold meget beskedent, men har stor betydning, fordi vi har brug for et organ, der mere bestemt kender sine beføjelser og koordinerer hele det økonomiske arbejde, som nu er rykket i forgrunden.

Denne opgave er behandlet skriftligt op til kongressen af kammerat Gusev i en pjece, (12) som for øvrigt ikke er helt så vellykket som hans foregående. I denne pjece opstilles en vidtløftigt plan til dannelse af et arbejds- og forsvarsråd, som mange fremtrædende funktionærer skal forflyttes til, og her finder vi blandt andet Trotskijs og Rykovs navne. Efter min mening kunne vi klare os med mindre af den slags fantastier. Vi kan ikke hoppe fra et apparat, som det har taget tre år at skabe. Vi kender dets store mangler, vi vil tale mere udførligt herom på denne kongres. Spørgsmålet er sat på dagsordenen som et af de vigtigste punkter. Jeg mener spørgsmålet om forbedring af sovjetapparatet. Men vi skal arbejde forsigtigt nu, og kun hvor det er nødvendigt forandre vort apparat på grundlag af praktisk erfaring. Kammerat Gusev gør sig lystig over det forslag, vi har fremlagt, og siger, at vi foreslår at slutte folkekommissariatet for landbrug til arbejds- og forsvarsrådet. Vi fremlægger ganske rigtigt et sådant forslag. I forslaget tildeler vi arbejds- og forsvarsrådet en meget beskeden plads og gør det til en arbejds- og forsvarskommission under folkekommissærernes råd. Hidtil har vi arbejdet i arbejds- og forsvarsrådet uden noget forfatningsmæssigt grundlag. Folkekommissærernes råd og arbejds- og forsvarsrådets kompetenceområde var unøjagtigt defineret; undertiden gik vi ud over vore beføjelser og handlede som en lovgivende institution. Men der er aldrig opstået en eneste konflikt på grundlag af dette. Vi afgjorde disse tilfælde ved øjeblikkeligt at overgive dem til folkekommissærernes råd. Da det blev klart, at der ud af arbejds- og forsvarsrådet måtte oprettes et organ, som i højere grad kunne koordinere den økonomiske politik, rejste spørgsmålet sig, hvordan vi skulle

definere disse relationer ad lovgivningens vej. Vi står over for en opgave på to planer: for det første at skulle afgrænse henholdsvis folkekommissærernes råd og arbejds- og forsvarsrådets kompetenceområder. Men for at gennemføre dette, må vi lægge beslag på mange kræfter til kodificeringen, vi skal bruge en masse papir, og alligevel giver det ikke nogen garanti for, at vi undgår fejl.

Vi vil gå en anden vej. Arbejds- og forsvarsrådet blev nærmest betragtet som ligestillet med folkekommissærernes råd. Lad os opgave denne trafik. Lad det nøjes med at være en kommission under folkekommissærernes råd. Vi vil fjerne en masse gnidninger og opnå, at den faktiske virkeliggørelse kommer nærmere. Hvis et medlem af folkekommissærernes råd er utilfreds, kan han rejse spørgsmålet i folkekommissærernes råd, der jo kan sammenkaldes inden for nogle timer. På den måde vil vi fjerne gnidningerne mellem de offentlige instanser og gøre arbejds- og forsvarsrådet til et hurtigtarbejdende organ. Denne opgave er ikke let. Den er forbundet med den virkelige skabelse af en samlet økonomisk plan. Denne opgave, som vi alligevel har arbejdet noget med, og som har været under forberedelse i to år, består i at nå frem til en sammenslutning af de økonomiske folkekommissariater. Det er derfor, jeg henleder jeres opmærksomhed på dette lovforslag om arbejds- og forsvarsrådet, og jeg håber, at I vil godkende det med de nødvendige tilføjelser; arbejdet med at slutte disse økonomiske folkekommissariater sammen vil da forløbe mere glat, hurtigt, bestemt og resolut.

Jeg kommer nu til sidste punkt, til spørgsmålet om elektrificeringen, som er sat på dagsordenen som et særligt punkt, og I skal nu høre en beretning om dette spørgsmål. Jeg tror, at vi her befinder os ved et meget stort vendepunkt, som under alle omstændigheder vidner om begyndelsen til sovjetmagts store fremgang. Fremover er det ikke alene politikere og administratorer, men også ingeniører og agronomer, som vil få ordet fra de alrussiske sovjetkongressers talerstol. Dette er begyndelsen til den lykkelige epoke, hvor politikken træder mere og mere i baggrunden og man sjældnere og ikke så længe ad gangen vil tale politik, men høre mere til ingeniørerne og agronomerne. For virkeligt at gå over til den økonomiske opbygning, må denne skik indføres fra og med den alrus-

siske sovjetkongres og føres igennem oppefra og nedefter i alle sovjetter og organisationer, i alle aviser, i alle propaganda- og agitionsorganer, i alle institutioner.

Vi har utvivlsomt lært at føre politik, her kan man ikke slå os omkuld, her har vi fast grund under fødderne. Men det står dårligt til med økonomien. Den bedste politik fra nu af er mindre politik. Før flere ingeniører og agronomer frem, lær af dem, kontrollér deres arbejde, gør ikke kongresser og konferencer til snakkemøder, men til kontrolorganer for den økonomiske fremgang, til organer, hvor vi virkelig kan lære om den økonomiske opbygning.

I vil nu høre beretningen fra statskommissionen for Ruslands elektrificering, (13) der blev dannet efter beslutning fra den alrussiske centrale eksekutivkomité den 7. februar 1920. Den 21. februar underskrev det øverste samfundsøkonomiske råds præsidium den endegyldige beslutning om kommissionens sammensætning, og en hel række, i alt over hundrede, af de bedste specialister og medarbejdere først og fremmest fra det øverste samfundsøkonomiske råd har ganske viet sig denne sag sammen med de bedste kræfter fra folkekommissariatene for transportvæsen og landbrug. Arbejdsresultaterne fra statskommissionen til Ruslands elektrificering har vi her i form af dette bind, som bliver uddelt til jer i dag eller i morgen. Jeg håber ikke, I bliver forskrækket over dette bind. Jeg tror ikke, det bliver svært for mig at overbevise jer om dette binds særlige betydning. Efter min mening er det vort andet partiprogram. Vi har et partiprogram, som er blevet fortræffeligt udlagt af kammeraterne Preobrasjenskij og Bukharin i en mindre omfangsrig, men højst værdifuld bog. Dét er det politiske program, det er en fortegnelse over vore opgaver, det er en udlægning af relationerne mellem klasserne og masserne. Men man må heller ikke glemme, at det er på tide reelt at slå ind på denne vej og måle programmets praktiske resultater. Vort partiprogram kan ikke kun forblive et partiprogram. Det skal gøres til et program for vor økonomiske opbygning, ellers er det også udueligt som partiprogram. Det skal suppleres med et partiprogram nummer to, med en arbejdsplan for hele den samfundsøkonomiske genopbygning og dennes højnelse til et moderne teknisk niveau. Uden elektrificeringsplan kan vi ikke gå over til virkelig opbygning. Når vi taler om landbrugets, industriens og

transportvæsenets genopbygning, om deres harmoniske forening, slipper vi ikke for at tale om en bred økonomisk plan. Vi må nå frem til, at vi kan vedtage en plan, naturligvis bliver det kun en plan, der har foreløbig karakter. Dette partiprogram ville ikke være så uforanderligt som vort egentlige program, der kun kan ændres på partikongresser. Nej, dette program vil hver dag i ethvert værksted, i ethvert distrikt blive forbedret, bearbejdet, præciseret og ændret. Vi behøver det som en storslået økonomisk plan beregnet for mindst en tiårig periode, og som viser, hvordan Rusland bliver ført over på et rigtigt økonomisk grundlag, der er nødvendigt for kommunismen. Da vi kæmpede og sejrede på krigsfronten, hvad var da en af de mægtigste drivfjeder, som tidoblede vore kræfter og vor energi? Det var bevidstheden om fare. Alle stillede spørgsmålet: kan godsejerne og kapitalisterne vende tilbage til Rusland? Og vi svarede: det kan de. Derfor spændte vi vore kræfter hundrede gange mere, vi spændte dem, og vi sejrede.

Tag den økonomiske front og spørg: kan kapitalismen mon økonomisk vende tilbage til Rusland? Vi sloges med »sukharevka«. (14) En af dagene før den alrussiske sovjetkongres' åbning blev denne lidet behagelige institution lukket af Moskvas arbejder- og rødmistsovjet. (Bifald.) »Sukharevka« er lukket, men den »sukharevka«, der er blevet lukket, er ikke farlig. Lukket er den tidligere »sukharevka« på Sukharevskaja Pladsen, det var ikke svært at lukke den. Farlig er den »sukharevka«, som lever i alle små selvstændiges sjæl og handling. Man må også lukke denne »sukharevka«. Denne »sukharevka« er grundlaget for kapitalismen. Så længe den eksisterer, kan kapitalisterne vende tilbage til Rusland, og de kan blive stærkere end os. Det må man gøre sig helt klart. Dette skal være hoveddrivfjederen for vort arbejde, og det skal være betingelsen og målestokken for vor reelle fremgang. Så længe vi lever i et land med små bondebrug, findes der et solidere økonomisk grundlag for kapitalismen end for kommunismen. Det må vi ikke glemme. Enhver, der opmærksomt har iagttaget livet på landet og sammenlignet det med livet i byen, ved, at vi ikke har rykket kapitalismen op med rode, og at vi ikke har undergravet fundamentet, grundlaget for den indre fjende. Denne hager sig fast til småbrugene, og for at undergrave ham er

der kun ét middel – at landets økonomi, deriblandt landbruget føres over på et nyt teknisk grundlag, den moderne storproduktions tekniske grundlag. Et sådant grundlag er kun elektriciteten.

Kommunisme – det er sovjetmagt plus elektrificering af hele landet. Ellers vil landet stadig være et land af små bondebrug, og dette må vi gøre os helt klart. Vi er svagere end kapitalismen, ikke kun i verdensmålestok, men også inde i landet. Det ved alle. Vi har indset dette, og vi vil føre det dertil, at det økonomiske grundlag går fra et småbonde- til et storindustrielt grundlag. Først når landet er blevet elektrificeret, når industrien, landbruget og transportvæsenet har opnået den moderne storindustri tekniske grundlag, først da sejrer vi endegyldigt.

Vi har allerede udarbejdet en foreløbig plan for landets elektrificering, tohundrede af vore bedste videnskabsmænd og teknikere har arbejdet med denne plan. Den udarbejdede plan, som i en lang årrække, mindst ti år, giver os en materiel og finansiell beregning. Denne plan viser, hvor mange millioner tønder cement og hvor mange millioner mursten vi behøver for at gennemføre elektrificeringen. Gennemførelsen af elektrificeringsopgaverne i finansiell henseende anslås at ville koste mellem 1-1,2 millioner guldrubler. I ved, at vi langt fra kan dække hele dette beløb med vor guldbeholdning. Vor levnedsmiddelbeholdning er heller ikke stor. Derfor skal vi dække disse beregninger ind med koncessioner i overensstemmelse med den plan, jeg har nævnt. I vil se beregningerne over, hvordan genopbygningen af vor industri og vort transportvæsen planlægges på dette grundlag. For ikke ret lang tid siden havde jeg lejlighed til at overvære en bondefest i en fjern egn af Moskvaguvernementet, i Volokolamskkredsen, hvor bønderne har fået elektrisk lys. Der blev arrangeret et friluftsmøde, og en af bønderne trådte frem og holdt en tale, hvori han hilste denne nye begivenhed i bøndernes liv. Han sagde, at vi bønder har levet i mørk uvidenhed, og nu viste lyset sig for os, »det naturlige lys der vil oplyse vort bondemørke«. Jeg personligt undrede mig ikke over disse ord. Naturligvis er det elektriske lys et »unaturligt« lys for den partiløse bonde-masse, men for os er det unaturligt, at bønder og arbejdere kunne leve i hundreder og tusinder af år i et sådant mørke, i fattigdom og undertrykkelse af godsejere og ka-

pitalister. Det går ikke så hurtigt at komme ud af dette mørke. Men vi må nu nå dertil, at hvert eneste elkraftværk, vi bygger, virkeligt bliver en støtte i oplysningen, at det så at sige beskæftiger sig med massernes elektriske uddannelse. Alle må få at vide, hvorfor disse små elkraftværker, som vi allerede har i dusinvis af, hvorfor de hænger sammen med industriens genopbygning. Vi har udarbejdet en plan for elektrificeringen, men denne plans opfyldelse er beregnet for flere år. Vi må for enhver pris gennemføre denne plan og forkorte fristen for dens opfyldelse. Her må det samme ske, som er sket med en af vore første økonomiske planer, nemlig planen for transportvæsenets genopbygning – forordning nr. 1042, der var beregnet for en femårig periode, men allerede nu er blevet forkortet til tre og et halvt år, fordi den blev opfyldt hurtigere end beregnet. Vi behøver måske en frist på ti eller tyve år til at gennemføre elektrificeringsplanen, for at gennemføre de omdannelser, der umuliggør, at kapitalismen kan vende tilbage. Og dette vil blive et eksempel på en hurtig samfundsmæssig udvikling der er uden sidestykke i verden. Vi må for enhver pris gennemføre denne plan og forkorte fristen for dens opfyldelse.

For første gang påbegynder vi det økonomiske arbejde således, at vi foruden de enkelte planer, der er skudt frem i de enkelte dele af industrien, f.eks. inden for transportvæsenet, og som er overført til andre dele af industrien, også modtager en generel plan, der er beregnet for en hel årrække. Dette arbejde er svært, et arbejde som sigter mod kommunismens sejr.

Men vi må også vide og ikke glemme, at elektrificering ikke kan gennemføres, så længe vi har analfabeter. Det er ikke nok, at vor kommission vil anstrenge sig for at likvidere analfabetismen. Den har gjort meget sammenlignet med det som var, men lidt i sammenligning med det som er nødvendigt. Foruden læse- og skrivekundskaber har vi brug for kulturelle, bevidste og dannede arbejdende, det er nødvendigt at flertallet af bønder opnår forestilling om de opgaver, vi står overfor. Dette partiprogram skal blive den vigtigste bog, som skal indføres i alle skoler. Foruden den almene plan for elektrificeringens gennemførelse giver den jer separate planer, der er udarbejdet for hver eneste region i Rusland. Hver enkelt kammerat, der tager rundt lokalt, vil have en bestemt ar-

bejdsplan for elektrificeringens gennemførelse i sit distrikt, for overgangen fra mørke til en normal tilværelse. Og, kammerater, I må og skal lokalt sammenligne, bearbejde og kontrollere de bestemmelser, I har fået, og sørge for, at der i enhver skole, i enhver studiekreds svares på spørgsmålet om, hvad kommunisme er, at der ikke kun svares sådan som det står i partiprogrammet, men ligeledes snakkes om, hvordan vi kommer ud af denne mørkets tilstand.

De bedste funktionærer og økonomiske specialister har opfyldt den opgave, de har fået: at udarbejde en plan for Ruslands elektrificering og genopbygge dets økonomi. Vi må nu nå dertil at arbejderne og bønderne ved, hvor stor og vanskelig denne opgave er, hvordan vi går i lag med den, og hvordan den skal gribes an.

Vi må nå dertil at enhver fabrik, ethvert elkraftværk bliver en løftestang for oplysning, og når Rusland dækkes med et net af elkraftværker og mægtige tekniske anlæg, så vil vor kommunistiske økonomiske opbygning blive forbi-ledet for et kommende socialistisk Europa og Asien.

(Stormende og langvarigt bifald.)

*Trykt første gang som pjeces
i Petrograd 1921.*

Om fagforeningerne, om den nuværende situation og om kammerat Trotskijs fejl

*Tale på fællesmøde af RKP(b)'s medlemmer
blandt de delegerede til 8. sovjetkongres,
fagforeningernes centralledelse og
fagforeningernes Moskva-ledelse
30. december 1920.*

Kammerater, jeg må først og fremmest gøre undskyldning for, at jeg afviger fra reglerne, thi for at deltage i debatterne bør man selvfølgelig høre hovedberetningen, andenberetningen og talerne. Desværre føler jeg mig så dårlig, at jeg ikke kan opfylde dette. Men jeg havde mulighed for i går at læse de vigtigste trykte dokumenter og forberede mine bemærkninger. Naturligvis vil denne afvigelse fra reglerne, som jeg har talt om, medføre visse urimeligheder for jer: jeg vil måske komme med gentagelser, da jeg ikke ved, hvad andre har sagt, og ikke svare på noget, som der skulle svares på. Men jeg kan ikke gøre det på anden måde.

Mit hovedmateriale er kammerat Trotskijs brochure Om Fagforeningernes Rolle Og Opgaver. Når jeg sammenholder denne brochure med de teser, han fremlagde i centralkomiteen, og læser den med omhu, forbløffes jeg over, hvor mange teoretiske fejltagelser og himmelråbende urigtigheder, der er koncentreret i den. Hvordan kunne nogen, som begynder på en stor partidiskussion om dette spørgsmål, lave noget så mislykket, i stedet for at lave noget gennemtænkt? Jeg vil i korthed notere de hovedpunkter, der efter min mening indeholder fundamentale teoretiske urigtigheder.

Fagforeningerne er ikke kun en historisk nødvendig-

hed, de er en historisk uomgængelig organisation for industriproletariatet, som næsten fuldtalligt er med i denne organisation under proletariatets diktatur. Dette er en helt grundlæggende betragtning, men den glemmer kammerat Trotskij til stadighed, den går han ikke ud fra, den tillægger han ikke betydning. Alligevel tager han fat på temaet: »fagforeningernes rolle og opgaver«, som er et umådeligt bredt tema.

Af det jeg har sagt følger allerede, at i hele virkeliggørelsen af proletariatets diktatur er fagforeningernes rolle yderst væsentlig. Men hvad består denne rolle i? Når vi diskuterer dette spørgsmål, et af de mest grundlæggende teoretiske spørgsmål, kommer jeg til den konklusion, at vi har at gøre med en rolle, der er overordentlig særegen. På den ene side, ved at omfatte og inddrage industriarbejderne som helhed i sine rækker bliver fagforeningerne en organisation for den ledende, herskende, regerende klasse, som virkeliggør diktaturet, den klasse som virkeliggør den statslige tvang. Men den er ikke en statslig organisation, den er ikke en organisation, som gennemfører tvang, den er en opdragende organisation, en organisation som indtager og skoler, den er en skole i forvaltning, en skole i økonomisk drift, en skole i kommunisme. Den er en helt usædvanlig type skole, for vi har ikke at gøre med lærere og elever, vi har derimod at gøre med nogle overordentligt særprægede kombinationer af det, der blev overleveret fra kapitalismen, og som måtte blive overleveret, og så det, der kommer fra de revolutionære fortropper, så at sige fra proletariatets revolutionære avantgarde. Og hvis man taler om fagforeningernes rolle og ikke tager disse sandheder i betragtning, så havner man uundgåeligt i en række urigtigheder.

I proletariatets diktaturs system står fagforeningerne mellem partiet og statsmagten, hvis man kan sige det på den måde. I overgangsperioden til socialismen er proletariatets diktatur uomgængeligt, men dette diktatur virkeliggøres ikke af industriarbejdernes organisation, som omfatter arbejdermassen i dens helhed. Hvorfor ikke det? Vi kan læse om dette i teserne fra Kommunistisk Internationales 2. kongres, som omhandler det politiske partis rolle generelt. Jeg vil ikke opholde mig ved dette her. Det man har at gøre med er, at partiet så at sige op-

tager proletariatets avantgarde i sig, og denne avantgarde virkeliggør proletariatets diktatur. Og uden et fundament som fagforeningerne kan man ikke virkeliggøre diktaturet, ikke opfylde de statslige funktioner. Virkeliggøre dem må man gennem en række særlige institutioner, som atter er af en ny type, nemlig gennem sovjeternes apparat. Hvad er så de praktiske konklusioner af denne særprægede situation? De er, at fagforeningerne skaber *forbindelsen* mellem avantgarden og masserne, fagforeningerne overbeviser i deres daglige arbejde masserne, masserne i den klasse, som ene og alene er i stand til at føre os fra kapitalismen til kommunismen. Dette er den ene side af sagen. På den anden side er fagforeningerne et »reservoir« for statsmagten. Dét er hvad fagforeningerne er i overgangsperioden fra kapitalismen til kommunismen. Det er overhovedet umuligt at gennemføre denne overgang uden denne klasses førerskab; kun den er af kapitalismen opdraget til storproduktion, og kun den er skilt fra småbesiddernes interesser. Men proletariatets diktatur kan ikke virkeliggøres gennem dets organisation, som omfatter arbejdermassen. Thi ikke kun hos os, i et af de mest tilbagestående kapitalistiske lande, men i alle kapitalistiske lande, er proletariatet stadig så splittet, så kuet og stedvis så korrumperet (nemlig af imperialismen i de enkelte lande), at proletariatets organisation, som omfatter arbejdermassen, ikke umiddelbart kan virkeliggøre proletariatets diktatur. Kun den avantgarde, som kan optage klassens revolutionære energi i sig, kan virkeliggøre diktaturet. På den måde opstår der ligesom en række tandhjul. Sådan fungerer selve grundlaget for proletariatets diktatur, sådan er selve overgangen fra kapitalismen til kommunismen i sit væsen. Allerede ud fra dette ser man, at når kammerat Trotskij i sin første tese, hvor han peger på »den idémæssige forvirring«, taler om en krise specielt og navnlig for fagforeningerne, så er der noget fundamentalt og principielt urigtigt i det. Hvis man vil tale om en krise, kan man først tale om den efter en analyse af den politiske situation. »Den idémæssige forvirring« opstår netop hos Trotskij, fordi han netop i det grundlæggende spørgsmål om fagforeningernes rolle og med henblik på overgangen fra kapitalismen til kommunismen ikke havde øje for, ikke

tog i betragtning, at der her er tale om et kompliceret system af flere tandhjul og ikke kan findes noget simpelt system, for man kan ikke virkeliggøre proletariats diktatur gennem en organisation af proletariats, som omfatter arbejdermassen i sin helhed. Det er umuligt at virkeliggøre diktaturet uden flere »transmissioner« fra avantgardens til den fremskredne klasses masse og fra denne til hele massen af arbejdende. I Rusland består denne masse af bønder, i andre lande findes en sådan masse ikke, men selv i de mest fremskredne lande findes der en ikke-proletarisk eller ikke ren proletarisk masse. Allerede herfra udgår der virkelig en idémæssig forvirring. Trotskij bebrejder blot uden grund andre dette.

Når jeg så tager spørgsmålet om fagforeningernes rolle i produktionen op, ser jeg den fundamentale urigtighed hos Trotskij i, at han hele tiden taler om dette »i princippet«, og som »generelt princip«. I alle teser taler han ud fra et »generelt princip«. Synspunktet er allerede i denne form fundamentalt urigtigt. Partiets 9. kongres har for øvrigt sagt nok og mere end nok om fagforeningernes rolle i produktionen. (1) Dertil kommer, at Trotskij selv i sine egne teser citerer Losovskijs og Tomskijs helt klare udtalelser, der hos ham skal tjene som »Prügelknabe«, som man siger på tysk, som »syndebuk«, eller som et tema, han kan øve sin polemik på. Principielle meningsforskelle dukker ikke op, og Tomskij og Losovskij, som har skrevet de ting, Trotskij selv citerer, er ikke noget heldigt valg som syndebuk. Noget seriøst i retning af principielle meningsforskelle finder vi ikke her, hvor ihærdigt vi end leder. Overhovedet ligger der en gigantisk fejl, en principiel fejl i, at kammerat Trotskij sætter partiet og sovjetmagten tilbage i tid, når han har behandlet spørgsmålet »principlfast«. Vi er Gud være lovet gået videre fra principper til det praktiske og saglige arbejde. I Smolnyj snakkede vi om principper og snakkede uden tvivl mere end godt var. Nu tre år efter findes der direktiver, dekretter på alle punkter vedrørende produktionsproblemer, om en hel række bestanddele af disse problemer – det er en trist historie med disse dekretter, de underskrives, derefter glemmes de og efterleves ikke af os selv. Bagefter udspekuleres der så betragtninger om principper, og der udspekuleres principielle meningsforskelle. Jeg vil senere pege på et dekret, som vedrører fagforeningernes rolle

produktionen, (2) et dekret som alle har glemt, også jeg, hvad jeg må bebrejde mig selv.

De virkelige divergenser, som eksisterer, angår overhovedet ikke problemer om generelle principper, hvis man ikke medregner dem, som jeg begyndte med. Og de »meningsforskelle«, jeg har med kammerat Trotskij, og som jeg har medregnet, var jeg nødt til at pege på, for når Trotskij behandlede så bredt et tema som »fagforeningernes rolle og opgaver«, så begik han efter min mening en række fejl, som er forbundet med selve kernen i spørgsmålet om proletariats diktatur. Men hvis vi ser bort fra dette, så må man spørge, hvorfor vi ikke har det virkelig endrægtige samarbejde, som er så nødvendigt for os? Det skyldes divergenser vedrørende metoderne til at *arbejde med* masserne, til at få masserne med os, til at holde *forbindelse* med masserne. I dette ligger hele kernen. Og i dette ligger netop fagforeningernes særpræg som en institution i overgangsperioden fra kapitalisme til kommunisme, og som der i den videre fremtid må sættes spørgsmålstegn ved. Men det ligger langt ude i fremtiden, at der sættes spørgsmålstegn ved fagforeningerne; det er noget vore børnebørn vil få at gøre med. Nu derimod drejer det sig om, hvordan vi arbejder med masserne, får dem med os, forbinder os med dem, hvordan vi skal tilrettelægge de komplicerede transmissioner i arbejdet (arbejdet med at virkeliggøre proletariats diktatur). Bemærk, at når jeg taler om komplicerede transmissioner i arbejdet, sigter jeg ikke blot til sovjetternes apparat. Hvad der inden for dét kan være af komplikationer med transmissionerne, er en sag for sig. Jeg taler endnu kun abstrakt og principielt om forholdet mellem klasserne i det kapitalistiske samfund; dér findes proletariats, dér findes også ikke-proletariske arbejdende masser, dér findes et småborgerskab og et bourgeoisie. Set fra denne synsvinkel, har vi, også hvis der slet ikke var bureaukratisme i sovjetmagtens apparat, alligevel at gøre med overordentlig komplicerede transmissioner i kraft af det, som er skabt af kapitalismen. Det må man først og fremmest tænke på, når man vil stille det spørgsmål, hvori vanskeligheden ved fagforeningernes »opgaver« ligger. Jeg gentager, den virkelige divergens ligger overhovedet ikke der, hvor kammerat Trotskij ser den, men i spørgsmålet om, hvordan vi skal få masserne med

os, arbejde med dem og forbinde os med dem. Jeg må sige, at hvis vi detaljeret, indgående studerede vor egen praksis, vore egne erfaringer, om det så kun var i lille målestok, kunne vi undgå hundreder af de »meningsforskelle« og principielle fejl, som kammerat Trotskijs brochure er fuld af. For eksempel består hele teser i denne brochure i polemik mod »den sovjetiske trade-unionisme«. Som om vi ikke havde besværligheder nok, har man opfundet dette nye fugleskræmsel! Og hvem er det? Kammerat Rjasanov. Jeg har kendt kammerat Rjasanov i lidt over 20 år. I har kendt ham kortere end jeg, hvad angår tidsrummet, men ikke kortere, hvad hans arbejde angår. I ved udmærket godt, at til hans stærke sider hører ikke bedømmelsen af paroler. Og vi skulle nu i vore teser betegne det, kammerat Rjasanov engang i fortiden ikke særlig vellykket har sagt, som »sovjetisk trade-unionisme«. Kan det virkelig tages alvorligt? Hvis det er tilfældet, så får vi en »sovjetisk trade-unionisme«, en »sovjetisk anti-fredsslutning«, og jeg ved ikke hvad. Der er ikke et eneste punkt, omkring hvilket man ikke kan skabe en sovjetisk »isme«. (Rjasanov: »sovjetisk anti-brestisme.«) (3) Ja, aldeles rigtigt, »sovjetisk anti-brestisme«.

Imidlertid, samtidig med at røbe denne mangel på omtanke, begår Trotskij selv en fejl. Han mener, at forsvaret af arbejderklassens materielle og åndelige interesser ikke hører til fagforeningernes rolle i en arbejderstat. Det er en fejl. Kammerat Trotskij taler om en »arbejderstat«. Undskyld – det er en abstraktion. Da vi i 1917 skrev om en arbejderstat, var det forståeligt, men når man nu siger til os: »Hvorfor forsvare, hvem skal arbejderklassen forsvares imod, nu når vi ikke har noget bourgeoisi, og vi har en arbejderstat?« – så begår man en oplagt fejl. Vor stat er ikke en ren arbejderstat, det er sagen. Her ligger en af kammerat Trotskijs grundlæggende fejl. Nu er vi fra de generelle principper gået videre til den saglige drøftelse og direktiver, dekretterne, men man prøver at trække os tilbage fra det praktiske og saglige. Det går ikke. Vi har faktisk ikke en ren arbejderstat, men en arbejder- og bondestat, for det første. Og deraf følger vældigt meget. (Bukharin: Hvilken stat? En arbejder- og bondestat?) Ganske vist råber kammerat Bukharin nede bagved: »Hvilken stat? En arbejder- og bondestat?« men jeg vil ikke svare ham på det. Den som har lyst til det, be-

høver blot at genkalde sig den lige afsluttede sovjetkongres, det vil være svar nok.

Men det er ikke alt. Det fremgår af vort partiprogram – et dokument, som forfatteren af Kommunismens ABC kender særdeles godt – det fremgår af dette program, at vi har en arbejderstat med en *bureaukratisk forvrængning*. Og vi var nødt til at hægte denne triste – hvad skal man kalde det? – etikette på vor stat. Her ser I realiteten i overgangen. Vel, har fagforeningerne i denne faktisk foreliggende stat så intet, de skal forsvare, kan man klare sig uden dem til forsvar af proletarietets materielle og åndelige interesser uden disse fagforeninger, som organiserer hele proletaria-tet? – Det er en fuldkommen forkert teoretisk betragtning. Dette fører os ud i en abstraktion eller et ideal, som vi kan nå om 15-20 år, men jeg tror nu ikke engang, at vi når det i netop det tidsrum. Foran os ligger en virkelighed, som vi godt kender, hvis vi blot ikke bedrager os selv, ikke fortaber os i akademisk snak eller i abstrakte betragtninger eller i det, der undertiden anses for at være »teori«, men som i virkeligheden er en fejltagelse, en urigtig opfattelse af overgangens særlige karakter. Vor nuværende stat er af en sådan art, at proletaria-tet, hvis organisationer omfatter hele arbejdermassen, skal forsvare sig, og vi skal benytte disse arbejderorganisationer til forsvar af arbejderne imod deres stat og til forsvar af vor stat ved arbejderne hjælp. Både det ene og det andet forsvar gennemføres gennem en særegen sammenfletning af vore statslige foranstaltninger og vor aftale eller »sammenvoksning« med vore fagforeninger.

Jeg vil senere sige mere om denne sammenvoksning. Men dette ord viser allerede, at hvis man her opfinder en fjende i form af en sovjetisk »trade-unionisme«, så begår man en fejl. For begrebet »sammenvoksning« betyder, at der er *forskellige* ting til stede, som *det er nødvendigt* at lade vokse sammen, i begrebet »sammenvoksning« ligger dét, at man skal kunne benytte statsmagtens forholdsregler i forsvaret af det forenede proletariets materielle og åndelige interesser *mod* denne statsmagt. Når vi i stedet for sammenvoksning får *sammensmeltning* og *sammenlægning*, så kan vi samles til kongres, hvor der vil blive saglig debat om de praktiske erfaringer og ikke om principielle »meningsforskelle« eller om abstrakte teoretiske overvejelser. Forsøget på at finde principielle

meningsforskelle med kammerat Tomskij og kammerat Losovskij, der hos kammerat Trotskij figurerer som fagforenings-»bureaukrater«, falder også uheldigt ud – senere vil jeg komme ind på, hvilken part der viser bureaukratiske tendenser i denne strid. Vi ved udmærket godt, at kammerat Rjasanov undertiden har en lille svaghed med absolut at skulle finde på en nærmest principiel parole, men den forsyndelse regner kammerat Tomskij ikke til sine mange forsyndelser. Derfor finder jeg det urimeligt, hvis vi nu skal åbne et principielt slag mod kammerat Tomskij (som kammerat Trotskij gør det). Den slags forbløffer mig simpelt hen. Der var en tid, da vi alle forsyndede os meget, hvad angår fraktionelle, teoretiske og alle mulige andre meningsforskelle – selvfølgelig udrettede vi også et og andet nyttigt – og vi er da vist blevet voksne siden da. Det er på tide, at vi fra påfund og overdrivelse af principielle meningsforskelle går over til sagligt arbejde. Jeg har aldrig hørt, at Tomskij skulle være nogen teoretiker, eller at Tomskij krævede at blive kaldt teoretiker, om det så er en mangel hos ham, er et andet spørgsmål. Men Tomskij, som har slidt i fagbevægelsen, skal bevidst eller ubevidst afspejle – det er et andet spørgsmål, jeg siger ikke, at han altid gør det bevidst – i sin stilning skal han afspejle denne komplicerede overgang, og har masserne ondt et sted uden selv at vide, hvad der gør ondt, og han heller ikke ved, hvad der gør ondt (*bifald, latter*), og han så hylér, så vil jeg påstå, det er et fortrin og ikke en mangel. Jeg er helt sikker på, at der findes mange til dels teoretiske fejl hos Tomskij. Hvis vi sætter os ned og velovervejet begynder at skrive resolutioner eller teser, så vil vi rette det hele, eller vi lader måske helt være at rette, for produktivt arbejde er mere spændende end det at rette diverse små teoretiske divergencer.

Nu vil jeg gå over til »produktionsdemokratiet«, det er sådan set for Bukharins skyld. Vi ved udmærket godt, at ethvert menneske har sine små svagheder, også et stort menneske har sine små svagheder, det gælder også Bukharin. Hvis en ting siges med tilstrækkeligt raffinement, kan han simpelt hen kun være for. Til centralkomiteens plenarmøde den 7. november skrev han en resolution om produktionsdemokrati, og dét vist med den allerstørste fornøjelse. Jo mere jeg tænker over dette »produktions-

demokrati«, jo klarere ser jeg det teoretisk falske, det uovervejede. Det hele er intet andet end miskmask. Og med dette eksempel må det endnu en gang, i det mindste på et plenarmøde, nødvendigvis siges: »Kammerat N.I. Bukharin, færre pæne fraser – det vil De selv, teorien og republikken vinde ved«. (*Bifald.*) Produktion er altid nødvendig. Demokrati er en kategori og kun politisk. Hvis ordet bruges i en tale eller artikel, kan man intet indvende. Artiklen fremholder og udtrykker tydeligt et enkelt aspekt og dermed færdig. Men når man gør ordet til en tese, når man af dette ord vil lave en parole, der samler de »enige« og de uenige, når det siges som hos Trotskij, at partiet må »vælge mellem 2 tendenser«, så lyder det højst mærkværdigt. Jeg vil senere komme specielt ind på om partiet må »vælge«, og hvem der har skylden for, at partiet er anbragt i en situation, hvor det må »vælge«. For så vidt som det nu er resultatet, skal vi sige: Vælg under alle omstændigheder færre af sådanne teoretisk urigtige paroler; ligesom »produktionsdemokrati« indeholder de ikke andet end forvirring. Det er tydeligt, at hverken Trotskij eller Bukharin har tænkt denne term teoretisk igennem, men rodet rundt i det. »Produktionsdemokrati« leder tanken hen på noget, som slet ikke går i spænd med de ideer, som rev dem med sig. Det, de ville understrege, var, at man koncentrerede større opmærksomhed omkring produktionen. Et er at understrege det i en artikel eller en tale, men når de gør det til teser, og når partiet skal vælge, så siger jeg: »Gå imod det, for det er forvirring«. Produktion er altid nødvendig, det er demokrati ikke altid. Produktionsdemokrati afføder en række tanker, som i bund og grund er falske. For kort tid siden prædikede vi enmandsledelse. Tingene må ikke rodes så meget sammen, at man risikerer, at folk ikke længere kan skelne, hvornår det er demokrati, hvornår det er enmandsledelse, hvornår det er diktatur. Man må heller ikke under nogen omstændigheder frasige sig diktaturet – jeg hører, at Bukharin snerrer nede bagved: »Fuldkomment rigtigt«. (*Latter, bifald.*)

Videre. Siden september har vi snakket om overgangen fra stødarbejde til udjævning, vi taler om det i partikonferencens resolution, som er godkendt af centralkomiteen. Spørgsmålet er svært. For på den ene eller den anden måde bliver man nødt til at kombinere udjævning og

stødarbejde, selv om disse begreber udelukker hinanden. Men vi har dog lært en lille smule marxisme, vi har lært, hvordan og hvornår man kan og skal forene modsætninger, og det vigtigste: i løbet af de tre og et halvt år, vor revolution har stået på, har vi i realiteten gentagne gange forenet modsætninger.

Det er indlysende, at spørgsmålet må gribes an med forsigtighed og omtanke. På de sørgelige plenarmøder i centralkomiteen, (4) hvor vi fik fraktioner på 7 og 8 mand og kammerat Bukharins nok så kendte »stødepu- degruppe«, (5) allerede dér talte vi om disse principielle spørgsmål og konstaterede, at overgangen fra stødarbejde til udjævning ikke var let. For at gennemføre denne beslutning fra september-konferencen må vi altså gøre et stykke arbejde. Disse modstridende begreber kan jo kombineres, så der kommer en kakofoni ud af det eller en symfoni. Stødarbejde er én produktions forrang fremfor alle nødvendige produktioner, fordi den er mest påtrængende. Hvad består denne forrang så i? Hvor udbredt skal forrangen være? Det er et vanskeligt spørgsmål, og jeg må sige, at det ikke er pligttopfyldelse alene, der afgør det, det er heller ikke nok at være et heroisk menneske, der måske har mange fortræffelige egenskaber, og som er god på sin egen post; her skal man kunne tage fat i et spørgsmål, der er meget særegent. Hvis man altså rejser spørgsmålet om stødarbejde og udjævning, må man som det første tænke det grundigt igennem, men lige netop dette kan end ikke anes i kammerat Trotskijs arbejde; jo mere han omarbejder sine første teser, jo flere urigtige sætninger laver han. Det her kan vi læse i hans sidste teser:

»... Inden for *forbruget* dvs. under de arbejdendes personlige eksistens, må der føres en udjævningslinje. Inden for *produktionen* vil stødarbejdets princip endnu i lang tid være det afgørende for os...« (Trotskijs tese nr. 41, brochuren s. 31.)

Det er den fuldkomne forvirring teoretisk. Det er fuldkommen urigtigt. Stødarbejde er forrang, men forrang uden forbrug er intet. Hvis forrang går ud på, at jeg vil få en humpel brød, så takker jeg ydmygt for en sådan belønning. Forrang i stødarbejdet er også forrang i forbrug. Uden dette er stødarbejde drømmeri, en luftspejling,

men vi er jo da materialister. Og arbejderne er materialister. Hvis du siger stødarbejde, så må du også give brød og tøj og kød. Kun sådan forstod og forstår vi det, når vi i forsvarsrådet for 117. gang drøftede disse spørgsmål i konkrete sammenhænge, hvor én trækker støvlerne til sig og siger: »Jeg har stødarbejde«, og en anden siger: »Hvis jeg ikke får støvlerne, så holder dine stødarbejdere ikke ud, og dit stødarbejde falder til jorden.«

Vi oplever nu, at spørgsmålet om udjævning og stødarbejde bliver stillet grundlæggende urigtigt i teserne. Derfor oplever vi et tilbagetog fra noget, som praktisk er efterprøvet og erobret. Det kan der ikke være tale om, og der kommer intet godt ud af denne vej.

Videre til spørgsmålet om »sammenvoksning«. Det rigtigste nu for tiden vil være at tie stille med hensyn til »sammenvoksning«. Tale er sølv, men tavshed er guld. Hvorfor er det det? Fordi vi allerede har arbejdet med sammenvoksningen i praksis; vi har ikke et eneste større samfundsøkonomisk råd på guvernementsplan, ikke en eneste stor afdeling i det øverste samfundsøkonomiske råd i folkekommisariatet for transportvæsen osv., hvor der ikke har fundet en *praktisk* sammenvoksning sted. Men har alle resultaterne været lige gode? Se der har vi det springende punkt. Kig nærmere på de *praktiske erfaringer* med, hvordan sammenvoksningen er foregået, og hvad den har ført med sig. Der er så mange direktiver, som har foreskrevet sammenvoksning i den ene eller den anden institution, at de ikke kan tælles. Men praktisk at kigge nærmere på, hvad der er kommet ud af det, hvad den og den sammenvoksning i den og den industrigren har givet, hvornår det eller det medlem af den guvernementsfagforening beklædte den eller den post i guvernementsrådet for samfundsøkonomiske anliggender, hvad der kom ud af det, hvor mange måneder han arbejdede med denne sammenvoksning osv. – Vores egne praktiske erfaringer har vi endnu ikke formået at undersøge sagkyndigt. Vi har kunnet konstruere en principiel meningsforskel om sammenvoksningen og herunder begå en brøler, det er vi mestre i, men undersøge vores egne erfaringer og efterprøve dem – det har vi ikke tid til. Og når vi afholder sovjetkongresser, hvor der foruden sektioner til undersøgelse af landbrugsområderne med hensyn til den ene eller den anden anvendelse af loven om

forbedring af jordbruget, også vil være sektioner til undersøgelse af sammenvoksningen, til undersøgelse af resultaterne af sammenvoksningen i Saratov guvernementets mølleindustri, Petrograds metalindustri, Donbass' kulindustri osv., når disse sektioner har samlet en dyngge materiale og så meddeler: »Vi har undersøgt det og det og det«, så siger jeg: »Ja, nu er vi inde på noget af det rigtige, vi er kommet ud over barnealderen«. Men hvis vi efter at have brugt tre år på sammenvoksningen præsenteres for »teser«, hvori man har konstrueret principielle meningsforskelle om sammenvoksningen, hvad kan da være mere sørgeligt og fejlagtigt end det?

Vi er slået ind på sammenvoksningens vej, og jeg er ikke i tvivl om, at vi er slået ind på den rigtige vej, men vi har endnu ikke undersøgt resultaterne af vor erfaring ordentligt. Den eneste kloge taktik i spørgsmålet om sammenvoksning er derfor: at tie stille.

Det er nødvendigt at undersøge de praktiske erfaringer. Jeg har underskrevet direktiver og beslutninger, som rummer anvisninger på praktiske sammenvoksninger, og praksis er 100 gange vigtigere end nogen form for teori. Så når man siger: »Lad os nu tale om »sammenvoksningen«, svarer jeg: »Lad os nu undersøge det, vi har udrettet«. At vi har begået mange fejl, hersker der ingen tvivl om. Ligeledes er det nok tænkeligt, at en stor del af vore direktiver skal ændres. Det er jeg enig i, jeg er ikke spor forelsket i direktiver. Men så kom med nogle praktiske forslag til, hvordan det og det og det skal laves om. Dét vil være en saglig indstilling. Dét vil ikke være uproduktivt arbejde. Dét vil ikke føre til bureaukratisk projektmageri. Når jeg i Trotskijs brochure tager 6. afsnit, der hedder »Praktiske konklusioner«, så finder jeg netop disse forsyndelser til overflod i hans praktiske konklusioner. Det siges nemlig her, at i fagforeningernes centralsråd og det øverste samfundsøkonomiske råds præsidium skal fra en tredjedel til 50 procent af medlemmerne repræsentere de to institutioner, og i kollegierne fra 50 procent til to tredjedele osv. Hvorfor det? Bare sådan, på »øjemål«. Det passer, at vores direktiver gentagne gange anfører lignende procentforhold, nemlig på »øjemål«, men hvorfor er den slags uundgåeligt i direktiver? Jeg er ikke tilhænger af alle direktiverne, og jeg ønsker ikke at fremstille dem bedre, end de i virkeligheden er. Her fin-

der man gang på gang relative størrelser som halvdelen, en tredjedel af medlemmerne osv. taget på øjemål. Når et direktiv indeholder den slags, betyder det: I kan prøve at gøre tingene sådan, og bagefter kan vi så overveje resultatet af jeres »eksperimenter«. Derpå vil vi analysere det, der er kommet ud af det. Når vi gør det, vil vi komme fremad. Vi er ved at gennemføre sammenvoksningen og gør det stadig bedre, vi begynder nemlig at gribe tingene an mere praktisk og sagkyndigt.

Men mon ikke jeg er begyndt at snakke »produktionspropaganda«? Det er der ikke noget at gøre ved! Under behandling af fagforeningernes rolle i produktionen er det nødvendigt at komme ind på dette spørgsmål.

Og jeg går nu over til spørgsmålet om produktionspropaganda. Atter et sagligt spørgsmål, og vi stiller det på en saglig måde. Der findes nu statslige institutioner, som er oprettet til varetagelse af produktionspropagandaen. Om de er gode eller dårlige, ved jeg ikke; de skal prøves, og der er overhovedet ingen grund til at skrive »teser« om spørgsmålet.

Når vi taler generelt om fagforeningernes rolle i produktionen, kan vi, hvad demokratiet angår, nøjes med de almindelige demokratiske principper. Tilsnigelser i stil med »produktionsdemokrati« er urigtige, og der kommer intet ud af dem. Det er det ene. Det andet er produktionspropagandaen. Institutioner er allerede oprettet. Trotskijs teser taler om produktionspropaganda. Det havde de ikke behøvet, for »teser« i denne sag er allerede en forældet sag. Om institutionerne er gode eller dårlige, ved vi ikke endnu. Når vi har afprøvet dem i praksis, udtaler vi os. Lad os undersøge og forhøre os frem. Lad os antage, at vi på kongressen danner 10 sektioner med 10 mand i hver: »Har du arbejdet med produktionspropaganda? Hvordan er det gået, og hvad er der kommet ud af det?« Efter at vi har undersøgt det, belønner vi dem, som har opnået særlig gode resultater, og kasserer de dårlige erfaringer. Vi har allerede praktisk erfaring, den er svag, beskeden, men vi har den, og herfra vil man trække os tilbage, til »principielle teser«. Det er snarere en »reaktionær« bevægelse, end det er »tradeunionisme«.

Videre til det tredje: præmiering. Lige her ligger fagforeningernes rolle og opgave i produktionen: at præmiere i form af *naturalier*. Dette er begyndt. Dette er sat i

sving. 500.000 pud (6) korn er bevilget til formålet; og 170.000 er allerede brugt. Om de er blevet brugt godt og rigtigt, ved jeg ikke. I folkekommissærernes råd er det nævnt, at de distribueres dårligt, i stedet for præmiering er de blevet et tillæg til lønnen; det er blevet nævnt både af fagforeningsfolk og af folk fra arbejdskommissariatet. Vi har nedsat en kommission, som skal undersøge sagen, men den har endnu ikke nået noget resultat. 170.000 pud korn er givet ud, men det skal gøres sådan, at man belønner den, der har udvist en driftsherres heltemod, handlekraft, talent og hengivenhed eller med andre ord de egenskaber, Trotskij lovsynger. Nu drejer det sig bare ikke om at lovsynge i teser, men at give brød og kød. Vil det mon ikke være bedre at inddrage for eksempel kød fra én kategori af arbejdere og give det som præmiering til andre, til »stødarbejdere«? Vi afstår ikke fra den slags stødarbejde. Dette stødarbejde er nødvendigt. Vi vil grundigt undersøge de praktiske erfaringer med vor anvendelse af stødarbejde.

Og så for det fjerde: disciplinærdomstolene. Fagforeningernes rolle i produktionen, »produktionsdemokratiet« er – dette ikke være sagt for at genere kammerat Bukharin – det rene ingenting, hvis vi ikke har disciplinærdomstole. Men det står der ikke noget om i jeres teser. På den måde er der både principielt, teoretisk og praktisk kun én konklusion – på Trotskijs teser og Bukharins holdning: Gud fri mig vel!

Og jeg bliver endnu mere overbevist om denne konklusion, når jeg siger til mig selv: I stiller ikke spørgsmålet marxistisk. Ikke nok med at der er en række teoretiske fejl i teserne. Men den måde, man bedømmer »fagforeningernes rolle og opgave«, er umarxistisk, fordi man ikke kan behandle så bredt et tema uden at have tænkt godt over det specielle i den nuværende situation fra den proletariske side. Det var jo ikke uden grund kammerat Bukharin og jeg på RKP(b)'s 9. kongres i resolutionen om fagforeningerne skrev, at politik er økonomiens mest koncentrede udtryk.

Når vi analyserer den nuværende politiske situation, kan vi sige, at vi oplever en overgangsperiode i overgangsperioden. Hele proletariats diktatur er en overgangsperiode, men nu står vi så at sige med en hel række nye overgangsperioder. Demobiliseringen af hæren,

krigsafslutningen, muligheden for et langt større fredeligt pusterum end før, en mere solid overgang fra den militære front til den arbejdsmæssige front. Alene ud fra dét og kun dét ændres nu proletarklassens forhold til bondeklassen. Ændres hvordan? Det må vi følge opmærksomt med i, men det fremgår ikke af jeres teser. Så længe vi ikke følger med i alt, må vi forholde os afventende. Folket er mere end udkørt, en hel række forråd, som burde være brugt i visse stødproduktioner, er allerede blevet brugt, forholdet mellem proletariats klasse og bøndernes klasse er ved at ændres. Krigstrætheden er kolossal, forbruget er steget, men produktionen er ikke steget eller ikke steget nok. På den anden side pegede jeg allerede i mit indlæg på 8. sovjetkongres på den omstændighed, at vi begyndte at anvende tvangen rigtigt og med gode resultater, da vi lærte at give den et grundlag af overbevisning. (7) Jeg må sige, at Trotskij og Bukharin absolut ikke har taget hensyn til denne yderst vigtige overvejelse.

Har vi lagt et tilstrækkeligt bredt og solidt grundlag af overbevisning ved alle de nye opgaver i produktionen? Nej, vi er knap nok begyndt. Vi har endnu ikke fået masserne med. Og kan masserne med det samme gå videre til disse nye opgaver? Det kan de ikke, fordi spørgsmålet om det for eksempel er nødvendigt at smide Wrangelgods-ejerne ud, om det er nødvendigt at ofre sig på grund af alt dette, dét spørgsmål kræver ingen særlig propaganda. Men spørgsmålet om fagforeningernes rolle i produktionen, hvis man ikke tænker på det som et »principielt« spørgsmål eller som betragtninger om »sovjetisk tradeunionisme« og andre ligegyldigheder af samme skuffe, hvis man tænker på den saglige side af spørgsmålet, så er vi kun lige begyndt at granske i det, vi har kun lige oprettet institutioner for produktionspropaganda; vi har ingen erfaring. Vi har indført præmiering i form af naturalier, men vi har endnu ingen erfaring. Vi har oprettet disciplinærdomstole, men resultaterne af dem kender vi endnu ikke. Men fra et politisk standpunkt er det forberedelsen af masserne der er det allervigtigste. Ligger spørgsmålet klart, er det undersøgt, er det gennemtænkt, er det afvejet fra denne side? Langtfra nej. Heri ligger en fundamental, dybtstikkende og farlig politisk fejl, for her er det vigtigere end i noget andet spørgsmål at handle efter reglen: »tag mål 7 gange, inden du skærer til«, men her tog

man fat på at skære, uden at have taget mål en eneste gang. Man siger, at »partiet skal vælge mellem to tendenser«, men har ikke taget mål en eneste gang, i stedet fandt man på den falske parole om »produktionsdemokrati«.

Man må forstå betydningen af denne parole navnlig i en politisk situation som denne, hvor bureaukratiet har vist sig åbenlyst for massernes øjne, og hvor vi har sat dette spørgsmål på dagsordenen. Kammerat Trotskij siger i sine teser, at i spørgsmålet om arbejderdemokrati behøver kongressen nu »kun at fastsætte enstemmigt«. Det er urigtigt. Det er ikke nok at fastsætte, at fastsætte betyder at befæste det, som helt igennem er blevet vejet og målt, men spørgsmålet om produktionsdemokrati er imidlertid langt fra blevet vejet til ende, det er ikke blevet efterprøvet og ikke blevet kontrolleret. Tænk jer, hvilken udlægning det kunne få hos masserne, når man kommer med en parole om »produktionsdemokrati«.

»Vi, gennemsnitsmennesker, der udgør flertallet af massen, siger, at det er nødvendigt at forny, nødvendigt at korrigere, nødvendigt at jage bureaukraterne på porten, men du snakker udenom og siger pas hellere dit arbejde, vis, hvor demokratisk du er gennem produktionsresultaterne; jeg vil gerne ud i produktionen, bare ikke med så bureaukratisk sammensatte styrelser, ledelser o.lign., men så snart det bliver ændret, så værsgod!« I har ikke ladet masserne tale, tilegne sig viden eller tænke tingene igennem, I har ikke ladet partiet høste nye erfaringer, men farer frem, går over gevind, laver formler, som er teoretisk falske. Og hvor mange gange bliver denne fejltagelse ikke forværret af alt for ihærdige udøvere? Den politiske leder svarer ikke kun for, hvordan han leder andre, men også for sine underordnedes handlinger. Det kender han undertiden ikke til, ofte ønsker han det ikke, men ansvaret ligger hos ham.

Jeg vil nu gå over til centralkomiteens plenarmøder i november (den 9. november) og december (den 7. december), hvor alle disse fejltagelser kom til udtryk, ikke længere som manglende logisk analyse, antagelser og teoretiske overvejelser, men i praksis. I centralkomiteen resulterede det i rod og kaos; det er første gang i vort partis historie under revolutionen, og det er farligt. Det kulminerede med en spaltning, hvor vi fik Bukharins, Preobra-

sjenskijs og Serebrjakovs »stødpude«-gruppe, som mere end noget andet har bragt skade og forvirring.

Husk historien med den centrale politiske afdeling under folkekommissariatet for transportvæsen (8) og transportarbejderforbundet. (9) I resolutionen fra RKP(b)'s 9. kongres i april 1920 hed det, at den centrale politiske afdeling under folkekommissariatet for transportvæsen blev oprettet som en »midlertidig« institution, og det var »nødvendigt på den kortest mulige tid« at gå over til den normale tilstand. I september kan I læse: »Gå over til den normale tilstand«! (10) I november (den 9. november) afholdes plenarmøde, og Trotskij fremkommer med sine teser, sine overvejelser om trade-unionisme. Uanset hvor gode enkelte af hans sætninger var angående produktionspropagandaen, måtte det alligevel siges, at det overhovedet ikke førte til noget godt, at det var et skridt tilbage, og at centralkomiteen ikke kunne befatte sig med det nu. Så siger Bukharin: »Det er udmærket«. Det er måske nok udmærket, men det er ikke svar på spørgsmålet. Efter de fortvivlende debatter vedtages resolutionen med 10 stemmer mod 4; den siger i en høflig og kammeratlig form, at transportarbejderforbundet selv har gjort det til den »nærmeste opgave« »at forstærke og udvikle det proletariske demokratis metoder inden for forbundet«. Det siges, at transportarbejderforbundet skal »tage aktiv del i det Centrale Fagforeningsråds, VTsSPS, almene arbejde, som medlem af rådet på lige fod med andre faglige sammenlutninger«.

Hvad er den grundlæggende mening med en sådan centralkomiteebeslutning? Den er tydelig: »Kammerater i transportarbejderforbundets centralkomité, I skal ikke kun formelt opfylde kongressens og centralkomiteens beslutninger, men også i praksis, således at I med jeres arbejde kan hjælpe alle fagforeningerne og således at der ikke levnes spor af bureaukrati, privilegier og arrogance, hvor nogle hævder, at de er bedre end andre, rigere end andre, og får mere hjælp.«

Herefter går vi så over til det saglige arbejde. Der nedsættes en kommission, dens sammensætning er offentliggjort. Trotskij træder ud af kommissionen, han sprænger den, han ønsker ikke at arbejde i den. Hvorfor? Kun på grund af ét. Lutovinov spiller undertiden opposition. Det gør Osinskij ganske vist også. Det er oprigtigt talt et ube-

hageligt spil. Men er det måske et argument? Osinskij forestod kornindsamlingskampagnen på storslået vis. Ham skulle man arbejde sammen med uanset hans »oppositionelle kampagne«, og et skridt som det at sprænge kommissionen er bureaukratisk, usovjetisk, usocialistisk, forkert og politisk skadeligt. På et tidspunkt hvor det er nødvendigt at skille det sunde fra det usunde i »oppositionen«, er sådan et skridt tre gange så forkert og politisk skadeligt. Når Osinskij er i gang med en« oppositionel kampagne«, siger jeg til ham: »Den kampagne er skadelig«, men når han er i gang med kornindsamlingskampagnen, så klapper man i hænderne. At Lutovinov laver fejl i sin »oppositionelle kampagne«, det vil jeg aldrig bestride, det samme gælder Isjtjenko og Sjljapnikov, men man kan ikke sprænge kommissionen på grund af dette.

Hvad betegnede denne kommission for øvrigt? Den betegnede overgangen til sagligt arbejde fra studentikos snak om tomme meningsforskelle. Produktionspropaganda, præmiering, disciplinærdomstole – det var, hvad kommissionen burde have talt om og arbejdet med. Da kammerat Bukharin, som leder af »stødpude-gruppen« foruden Preobrasjenskij og Serebrjakov nu så den farlige spaltning i centralkomiteen, tog de fat på at skabe en stødpude, en sådan stødpude som jeg har svært ved at finde et parlamentarisk udtryk for. Hvis jeg kunne lave karikaturtegninger ligesom kammerat Bukharin kan, ville jeg tegne kammerat Bukharin som én, der står med en dunk petroleum og hælder denne petroleum på bålet, og nedenunder skrive »stødpude-petroleum«. Kammerat Bukharin ville skabe et eller andet, hans ønske var utvivlsomt det mest oprigtige og »stødpude-agtige«. Men det gik ikke med stødpuden, og det resulterede i, at han ikke tog bestik af den politiske situation og oven i købet gjorde teoretiske fejltagelser.

Var det så nødvendigt at lægge alle disse stridigheder ud til bred diskussion? At befatte sig med dette uvirkelige aspekt? At spille uger før partikongressen? På det tidspunkt kunne vi jo have klarlagt og undersøgt spørgsmålet om præmiering, om disciplinærdomstole, om sammenvoksning. Disse spørgsmål skulle vi sagligt have løst i centralkomiteens kommission. Hvis kammerat Bukharin ønskede at skabe en stødpude og ikke ønskede at ende

som et menneske, om hvem man siger, »han ville ind gennem en dør, men valgte den forkerte«, (11) så» burde han have sagt og fastholdt, at kammerat Trotskij skulle blive i kommissionen. Hvis han nu havde sagt og gjort sådan, så kunne vi have bevæget os i saglig retning, så kunne vi i denne kommission have prøvet at finde rede i, hvordan enmandsledelsen fungerer i praksis, hvordan demokratiet fungerer, hvordan udnævnelserne fungerer, osv.

Videre. I december måned (plenarmødet den 7. december) var bruddet med søtransportarbejderforbundet en kendsgerning; det skærpede konflikten yderligere og resultatet blev, at der i centralkomiteen nu mønstredes 8 stemmer mod vore 7. Kammerat Bukharin skrev i en fart den »teoretiske« del af decemberplenarmødets resolution som forsøg på at »forsone« parterne og bruge »stødpuden«, men forståeligt nok kunne der ikke komme noget ud af det, efter at kommissionen var blevet sprængt.

Hvad var det så, den centrale politiske afdeling under folkekommissariatet for transportvæsen og transportarbejderforbundet gjorde forkert? Det var overhovedet ikke, at de anvendte tvang. Det var tværtimod deres fortjeneste. Deres fejl lå i, at de ikke i tide og uden konflikter kunne gå over til – som krævet af RKP(b)'s 9. kongres – den normale arbejdsgang i forbundene, de kunne ikke tilpasse sig fagforeningerne ordentligt, de kunne ikke hjælpe dem ved at oprette et ligeberettiget forhold til dem. Vi har værdifulde militære erfaringer: heltemod, punktlig udførelse af ordrer osv. Vi har dårlige erfaringer med de værste elementer inden for militæret: bureaukrati og arrogance. På trods af Trotskijs bevidsthed og vilje viste hans teser sig at være til støtte ikke for det bedste, men det dårligste i militære erfaringer. Man skal huske, at den politiske leder ikke kun svarer for sin politik, men også for sine underordnedes handlinger.

Det sidste jeg vil sige til jer, og hvorfor jeg i går måtte skælde mig selv ud for at være et fjols, er, at jeg har overset kammerat Rudsutaks teser. Rudsutak har denne mangel, at han ikke taler højt, fængende og velformuleret. Det du ikke bemærker, lader du passere. I går da jeg ikke havde mulighed for at komme til møde, kiggede jeg mine papirer igennem og fandt her et par sider, som blev trykt til den 5. alrussiske fagforeningskonference i da-

gene 2.-6. november 1920. (12) Titlen lyder: Fagforeningernes Opgaver I Produktionen. Jeg læser det hele op for jer. Det vil ikke tage lang tid.

Op til den 5. alrussiske fagforeningskonference: Fagforeningernes opgaver i produktionen (Kammerat Rudsutaks beretningsteser).

1) Umiddelbart efter oktoberrevolutionen viste fagforeningerne sig at være *næsten de eneste* organer, som sideløbende med at udføre arbejderkontrollen kunne og skulle påtage sig arbejdet med at tilrettelægge og styre *produktionen*. I den første periode af sovjetmagtens eksistens var det statslige apparat til styring af samfundsøkonomien endnu ikke bragt på fode, men virksomhedsejernes og det højere tekniske personales sabotage stillede arbejderklassen over for den tvingende opgave at bevare industrien og genoprette hele det økonomiske apparats normale funktionsdygtighed.

2) I det øverste samfundsøkonomiske råds følgende arbejdsperiode, hvor en væsentlig del af arbejdet bestod i at likvidere private virksomheder og tilrettelægge en statslig styring af dem, *varetog fagforeningerne dette arbejde sideløbende med og i samråd med de statslige organer* for økonomisk styring.

De statslige organers svaghed ikke kun forklarede, men frikendte også denne *parallelisme*; historisk set blev den frikendt med oprettelsen af fuld kontakt mellem fagforeningerne og de økonomiske styringsorganer.

3) Ledelsen af de statslige økonomiske organer, deres gradvise indsigt i produktion og styring og koordineringen af dette apparats enkelte dele – alt dette *har flyttet tyngdepunktet i arbejdet med at styre industrien* og opstille et produktionsprogram til *disse organer*. I forbindelse hermed blev fagforeningernes arbejde inden for produktionstilrettelægning koncentreret til *deltagelse i dannelsen af kollegier i de styrende organer*, i centrene og i fabriksledelserne.

4) På nuværende tidspunkt har vi atter bevæget os helt ind på spørgsmålet om oprettelse af snævrere tænkkelige forbindelser mellem sovjetrepublikkens

økonomiske organer og fagforeningerne, når det for enhver pris er nødvendigt at udnytte hver eneste arbejdsenhed hensigtsmæssigt, inddrage hele massen af producenter i bevidst deltagelse i produktionsprocessen; når statens økonomiske styringsapparat gradvist vokser og kompliceres, ændres det til et bureaukratisk maskineri, der i sammenligning med selve produktionen er gigantisk og helt ud af proportion, hvorfor fagforeningerne uundgåeligt tvinges til at tage direkte del i produktionens tilrettelægning ikke kun som individuelle repræsentanter i de økonomiske organer, men som organisation betragtet.

5) Hvis det øverste samfundsøkonomiske råd når frem til at opstille et samlet produktionsprogram med udgangspunkt i *tilstedeværelse af produktionens materielle elementer* (råstoffer, brændsel, maskinerens tilstand osv.), skal fagforeningerne gribe dette spørgsmål an fra den synsvinkel, der hedder arbejds tilrettelægning og hensigtsmæssige udnyttelse for opgaverne i produktionen. Derfor skal det samlede *produktionsprogram detaljeret og i sin helhed være udarbejdet med fagforeningernes ubetingede deltagelse*, for at man så hensigtsmæssigt som muligt kan kombinere udnyttelsen af produktionens og arbejds materielle ressourcer.

6) Indførelse af virkelig arbejdsdisciplin, effektiv bekæmpelse af arbejdsrømning osv. er kun tænkelig under den forudsætning, at hele massen af produktionsdeltagere *bevidst deltager* i gennemførelsen af disse opgaver. *Det nås ikke med bureaukratiske metoder og ordrer oppefra*; derimod er det nødvendigt, at enhver deltager i produktionen forstår nødvendigheden af og det hensigtsmæssige i de produktionsopgaver, han eller hun skal udføre, at enhver deltager i produktionen ikke kun deltager i udførelsen af opgaver oppefra, men også bevidst medvirker til at korrigere alle fejl, både tekniske og organisatoriske, i produktionen.

Fagforeningernes opgaver på dette område er enorme. De skal lære *deres medlemmer i ethvert værksted*, på hver enkelt fabrik *at notere og indregne alle fejl og mangler i udnyttelsen af arbejdskraften, som udspringer af en forkert udnyttelse* af de

tekniske hjælpemidler eller utilfredsstillende administrativt arbejde. *De enkelte virksomheders og produktionens samlede sum af erfaringer* skal bruges til konsekvent bekæmpelse af omsvøb, sløseri og bureaukrati.

7) For særligt at understrege vigtigheden af disse produktionsopgaver skal de organisatorisk prioriteres konkret i det løbende konkrete arbejde. *De økonomiske afdelinger*, som ifølge beslutning fra den 3. alrussiske kongres blev oprettet i fagforbundene, skal i deres arbejde gradvist belyse og konkretisere karakteren af hele forbundsarbejdet. Under de nuværende samfundsmæssige vilkår, hvor hele produktionen sigter efter at tilfredsstille de arbejdendes behov, skal for eksempel *tariffer og præmiering stå i den snævrere mulige forbindelse med og være afhængig af opfyldelsesgraden af produktionsplanen*. Naturaliepræmieringen og den delvise naturalisering af arbejdslønnen skal gradvist omdannes til *et forsyningssystem*, afhængigt af arbejdsproduktivitetens størrelse.

8) Denne måde at arbejde på i fagforeningerne skal på den ene side eliminere eksistensen af *parallelle organer* (politiske afdelinger o.lign.), og på den anden side genoprette den tætte forbindelse mellem masserne og de økonomiske styringsorganer.

9) Efter den 3. kongres lykkedes det ikke fagforeningerne at gennemføre deres handlingsprogram i tilstrækkeligt omfang, hvad angik deltagelse i samfundsøkonomiens opbygning, på den ene side skyldtes det de *militære omstændigheder*, på den anden side var det en konsekvens af deres *organisatoriske svagheit* og isolation fra de økonomiske organers ledende og praktiske arbejde.

10) I forbindelse hermed skal fagforeningerne nu stille sig selv følgende nære praktiske opgaver: a) den mest aktive deltagelse i løsningen af spørgsmålene inden for produktion og styring, b) direkte deltagelse sammen med de respektive økonomiske organer i *organisationen af kompetente styringsorganer*, c) grundig gennemgang af og indflydelse på udviklingen af forskellige *typer styring*, d) obligatorisk deltagelse i udarbejdelsen og opstillingen af

økonomiske *planer* og produktionsprogrammer, e) *tilrettelægning af arbejdet* i overensstemmelse med prioriteringen af de økonomiske opgaver, f) udvikling af en bred organisation til *produktionsagitation og -propaganda*.

11) De økonomiske afdelinger under *fagforbundene* og forbundsorganisationerne må effektivt gøres til hurtigt handlende og kraftige løftestænger, som kan fremme fagforeningernes planmæssige deltagelse i produktionens tilrettelægning.

12) For at sikre regelmæssighed i de materielle forsyninger til arbejderne må fagforeningerne gøre deres *indflydelse gældende i fødevarerforsyningskomiteens distributionsorganer*, såvel lokalt som centralt, ved at gennemføre både praktisk og saglig deltagelse i og *kontrol* med alle distributionsorganer, og med særlig opmærksomhed rettet mod arbejdet i de centrale og guvernementale *kommissioner til forsyning af arbejderne*.

13) Da det såkaldte »stødarbejde« har nået at erhverve sig den mest kaotiske karakter på grund af enkelte ledelsers, centres osv. snæversynede ambitioner, må fagforeningerne overalt og alle vegne rejse sig til forsvar for, at stødarbejdet virkelig gennemføres, og for at det eksisterende system til fastsættelse af stødarbejde tages op til revision i henhold til en given produktions vigtighed og de materielle ressourcers tilstedeværelse.

14) Særlig opmærksomhed må koncentreres omkring den såkaldte mønstergruppe af virksomheder, der skal gøres til virkelig mønstergyldige foretagender gennem kompetent styring, arbejdsdisciplin og den faglige organisations arbejde.

15) I arbejdet tilrettelægning, må fagforeningerne, ud over at få sat tarifreglerne i system og tage arbejdsnormerne op til alsidig bedømmelse, også tage hånd i hanke med hele kampen mod de enkelte *former for arbejdsrømning* (pjækkeri, kommen for sent osv.). Disciplinærdomstolene, som vi hidtil ikke har tillagt behørig opmærksomhed, skal gøres til et virkelig middel i kampen mod brud på den proletariske arbejdsdisciplin.

16) De økonomiske afdelinger skal pålægges at

udføre de opregnede opgaver samt at udarbejde en praktisk plan for produktionspropagandaen og en række skridt til forbedring af arbejdernes økonomiske stilling. Derfor er det nødvendigt at pålægge den økonomiske afdeling under Fagforeningernes Centralråd i den nærmeste tid at indkalde til en særlig *alrussisk konference for de økonomiske afdelinger*, der skal behandle praktiske spørgsmål i den økonomiske opbygning i lyset af de statslige økonomiske organers arbejde.

Jeg håber nu, I kan se, hvorfor jeg måtte skælde mig selv ud. Det her er nemlig en platform, den er 100 gange bedre end det, såvel Trotskij har skrevet efter at have tænkt det igennem mange gange, og det, Bukharin har skrevet (resolutionen fra plenarmødet den 7. december) uden overhovedet at have tænkt det igennem. Alle vi i centralkomiteen, som i mange år ikke har arbejdet i fagbevægelsen, burde lære af kammerat Rudsutak, både kammerat Trotskij og kammerat Bukharin skulle lære af ham. Denne platform har fagforeningerne vedtaget.

Vi har alle glemt disciplinærdomstolene, men »produktionsdemokrati« uden præmiering i form af naturalier og uden disciplinærdomstole er det rene vrøvl.

Jeg sammenligner nu Rudsutaks teser med Trotskijs, som de blev forelagt centralkomiteen. I slutningen af 5. tese læser jeg:

»... netop nu er det nødvendigt at komme i gang med en reorganisering af fagforeningerne, dvs. først og fremmest med udvælgelse af det ledende personale ud fra netop denne synsvinkel...«

Her ser I en virkelig bureaukratisk facon! Trotskij og Kre-stinskij ville udvælge fagforeningernes »ledende personale«!

En gang til: her har I forklaringen på transportarbejderforbundets fejltagelse. Fejlen er ikke, at det anvendte tvang, det er forbundets fortjeneste. Fejlen er, at det ikke var i stand til at tage fat på alle fagforeningers fælles opgaver, og at det ikke selv var i stand til at overgå og hjælpe alle forbund med at overgå til en rigtigere, hurtigere og bedre anvendelse af de kammeratlige disciplinærdomstole. Da jeg læste kammerat Rudsutaks teser om disci-

plinærdomstole, kom jeg til at tænke på, om der mon ikke allerede findes et dekret om det. Og det viste sig, at der gjorde. »Bestemmelse om arbejdernes kammeratlige disciplinærdomstole«, udstedt den 14. november 1919 (Lovsamling nr. 537).

Fagforeningerne spiller i disse domstole en hyre vigtig rolle. Om disse domstole er gode, hvor godt de fungerer, og om de altid fungerer, kender jeg ikke til. Men hvis vi undersøgte vore egne praktiske erfaringer, ville det være en million gange mere gavnligt end alt det, kammeraterne Trotskij og Bukharin har skrevet.

Jeg slutter af. Som opsummering af alt, hvad der har med dette spørgsmål at gøre, vil jeg sige, at det er et kæmpemæssigt fejlgreb at fremlægge disse meningsforskelle til en bred partidiskussion og på partikongressen. Politisk er det en fejltagelse. I kommissionen og kun dér ville vi have saglig drøftelse og komme fremad, men nu går vi baglæns, og i de næste uger vil vi gå tilbage til abstrakte teoretiske betragtninger i stedet for at anlægge en saglig holdning til opgaven. Hvad mig angår, så er jeg dødtæt af det her, og jeg ville med største fornøjelse trække mig ud af det, uafhængigt af sygdommen, jeg ville være parat til at redde mig i sikkerhed, hvorhen det skal være.

Opsummering: i Trotskijs og Bukharins teser findes en lang række teoretiske fejl. En række principielle urigtigheder. Politisk set er hele måden at gribe sagen an på fuldstændig taktløs. Kammerat Trotskijs »teser« er en politisk skadelig sag. Hans politik i sin helhed er det bureaukratiske tovtrækkeris politik for fagforeningerne. Jeg er sikker på, at vor partikongres vil fordømme og forkaste den politik. (*Stormende, langvarigt bifald!*)

Krisen i partiet

Diskussionen op til kongressen udfolder sig nu i ganske bredt omfang. Små uoverensstemmelser og divergenser har vokset sig store, sådan som det altid sker, når man fastholder en lille fejltagelse og af alle kræfter vægrer sig ved at korrigere den, eller når en eller enkelte personers lille fejltagelse giver et holdepunkt for folk, der begår en stor fejltagelse.

Det er altid sådan, divergenser og splittelser vokser frem. Sådan er nu også vi vokset fra små divergenser over i syndikalisme, der markerer et totalt brud med kommunismen og en uomgængelig splittelse af partiet, i fald partiet ikke viser sig tilstrækkelig sundt og stærkt til at forvinde sygdommen hurtigt og radikalt.

Man må have mod til at se den bitre sandhed i øjnene. Partiet er sygt. Partiet ryster af feber. Spørgsmålet er bare, om sygdommen kun har ramt den »febrile« top, og måske kun den i Moskva, eller om sygdommen har grebet hele organismen. Og vil denne organisme i sidstnævnte tilfælde være i stand til at blive helt rask i løbet af få uger (op til og på partikongressen) og gøre tilbagefald til sygdommen umuligt, eller vil sygdommen trække ud og blive farlig?

Hvad skal der gøres for at opnå den hurtigst og sikrest mulige helbredelse? Det der skal til er, at *alle* partiets medlemmer ganske køligt og med den største grundighed går i gang med at *undersøge* 1) divergensernes indhold og 2) partikampens udvikling. Både det ene og det andet er nødvendigt, for divergensernes indhold kommer frem, klares af, konkretiseres (og ændrer gang på gang også karakter) under kampen, der gennemgår forskellige etaper og på hver enkelt etape altid viser os de stridende parter i en *forskellig* sammensætning, et *forskelligt* an-

tal, med *forskellige* standpunkter i kampen, osv. Både det ene og det andet skal *undersøges*, og der må stilles krav om de mest præcise papirer, der lader sig kontrollere fra alle sider, sort på hvidt. Den, der tror på mundtlige udsagn, er en håbløs idiot, som ingen tager alvorligt. Såfremt der *ikke* findes papirer, skal vidner fra *begge* eller flere parter høres, og det må ubetinget være et »krydsforhør« i vidners nærvær.

Jeg skal prøve at skitsere min opfattelse af såvel divergensernes indhold som kampens forskellige faser.

1. etape. Den 5. alrussiske fagforeningskonference, 2.- 6. november. Kampens start. De eneste »stridsmænd« blandt centralkomiteens medlemmer er Trotskij og Tomskij. Trotskij lancerer sit bevingede ord om at »ruske op« i fagforeningerne. Tomskij gør skarpe indvendinger. Flertallet af centralkomiteens medlemmer forholder sig afventende. Deres (og navnlig min) største fejltagelse var, at vi havde »overset« Rudsutaks teser om »fagforeningernes rolle i produktionen«, som blev vedtaget af 5. konference. Her har vi det *vigtigste* papir i *hele* striden.

2. etape. Centralkomiteens plenarmøde den 9. november. Trotskij fremlægger sit »råudkast til teser«: »Fagforeningerne og deres videre rolle«, som tegner »oprusningspolitikken« *under dække af* eller pyntet op med snak om fagforeningernes »yderst svære krise« og de nye opgaver og metoder. Tomskij, nu stærkt støttet af Lenin, mener, at stridens æble netop er »oprusningspolitikken« i forbindelse med den urigtige optræden og overdrevne bureaukratiseringen hos Tsektran, Jernbane- og Søtransportarbejderforbundets centralkomité. Og i denne diskussion lader Lenin nogle klart overdrevne og derfor urigtige »udfald« passere, hvorfor det viser sig nødvendigt med en »stødpudegruppe«, som da også opstår med en sammensætning på 10 centralkomitémedlemmer (her indgår både Bukharin og Sinovjev, men hverken Trotskij eller Lenin). »Stødpuden« beslutter »ikke at lægge divergenserne ud til en bredere diskussion«; *den afblæser Lenins beretning* (hos fagforeningerne) og udpeger Sinovjev til taler med påbud om »at aflægge en saglig, ikkepolemisk beretning«.

Trotskij's teser afvises. Lenins teser vedtages. I sin endelige form går resolutionen igennem med 10 stemmer mod 4 (Trotskij, Andrejev, Krestinskij og Rykov). I den-

ne resolution forsvares »de sunde former i militariseringen af arbejdet«, og den fordømmer »centralismens og de militariserede arbejdsformers udartning til bureaukrati, egenrådighed, kontoriusseri« osv. Tsektran får pålæg om »at tage mere aktiv del i det Centrale Fagforeningsråd VTsSPS' almene arbejde som medlem af rådet på lige fod med andre faglige sammenslutninger.

Centralkomiteen nedsætter en fagforeningskommission og inddrager Trotskij i samme. Trotskij nægter at deltage i den, og *kun* med dette skridt sker der en forstørrelse af kammerat Trotskijs oprindelige fejltagelse, som i det videre forløb fører til fraktionsvirksomhed. Uden dette skridt var kammerat Trotskijs fejltagelse (fremsættelsen af de urigtige teser) ganske ubetydelig, et fejlgreb, som alle centralkomitémedlemmer uden undtagelse har gjort i tidens løb.

3. etape. Søtransportarbejdernes konflikt med Tsektran i december. De førende »stridsmænd« er ikke længere Trotskij og Lenin, men Trotskij og Sinovjev. Som formand for fagforeningskommissionen var Sinovjev den, der redte trådene ud i søtransportarbejdernes strid med Tsektran i december. Plenarmødet i centralkomiteen den 7. januar. Sinovjev stiller praktisk forslag om at få ændret Tsektrans sammensætning øjeblikkeligt. Et flertal i centralkomiteen vender sig imod forslaget. Rykov slutter sig til Sinovjev. Nu vedtages Bukharins resolution, som i sin praktiske del for tre fjerdedele støtter søtransportarbejderne og i indledningen afviser en omlægning af fagforeningerne »oppefra« (afsnit 5). Vor gruppe i centralkomiteen er stadig i mindretal som modstandere af Bukharins resolution, først og fremmest fordi vi betragter »stødpuden« som et papirfænomen, al den stund Trotskijs manglende deltagelse i fagforeningskommissionen reelt er ensbetydende med at fortsætte kampen og lægge den ud, uden for centralkomiteen. Vi stiller forslag om at indkalde til partikongres den 6. februar 1921. Det vedtages. Udsættelsen til 6. marts sker senere efter krav fra de fjerntliggende egne.

4. etape. 8. sovjetkongres. Den 25. december fremsætter Trotskij sin »platform-brochure«: »Fagforeningernes Rolle Og Opgaver«. Hvad det formelle demokrati betræffer, havde Trotskij afgjort ret til at fremsætte sin platform, for så vidt som centralkomiteen den 24. december

havde lukket op for diskussionsfrihed. Hvad den revolutionære hensigtsmæssighed betræffer, var det imidlertid en gigantisk proportionsforvridning af fejltagelsen, det var *fraktionsdannelse* på en fejlagtig platform. Fra centralkomiteens resolution af 7. december citerer brochuren kun det, der angår »produktionsdemokrati«, og *undlader* at citere det, der siges imod en »omlægning oppefra«. Stødpuden, som Bukharin fik oprettet den 7. december med Trotskijs støtte, blev sønderslået af Trotskij den 25. december. Hele brochuren indhold er fra A til Z gennemsyret af »oprusningsånden«. Det er *ikke* lykkedes brochuren at påvise nogen »nye opgaver og metoder«, som kunne have pyntet på eller dækket over eller retfærdiggjort »oprusningen«, bortset fra dens typisk intellektuelle falbelader (»produktionsatmosfære«, »produktionsdemokrati«), som er teoretisk urigtige, men hvis faktiske del helt og fuldt ligger inden for produktionspropagandaens begreb, opgaver og rammer.

5. etape. Diskussionen foran tusinder af ansvarsfulde partiarbejdere fra hele Rusland på RKP's gruppemøde den 30. december, under 8. sovjetkongres. Striden slår ud i lys lue. Sinovjev og Lenin på den ene side, Trotskij og Bukharin på den anden. Bukharin vil agere stødpude, men taler kun imod Lenin og Sinovjev og ikke et ord imod Trotskij. Bukharin læser en bid af sine teser op (de er offentliggjort den 16. januar), men *kun* den bid, som ikke fortæller noget om bruddet med kommunismen og overgangen til syndikalisme. Sjljapnikov kundgør (på »Arbejderoppositionens« vegne) (1) den syndikalistiske platform, som kammerat Trotskij allerede inden da har slået i stumper og stykker (16. tese i hans platform) og som (formentlig delvis af den grund) ingen tager alvorligt.

Det centrale i hele diskussionen den 30. december mener jeg personligt var oplæsningen af Rudsutaks teser. Da det kom til stykket, var hverken kammerat Bukharin eller kammerat Trotskij i stand til at indvende et eneste ord mod dem, og de spandt sågar en historie om, at den »bedste halvdel« af disse teser var udarbejdet af *Tsektran-medlemmerne* Goltsman, Andrejev og Ljubimov. I den anledning gjorde Trotskij sig meget vittig og morsom over Lenins uheldige »diplomati«, hvormed Lenin, som han sagde, havde ønsket at »afblæse eller forpurre« diskussionen, og da han – Lenin – ledte efter en »lynafle-

der«, fik han »tilfældigvis fat om Tsektran i stedet for lynaflederen«.

Historien blev pillet fra hinanden samme dag, den 30. december, af Rudsutak, som kunne påvise, at Ljubimov ikke eksisterede i »VTsSPS' omkreds«, at Goltzman havde stemt imod Rudsutaks teser i VTsSPS' præsidium samt at tesoerne var udarbejdet af et udvalg bestående af Andrejev, Tsyperovtj og Rudsutak. (2)

Men lad os for en stund antage, at der er hold i kammeraterne Bukharins og Trotskijs historie. Intet vil i den grad slå dem selv omkuld som en sådan antagelse. For hvad må man konkludere, hvis »Tsektran-medlemmerne« havde fået deres »nye« tanker indarbejdet i Rudsutaks resolution, hvis Rudsutak havde godtaget dem, hvis samtlige fagforeninger havde vedtaget denne resolution (2.-6. november!), og hvis Bukharin og Trotskij ikke har noget at indvende mod dem?

Så må man konkludere, at alle divergenserne hos Trotskij er kunstige, at *hverken* han *eller* »Tsektran-medlemmerne« har forelagt *nogen som helst* »nye opgaver og metoder«, at alt sagligt og væsentligt er sagt, vedtaget og besluttet af fagforeningerne, og dét endda *inden spørgsmålet kom op i centralkomiteen*.

Er der nogen, som skal hegles godt igennem og »ruskes op«, er det ikke så meget VTsSPS som RKP's centralkomité, fordi den »overså« Rudsutaks teser og på grund af denne bommert lod en fuldkommen indholdsløs diskussion gribe om sig. Der er intet, der kan *dække over* Tsektran-medlemmernes fejltagelse (som ikke er så voldsom endda, men egentlig ret ordinær, bestående i en noget overdreven bureaukratiseren). Og den skal man hverken dække over eller pynte på eller retfærdiggøre, men derimod korrigere. Det ville være nok.

Den 30. december formulerede jeg essensen af Rudsutaks teser i fire punkter. (3) 1) Almindeligt demokrati (uden nogen overdrivelser, uden at frasige sig centralkomiteens ret til at »udnævne«, osv., men også uden stædigt at forsvare visse »udnævneres« fejltagelser og yderligheder, som trænger til at blive korrigeret; 2) produktionspropaganda (heri indgår alt det, der er praktisk brugbart i kluntede, latterlige og teoretisk urigtige »formler« à la »produktionsdemokrati«, »produktionsatmosfære« osv.). Vi har i vort land skabt en *soujetinstitution*, det Alrussi-

ske Bureau for Produktionspropaganda. Vi må støtte det på enhver mulig måde og ikke spolere produktionsarbejdet med *produktion af... dårlige teser*. Det ville være nok; 3) præmiering i form af naturalier og 4) disciplinære kammeratskabsdomstole. Uden punkterne 3 og 4 er al snak om »rolle og opgaver i produktionen« en gang tom, typisk intellektuel snak, og i Trotskijs »platform-brochure« er det netop disse to punkter, der er udeladt. Men hos Rudsutak er de med.

Mens vi er ved diskussionen den 30. december, må jeg korrigere én fejl til, jeg har begået. Jeg fik sagt: »Det er i realiteten ikke en arbejderstat vi har, men en arbejder- og bondestat.« Hvortil kammerat Bukharin straks udbrød: »Hvad har vi?« Og som svar henviste jeg ham til den netop overståede 8. sovjetkongres. (4) Når jeg nu læser referatet af debatten igennem, ser jeg, at jeg havde uret, og at kammerat Bukharin havde ret. Jeg burde have sagt: »Arbejderstaten er en abstraktion, men i realiteten har vi en arbejderstat med de særlige træk, at det for det første ikke er arbejderne, som dominerer her i landet, men bondebefolkningen, og for det andet, at det er en arbejderstat med en bureaukratisk fordeling«. Den, som ønsker at læse hele min tale, vil se, at denne korrektion intet forrykker ved mine argumenter og konklusioner.

6. etape. Petrograd-organisationen fremsætter sin »Henvendelse Til Partiet« imod Trotskijs platform, og Moskva-komiteen udsender en kontraresolution (Pravda, 13. januar. (5)

Overgang fra fraktionskamp i toppen til indblanding fra partiorganisationerne nedefra. Et stort skridt fremad mod helbredelsen. Det er påfaldende, at Moskva-komiteen har noteret sig den »farlige« side ved *Petrograd-organisationens* platform, men nægter at notere sig den *farlige side* ved kammerat Trotskijs oprettelse af sin fraktion den 25.

*) I øvrigt bør partiet forlange, at »platforme« underskrives af alle de kammerater, der svarer for den pågældende platform. Dette krav imødekommes af »ignatovister« og »saprofovister«, men ikke af »trotskister«, »bukharinister« og »sjljapnikovister«, som henviser til unavngivne kammerater, som angiveligt er medansvarlige for den respektive platform.

december!!! Spøgefulge har kaldt den slags blindhed (på det ene øje) for »stødpude«...

7. etape. Fagforeningskommissionen slutter sit arbejde og offentliggør en platform (en brochure med titlen »Udkast Til Vedtagelse På RKP's 10. Kongres Om Fagforeningernes Rolle Og Opgaver«, (6) dateret 14. januar og underskrevet af ni centralkomiteemedlemmer – Sinovjev, Stalin, Tomskij, Rudsutak, Kalinin, Kamenev, Petrovskij, Artjom og Lenin samt Losovskij som medlem af fagforeningskommissionen. Kammeraterne Sjljapnikov og Lutovinov er åbenbart »flygtet« over til »Arbejderoppositionen«). Den 18. januar bringes den i Pravda, nu også underskrevet af Sjmids, Tsyperovitj og Miljutin.

I Pravda af 16. januar bringes to platforme: dels Bukharins (underskrevet: »På en gruppe kammeraters vegne – Bukharin, Larin, Preobrasjenskij, Serebrjakov, Sokolnikov, Jakovleva«), dels Saprionovs (underskrevet: »En gruppe kammerater, der står på den demokratiske centralismes platform« – Bubnov, Boguslavskij, Kamenskij, Maksimovskij, Osinskij, Rafail, Saprionov). (7) På det udvidede møde i Moskva-komiteen taler repræsentanter både for disse platforme og for »ignatovisterne«, (8) (teserne er bragt i Pravda af 19. januar og underskrevet: Ignatov, Orekhov, Korsinov, Kuranova, Burovtsev, Maslov).*)

Det, vi ser her, er på den ene side øget sammenhold (for de ni centralkomiteemedlemmers platform ligger helt på linje med beslutningen fra fagforeningernes 5. alrussiske konference), og på den anden side splid og opløsning. I den forbindelse er Bukharin og co.s teser topmålet af *ideologisk* opløsning. Her er der sket en vending af den slags, som marxister i gamle dage lavede vittigheder om: »mere hysterisk end historisk«. I 17. tese læser vi: »... I vore dage må disse kandidaturer gøres 'obligatoriske'« (dvs. fagforeningernes kandidaturer til de respektive »styrelser« og »centralledelser«).

Dette er et totalt brud med kommunismen og overgang til syndikalismens standpunkt. Faktisk er det en gentagelse af Sjljapnikovs parole om at »gøre staten til en fagforening«. Det vil være ensbetydende med, at det Øverste Samfundsøkonomiske Råds apparat stykke for stykke overføres til de respektive fagforeninger. At sige »jeg opstiller *obligatoriske* kandidaturer« er det samme som at sige »jeg udnævner«.

Kommunisme betyder, at proletariatets avantgarde, det kommunistiske parti, vejleder den partiløse masse af arbejdere, idet den oplyser, skoler, oplærer og opdrager denne masse (»skolen« i kommunisme) – først arbejderne og derpå også bønderne – for at de kan overtage og virkelig kommer til at overtage den fulde ledelse af samfundsøkonomien.

Syndikalismen overdrager ledelsen (»styrelser« og »centralledelser«) inden for de forskellige industribrancher til massen af partiløse arbejdere, der er splittet op efter produktioner, hvorved den ophæver nødvendigheden af et parti og svigter det stadige arbejde både for at opdrage masserne og for *i praksis* at lade dem overtage den *fulde ledelse af samfundsøkonomien*.

RKP's program siger: »... Fagforeningerne *skal nå dertil*« (hvilket betyder, at de endnu ikke er nået dertil og ikke engang er ved det), »at *de* reelt overtager« (*de*, dvs. fagforeningerne, dvs. *masserne*, der er organiseret til sidste mand; enhver kan se, hvor langt vi endda stadig er fra det allerførste skridt til den *faktiske* overtagelse)... overtager hvad? »den fulde ledelse af samfundsøkonomien som ét økonomisk hele« (altså ikke af industribrancher, ej heller af industrien som helhed, men af industrien *plus* agerbruget etc. Ligger det måske lige om hjørnet, at fagforeningerne faktisk kan overtage den fulde ledelse af agerbruget?). De næste sætninger i RKP's program taler om »forbindelsen« mellem »den statslige centraladministration« og »de brede arbejdende masser«, og om »fagforeningernes *deltagelse* i forvaltningen af økonomien«.

Hvis det er fagforeningerne, dvs. for ni tiendedeles vedkommende de partiløse arbejdere, der udnævner (de »obligatoriske kandidaturer«) ledelsen af industrien, hvorfor så have et parti? Det, Bukharin har svunget sig op til, er både logisk, teoretisk og praktisk ensbetydende med partiets splittelse eller rettere syndikalisternes brud med partiet.

Trotsky, som »førte an« i kampen, er nu for længst »overhalet« og helt »overskygget« af Bukharin, der har skabt en fuldkommen ny konstellation i kampen ved at svinge sig op til en fejltagelse, der er hundrede gange større end alle Trotskijs fejltagelser tilsammen.

Hvordan kunne Bukharin svinge sig op til dette brud

med kommunismen? Vi kender kammerat Bukharins bløde sind til fulde; det er en af de egenskaber der gør, at folk ikke kan andet end holde af ham. Vi ved, at han for sjov tit er blevet kaldt »blød som voks«. Det viser sig nu, at enhver »principløs« person, enhver »demagog«, kan prente hvad som helst i dette »bløde voks«. Disse skarpe udtryk i anførelsestegn brugte kammerat Kamenev under diskussionen den 17. januar, og han havde ret til det. Men selvfølgelig falder det hverken Kamenev eller nogen anden ind at *henføre* eller reducere alt det, der er sket, til principløs *demagogi*.

Tværtimod. Der er en objektiv logik i fraktionskampe, som uundgåeligt fører selv de bedste folk – hvis de står fast på det fejlagtige standpunkt, de har indtaget – ud i en situation, der reelt ikke adskiller sig fra principløs demagogi. Dette er læren af hele fraktionskrigenes historie (for eksempel: alliancen mellem Vperjod-folkene og mensjevikkerne mod bolsjevikkerne). (9) Det er derfor vi ikke skal nøjes med at undersøge det abstrakte indhold af divergenserne, men også den måde, hvorpå de konkret kommer til udfoldelse og ændrer sig på de forskellige etaper af kampen.

Denne udvikling blev opsummeret under diskussionen den 17. januar¹⁰). Hverken »oprusningen« eller »de nye opgaver i produktionen« kan længere forsvares (for alt det praktiske og saglige er indarbejdet i Rudsutaks teser). Tilbage er enten i sig selv at finde, hvad Lassalle kaldte »fysisk sindsstyrke« (og karakterstyrke), for at indse fejlen, korrigerer den og vende dette blad i RKP's historie, eller... eller at klynge sig til de tilbageblevne allierede, hvem det end måtte være, »uden at ænse« nogen som helst principper. Tilbage er tilhængere af »demokrati« *indtil bevidstløshed*. Og Bukharin er på glidetur ned til dem, til syndikalismen.

Hvor vi langsomt er ved at optage det i os, der var sundt i den »demokratiske« »Arbejderopposition«, må Bukharin klynge sig til det, der er *usundt*. Den 17. januar erklærer kammerat Bumasjnyj, en fremtrædende tsektranist eller trotskist, sig villig til at antage Bukharins syndikalistiske forslag. »Sapronovisterne« går så vidt, at de i én og samme tese (nr. 3) udbreder sig om en »dyb krise« og »bureaukratisk forstening« i fagforeningerne, samtidig med at de som noget »absolut« nødvendigt fore-

slår en »udvidelse af fagforeningernes *rettigheder* i produktionen...«. Velsagtens på grund af disses »bureaukratiske forstening«? Kan man overhovedet tage den gruppe alvorligt? De har hørt nogen tale om fagforeningernes *rolle* i produktionen, og straks, for at overdøve de andre, japper de løs om »udvidelse af rettighederne«, på grund af »bureaukratisk forstening«. Det rækker at læse de første linjer i deres »praktiske« forslag: »Præsidiets for det Øverste Samfundsoekonomiske Råd opstilles af VTsSPS og godkendes af den Centrale Alrussiske Eksekutivkomité«, mere behøver man ikke læse. Men hvad med deres »principielle« *demokratiske* standpunkt? Hør engang: (tese nr. 2) »... De (Sinovjev og Trotskij) repræsenterer i realiteten to strømninger inden for én og samme gruppe af *økonomiens tidligere militariserer*« !!

Skal man tage det alvorligt, er det den værste omgang mensjevisme og socialrevolutionarisme. Men Sapronov, Osinskij og co. kan ikke tages alvorligt, når disse – efter min mening særdeles værdifulde medarbejdere – før hver partikongres (»hver eneste evige gang på dette samme sted«) ender i en slags feber- og krampetilstand og absolut skal råbe højere end alle andre (»skrålhalsenes fraktion«) og med bravour jokker i spinaten. »Ignatovisterne« prøver at holde trit med »sapronovisterne«. At forskellige grupper danner blokke (især op til en kongres) er selvfølgelig i orden (og også at de jagter stemmer). Men det skal gøres inden for kommunismens rammer (ikke syndikalismens) og sådan, at man undgår at blive til grin. Hvem lover mest? De der lover flest »rettigheder« til partiløse, for én jer i anledning af RKP's partikongres!...

Hidtil har vores platform været: man må ikke forsvare bureaukratismens yderligheder, man skal korrigerer. Kampen mod bureaukratismen er lang og sej. Yderligheder kan og skal korrigeres straks. Militære medarbejderen og udnævnernes autoritet undergraves ikke af den, der peger på skadelige yderligheder og arbejder for at korrigerer dem, men af den, der modsætter sig korrektionen. Det var netop den slags yderligheder, visse Tsektran-medlemmer begik; ikke desto mindre vil de være (og har de været) værdifulde og nyttige medarbejdere. Der er ingen grund til at jage med fagforeningerne og opfinde uoverensstemmelser med dem, når de selv har accepteret og selv har besluttet alt det nye, saglige og praktiske i spørgsmålet om fagfor-

eningernes opgaver i produktionen. Lad os sætte forstærket og samdrægtigt ind for at opnå praktiske resultater på dette område.

Nu er der føjet det til vores platform, at vi skal bekæmpe den ideologiske splid og de *usunde* oppositionselementer, der svinger sig op til at sige farvel til al »militarisering af økonomien«, ikke kun til den »udnævnelsesmetode«, som fortrinsvis er praktiseret hidtil, men til al »udnævnelse«, hvilket i sidste instans er et farvel til *partiets* ledende rolle over for massen af partiløse. Vi må bekæmpe den syndikalistiske afvigelse, som vil ødelægge partiet, medmindre det definitivt kurerer sig for den.

Vort partis sygdom vil utvivlsomt blive forsøgt udnyttet, både af Ententens kapitalister til et nyt felttog, og af de socialrevolutionære til sammensværgelser og mytterier. Det gør os ikke bange, for vi vil stå sammen alle som én, uden angst for at se sygdommen i øjnene, men i bevidstheden om, at den af os alle kræver større disciplin, større udholdenhed og større fasthed på enhver post. Partiet vil ikke være svagere, men stærkere, når RKP's 10. kongres træder sammen i marts, og efter kongressen.

19. januar 1921

Endnu en gang om fagforeningerne, om den nuværende situation og om kammeraterne Trotskijs og Bukharins fejl (1)

En partidiskussion og fraktionskamp af en karakter, som man kan opleve før en kongres, dvs. før valgene og med henblik på de forestående valg til RKP's 10. kongres, er blusset op. Efter den første fraktionelle aktion, nemlig efter kammerat Trotskijs »platformpjece« på »en lang række ansvarlige medarbejderes vegne« (Fagforeningernes Rolle Og Opgaver, forordet dateret den 25. december 1920), fulgte et skarpt indlæg (læseren vil af det følgende se, at det var prisværdigt skarpt) fra RKP's Petrogradorganisation (Appel Til Partiet, offentliggjort den 6. januar 1921 i Petrogradskaja Pravda og senere, den 13. januar 1921, i partiets hovedorgan, Pravda i Moskva). Derpå optrådte Moskvakomiteen imod Petrogradorganisationen (samme dato i Pravda). Endvidere har RKP's fraktionsledelse i VTSPS (Det Centrale Alrussiske Fagforeningsråd) udgivet et stenografisk referat af diskussionen den 30. december 1920 på det store og særdeles ansvarsfulde partimøde, som RKP-fraktionen på 8. sovjetkongres holdt. Dette stenografiske referat har titlen Om Fagforeningernes Rolle I Produktionen (forordet er dateret den 6. januar 1921). Dette er naturligvis langt fra hele diskussionsmaterialet. Og partimøderne, hvor de omstridte spørgsmål diskuteres, er vel allerede i gang næsten overalt. Selv måtte jeg tale den 30. december 1920) under betingelser, der, som jeg udtrykte mig, »afvi-ger fra reglerne«, nemlig under betingelser, hvor jeg ikke kunne deltage i diskussionen og ikke kunne påhøre hver-

ken de foregående eller de følgende talere. Jeg skal nu forsøge at gøre overtrædelsen god igen og udtale mig mere »efter reglerne«.

De fraktionelle aktioners fare for partiet

Er kammerat Trotskijs pjece, Fagforeningernes Rolle Og Opgaver, en fraktionel aktion? Ligger der i en sådan aktion, uanset dens indhold, en fare for partiet? Blandt dem, der gerne vil gå uden om spørgsmålet, finder vi især (foruden naturligvis Trotskij) medlemmer af Moskvakomiteen, der ser fraktionsvirksomhed hos Petrogradfolkene og kammerat Bukharin, som imidlertid i sin tale den 30. december 1920 på »stødpudefraktionens« (3) vegne, så sig nødsaget til at erklære:

»Når et tog er ved at køre af sporet, er en buffer slet ikke så dårlig en ting« (s. 45 i referatet af diskussionen den 30. december 1920).

En vis tendens til afsporing er der godt nok. Vel. Kan man forestille sig bevidste partimedlemmer, som det spørgsmål lader ubekymrede, akkurat hvor, akkurat hvori og akkurat hvordan denne tendens begyndte?

Trotskijs pjece begynder med en erklæring om, at »den er frugten af et kollektivt arbejde«, at »en lang række af ansvarlige medarbejdere, især fagforeningsfolk (medlemmer af VTsSPS' præsidium, af metalarbejderforbundets centralkomité, af Tsektran, Jernbane- og Søtransportarbejderforbundets centralkomité)« har været med til at lave den, og at det er en »platformpjece«. Og i slutningen af den 4. tese læser vi, at »den forestående partikongres må *vælge* (Trotskijs kursiv) mellem to tendenser inden for fagbevægelsen«.

Hvis dette ikke er fraktionsdannelse, foretaget af et centralkomitémedlem, hvis dette ikke er »en vis tendens til afsporing«, så lad kammerat Bukharin eller hvem som helst af hans meningsfæller forsøge at forklare partiet, hvilken anden mening ordene »fraktionsvirksomhed« og »tendens til afsporing« har?? Kan man forestille sig en mere uhyrlig forblindelse end denne forblindelse hos mennesker, der ønsker at være »stødpude«, og som *lukker øjnene* for en *sådan* »tendens til afsporing«??

Tænk blot: efter to centralkomitémøder (9. november

og 7. december), hvor man uhørt grundigt, langvarigt og heftigt diskuterede kammerat Trotskijs oprindelige udkast til teser og hele den politik, han mener, partiet skal føre i fagforeningerne, står ét medlem af centralkomiteen *ene blandt 19*, og han samler en gruppe uden for centralkomiteen og optræder med denne gruppes »kollektive« »arbejde« som en »platform« og foreslår partikongressen at »vælge mellem to tendenser«!! Jeg vil slet ikke tale om, at denne proklamation fra kammerat Trotskij om netop to og kun to tendenser (25. december 1920), skønt Bukharin allerede 9. november optrådte som »stødpude«, tydeligt afslører Bukharingruppens sande rolle som hjælper for det værste og skadeligste fraktionsmageri. Dette er blot en sidebemærkning. Men jeg spørger et hvilket som helst partimedlem: Må man ikke forbavses over en så hovedkuls iver og fremfusen for at træffe et »valg« mellem to tendenser i fagbevægelsen? Kan man andet end slå ud med armene, når der efter tre år under proletarisk diktatur kan findes i hvert fald ét medlem af partiet, der er i stand til *på en sådan måde* at »komme farende« med spørgsmålet om to tendenser i fagbevægelsen?

Ikke nok med det. Se på de fraktionelle udfald, som denne pjece er udstyret med. I den allerførste tese finder vi et truende »stød« mod »visse af fagbevægelsens funktionærer«, der bliver forvist til »tradeunionistiske standpunkter, som partiet principielt for længst har likvideret« (åbenbart repræsenterer kun et at centralkomiteens 19 medlemmer partiet). I tese 8 fordømmes deklamatorisk »fagforeningskonservatismen i det ledende lag af fagforeningsfunktionærerne« (bemærk den ægte bureaukratiske fremhævelse af »det ledende lag«!). I tese 11 er der i begyndelsen en vidunderligt taktfuld, overbevisende, saglig – hvordan skal man udtrykke det på den høfligste måde? – »hentydning« til, at »størstedelen af fagforeningsfolkene« »formelt, *dvs. i ord*, anerkender« resolutionerne fra RKP's 9. kongres.

Se hvilke autoritative dommere, vi her har for os – de fastslår, at *flertallet* (!!) af fagforeningsfolkene anerkender partiets beslutninger *i ord!*

I 12. tese:

»Mange fagforeningsfolk vender sig stadig skarpere og uforsonligere mod sammenvoksningens perspek-

tiver... Blandt disse fagforeningsfolk finder vi kammeraterne Tomskij og Losovskij. Ikke nok med det. Mange fagforeningsmedlemmer vægrer sig ved nye opgaver og metoder og udvikler i deres miljø en atmosfære af korporativ lukkethed, af modvilje mod nye funktionærer, som på det givne økonomiske område kan drages ind i arbejdet, og støtter således faktisk levn af lavsånden blandt de fagligt organiserede arbejdere.«

Læseren bedes læse disse betragtninger opmærksomt igennem en gang til og tænke grundigt over dem. Man bliver slået af deres rigiditet på »perler«. For det første, bedøm denne optræden ud fra dets fraktionelle karakter! Man kan forestille sig, hvad Trotskij ville have sagt, og hvordan han ville have optrådt, hvis Tomskij havde offentliggjort en platform, i hvilken han beskyldte Trotskij og »mange« militære funktionærer for at udvikle en bureaukratisk atmosfære og støtte levn af barbari m.v.! Hvilken »rolle« spiller Bukharin, Preobrasjenskij, Serebrjakov o.a., som ikke ser – ja ligefrem ikke bemærker, slet ikke bemærker – skarpheden og den fraktionelle karakter *her*, ikke ser, at dette er mange gange mere fraktionelt end Petrogradfolkenes optræden?

For det andet. Studér fremgangsmåden: mange fagforeningsfolk »udvikler i deres miljø en atmosfære«... Denne fremgangsmåde er helt igennem bureaukratisk. Det hele skal åbenbart være et spørgsmål om, hvilken »atmosfære« Tomskij og Losovskij udvikler »i deres miljø«, men overhovedet ikke om, hvilket udviklingsniveau og hvilke livsbetingelser, der gælder for masserne, millionerne.

For det tredje. Trotskij er her plumpet ud med, hvad der er hele stridens *væsen*, som så omhyggeligt er omgået og tilsløret af både ham og »stødpude-folkene« Bukharin og co.

Ligger mon hele stridens væsen og kampens udspring i, at mange fagforeningsfolk vægrer sig ved nye opgaver og metoder og i deres miljø udvikler en atmosfære af modvilje mod nye funktionærer?

Eller i, at de fagligt organiserede arbejdermasser med rette protesterer og usvigeligt udtrykker deres vilje til at sætte dem af de nye funktionærer på porten, som ikke øn-

sker at gøre op med overflødige og skadelige bureaukratiske udvækster?

Ligger mon stridens væsen i, at visse ikke ønsker at forstå de »nye opgaver og metoder«?

Eller i, at man med ordgyderi om nye opgaver og metoder på en uheldig måde tilslører forsvaret af visse overflødige og skadelige udvækster af bureaukratisme?

Læseren bedes huske dette, som er hele stridens *væsen*.

Formel demokrati og revolutionær formålstjenlighed

»Arbejderdemokratiet kender ikke til feticher«, skriver kammerat Trotskij i sine teser, som er »frugten af et kollektivt arbejde«. »Den kender kun den revolutionære formålstjenlighed« (tese 23).

Disse teser af kammerat Trotskij er en ubehagelig historie. Det i dem, der er rigtigt, er dels ikke nyt, dels vender det sig *imod* Trotskij. Og det i dem, der er nyt, er helt igennem urigtigt.

Jeg har skrevet de rigtige af kammerat Trotskijs teser ud, for sig. De vender sig imod ham, ikke blot i det spørgsmål (om Glavpolitput) (4) som er berørt i tese 23, men også i andre spørgsmål.

Formelt demokratisk havde Trotskij *ret* til at træde frem med en fraktionel platform, om så den var vendt mod hele centralkomiteen. Dette er ubestrideligt. Det er også ubestrideligt, at centralkomiteen har bekræftet denne formelle ret i sin beslutning fra den 24. december 1920 om diskussionsfriheden. Stødpuden Bukharin tilkender Trotskij denne formelle ret, men ikke Petrogradorganisationen – sandsynligvis fordi Bukharin den 30. december 1920 svang sig op til at sige »det hellige løsen, arbejderdemokratiet« (s. 45 i det stenografiske referat) ... Vel, og den revolutionære formålstjenlighed?

Findes der mon bare ét seriøst menneske – et menneske, som den fraktionelle selvgladhed i »Tsektran«- eller »stødpude«-fraktionen ikke har forblindet – som ved sin fornufts fulde brug ville finde en sådan optræden i spørgsmålet om fagbevægelsen fra en så autoritativ leder som Trotskij *revolutionært formålstjenlig*??

Kan det bestrides, at selv i det tilfælde, at de »nye opgaver og metoder« var blevet angivet lige så rigtigt af Trot-

skij, som de faktisk er urigtigt angivet af ham (herom senere), så ville Trotskij alene ved en sådan fremgangsmåde skade både sig selv, partiet, fagbevægelsen, opdragelsen af fagforeningernes millioner af medlemmer og republikken??

Når den gode Bukharin og hans gruppe kalder sig »stødpude-folkene«, er det vel, fordi de er fast besluttet på *ikke at tænke* over, hvilke forpligtelser denne benævnelse pålægger dem.

Den politiske fare ved splittelse i fagbevægelsen

Alle ved, at store uoverensstemmelser af og til vokser frem af de mindste – i begyndelsen endda bagatelagtige – divergenser. Alle ved, at selv den mindste rift eller skramme, som man får dusinvis af i løbet af livet, kan blive til en yderst farlig, undertiden endda ubetinget dødelig sygdom, *hvis* der går betændelse i såret, *hvis* der opstår en blodforgiftning. Sådan kan det gå i alle, selv rent personlige, konflikter. Sådan kan det også gå i politik.

Enhver divergens, hvor bagatelagtig den end er, kan blive politisk farlig, hvis den får mulighed for at vokse til splittelse, tilmed splittelse af en sådan art, at den kan få hele den politiske bygning til at vakle og styrte sammen eller – med kammerat Bukharins lignelse – få toget til at løbe af sporet.

Det er klart, at i et land, der lever under proletariats diktatur, er en splittelse i proletariatet eller mellem det proletariske parti og proletariatets masse ikke blot farlig, men yderst farlig, især når proletariatet i dette land udgør et lille mindretal af befolkningen. Og splittelse i fagbevægelsen (der, som jeg af alle kræfter bestræbte mig for at understrege i min tale den 30. december 1920, er en bevægelse af det næsten totalt fagorganiserede proletariat) betyder netop splittelse i proletariatets masse.

Derfor, da »spektaklet begyndte« på den 5. alrussiske fagforeningskonference 2.-6. november 1920 (og det begyndte netop her), da en særdeles ophidset kammerat Tomskij straks efter denne konference – nej, jeg tager fejl – *under* denne konference mødte op i politbureauet og med fuld støtte af den ligevægtige kammerat Rudsutak begyndte at fortælle om, hvordan kammerat Trot-

skij på denne konference havde talt om »oprusning« af fagforeningerne, og hvordan han, Tomskij, havde polemiseret mod dette, sluttede jeg for mig selv øjeblikkeligt og uomstødeligt, at stridens væsen lå netop i politikken (dvs. i partiets politik over for fagforeningerne), og at kammerat Trotskij i denne strid med kammerat Tomskij i bund og grund havde uret med sin »opruskings«-politik. For »opruskningens« politik er, *selv hvis den til dels havde været retfærdiggjort* »af nye opgaver og metoder« (tese 12 hos Trotskij), i det givne øjeblik og under de givne omstændigheder en helt utilladelig politik, der øger faren for splittelse.

Nu synes kammerat Trotskij, at »det er en ren og skær karikatur« at tilskrive ham en politik, der består i »oprusning ovenfra« (L. Trotskij: Svar Til Petrogradkammeraterne i Pravda nr. 9, 15. januar 1921). Men det lille ord »oprusning« er et ægte »bevinget ord«, ikke blot i den forstand at det efter at være blevet udtalt af kammerat Trotskij på den 5. alrussiske fagforeningskonference så at sige er »fløjet« både partiet og fagforeningerne rundt. Nej, det forbliver desværre træffende også nu i en langt dybere mening. For dette ene ord udtrykker i den korreste form *hele ånden, hele tendensen* i platformpjecen »Fagforeningernes Rolle Og Opgaver«. Fra begyndelsen til enden er hele kammerat Trotskij's platformpjece gennemsyret netop af ånden i denne politik med »oprusning fra oven«. Det er tilstrækkeligt at erindre sig beskyldningerne mod Tomskij eller »mange fagforeningsfolk« for, at de »i deres miljø udvikler en atmosfære af modvilje mod nye funktionærer«!

Men hvor der på den 5. alrussiske fagforeningskonference (2.-6. november 1920) endnu kun var begyndt at opstå en atmosfære, der truede med splittelse, så blev splittelsen af Tsektran en kendsgerning i begyndelsen af december 1920.

Denne begivenhed er det grundlæggende, det vigtigste, det fundamentale til vurdering af den politiske kerne i vore stridigheder. Det er forgæves, at kammerat Trotskij og Bukharin tror, at fortielse her vil hjælpe noget. Fortielse vil i dette tilfælde ikke »bufte«, ikke dæmpe sammenstødet, men yderligere skærpe striden, for spørgsmålet er ikke kun sat på dagsordenen af livet, men også under-

streget af Trotskij i platformpjece. For netop denne pjece stiller mange gange på steder, jeg har anført, især i 12. tese, spørgsmålet: Drejer det sig om, at »mange fagforeningsfolk i deres miljø udvikler en atmosfære af modvilje mod nye funktionærer«, eller om at *massernes* »modvilje« mod visse overflødige og skadelige bureaukratiske udvækster, f.eks. i Tsektran, er berettiget?

Kammerat Sinovjev stillede med god grund dette spørgsmål ganske åbent i sin første tale den 30. december 1920, hvor han sagde, at »kammerat Trotskij's overivrige tilhængere« havde frembragt splittelse. Måske var det derfor, at kammerat Bukharin skældte kammerat Sinovjev ud for at slå om sig med »tomme ord«? Men ethvert partimedlem kan nu overbevise sig om det urigtige i denne bebrejdelse ved at læse det stenografiske referat af diskussionen den 30. december 1920 og se, at netop kammerat Sinovjev citerer og bygger på præcise fakta, hvorimod det, der dominerer hos Trotskij og Bukharin, er intellektuelt »ordgyderi« uden nogen som helst fakta.

Da kammerat Sinovjev sagde: »Tsektran står på lerbødder, den er allerede splittet op i tre dele«, så afbrød kammerat Sosnovskij ham med tilråbet: »Det har I tilskyndet til« (stenografisk referat, s. 15).

Dette er en alvorlig anklage. Hvis den var bevist, ville den, der var skyldig i *tilskyndelse til splittelse* af blot en af fagforeningerne, naturligvis ikke have plads hverken i centralkomiteen, i det kommunistiske parti eller i fagforeningerne i vor republik. Heldigvis er den alvorlige anklage fremsat i en useriøs form af en kammerat, der desværre allerede mere end en gang har vist eksempler på sine useriøse polemiske »flotheder«. Kammerat Sosnovskij har undertiden forsynet sine endda fremragende artikler – om f.eks. produktionspropaganda – med en »skefuld tjære«, der langt opvejede alle plusserne ved selve produktionspropagandaen. Der findes lykkelige naturer (som f.eks. Bukharin), der selv i den mest forbitrede kamp mindst af alt ville være i stand til at blande gift i sine angreb. Og så findes der andre, ikke synderlig lykkelige naturer, som alt for tit fylder deres angreb med gift. Det ville være gavnligt for kammerat Sosnovskij i denne henseende at se sig for og ligefrem bede sine venner passe på sig.

Men – kan man sige – beskyldningen er dog rejst. Og

så selv om det er sket i en useriøs, uheldig, oplagt fraktionel form. Men hellere sige sandheden på en uheldig måde end fortie den, hvis det drejer sig om en alvorlig sag.

Sagen er uden tvivl alvorlig, for her har man – gentager jeg – i højere grad, end man tænker sig, hele stridens *kerne*. Og vi har heldigvis tilstrækkeligt overbevisende og tilstrækkeligt objektive data til at besvare det spørgsmål, kammerat Sosnovskij har rejst, og besvare det ud fra sagens væsen.

For det første. På samme side i det stenografiske referat læser vi kammerat Sinovjev's erklæring; han ikke blot svarer Sosnovskij: »Det er ikke rigtigt!«, men anfører også præcise henvisninger til de afgørende kendsgerninger. Kammerat Sinovjev henviste til, at hvad kammerat Trotskij forsøgte at fremføre (lad mig selv tilføje: åbenbart i en tilstand af fraktionel iver), slet ikke var den beskyldning, som kammerat Sosnovskij fremførte, men derimod en beskyldning mod kammerat Sinovjev for, at han, Sinovjev, *ved sin optræden på RKP's alrussiske konference i september* havde bidraget til eller fremkaldt en splittelse. (En beskyldning, der i parentes bemærket er uholdbar allerede af den grund, at Sinovjev's optræden i september i princippet var godkendt af både centralkomiteen og partiet, og at der aldrig formelt er blevet rejst indvendinger af nogen.)

Og kammerat Sinovjev svarede, at kammerat Rudsutak på centralkomitémødet med protokollerne i hånden påviste, at »dette spørgsmål (spørgsmålet om visse overflødige og skadelige bureaukratiske udvækster i Tsektran) var behandlet både i Sibirien, i Volgaområdet, i Nord og i Syd længe før nogen af mine (dvs. Sinovjev's) taler og længe før den alrussiske konference«.

Dette er en ganske klar og præcis erklæring, der bygger på kendsgerninger. Den blev fremsat af kammerat Sinovjev i hans første tale for tusinder af særdeles ansvarlige medlemmer af RKP, og hverken kammerat Trotskij, der talte *to gange efter* Sinovjev, eller kammerat Bukharin, der også talte efter Sinovjev, gendrev Sinovjev's faktiske henvisninger.

For det andet. En endnu mere officiel og præcis gengivelse af kammerat Sosnovskij's beskyldning findes i det samme stenografiske referat i form af *resolutionen fra RKP's centralkomitémøde angående spørgsmålet om*

konflikten mellem de kommunistiske søtransportarbejdere og den kommunistiske fraktion på Tsektrans konference, vedtaget den 7. december 1920. Den del af resolutionen, der omhandler Tsektran, lyder:

»I forbindelse med konflikten mellem Tsektran og søtransportarbejderne beslutter centralkomiteen: 1) At skabe en sektion af søtransportarbejdere i et forenet Tsektran. 2) At indkalde til en kongres af jernbane- og søtransportarbejdere i februar, på hvilken der skal afholdes normale valg til den nye Tsektran. 3) Indtil da at lade Tsektran fungere i den gamle sammensætning. 4) Øjeblikkeligt at opløse Glavpolitvod og Glavpolitput og overføre alle deres kræfter og midler til den faglige organisation på et normalt demokratisk grundlag.«

Læseren ser heraf, at der aldeles ikke var tale om en fordømmelse af sø- og flodfolkene, men tværtimod i alt væsentligt om en anerkendelse af *deres ret*. For denne resolution stemte i øvrigt *ikke et eneste* (undtagen Kamenev) af de centralkomitémedlemmer, som underskrev den generelle platform af 14. januar 1921 (Om Fagforeningernes Rolle Og Opgaver. Forslag til resolution på 10. kongres, forelagt i centralkomiteen af en gruppe centralkomitémedlemmer af fagforeningskommissionen. Den var underskrevet af Losovskij, der ikke var medlem af centralkomiteen, men af fagforeningskommissionen, og af Tomskij, Kalinin, Rudsutak, Sinovjev, Stalin, Lenin, Kamenev, Petrovskij og Artjom Sergejev). (5)

Denne resolution blev vedtaget *mod* de nævnte centralkomitémedlemmer, dvs. mod vores gruppe. Vi ville nemlig have stemt imod en midlertidig bibeholdelse af det gamle Tsektran. Og udsigten til, at vores gruppe ville sejre, tvang Trotskij til at stemme for Bukharins resolution, for ellers var vores beslutning gået igennem. Kammerat Rykov, som i november var *for* Trotskij, deltog i december i fagforeningskommissionens arbejde om løsning af konflikten mellem søfolkene og Tsektran og overbeviste sig her om, at søfolkene havde ret.

Resultatet: decemberflertallet (7. december) i centralkomiteen bestod af kammeraterne Trotskij, Bukharin, Preobrasjenskij, Serebrjakov m.fl., dvs. af centralkomité-

medlemmer, som ingen vil mistænke for at være forudindtagne *imod* Tsektran. Og dette flertal har ifølge deres beslutnings natur ikke fordømt søfolkene, men Tsektran, idet de blot har afvist straks at opløse den. Dermed er uholdbarheden i Sosnovskijs beskyldning bevist.

For ikke at efterlade uklarhed må endnu et punkt berøres. Hvori bestod »visse overflødige og skadelige bureaukratiske udvækster«, som jeg flere gange har omtalt? Var der ikke eller er der ikke tomme ord og overdrivelser i *denne* beskyldning?

Atter en gang: svaret er givet af kammerat Sinovjev i hans første tale den 30. december 1920, og svaret lader intet tilbage at ønske i præcision. Kammerat Sinovjev anførte en udskrift af Kammerat Sof's trykte forordning om søtransporten (3. maj 1920) med erklæringen: »komitévirksomheden ophører«. (6) Kammerat Sinovjev betegnede med rette dette som en grundlæggende fejl. Dette er netop et mønster på en overflødig og skadelig bureaukratisk udvækst og »udnævnelyst«. Kammerat Sinovjev tog sandelig straks det forbehold, at der blandt de udnævnelystne »er kammerater, der er betydeligt mindre prøvede og erfarne« end kammerat Sof. Jeg har i centralkomiteen hørt Sof omtale som en yderst værdifuld medarbejder, og mine iagttagelser i forsvarsrådet bekræfter til fulde denne vurdering. Ingen tænker på at undergrave sådanne kammeraters autoritet eller at gøre dem til »syndebukke« (en mistanke, som kammerat Trotskij fremførte i sin beretning, s. 25, uden at have skygge af grundlag for den). De »udnævnelystnes« autoritet undergraves ikke af den, der retter deres fejl, men af den, der sætter sig for at forsvare dem, selv om de begår fejl.

Vi ser således, at faren ved splittelser i fagbevægelsen ikke er indbildt, men reel. Ligeledes ser vi tydeligt, hvad der er det ingenlunde overdrevne indhold i divergenserne: det er en kamp for at få visse overflødige og skadelige bureaukratiske udvækster og udnævneiveren korrigeret, ikke forsvaret eller retfærdiggjort. Det er det hele.

Om de principielle divergenser

Men hvis der er dybe og grundlæggende principielle divergenser – kan man sige til os – retfærdiggør de så ik-

ke selv den mest skarpe og fraktionelle optræden? Hvis der skal siges noget nyt, som ikke er forstået, retfærdiggør det så ikke undertiden selv en splittelse?

Naturligvis gør det det – hvis divergenserne virkelig går meget dybt, og hvis det ikke er muligt på anden måde at korrigere en urigtig retning i partiets eller arbejderklassens politik.

Men miseren er netop, at der ikke er sådanne divergenser. Kammerat Trotskij anstrengte sig for at påvise dem, men kunne ikke. Og hvis man *før* fremkomsten af hans pjece (25. december) kunne – og skulle – vise hensyn og tale forsonligt (»man kan ikke behandle spørgsmålet sådan, selv under omstændigheder, hvor der er uerkendte nye opgaver eller hvor der er divergenser«), så må man *efter* denne pjece sige: i det, der er nyt i den, har kammerat Trotskij i bund og grund uret.

Klarest ses dette ved sammenligning af kammerat Trotskijs teser med Rudsutaks, som den 5. alrussiske fagforeningskonference (2.-6. november) vedtog. Jeg har anført dem i talen den 30. december og i Pravda den 21. januar. (7) Disse teser er rigtige og mere fuldstændige end Trotskijs. Det, som adskiller Trotskijs teser fra Rudsutaks, er det urigtige hos Trotskij.

Lad os først tage det famøse »produktionsdemokrati«, som Bukharin havde travlt med at indføje i centralkomiteens resolution af 7. december. Det ville naturligvis være latterligt at hænge sig i dette klodsede og intellektuelt kunstlede (»forskruede«) udtryk, hvis det var benyttet i en tale eller artikel. Men netop Trotskij og Bukharin har jo anbragt sig i en så latterlig situation, at de *i tesseerne holder fast ved* netop dette udtryk, der adskiller deres »platform« fra Rudsutaks teser, som blev vedtaget af fagforeningerne!

Dette udtryk er teoretisk forkert. Ethvert demokrati ligesom i det hele taget enhver politisk overbygning (der er uomgængelig så længe klassernes ophævelse ikke er fuldført og så længe det klasseløse samfund ikke er dannet), tjener sluttelig produktionen og bestemmes sluttelig af produktionsrelationerne i det givne samfund. Derfor siger det intet at skille »produktionsdemokrati« ud fra alt andet demokrati. Det er rod og tom snak. Dette for det første.

For det andet. Se en gang på den forklaring, som

Bukharin selv giver af udtrykket i den af ham skrevne resolution fra centralkomitémødet den 7. december. »Derfor – skrev Bukharin – skal arbejderdemokratiets metoder være produktionsdemokratiets. Dette betyder« – bemærk: »dette betyder«! Bukharin begynder sin appel til masserne med et så udspekuleret udtryk, at det må *forklares særskilt*; efter min mening er dette ud fra et demokratisk synspunkt *udemokratisk*; for masserne må man skrive uden den slags nye udtryk, som kræver en særlig forklaring; ud fra et »produktionsmæssigt« synspunkt er det skadeligt, fordi man bliver tvunget til at bruge tid bare for at forklare et overflødigt udtryk – »dette betyder, at alle valg, opstilling af kandidater, anbefaling af dem m.v., skal foregå ikke blot ud fra hensynet til deres politiske solidaritet, men også til deres økonomiske evner, deres administrative anciennitet, deres organisatoriske egenskaber og deres i praksis prøvede omsorg for de arbejdende massers materielle og åndelige interesser«.

Betragtningen er indlysende søgt og urigtig. Demokrati betyder ikke blot »valg, opstilling af kandidater, anbefaling af dem osv.«. Dette for det første. Og på den anden side er det ikke alle valg, der skal foregå ud fra hensynet til den politiske solidaritet og økonomiske evner. Man må også, uanset Trotskijs mening, i en milliontallig organisation have en vis procent forretningsførere, en vis procent bureaukrater (uden gode bureaukrater vil man endnu i en årrække ikke kunne klare sig). Men vi taler ikke om »forretningsfører« eller »bureaukrat«-demokrati.

For det tredje. Det er forkert blot at se på dem, der skal vælges, på organisatorerne, administratorer o.a. Dette er trods alt et mindretal af fremragende personer. Man må se på de menige, massen. Rudsutak udtrykker ikke blot dette enklere og forståeligere, men også teoretisk rigtigere (6. tese):

»Det er nødvendigt, at den enkelte deltager i produktionen forstår nødvendigheden og formålstjenligheden af de produktionsopgaver, vedkommende skal udføre; at den enkelte deltager i produktionen ikke blot deltager i udførelsen af de produktionsopgaver, der kommer ovenfra, men også bevidst medvirker til at rette alle tekniske og organisatoriske mangler inden for produktionen«.

For det fjerde. »Produktionsdemokrati« er et udtryk, der skaber mulighed for mistydninger. Man kan forstå det som en afvisning af diktaturet og enkeltmandsledelsen. Eller det kan forstås som en udsættelse af det sædvanlige demokrati eller reservation over for det. Begge fortolkninger er skadelige, men for at undgå dem kommer man ikke uden om specielle og langstrakte kommentarer.

Rudsutaks enkle udlægning af de samme tanker er både rigtigere og undgår alle disse ulemper. Men i sin artikel »Produktionsdemokrati« i Pravda, 11. januar, gendriver Trotskij ikke, at disse urigtigheder og ulemper findes (han går uden om hele dette spørgsmål og undlader at sammenligne sine teser med Rudsutaks), men bekræfter derimod indirekte ulempen og urigtigheden i sit udtryk, netop ved at han som parallel til det anfører »militært demokrati«. Heldigvis har vi aldrig, så vidt jeg husker, stillet an til fraktionsstridigheder på grund af et udtryk af denne art.

Endnu mere uheldigt er Trotskijs udtryk »produktionsatmosfære«. Sinovjev gjorde sig med rette lystig over den. Trotskij blev vred og indvendte: »Vi har haft en militær atmosfære... Nu skal der i arbejdermassen, i dens dybe lag, ikke blot på overfladen, skabes en produktionsatmosfære, dvs. en anspændelse, en saglig interesse, en opmærksomhed om produktionen, som før om fronterne«. Det er netop det, det drejer sig om: at man til »arbejdermassen, dens dybe lag« må tale, således som der tales i Rudsutaks teser, og ikke bruge ord af typen »produktionsatmosfære«, som fremkalder spørgende blikke eller smil. Når kammerat Trotskij bruger udtrykket »produktionsatmosfære«, udtrykker han jo egentlig samme tanke, som ligger i begrebet produktionspropaganda. Men netop for arbejdermassen, for dens dybe lag, må man føre produktionspropaganda på en sådan måde, at man undgår den slags udtryk. Dette udtryk er egnet som mønstereksempel på, hvordan man *ikke* skal føre produktionspropaganda i masserne.

Politik og økonomi. Dialektik og eklekticisme

Det er mærkeligt, at det er nødvendigt igen at stille et så elementært ABC-problem. Desværre tvinger Trotskij og Bukharin mig til at gøre det. De bebrejder mig begge,

at jeg »bytter rundt på« problemet, eller at jeg tager det »politisk«, mens de tager det »økonomisk«. Bukharin har endda taget dette med i sine teser og forsøgt at »hæve sig over« begge de stridende: Jeg, dvs. han, forener det ene med det andet.

Den teoretiske urigtighed er himmelråbende. Politik er økonomiens koncentrerede udtryk, gentog jeg i min tale, for jeg har allerede tidligere hørt denne urimelige, i munden på en marxist helt utilladelige, bebrejdelse mod min »politiske« fremgangsmåde. Politikken har naturligvis forrang for økonomien. At argumentere anderledes betyder at glemme marxismens ABC.

Måske er min politiske vurdering urigtig? Så sig det og bevis det. Men at sige (eller blot indirekte tillade tanken), at en politisk fremgangsmåde er jævnbyrdig med en »økonomisk«, at man kan tage »den ene og den anden«, det betyder, at man har glemt marxismens ABC.

Med andre ord. En politisk fremgangsmåde, det vil sige: hvis man indtager en forkert stilling til fagforeningerne, vil det ødelægge sovjetmagten, proletariatets diktatur. (En splittelse mellem partiet og fagforeningerne under betingelser, hvor partiet har uret, ville i et bondeland som Rusland med stor sandsynlighed bringe sovjetmagten til fald.) Man kan (og skal) efterprøve denne betragtning som sagens væsen, dvs. undersøge, sætte sig ind i, afgøre om den givne fremgangsmåde er rigtig eller urigtig. Men at sige: jeg »værdsetter« Deres politiske fremgangsmåde, »men« den er kun politisk, og vi har også brug for en »økonomisk« – er det samme som at sige: jeg »værdsetter« Deres betragtning, som går ud på, at hvis De tager det og det skridt, så brækker De halsen, *men* betænk også, at det er bedre at være mæt og påklædt, end sulten og nøgen.

Bukharin er teoretisk gledet over i *eklekticismen*, når han vil forbinde den politiske og den økonomiske fremgangsmåde.

Trotskij og Bukharin fremstiller det sådan, at de bekymrer sig for produktionsvæksten, mens jeg kun tænker på det formelle demokrati. Denne fremstilling er urigtig, for problemet står *kun* sådan (og *må* marxistisk stå sådan): uden en rigtig politisk fremgangsmåde i sagen kan den givne klasse ikke opretholde sit herredømme og *følgelig* heller ikke løse sin *produktionsopgave*.

Mere konkret. Sinovjev siger: »De gør en politisk fejl, der fører til splittelse i fagforeningerne. Om produktionsvæksten har jeg talt og skrevet allerede i januar 1920, hvor jeg som eksempel anførte bygningen af en badeanstalt.« Trotskij svarer: »Sikke noget, tænke sig (s. 29) at skrive en pjece med en badeanstalt som eksempel, men De har 'ikke et eneste ord' (s. 22) om, hvad fagforeningerne skal gøre«.

Urigtigt. Eksemplet med badeanstalten opvejer, undskyld det blandede billede, ti »produktionsatmosfærer« med adskillige »produktionsdemokratier« i tilgift. Eksemplet med badeanstalten taler klart, enkelt, ligefremt netop til massen, netop til »de dybe lag« om, hvad fagforeningerne skal gøre, mens »produktionsatmosfærer« og »demokratier« er snavs, der kastes i øjnene på arbejdermasserne og *besværliggør* deres forståelse.

Kammerat Trotskij bebrejdede mig også, at »Lenin ikke sagde et ord« (s. 66) om, »hvilken rolle de løftstænger spiller og skal spille, som man kalder fagforeningsapparatet«.

Undskyld, kammerat Trotskij: da jeg havde læst Rudsutaks teser helt færdig og tilsluttet mig dem, talte jeg om dette *mere, fuldstændigere, rigtigere, enklere, klarere* end alle Deres teser og hele Deres beretning eller parallelle beretning og afsluttende bemærkninger. For, gentager jeg, naturaliepræmier og disciplinære kammeratdomstole betyder hundrede gange mere for at blive herre over økonomien, for forvaltningen af industrien, for forøgelsen af fagforeningernes produktionsrolle, end de helt abstrakte (og derfor tomme) ord om »produktionsdemokrati« , »sammenvoksning« osv.

Under påskud af at fremføre et »produktionsmæssigt« synspunkt (Trotskij) eller at overvinde ensidigheden ved den politiske fremgangsmåde og forene denne fremgangsmåde med den økonomiske (Bukharin) har man præsenteret os for:

1) forglemmelse af marxismen, udtrykt i en teoretisk urigtig, eklektisk definition af forholdet mellem politik og økonomi;

2) forsvar eller tilsløring af den politiske fejl, som udtrykkes i oprusningspolitikken, som gennemsyrrer *hele* Trotskij's platformpjece. Denne fejl *fører* til undergang

for proletariatets diktatur, hvis ikke den erkendes og korrigeres;

3) et skridt tilbage i rent produktionsmæssige, økonomiske spørgsmål om, hvordan man øger produktionen; netop et skridt tilbage fra Rudsutaks *saglige* teser, der stiller konkrete, praktiske, vitale, levende opgaver (sørg for at udvikle produktionspropagandaen, at lære at fordele naturaliepræmierne på den bedst mulige måde, at benytte tvang i form af disciplinære kammeratdomstole på en rigtig måde), – tilbage til abstrakte, livsfjerne, »tomme«, teoretisk urigtige intellektuelt formulerede almene *teser*, hvori det sagligt mest fornødne og praktiske *er glemt*.

Dette er i virkeligheden forholdet mellem på den ene side Sinovjev og mig og på den anden Trotskij og Bukharin i spørgsmålet om politik og økonomi.

Jeg kan derfor ikke uden at trække på smilebåndet læse den indvending mod mig, som kammerat Trotskij fremsatte den 30. december: »Kammerat Lenin sagde på den 8. sovjetkongres i sin afsluttende bemærkning til beretningen om vores situation, at vi har behov for mindre politik og mere økonomisk sans, men i spørgsmålet om fagforeningerne førte han den politiske side af sagen frem i første plan« (s.65). Kammerat Trotskij synes, at disse ord er »yderst træffende«. I virkeligheden udtrykker de den mest fortvivlende begrebsforvirring, et næsten grænseløst »idémæssigt virvar«. Naturligvis har jeg altid udtrykt og vil fremdeles give udtryk for det ønske, at vi kunne beskæftige os mindre med politik og mere med økonomi. Men det er ikke svært at forstå, at for at opfylde disse ønsker er det nødvendigt, at der ikke er politiske farer og *ikke begås politiske fejl*. De politiske fejl, kammerat Trotskij har gjort, og som kammerat Bukharin har uddybet og forgrovet, *afleder* vort parti fra de økonomiske opgaver, fra det »produktionsmæssige« arbejde, og *tvinger os desværre til at bruge tid* på at korrigere disse fejl og på at diskutere med en syndikalistisk afvigelse (der vil bringe proletariatets diktatur til fald), at diskutere mod en urigtig fremgangsmåde i fagbevægelsen (en fremgangsmåde, der fører til sovjetstyrets fald), at strides om »almene« teser i stedet for en saglig, praktisk og »økonomisk« diskussion om, hvem der bedst og mest vellykket har uddelt naturaliepræmier, organiseret domstole og

realiseret sammenvoksning på grundlag af Rudsutaks teser, der blev vedtaget på den 5. alrussiske fagforeningskonference 2.-6. november: mølleriarbejderne i Saratov, kulminearbejderne i Donbass eller metalarbejderne i Petrograd osv.

Tag spørgsmålet om nytten af en »bred diskussion«. Her ser vi også, hvordan politiske fejl afleder os fra økonomiske opgaver. Jeg var imod en såkaldt »bred« diskussion, og jeg anså og anser det for en fejl, en politisk fejl af kammerat Trotskij, at han har sprængt fagforeningskommissionen, hvor der skulle have foregået en saglig diskussion. Jeg anser det for en politisk fejl fra stødpudegruppen med Bukharin i spidsen, at de ikke har forstået bufferens opgaver (de har også her forvekslet dialektik med eklekticisme); ud fra »stødpudens« synspunkt skulle de netop med rasende energi vende sig imod en bred diskussion og gå ind for, at diskussionen overføres til fagforeningskommissionen. Se nu, hvad der er kommet ud af det.

30. december svang Bukharin sig op til at sige, at »vi har proklameret det nye hellige løsen, arbejderdemokratiet, som går ud på, at alle spørgsmål skal diskuteres, ikke i snævre kollegier, ikke på små møder, ikke hjemme i en eller anden korporation, men lægges frem i brede forsamlinger. Og jeg påstår nu, at vi ved at føre spørgsmålet om fagforeningernes rolle frem i en så vældig forsamling som den i dag dermed ikke tager et skridt tilbage, men et skridt fremad« (s.45). Og dette menneske beskyldte Sinovjev for at slå om sig med tomme ord og for overdriivelse af demokratiet! Her har vi fra ende til anden tomme ord og komplet mangel på forståelse af, at formel demokratiisme må være underordnet revolutionær formålstjenlighed.

Det står ikke spor bedre til hos Trotskij. Han fremsætter en beskyldning: »Lenin ønsker fremfor alt i verden at standse og forpurre diskussionen om sagens kerne« (s.65). Han erklærer: »Jeg har i centralkomiteen klart sagt, hvorfor jeg ikke gik ind i kommissionen: så længe jeg på linje med alle andre kammerater ikke har lov til at fremlægge disse spørgsmål i fuldt omfang i partipressen, venter jeg ingen som helst nytte af en intern behandling af disse spørgsmål og dermed heller ikke af arbejdet i kommissionen« (s.69).

Resultatet? Der var ikke gået en måned fra den 25. december, da Trotskij begyndte den »brede diskussion«, før man blandt 100 ansvarlige partiarbejdere næppe kunne finde én, som ikke følte lede ved denne diskussion, ikke erkendte dens formålsløshed (eller det, der er værre). For Trotskij har brugt partiets tid til strid om ord, om dårlige teser, og nedsættende talt om »intern« behandling, mens der netop skulle foregå en saglig, økonomisk behandling i kommissionen, som skulle have til opgave at studere og efterprøve den praktiske erfaring, således at man kunne lære af denne erfaring og gå fremad i et virkeligt »produktions«-arbejde, og ikke tilbage fra levende virksomhed til død skolastik om alskens »produktionsatmosfærer«.

Tag den famøse »sammenvoksning«. Jeg tilrådte den 30. december, at man skulle vente lidt med at tale om den, for vi havde ikke undersøgt vor egen praktiske erfaring, og uden denne betingelse udarter diskussionen om sammenvoksning uundgåeligt til tomme ord, til en ørkesløs afledning af partiets kræfter fra det økonomiske arbejde. Jeg brugte betegnelsen bureaukratisk projektmageri om Trotskij's teser til dette punkt, hvor han foreslog at optage fra 1/3 til 1/2 og fra 1/2 til 2/3 af repræsentanter fra fagforeningerne i sovmarkhoserne (de samfundsøkonomiske råd). (8)

Bukharin blev meget vred på mig over dette, og som jeg ser på side 49 i referatet, ville han omstændeligt og udførligt bevise for mig, at »når folk samles og taler om noget, skal de ikke gøre sig selv til døvstumme« (det er ordret citeret fra den anførte side!). Også Trotskij blev vred og udbrød:

»Jeg beder hver af jer notere ned, at Lenin på denne bestemte dato har kaldt dette for bureaukratiisme, og jeg vover at forudsige, at det om et par måneder vil blive taget til efterretning og rettesnor, at der i VTsSPS og VSNKh (Øverste Samfundsøkonomiske Råd) i metalarbejdernes centralkomité, i metalafdelingen osv. skal være fra 1/3 til 1/2 fagforeningsrepræsentanter« (s.69).

Da jeg havde læst dette, bad jeg kammerat Miljutin (viceformand for det Øverste Samfundsøkonomiske Råd) om at sende mig de trykte referater, han havde om sam-

menvoksningssspørgsmålet. Jeg tænkte for mig selv: lad mig så småt begynde at *undersøge vores praktiske erfaringer*, for det bliver dræbende kedsommeligt at deltage i den »almene partissnak« (Bukharins udtryk, s. 47, der måske også bliver et lige så »bevinget ord« som det berømte »oprusning«) på må og få, uden materiale, uden data, mens man slår om sig med divergenser, definitioner og »produktionsdemokratier«.

Kammerat Miljutin sendte mig nogle bøger, deriblandt Beretning fra VSNKh til den 8. alrussiske sovjetkongres (Moskva 1920, forordet dateret 19. december 1920). På side 14 var her anført en tabel, der viser deltagelsesgraden for arbejdere i styrende organer. Jeg anfører denne tabel her (den omfatter kun en del af guvernementernes samfundsøkonomiske råd og virksomheder):

Styrende apparat	Samlet tal	Heraf: arbejdere	%	Specialister	%	Funktionærer o.a.	%
Præsidiat i VSNKh og guvernementernes samfundsøkonomiske råd	187	107	57,2	22	11,8	58	31,0
Kollegier i hovedforvaltninger, afdelinger og centre	140	72	51,4	31	22,2	37	26,4
Kollegiale og enmandsledelse af fabrikker	1143	726	63,5	398	34,8	19	1,7
I alt	1470	905	61,6	451	30,7	114	7,7

Allerede nu er altså arbejdernes deltagelse i gennemsnit 61,6%, dvs. nærmere 2/3 end 1/2! At det, der stod herom i kammerat Trotskij's teser, havde karakter af bureaukratisk projektmageri, er *allerede bevist*. At tale, skrive, strides om platform med »fra 1/3 til 1/2« eller »fra 1/2 til 2/3« er alt sammen »almen partissnak« af tommeste slags, afledning af kræfter, midler, opmærksomhed og tid fra *produktionsarbejdet*, ren og skær politiseren uden seriøst indhold. I kommissionen, hvor der fandtes erfarne folk, hvor man ikke ville indlade sig på at skrive teser uden at have undersøgt kendsgerningerne, kunne man til

gavn for sagen have beskæftiget sig med efterprøvelse af erfaringerne, f.eks. have foretaget et rundspørge blandt en snes (ud af de tusind »almindelige medarbejdere«), foretaget en sammenstilling af deres indtryk og konklusioner med objektive statistiske data, forsøge at opstille saglige, praktiske anvisninger for fremtiden: kan man, når erfaringen giver os de og de resultater, straks gå videre i samme retning eller må man først – og da på hvilken måde – ændre retningen, metoderne, fremgangsmåden, eller må man i sagens interesse standse op, efterprøve erfaringerne igen og igen, måske lave om på noget osv., osv.

En ægte økonomisk leder, kammerater, (tillad også mig at drive lidt »produktionspropaganda«) ved, at kapitalister og organisatorer af trusters selv i de mest udviklede lande, i mange år, undertiden i ti år og mere har beskæftiget sig med at undersøge og kontrollere deres (og andres) praktiske erfaringer, korrigere, ændre det påbegyndte, vende tilbage, korrigere flere gange for at opnå et ledelsessystem, der er bedst egnet til det pågældende virkefelt, udvælgelse af højere og lavere administratorer m.v. Sådan har det været under kapitalismen, som i hele den civiliserede verden har baseret sit økonomiske arbejde på *århundreders erfaringer og sædvaner*. Men vi bygger på ny jord, der kræver det mest langvarige, seje og tålmodige arbejde med omdannelse af vaner, som kapitalismen har efterladt os, og hvis omdannelse kun er mulig meget gradvis. At behandle dette spørgsmål, sådan som Trotskij behandler det, er i bund og grund forkert. »Har vore arbejdere – udbrød han i sin tale den 30. december – har vore parti- og fagforeningsfolk tilstrækkelig skoling på produktionsområdet? Ja eller nej? Jeg svarer: nej« (s. 29). At behandle spørgsmålet på denne måde er latterligt. Det er det samme, som hvis man spurgte: er der i en bestemt division et tilstrækkeligt antal filstøvler? Ja eller nej?

Vi må sikkert også om ti år sige, at vore parti- og fagforeningsfolk ikke alle har fået tilstrækkelig skoling inden for produktionen. På samme måde vil medarbejderne i parti, fagforening og militærvæsen om ti år ikke alle have fået en tilstrækkelig militær skoling. Men *begyndelsen* til produktionsskolingen har vi skabt ved, at omkring 1000 arbejdere, medlemmer og delegerede fra fagfore-

ninger deltager i forvaltningen og forvalter virksomheder, styrelser og højere op. Grundprincippet i »produktionsskolingen«, i skoling af *os selv*, gamle illegale parti-medlemmer og professionelle journalister, består i, at vi selv giver os til og lærer andre at give sig til meget opmærksomt og detaljeret at undersøge vor egen praktiske erfaring efter reglen: »Tag mål syv gange, skær til én gang«. En vedvarende, langsom, forsigtig, saglig og sagkyndig kontrol af, hvad disse 1000 har udrettet, en endnu mere forsigtig og sagkyndig korrigerende af deres arbejde, og nye skridt frem, men først efter, at man fuldt ud har påvist nytten af denne metode, dette forvaltningssystem, denne proportion, denne udvælgelse af personer osv. Det er den vigtigste, grundlæggende, ufravigelige regel for »produktionsskoling«, og netop denne regel bryder kammerat Trotskij med alle sine teser, med hele sin behandling af spørgsmålet. Alle kammerat Trotskij's teser, hele hans platformpjece, er af en sådan art, at de med deres fejl har afledt partiets opmærksomhed og kræfter fra et sagligt, »produktionsmæssigt« arbejde til fordel for en tom og indholdsløs ordstrid.

Dialektik og eklekticisme. »Skole« og »apparat«

Blandt kammerat Bukharins talrige yderst værdifulde egenskaber er også hans teoretiske evne og interesse for at opsøge de teoretiske rødder i hvert spørgsmål. Det er en meget værdifuld egenskab, for man kan ikke komme til fuld klarhed over nogen fejl – det gælder også en politisk – hvis man ikke finder frem til de teoretiske rødder til fejlen hos den, som begår den, ud fra bestemte, bevidst antagne grundsætninger hos vedkommende.

I overensstemmelse med denne sin stræben efter at uddybe spørgsmålet teoretisk overfører kammerat Bukharin fra og med 30. december, om ikke tidligere, striden til det omtalte område.

»Jeg anser det for absolut nødvendigt, sagde kammerat Bukharin den 30. december – heri består det teoretiske indhold i det, som her kaldes 'stødpudefraktionen' eller dens ideologi – og for mig er det ganske ubestrideligt, at man ikke må tilsidesætte hverken det politiske eller det økonomiske moment« (s.47).

Det teoretiske indhold i den fejl, som kammerat Bukharin her begår, består i, at han erstatter den dialektiske relation mellem politik og økonomi (som marxismen belærer os om) med eklekticisme. »Både det ene og det andet«, »på den ene side, på den anden side«, dette er Bukharins teoretiske position. Dette er netop eklekticisme. Dialektikken kræver alsidig hensyntagen til relationerne i deres konkrete udvikling og ikke udpluk af den ene og udpluk af den anden. Jeg har allerede vist dette med politikken og økonomien som eksempel.

Med »stødpude«-eksemplet er dette lige så utvivlsomt. En buffer er nyttig og nødvendig, hvis partiet er ved at køre af sporet. Det er ubestrideligt. Bukharin har stillet »stødpude«-opgaven eklektisk, idet han har taget et stykke hos Sinovjev og et stykke hos Trotskij. Bukharin skulle som stødpude selvstændigt have bestemt, hvor, hvornår og hvordan den eller den, de eller de, begår fejl, en fejl af teoretisk art eller en fejl af politisk taktløshed, eller en fejl af fraktionel optræden eller en fejl af overdrivelse osv., og med hele sin kraft have kastet sig over *enhver* sådan fejl. Bukharin har ikke forstået sin opgave som »stødpude«. Her følger et anskueligt bevis for det:

Kommunisternes fraktion i Petrogradsekretariatet i Tsektran (centralkomiteen for jernbane- og søtransportarbejdernes forbund) – en organisation, der sympatiserer med Trotskij og ligeud erklærer, at efter dens mening er »kammeraterne Trotskij's og Bukharins synspunkter i det grundlæggende spørgsmål om fagforeningernes rolle varianter af et og samme synspunkt« – udgav i Petrograd en pjece med kammerat Bukharins parallelle beretning 3. januar 1921 i Petrograd (V. Bukharin: Om Fagforeningernes Opgaver, Petrograd 1921).

I denne beretning læser vi:

»Kammerat Trotskij's formulering var oprindelig, at man måtte udskifte fagforeningernes ledelser, udvælge tilsvarende kammerater osv., og endnu tidligere gik han endog ind for 'oprusning', et synspunkt han nu har opgivet, og derfor er det ganske meningsløst at bruge 'oprusning' som argument imod kammerat Trotskij« (s.5).

Jeg skal ikke her opholde mig ved de talrige faktiske unøjagtigheder i denne fremstilling. (Ordet »oprusning«

brugte Trotskij på den 5. alrussiske fagforeningskonference 2.-6. november. Om »udvælgelse af ledende personale« talte Trotskij i § 5 i sine teser, som han forelagde i centralkomiteen den 8. november, og som for øvrigt blev udgivet af en af Trotskijs tilhængere som en løbeseddel. Hele Trotskijs pjeces Fagforeningernes Rolle Og Opgaver, fra 25. december, er i bund og grund gennemsyret af den samme tankegang og ånd, hvad jeg allerede tidligere har påvist. Hvor og hvori hans »opgivelse« er kommet til udtryk, er helt ubekendt.) Mit emne er her et andet. Når en »stødpude« er eklektisk, så udelader han nogle fejl og nævner andre; han tier om fejlene den 30. december i Moskva over for tusinder af RKP's medarbejdere fra hele Rusland; han taler om fejlene i Petrograd den 3. januar 1921. Når en »stødpude« er dialektisk, angriber han af hele sin magt enhver fejl, som han får øje på hos ligegyldigt hvilken af de to eller flere parter. Og dette gør Bukharin ikke. Han forsøger ikke engang at analysere Trotskijs pjeces ud fra synspunktet opruskningspolitik. *Han tier simpelt hen om den.* Det er ikke mærkeligt, at når en stødpude spiller sin rolle på den måde, vækker det almindelig latter.

Videre. I den samme Petrogradtale af Bukharin læser vi side 7:

»Kammerat Trotskijs fejl består i, at han ikke i tilstrækkeligt omfang forsvarer det moment, som hedder skole i kommunisme«.

I diskussionen den 30. december ræsonnerede Bukharin på følgende måde:

»Kammerat Sinovjev sagde, at fagforeningerne er en skole i kommunisme, hvorimod Trotskij sagde, at de er et administrativt-teknisk apparat til forvaltning af produktionen. Jeg ser ingen logiske begrundelser, som kunne bevise, at enten det første eller det andet ikke er rigtigt: begge disse sætninger og sammenkædningen af dem er rigtige« (s.48).

Den samme tanke findes i Bukharins og hans »gruppes« eller »fraktions« 6. tese: »På den ene side er de (fagforeningerne) en skole i kommunisme, ... på den anden side er de – og det endda i stigende grad – en bestanddel af det økonomiske apparat og af statsmagtens apparat i det hele taget« (Pravda, 16. januar).

Heri rummes netop kammerat Bukharins teoretiske grundfejl – eklekticismen sættes i stedet for marxismens dialektik (særlig udbredt hos forfattere af forskellige »moderne« og reaktionære filosofiske systemer).

Kammerat Bukharin taler om »logiske« begrundelser. Hele hans betragtning viser, at han – måske ubevidst – her opererer med formel eller skolastisk logik og ikke med dialektisk eller marxistisk logik. For at forklare dette vil jeg begynde med et yderst simpelt eksempel, som kammerat Bukharin selv har brugt. Under diskussionen den 30. december sagde han:

»Kammerater, de diskussioner, som foregår her, giver mange af jer et indtryk af omtrent følgende karakter: to mennesker kommer og spørger hinanden om, hvad det glas, der står på talerstolen, er. Den ene siger: 'Det er en glascylinder, og vé den, der siger, at det ikke forholder sig sådan'. Den anden siger: 'Et glas er et drikkeredskab, og vé den, der siger, at det ikke forholder sig sådan'«. (s.46).

Med dette eksempel ville Bukharin, som læseren ser, på en populær måde forklare mig, hvor skadelig ensidighed er. Jeg modtager denne forklaring med taknemmelighed, og for at vise min taknemmelighed i gerning svarer jeg med en populær forklaring af, hvad eklekticisme er til forskel fra dialektik.

Et glas er ubestrideligt både en glascylinder og et drikkeredskab. Men et glas har ikke blot disse to egenskaber, kvaliteter eller sider, men en uendelig mængde af andre egenskaber, kvaliteter, sider, relationer og »formidlinger« til hele den øvrige del af verden. Et glas er en tung genstand, som kan være et kasteinstrument. Et glas kan tjene som brevpresse eller som bur til en fanget sommerfugl, et glas kan have værdi som en genstand med en kunstnerisk gravering eller tegning, helt uafhængigt af om det er egnet til at drikke af, om det er lavet af glas, om formen er cylindrisk eller ikke helt cylindrisk osv., osv.

Videre. Hvis jeg nu har brug for et glas som drikkeredskab, så er det fuldstændig uvæsentligt for mig at vide, om det er helt cylindrisk i formen, og om det virkelig er

*) I forbifarten kan jeg ikke lade være med at udtale det ønske, at man for det første i den udgave, der nu kommer af Plekhanovs værker, vil

lavet af glas; derimod er det vigtigt, at bunden ikke er revnet, og at man ikke skærer sig på læberne, når man bruger dette glas osv. Hvis jeg ikke skal bruge et glas til at drikke af, men til et formål, hvor en hvilken som helst glascylinder passer, så vil jeg også kunne bruge et revnet glas, med revnet bund eller endog helt uden bund osv.

Den formelle logik, som man indskrænker sig til i skolerne (og i de laveste skoleklasser med visse korrektioner skal indskrænke sig til), tager de formelle bestemmelser, definitioner og lader sig lede af, hvad der er det mest almindelige, eller hvad der hyppigst falder i øjnene, og lader sig nøje med dette. Hvis man tager to eller flere forskellige definitioner og forbinder disse helt tilfældigt (både en glascylinder og et drikkeredskab), så får vi en eklektisk definition, der henviser til forskellige sider ved genstanden og intet mere.

Den dialektiske logik kræver, at vi går videre. Skal man virkelig kende en genstand, må man fatte om og studere alle dens sider, alle dens forbindelser og »formidlinger«. Vi vil aldrig fuldstændigt opnå dette, men kravet om alsidighed vil værne os mod fejl og mod stivnen. Dette for det første. For det andet kræver den dialektiske logik, at man tager genstanden i dens udvikling, dens »selvbevægelse« (som Hegel af og til siger), forandring. Hvad angår glasset er dette ikke straks forståeligt, men heller ikke et glas forbliver uændret, og især ændres glassets formål, dets brug, dets *forbindelse* med omverdenen. For det tredje skal hele den menneskelige praksis indgå i en fuldstændig »bestemmelse« af genstanden, både som sandhedskriterium og som det, der i praksis bestemmer genstandens forbindelse til det, mennesket har brug for. For det fjerde lærer den dialektiske logik os, at »der ikke findes abstrakt sandhed, sandheden er altid konkret«, sådan som afdøde Plekhanov plejede at sige med Hegel. (I parentes forekommer det mig på sin plads at bemærke til partiets unge medlemmer, at man ikke kan blive en bevidst, *ægte* kom-

samle alle hans artikler om filosofi i et eller flere bind med udførligt register osv. For dette må indgå i rækken af kommunismens obligatoriske lærebøger. For det andet må arbejderstaten efter min mening kræve af filosofiprofessorer, at de kender Plekhanovs fremstilling af den marxistiske filosofi, og at de kan videregive denne viden til de studerende. Men dette er jo et sidespring fra »propaganda« til »administreren«.

munist uden at studere – netop studere – alt, hvad Plekhanov har skrevet om filosofi. Det er det bedste i hele den internationale marxistiske litteratur.*)"

Jeg har naturligvis ikke udtømmende beskrevet den dialektiske logiks begreber. Men for denne gang er det tilstrækkeligt. Vi kan forlade glasset og gå over til fagforeningerne og Trotskij's platform.

»På den ene side skole, på den anden side apparat« – siger Bukharin og skriver det i sine teser. Hos Trotskij er det en fejl, at han »i utilstrækkelig grad forsvarede momentet skole«, hos Sinovjev er der en mangel med hensyn til »momentet« apparat.

Hvorfor er denne betragtning hos Bukharin død og indholdsløs eklekticisme? Fordi der hos Bukharin ikke findes blot antydning af et forsøg på selvstændigt, fra hans synspunkt, at analysere hele denne diskussions historie (marxismen – *det vil sige* den dialektiske logik – kræver ubetinget dette), ej heller fremgangsmåden, hele problemstillingen – eller om man vil hele problemstillingens retning – på nuværende tidspunkt, under de nuværende konkrete omstændigheder. Det er der ikke antydning af forsøg på hos Bukharin! Han går frem uden nogen form for konkret studium, med golde abstraktioner, og tager et stykke hos Sinovjev, et stykke hos Trotskij. Dette er netop eklekticisme.

Dette kan forklares endnu mere anskueligt med et eksempel. Jeg ved praktisk taget intet om oprørerne og de revolutionære i det sydlige Kina (bortset fra 2-3 artikler af Sun Yat-sen og nogle bøger og avisartikler, som jeg har læst for mange år siden). Når opstande finder sted dér, er der sandsynligvis også diskussioner mellem kineser nr. 1, som siger, at opstanden er et produkt af den skærpede og landsomfattende klassekamp, og kineser nr. 2, som siger, at opstand er kunst. Uden at vide mere kan jeg skrive teser af samme slags som Bukharins: »på den ene side, på den anden side«. Den ene har ikke taget tilstrækkeligt hensyn til »momentet« kunst, den anden ikke til »mo-

*) I øvrigt begår Trotskij også fejl her. Han tror, at et produktionsforbund er et forbund, der skal beherske produktionen. Det er ikke rigtigt. Et produktionsforbund er et forbund, hvor arbejderne er organiseret efter produktionsgren, hvilket er uomgængeligt under det givne tekniske og kulturelle niveau (både i Rusland og resten af verden).

mentet« skærpelse osv. Dette bliver en død og indholdsløs eklekticisme, fordi der ikke foreligger en *konkret* undersøgelse af den *givne* strid, det givne spørgsmål, den givne fremgangsmåde, osv.

Fagforbundene er på den ene side en skole, på den anden side et apparat, på den tredje side en organisation af arbejdende, på den fjerde side en organisation af næsten udelukkende industriarbejdere, på den femte side en organisation efter produktionsgrene*) osv., osv. Der er ikke hos Bukharin skygge af en begrundelse eller en selvstændig analyse, der kunne vise, hvorfor det er nødvendigt at tage de to førstnævnte »sider« af spørgsmålet eller emnet og ikke den tredje, den fjerde, femte osv. Derfor er Bukharin-gruppens teser helt igennem en eklektisk narresut. Bukharin stiller hele spørgsmålet om forholdet mellem »skole« og »apparatet« i bund og grund urigtigt, eklektisk.

For at stille dette spørgsmål rigtigt må man vende sig fra de tomme abstraktioner og gå over til den konkrete, dvs. den nuværende strid. Man kan betragte striden, som man vil, f.eks. sådan som den opstod på den 5. alrussiske fagforeningskonference, eller sådan som Trotskij selv har opstillet og givet den retning i sin platformpjece af 25. december – man vil se, at *hele* Trotskijs fremgangsmåde, hele den retning, han har givet den, er urigtig. Han har ikke forstået, at man kan og skal betragte fagforeningerne som en skole, både når man fremlægger emnet »sovjetisk tradeunionisme«, og når man taler om produktionspropaganda i det hele taget, stiller spørgsmålet sådan, som Trotskij gør det: om »sammenvoksning«, om fagforeningernes deltagelse i forvaltningen af produktionen. Og i dette sidste spørgsmål, sådan som det er stillet i hele Trotskijs platformpjece, er det forkerte en mangel på forståelse af, at fagforeningerne er *en skole i administrativ- teknisk forvaltning af produktionen*. Ikke »på den ene side skole, på den anden side noget andet«, men *på alle måder* under den nuværende strid, med Trotskijs nuværende problemstilling, *er fagforeningerne en skole*, en skole i sammenhold, en skole i solidaritet, en skole i forsvar af egne interesser, en skole i virksomhedsledelse, en skole i forvaltning. I stedet for at forstå og rette denne grundfejl hos Trotskij, har Bukharin blot foretaget en latterlig korrektur – »på den ene side, på den anden side«.

Lad os nærme os spørgsmålet endnu mere konkret. Lad os se på, hvad de nuværende fagforeninger udgør som »apparat« for forvaltningen af produktionen. Vi har set, at efter fuldstændige angivelser er omkring 900 arbejdere, medlemmer og delegerede fra fagforeningerne, med til at forvalte produktionen. Forøg dette tal, som man vil, gang det med ti, ja med hundrede – som indrømmelse til Dem og til forklaring af Deres grundfejl kan vi endda antage en så usandsynlig fart i »bevægelsen fremad« i den nærmeste tid – alligevel får vi en forsvindende lille del af direkte *ledende* folk i sammenligning med fagforeningernes samlede masse, på 6 millioner medlemmer. Og heraf ser man endnu klarere, at man begår en grundfejl, hvis man som Trotskij retter hele opmærksomheden på »det ledende lag« og taler om fagforeningernes produktionsrolle og om produktionens forvaltning uden at tage hensyn til, af 98½% (6000000 ÷ 90000 = 5910000 = 98½% af summen) *er ved at lære og endnu i lang tid skal lære*. Ikke skole og forvaltning, men *skole i forvaltning*.

Helt umotiveret og urigtigt har kammerat Trotskij i sin strid med Sinovjev den 30. december beskyldt ham for at fornægte »udnævnelsen«, dvs. centralkomiteens ret og pligt til at udnævne folk, og kammerat Trotskij plumper af vanvare ud med en yderst karakteristisk modsætning.

»Sinovjev – sagde han – tager alt for propagandistisk på ethvert praktisk, sagligt spørgsmål; han glemmer, at der her ikke blot er agitationsmateriale, men også et spørgsmål, som må løses administrativt« (s. 27).

Jeg skal straks i detaljer forklare, hvordan en administrativ fremgangsmåde i det givne spørgsmål *kunne være*. Men Trotskijs grundfejl består jo netop i, at han tog på (eller rettere kastede sig over) de spørgsmål, han selv har opstillet i platformpjece som *administrator*, hvor han *udelukkende* måtte og skulle have taget på dem som *propagandist*.

For hvad er godt hos Trotskij? Det ligger ikke i hans teser, men i hans *taler* – især når han glemmer sin uheldige polemik med den angiveligt »konservative« fløj af fagforeningsfolkene – *produktionspropagandaen* er utvivlsomt god og nyttig. I det saglige »økonomiske« arbejde i fagforeningskommissionen, i tale eller skrift, som delta-

ger og medarbejder i det alrussiske bureau for produktionspropaganda, har kammerat Trotskij utvivlsomt gjort (og vil utvivlsomt gøre) sagen ikke ringe gavn. Fejlen er »platformteserne«. Som en rød tråd går igennem disse administratorens indstilling til »krisen« i den faglige organisation, til »de to tendenser« i fagforeningerne, til fortolkning af RKP's program, til spørgsmålet om »sovjetisk tradeunionisme«, til »produktionsskolingen«, til »sammenvoksningen«. Jeg har med det samme nævnt alle hovedemner i Trotskij's »platform«, og en rigtig indstilling til disse emner ud fra det materiale, Trotskij har, kan for tiden udelukkende være den propagandistiske.

Staten er tvangens område. Det ville være vanvittigt at afvise tvang, især under proletariats diktatur. »Administratoren« og administratorisk fremgangsmåde er obligatorisk. Partiet er proletariats direkte ledende avantgarde, der er lederen. Udelukkelse fra partiet, men ikke tvang, er et specifikt middel til påvirkning, et middel til rensning og hærkning af avantgarden. Fagforeningerne er et reservoir for statsmagten, en skole i kommunisme, en skole i virksomhedsledelse. I dette område er det specifikke og hovedsagelige *ikke* forvaltning, *men »forbindelsen« mellem* den centrale (og naturligvis også lokale) »statslige forvaltning, samfundsøkonomien og de arbejdendes *brede masser«* (som det siges i vort partiprogram, § 5 i den økonomiske del, om fagforeningerne).

Som en rød tråd gennem hele Trotskij's platformpjece går urigtigheden af hele den måde, spørgsmålet er stillet på, den manglende forståelse af denne relation.

Forestil jer, at Trotskij havde udviklet denne famøse »sammenvoksning« og de øvrige emner i sin platform, men grebet hele spørgsmålet an fra en anden side. Forestil jer, at hans pjece helt igennem havde skullet undersøge i detaljer f.eks. 90 ud af 900 tilfælde af »sammenvoksning«, dvs. tilfælde hvor fagforeningsmedlemmer eller faste medarbejdere i fagbevægelsen både beklædte stillinger i Det Øverste Samfundsøkonomiske Råd vedrørende forvaltningen af industrien og stillingen som valgte medarbejdere i fagforeningerne. Forestil jeg, at disse 90 tilfælde var blevet analyseret sammen med data fra valgstatistikken og sammen med rapporter og beretninger fra revisorer og instruktører i Arbejder- og Bondeinspektionen og de tilsvarende folkekommisariater, dvs.

analyseret ud fra data fra de administrerende institutioner, ud fra produktionens arbejdsresultater og fremskridt osv. En sådan fremgangsmåde ville have været administrativt rigtig, og den ville til fulde have retfærdiggjort »opruskningslinjen«, dvs. det at man rettede opmærksomheden mod, hvem der skulle afsættes, hvem der skulle forflyttes, hvem der skulle udnævnes, og hvilke krav der straks skulle stiles til det »ledende lag«. Når Bukharin i sin tale den 3. januar i Petrograd, udgivet af Tsektranfolkene, sagde, at Trotskij tidligere var gået ind for »oprusning«, men nu havde opgivet det, så forfalder Bukharin også her til en i praksis latterlig og for en marxistisk teoretiker helt utilladelig eklekticisme. Bukharin betragter spørgsmålet abstrakt uden at kunne (eller ville) gå konkret til værks. Så længe vi, partiets centralkomité og hele partiet, skal administrere, dvs. forvalte staten, så vil og kan vi aldrig afvise »oprusning«, dvs. afsættelse, forflyttelse, udnævnelse, afskedigelse o.a. Men i Trotskij's platformpjece findes slet ikke det rette materiale, dér stilles slet ikke det »praktiske, saglige spørgsmål«. Det er ikke et »praktisk, sagligt spørgsmål«, som Sinovjev og Trotskij har diskuteret, eller som Bukharin og jeg diskuterer eller som hele partiet diskuterer, det er et spørgsmål om »tendenser inden for fagbevægelsen« (tese 4 hos Trotskij, slutningen).

Dette spørgsmål er i sit væsen politisk. At korrigere Trotskij's fejl med små eklektiske rettelser og tilføjelser, sådan som Bukharin, naturligvis ud fra de mest humane følelser og hensigter, vil gøre, er ifølge sagens – den givne konkrete »sags« – væsen umuligt.

Her kan der kun findes én løsning, kun én.

Det politiske spørgsmål om »tendenser inden for fagbevægelsen«, om forholdet mellem klasserne, om forholdet mellem politik og økonomi, om statens, partiets, fagforeningernes specifikke roller – »skole« og apparat osv. – skal løses rigtigt. Det er det første.

Det andet er: på grundlag af en rigtig politisk løsning skal der gennemføres – eller rettere føres – en langvarig, systematisk, ihærdig, tålmodig, alsidig, gentagen produktionspropaganda – i statslig målestok, i en statsinstitutionens navn og under dennes ledelse.

Det tredje er: »praktiske saglige spørgsmål« må ikke sammenblandes med de diskussioner om tendenser, som

(diskussionerne) udgør en legitim bestanddel af »den almen partissnak« og den brede diskussion – de skal stilles på en saglig måde, i saglige kommissioner, med høring af vidner, med studium af rapporter, beretninger, statistik, og på grundlag af alt dette – kun på grundlag af alt dette, kun under disse betingelser – kun efter det relevante sovjet- eller partiorgan eller begge disse organers beslutning skal der »ruskes op«.

Men hos Trotskij og Bukharin er det blevet til et miskam af politiske fejl i fremgangsmåden. Kommunikationslinjen og transmissionsremmen er revet midt over, fremfusende eller hovedkuls havner de i »administratoren« på må og få, i tomgang. De »teoretiske« kilder til fejlen er klar – når nu Bukharin med sit »glas« har stillet spørgsmålet om den teoretiske kilde. Den teoretiske – i dette tilfælde erkendesteorietiske – fejl hos Bukharin er, at eklekticisme sættes i stedet for dialektik. Ved sin eklektiske problemstilling har Bukharin helt forkludret sagen og er buset ind i syndikalismen. Hos Trotskij er fejlen: ensidighed, overilelse, overdrivelse og stiv sind. Trotskijs platform svarer til, at glasset er et drikkeredskab, til trods for at det pågældende glas ikke har nogen bund.

Slutbemærkninger

Jeg har kun tilbage i korthed at berøre visse punkter, idet tavshed om dem kunne give anledning til misforståelser.

I 6. tese af sin »platform« har kammerat Trotskij anført § 5 fra den økonomiske del af RKP's program, hvor der tales om fagforeningerne. To sider længere fremme i 8. tese, erklærer kammerat Trotskij:

»Efter at have mistet deres gamle eksistensgrundlag, den økonomiske klassekamp, har fagforeningerne...« – (dette er forkert, det er hastværk og overdrivelse: det fagforeningerne har mistet er grundlag som den økonomiske *klassekamp*, men de har langt fra mistet og vil desværre mange år endnu ikke kunne miste et grundlag som den *ikke-klassebæssige* »økonomiske kamp«, forstået som kamp mod bureaukratiske forvrængninger af sovjetapparatet, varetagelse af de arbejdende massers materielle og åndelige interesser med midler og metoder, som ikke ligger for dette apparat osv.) – »har fagforeningerne, i kraft af en række omstændigheder ikke formået at

samle de nødvendige kræfter i sine rækker og at udarbejde de nødvendige metoder til at blive i stand til at løse den nye opgave, som den proletariske revolution har stillet dem overfor, og som er formuleret i vort program: *at organisere produktionen*«, (kursiveret af Trotskij, s. 9, tese 8).

Dette er igen hastværk og overdrivelse, som rummer kiemen til stor urigtighed. Programmet giver ikke en sådan formulering og stiller ikke fagforeningerne den opgave at »organisere produktionen«. Lad os skridt for skridt følge hver tanke, hver sætning i vort partiprogram i samme orden, hvori disse sætninger står i teksten:

(1) »Organisationsapparatet« (ikke ethvert apparat)« i den socialiserede industri skal i første række« (men ikke udelukkende) »baseres på fagforeningerne«. (2) »De skal i stigende grad befri sig fra lavmæssig snæverhed« (hvordan befri sig? – under ledelse af partiet og i takt med proletariatets opdragelse af og alle andre påvirkninger af den ikke-proletariske arbejdende masse) »og omdannes til store produktionsforbund, omfattende de fleste og efterhånden samtlige arbejdere i den givne produktionsgren«.

Dette er første del af det afsnit i partiprogrammet, som handler om fagforeningerne. Som det ses, stiller denne del straks meget »strenge« »betingelser« for den videre udvikling, betingelser, der kræver langvarigt arbejde. Og videre står der:

»Da fagforeningerne allerede i overensstemmelse med sovjetrepublikkens love og den etablerede praksis er deltagere« (som man ser et meget forsigtigt ord: kun deltagere) »i alle lokale og centrale forvaltningsorganer i industrien, skal de nå frem til at koncentrere ledelsen af hele samfundsøkonomien i sine hænder, som en samlet økonomisk helhed« (bemærk: skal nå frem til at koncentrere ledelsen af – ikke industriens grene, ikke industrien – men hele samfundsøkonomien og oven i købet som et samlet økonomisk hele; som økonomisk betingelse, kan denne betingelse først anses for virkelig opfyldt, når småproducenternes andel i både industri og landbrug udgør mindre end halvdelen af befolkningen og af samfundsøkonomien). »Når fagforeningerne på denne måde« (netop »på denne måde«, som efterhånden realiserer alle de tidligere anførte betingelser) »har sikret en ubrydelig forbindelse mellem den centrale statslige forvaltning, sam-

fundsøkonomien og de arbejdendes brede masser, skal de i videst muligt omfang inddrage de sidstnævnte« (dvs. masserne, befolkningsflertallet) »i det direkte arbejde med ledelsen af samfundsøkonomien. Fagforeningernes deltagelse i den økonomiske ledelse og deres inddragelse af de brede masser i denne er samtidig hovedmidlet i kampen mod bureaukratiseringen af sovjetstyrets økonomiske apparat og gør det muligt at oprette en virkelig folkelig kontrol med produktionsresultaterne«.

I den sidste sætning er der altså igen et meget forsigtigt udtryk: »deltagelse i den økonomiske ledelse«; igen en henvisning til inddragelse af de brede masser, som det vigtigste (men ikke det eneste) middel i kampen mod bureaukratiseringen; og til slut den yderst forsigtige henvisning: »gør det muligt« at oprette »folkelig« dvs. arbejderbonde, men på ingen måde kun proletarisk »kontrol«.

At reducere alt dette til, at vores partiprogram »har formuleret« den opgave for fagforeningerne at »organisere produktionen« er indlysende forkert. Og hvis man fastholder denne urigtighed og indfører den i platformteser, så opnår man intet andet end en antikommunistisk, syndikalistisk afvigelse.

For øvrigt skriver kammerat Trotskij i sine teser, at »vi i den seneste periode ikke har nærmet os, men fjernet os fra det mål, der er opstillet i programmet« (s. 7, 6. tese). Dette er ubegrundet og, tror jeg, forkert. Man kan ikke argumentere for dette, som Trotskij har gjort i diskussionerne, med at sige, at fagforeningerne »selv« har indrømmet det. For partiet er dette ikke den endelige instans. Overhovedet kan man kun bevise det ved en yderst seriøs, objektiv undersøgelse af et stort antal data. Dette for det første. Men for det andet, selv hvis det er bevist, er det stadig et åbent spørgsmål: hvorfor har vi fjernet os? Fordi »mange fagforeningsmedlemmer« »vægrer sig ved de nye opgaver og metoder«, som Trotskij tror, eller fordi »vi« »ikke har formået at samle de nødvendige kræfter i vores rækker og udarbejde de nødvendige metoder til at« bortskære og fjerne visse unødvendige og skadelige bureaukratiske udvækster.

I forbindelse hermed er det på sin plads at berøre den bebrejdelse, som kammerat Bukharin rettede mod os den 30. december (og som Trotskij gentog i går, den 24. januar, på vor diskussion i den kommunistiske fraktion på mi-

nearbejdernes 2. kongres), (9) nemlig den bebrejdelse at vi har »fjernet os fra den linje, den 9. partikongres fastlagde« (s. 46 i referatet af diskussionen 30. december). Lenin skal på den 9. kongres have forsvaret arbejdets militarisering og hånet påberåbelsen af demokratiet, men har nu »fornægtet« dette. I sin afsluttende bemærkning, 30. december, forsynede kammerat Trotskij denne bebrejdelse med en særlig – skal vi sige – pris peber: »Lenin tager hensyn til, at der i fagforeningerne... foregår en gruppering af oppositionelt indstillede kammerater« (s. 65); Lenin indtager »et diplomatisk standpunkt« (s.69); »manøvrerer mellem partigrupperingerne« (s.70) osv. Kammerat Trotskijs fremstilling af sagen er naturligvis meget smigrende for kammerat Trotskij, og alt andet end smigrende for mig. Men lad os se på kendsgerningerne.

Under den samme diskussion den 30. december fastslår Trotskij og Krestinskij, at »kammerat Preobrasjenskij allerede i juli (1920) i centralkomiteen rejste det spørgsmål, at vi skulle udstikke nye veje for vore arbejderorganisationers indre liv« (s.25). I august skriver kammerat Sinovjev et udkast til et brev fra centralkomiteen, og centralkomiteen godkender *centralkomiteens brev* om bekæmpelsen af bureaukratiseringen og om udvidelsen af demokratismen. I september behandles spørgsmålet på partikonferencen, og dens vedtagelse godkendes af centralkomiteen. I september behandlede spørgsmålet om kampen mod bureaukratiseringen på den 8. sovjetkongres. Altså har hele centralkomiteen, hele partiet og hele arbejder- og bonderepublikken anerkendt nødvendigheden af at sætte spørgsmålet om bureaukratiseringen og bekæmpelsen af den på dagsordenen. Fremgår der af dette en »fornægtelse« af RKP's 9. kongres? Nej, her findes ingen fornegelse. Beslutningerne om militariseringen af arbejdet m.v. er ubestridelige, og jeg har ikke den ringeste anledning til at tilbagekalde min spottegloser over, at de, der anfægtede disse beslutninger, pårøbte sig demokratiet. Heraf følger kun, at vi skal udvide demokratiet i arbejderorganisationerne, uden på nogen måde at gøre det til en fetich; at vi skal gøre mest muligt for at bekæmpe bureaukratiseringen; at vi særlig omhyggeligt skal fjerne alle unødvendige og skadelige udvækster af bureaukratisering, uanset hvem der har påvist dem.

Endnu en sidste bemærkning om det lille spørgsmål om prioritet og ligestillelse. Under diskussionen 30. december sagde jeg, at formuleringen af kammerat Trotskij's 41. tese om dette punkt var teoretisk urigtig, fordi den betød, at der gjaldt ligestillelse, men i produktionen prioritet. Prioritet betyder forrang, svarede jeg, men forrang er ingenting, hvis det ikke også gælder forbruget. Trotskij bebrejder mig både dette samt »enorm glemsomhed« og »terrorisering« (s. 67 og 68) – jeg undrer mig blot over, at han ikke også bebrejder mig manøvrering, diplomati m.v. Han, Trotskij, har gjort »indrømmelser« over for min ligestillelselinje, jeg derimod fremturer med at angribe Trotskij.

Faktisk foreligger der for den læser, der interesserer sig for partiets anliggender, præcise partidokumenter: novemberresolutionen fra centralkomitémødet, punkt 4, og Trotskij's platformteser, tese 41. Uanset hvor »glemsom« jeg er, og uanset hvor god kammerat Trotskij's hukommelse er, så står det faktum tilbage, at den 41. tese rummer en teoretisk urigtighed, som ikke findes i centralkomitéresolutionen af 9. november. Denne resolution lyder: »Idet centralkomiteen anerkender nødvendigheden af at bevare prioritetsprincippet under gennemførelse af den samfundsøkonomiske plan, finder den det nødvendigt, i fuld solidaritet med vedtagelsen fra den seneste alrussiske konference (dvs. konferencen i september) gradvist, men støt at gå over til ligestillelse af de forskellige arbejdergrupper og de tilsvarende fagforeninger, samtidig med, at organiseringen af fagforeningen som helhed stadig forstærkes.« Det er klart, at dette er rettet mod Tsektran, og den eksakte mening i denne resolution må aldeles ikke omfortolkes. Prioritering afskaffes ikke. Der vil stadig være forrang (i gennemførelsen af den øjeblikkelige plan) for en prioriteret virksomhed, fagforening – trust og styrelse, men »ligestillelselinjen«, som ikke blot Lenin, *men partikonferencen og centralkomiteen, dvs. hele partiet har vedtaget*, stiller samtidig det klare krav: *du skal gå over til ligestilling gradvist, men støt*. At Tsektran ikke har opfyldt centralkomiteens novemberresolution, ser man af centralkomiteens decemberbeslutning (på forslag af Trotskij og Bukharin), hvor vi endnu engang læser en påmindelse om »normale demokratiske principper«. Det teoretisk urigtige i den 41. tese

er, at der siges: på forbrugsområdet ligestillelse og i produktionen prioritering. Økonomisk er dette absurd, da det betyder et brud mellem forbrug og produktion. Jeg har aldrig sagt noget sådant og kan ikke gøre det. Har man ikke brug for en fabrik, så luk den. Luk alle, ikke absolut nødvendige fabrikker. Blandt de absolut nødvendige skal de højest prioriterede have forrang. F.eks. forrang for transporten. Det er ubestrideligt. Men for at denne forrang ikke skal blive overdreven, og da den hos Tsektran var overdreven, lyder direktivet fra partiet (ikke kun fra Lenin): *du skal gradvist, men støt gå over til ligestillelse*. Når Trotskij efter novembermødet, der tog en præcis og teoretisk rigtig beslutning, optræder med sin fraktionspjece om »to tendenser« og i 41. tese foreslår sin formulering, som økonomisk er urigtig, har han kun sig selv at dadle.

I dag, den 25. januar, er der gået præcis en måned siden kammerat Trotskij's fraktionelle aktion. At partiet er blevet sinket i det saglige, praktiske, samfundsøkonomiske, produktionsmæssige arbejde af denne i formen uhensigtsmæssige, i indholdet urigtige aktion, sinket af at skulle rette teoretiske og politiske fejl – det ses allerede nu klart. Men et gammelt ordsprog siger ikke uden grund: »Intet er så galt, at det ikke er godt for noget«.

Rygterne siger, at uhyrlige ting er sat i omløb om indre divergenser i centralkomiteen. Omkring oppositionen holdt mensjevikker og socialrevolutionære til, og det gør de uden tvivl stadig, de puster til rygterne, giver dem utroligt ondsksfulde formuleringer og digter skrøner for på enhver måde at sværte os, give konflikterne en beskidt fortolkning, skærpe dem og spolere partiets arbejde. Denne politiske metode bruger bourgeoisiet, også småborgerlige demokrater, mensjevikker og socialrevolutionære, som koger af afsindigt raseri mod bolsjevikkerne – og af let forståelige grunde må gøre det. Hvert bevidst partimedlem kender bourgeoisiets politiske metode og forstår at vurdere den.

Divergenserne i centralkomiteen gjorde det nødvendigt at appellere til partiet. Diskussionen har anskueliggjort disse divergensers væsen og omfang. Der er gjort ende på rygterne og bagtalelserne. Partiet skoles og hærdes i kampen mod den nye sygdom, fraktionsvæsenet (ny i den

forstand, at vi har glempt den efter oktoberomvæltningen). I grunden er det en gammel sygdom, og nogle år endnu er tilbagefald nok uundgåelige, men helbredelsen kan og må nu gå hurtigere og lettere.

Partiet lærer os, at vi ikke skal overdrive divergenser. Her er det på sin plads at gentage kammerat Trotskijs rigtige bemærkning, der var rettet til kammerat Tomskij: »Selv i den skarpeste polemik med kammerat Tomskij har jeg altid sagt, at for mig er det absolut klart, at vore ledere i fagforeningerne kun kan være folk med erfaring og autoritet, egenskaber som kammerat Tomskij besidder. Dette sagde jeg i fraktionen på den 5. fagforeningskonference, og det sagde jeg også for et par dage siden, da jeg talte i Siminteatret. Idékampen i partiet betyder ikke en gensidig forkastelse, men en gensidig påvirkning« (10) (s.34 beretningen om diskussionen den 30. december). Det siger sig selv, at partiet vil anvende denne rigtige betragtning også over for kammerat Trotskij.

En syndikalistisk afvigelse kom under diskussionen især frem hos Sjljapnikov og hans gruppe, den såkaldte »arbejderopposition«. Da dette er en åbenbar afvigelse fra partiet, fra kommunismen, må man behandle denne afvigelse særskilt, den må drøftes for sig, og man må gøre særlig meget ud af propaganda for at forklare fejlagtigheden i disse synspunkter og faren ved en sådan fejl. Bukharin, der udslyngede den syndikalistiske frase om »obligatorisk repræsentation« (af fagforeningerne i de administrative organer), forsvarer sig i dag i Pravda meget uheldigt og vitterligt urigtig. Han vil fortælle os, at han på de andre punkter talte om partiets rolle! Det manglede bare! Ellers havde det jo betydet en udtræden af partiet. Ellers havde det ikke blot været en fejl, der skulle korrigeres og let lod sig korrigere. Hvis man taler om »obligatorisk repræsentation« og ikke straks tilføjer, at det *ikke* er obligatorisk for partiet, så er det en syndikalistisk afvigelse, der er uforenelig med kommunismen, uforenelig med RKP's partiprogram. Hvis man tilføjer »obligatorisk, men ikke for partiet«, vil det sige, at man bedrager de partiløse arbejdere ved at bilde dem ind, at der er sket en vis forøgelse af deres rettigheder, mens der i virkeligheden ikke vil ske den mindste ændring i forhold til det, de har nu. Jo længere Bukharin vil forsvare sin teoretisk vitterligt urigtige og politisk vildledende afvigelse

se fra kommunismen, jo mere bedrøveligt vil resultatet af hans stiv sind blive. Men forsvare det, der ikke kan forsvares, går ikke an. Partiet er ikke imod enhver udvidelse af de partiløse arbejderes rettigheder, men lidt eftertanke er nok til at forstå, hvilken vej man her kan gå og hvilken ikke.

I diskussionen i den kommunistiske fraktion på den 2. alrussiske minearbejderkongres led Sjljapnikovs standpunkt nederlag til trods for, at det blev forsvaret af kammerat Kiseljov, der nyder stor anseelse i denne fagforening. Vores platform fik 137 stemmer, Sjljapnikovs 62 og Trotskijs 8. Den syndikalistiske afvigelse skal kureres og den vil blive kureret.

På en enkelt måned har både Petrograd, Moskva og en række provinsbyer allerede vist, at partiet har reageret på diskussionen og med et overvældende flertal forkastet kammerat Trotskijs fejlagtige linje. I »toppen«, i »periferien«, i komiteer og i institutioner har der ubestrideligt været vaklen, men den store masse af partiets medlemmer, arbejdermassen i partiet har med netop overvældende flertal udtalt sig imod denne fejlagtige linje.

Kammerat Kamenev har meddelt mig, at kammerat Trotskij under diskussionen den 23. januar i Samoskvo-retje-distriktet i Moskva erklærede, at han trak sin platform tilbage og sluttede sig til Bukharins gruppe på en ny platform. Desværre har jeg hverken den 23. eller 24. januar hørt et eneste ord om dette fra kammerat Trotskij, der talte imod mig i den kommunistiske fraktion på minearbejdernes kongres. Om kammerat Trotskijs hensigter og platforme igen er ændret, eller om sagen skal forklares på en anden måde, ved jeg ikke. Men i alle tilfælde viser kammerat Trotskijs erklæring den 23. januar, at partiet, endda før det havde mobiliseret alle sine kræfter og endnu kun havde nået at udtrykke synspunkterne fra Petrograd, Moskva og et mindretal af provinscentrene, alligevel straks, fast, beslutsomt, hurtigt og ubøjeligt rettede kammerat Trotskijs fejl.

Partiets fjender triumferede forgæves. De formåede ikke og de vil ikke formå at udnytte de undertiden uundgåelige divergenser i partiet til skade for det eller til skade for proletarietets diktatur i Rusland.

*Udkastet er skrevet 14. -15. marts 1921.
Efter Lenins tale den 16. marts om partiets enhed og den
anarkosyndikalistiske afvigelse vedtog RKP(b)'s
10. kongres med overvældende majoritet
resolutionsforslaget.*

RKP(b)'s 10. kongres (1) 8.-16. marts 1921

Udkast til 10. partikongres' resolution om partiets enhed

1. Kongressen gør alle partimedlemmer opmærksom på, at det i dette øjeblik, hvor en række omstændigheder forstærker svingningerne i landets småborgerlige befolkning, er særlig nødvendigt, at partiets rækker danner en fast sammentømret enhed, at der råder fuld tillid blandt alle partimedlemmer og sikres et virkeligt samdrægtigt arbejde, som virkelig legemliggør den proletariske avantgardes enige vilje.

2. Imidlertid åbenbares der allerede før den almindelige partidiskussion om fagforeningerne visse tegn til fraktionsvirksomhed i partiet, dvs. dannelse af grupper med en særlig platform og en stræben efter til en vis grad at skille sig ud og skabe sin egen gruppedisciplin. Sådanne tegn på fraktionsvirksomhed så man f.eks. på en af partikonferencerne i Moskva (i november 1920) og i Kharkov, (2) såvel hos den såkaldte »arbejderoppositionens« gruppe som til dels også hos den såkaldte »demokratiske centralismes« gruppe. (3)

Det er nødvendigt, at alle bevidste arbejdere klart erkender skadeligheden og utilstedeligheden af en hvilken som helst fraktionsvirksomhed, thi selv i det tilfælde, at de enkelte gruppers repræsentanter virkelig ønsker at bevare partiets enhed, vil fraktionsvirksomhed i praksis uvægerlig føre til, at det samdrægtige arbejde svækkes, og at partiets fjender, der klistrer sig op ad det regerende parti, forstærker deres gentagne forsøg på at uddybe kløften og udnytte den til kontrarevolutionens formål.

Det tydeligst tænkelige eksempel på, hvordan proletariatets fjender udnytter enhver afvigelse fra den strengt konsekvente kommunistiske linje, er Kronstadtoprøret, (4)

hvor den borgerlige kontrarevolution og hvidgardisterne i alle lande straks viste deres beredvillighed til at godkende paroler, der endog taler om sovjetstyre, blot for at styrte proletariatets diktatur i Rusland, og hvor de socialrevolutionære og overhovedet den borgerlige kontrarevolution i Kronstadt benyttede sig af paroler om en opstand, der angivelig skulle ske i sovjetmagts navn mod Ruslands sovjetregering. Den slags fakta er fuldgyltige beviser på, at hvidgardisterne agter og også forstår at forklæde sig som kommunister, ja som de mest radikale kommunister, blot for at svække og vælte den proletariske revolutions bolværk i Rusland. De mensjevnikiske flyveblade i Petrograd lige før Kronstadtoprøret er ligeledes vidnesbyrd om, hvordan mensjevnikkerne udnyttede uoverensstemmelser og visse spirer til fraktionsvirksomhed i RKP til faktisk at opmuntre og støtte Kronstadtoprørerne, de socialrevolutionære og hvidgardisterne, mens de i ord fremstillede sig selv som modstandere af oprør og som tilhængere af sovjetmagten, blot med nogle angiveligt ubetydelige forandringer.

3. Propagandaen må på dette felt dels bestå i en udførlig udredning af fraktionsvirksomhedens skadelighed og farlighed for partiets enhed og for gennemførelsen af den proletariske avantgardes enige vilje, som er en grundbetingelse for, at proletariatets diktatur kan vinde frem, dels i en udredning af det ejendommelige i de nyeste taktiske metoder, sovjetmagts fjender anvender. Disse fjender har indset, hvor håbløst det er at virke for kontrarevolutionen under rent hvidgardistisk flag, og sætter nu alt ind på at hage sig fast i uoverensstemmelser inden for RKP og på den ene eller anden måde fremme kontrarevolutionen ved at få magten overdraget til den politiske afskygning, som det i det ydre er lettest at anerkende som sovjetmagt.

Propagandaen må tillige gøre rede for erfaringerne fra tidligere revolutioner, hvor kontrarevolutionen for at rokke og styrte et revolutionært diktatur støttede den opposition, der stod det mest radikale revolutionære parti nærmest, for derved at bane vejen for kontrarevolutionen, kapitalisterne og godsejerne, til en senere, fuldstændig sejr.

4. I den praktiske kamp mod fraktionsvirksomheden må hver enkelt partiorganisation på det strengeste våge

over, at ingen fraktionelle fremstød tolereres. Den ubetinget nødvendige kritik af partiets mangler må forme sig sådan, at ethvert praktisk forslag ufortøvet, uden forhaling, i en så præcis form som muligt, tilstilles de ledende, lokale og centrale partiorganer til drøftelse og afgørelse. Enhver, der fremsætter kritik, må med hensyn til dens form desuden tage i betragtning, hvordan partiets stilling blandt de omgivende fjender er, og med hensyn til kritikens indhold må han ved direkte deltagelse i sovjetog partiarbejde selv prøve, hvordan partiets eller enkelte partimedlemmers fejl rettes i praksis. Analyse af partiets almene linje eller sammenfatning af dets praktiske erfaringer, kontrol med udførelsen af dets beslutninger, studium af metoderne til at rette fejl osv. må under ingen omstændigheder ske ved en forhåndsdrøftelse i grupper, der er dannet på nogen art af »platform« osv., men skal udelukkende og direkte foretages ved en drøftelse blandt alle partimedlemmer. Med dette formål foreskriver kongressen en mere regelmæssig udgivelse af »diskussionsbladet« (5) og af særlige artikelsamlinger, og man må utrætteligt virke for, at kritikken kommer til at dreje sig om sagens kerne og på ingen måde antager former, der kan hjælpe proletariatets klassefjender.

5. Idet kongressen principielt afviser den afvigelse i retning af syndikalisme og anarkisme, der undersøges i en særlig resolution, (6) og pålægger centralkomiteen at gennemføre en fuldstændig tilintetgørelse af al fraktionsvirksomhed, erklærer den samtidig, at vedrørende de spørgsmål, der har tildraget sig særlig opmærksomhed, f.eks. i den såkaldte »arbejderoppositionens« gruppe, om partiets rensning for uproletariske og upålidelige elementer, bekæmpelse af bureaukratismen, udvikling af arbejdernes demokratiske og initiativ osv., må alle saglige forslag behandles med største opmærksomhed og prøves i praktisk arbejde. Partiet skal vide, at når vi om disse spørgsmål ikke gennemfører alle nødvendige forholdsregler, er det, fordi vi støder på en hel række forskelligartede hindringer, og at partiet, alt imens det hensynsløst tilbageviser usaglig og fraktionel skinkritik, utrætteligt vil prøve nye metoder og med alle midler fortsætte at bekæmpe bureaukratismen, fremme demokratiske og selvvirksomhed, afsløre og fordrive stræbere, der klistrer sig op ad partiet osv.

6. Kongressen erklærer derfor alle på en eller anden platform dannede grupper uden undtagelse for opløst og foreskriver en øjeblikkelig iværksættelse af opløsningen (det drejer sig således om gruppen »arbejderoppositionen«, »demokratisk centralisme« osv.). Opfyldes denne kongresbeslutning ikke, medfører det ubetinget og ufortøvet eksklusion af partiet.

7. For at gennemføre en streng disciplin i partiet og i alt sovjetarbejde, opnå den størst mulige enhed og afskaffe al fraktionsvirksomhed giver kongressen centralkomiteen fuldmagt til i tilfælde af disciplinbrud eller genoplivelse eller tolerering af fraktionsvirksomhed at tage alle slags partistrafte i anvendelse, indbefattet eksklusion af partiet, og for så vidt angår centralkomiteens medlemmer at overføre dem til kandidatrang eller i yderste fald at ekskludere dem af partiet. En betingelse for at anvende sådanne ekstreme forholdsregler over for centralkomiteens medlemmer og kandidater og kontrolkommissionens medlemmer må være, at der afholdes et plenarmøde i centralkomiteen, hvortil alle centralkomiteens kandidater og alle kontrolkommissionens medlemmer indbydes. Hvis et sådant fællesmøde af partiets mest ansvarlige ledere med to tredjedels stemmeflertal anser det for nødvendigt at overføre et centralkomiteemedlem til kandidatrang eller ekskludere ham af partiet, skal en sådan foranstaltning straks gennemføres. (7)

Udkast til 10. partikongres' resolution om den syndikalistiske og anarkistiske afvigelse i vort parti

1. I de sidste måneder har der i partiets rækker utvetydigt vist sig en syndikalistisk og anarkistisk afvigelse, som kræver en yderst energisk, ideologisk bekæmpelse og en rensning og sanering af partiet.

2. Den nævnte afvigelse skyldes til dels, at partiet har fået tilgang af forhenværende mensjevikker og ligeledes af arbejdere og bønder, som endnu ikke til fulde har tilegnet sig den kommunistiske verdensanskuelse, men den skyldes hovedsagelig, at proletariatet og RKP påvirkes af det småborgerlige element, som er usædvanlig stærkt i vort land, og som uundgåeligt afføder svingninger i retning af anarkisme, særlig på tider, hvor massernes kår undergår en kras forværring som følge af misvæksten og de særlig ruinerende følger af krigen, og hvor millionhæ-

rens demobilisering sætter hundredtusinder af bønder og arbejdere på gaden, uden at disse med det samme kan finde regulære kilder og midler til livets opretholdelse.

3. Det teoretisk mest afrundede og mest udprægede udtryk for denne afvigelse (*variant*: et af de mest afrundede osv. udtryk for denne afvigelse) er de teser og anden litteratur, der stammer fra den såkaldte »arbejderoppositionens« gruppe. Tilstrækkelig oplysende er f.eks. følgende tese derfra: »Organiseringen af samfundsøkonomiens ledelse er forbeholdt producenternes alrussiske kongres; producenterne er sammensluttet i faglige produktionsforbund, som vælger centralorganet, der leder hele republikkens samfundsøkonomi«.

De ideer, der ligger til grund for denne og mange lignende udtalelser, er teoretisk ganske urigtige, idet de er i direkte strid med marxismen og kommunismen og ligeledes med essensen af alle halvproletariske og virkelig proletariske revolutioners praktiske erfaringer.

For det første, begrebet »producent« rummer både proletaren og halvproletaren og den lille vareproducent, og man prisgiver altså ganske det fundamentale begreb klassekamp og det fundamentale krav om en nøje skelnen mellem klasserne.

For det andet, det at gøre de partiløse masser til trumf eller at smøre dem om munden, sådan som det finder udtryk i ovennævnte tese, er en ikke mindre fundamental afvigelse fra marxismen.

Marxismen lærer – og denne lære er ikke blot formelt bekræftet af hele Kommunistisk Internationale i beslutningerne fra Kominterns 2. kongres (1920) om proletariatets politiske partis rolle, men også praktisk bekræftet af vor revolution – at kun arbejderklassens politiske parti, dvs. det kommunistiske parti, er i stand til at forene, opdrage og organisere den avantgarde for proletariatet og alle arbejdende masser, som ene magter at modstå de uundgåelige småborgerlige svingninger i disse masser, de uundgåelige traditioner og tilbagefald, som bunder i fagligt snæversind eller faglige fordomme blandt proletariatet, og at lede hele proletariatets forenede virksomhed, dvs. lede proletariatet politisk og gennem det lede alle arbejdende masser. På anden måde lader proletariatets diktatur sig ikke virkeliggøre.

Den urigtige opfattelse af det kommunistiske partis rol-

le i forhold til det partiløse proletariat og dernæst af partiets rolle i disse to faktoreres forhold til hele den arbejdende befolkning er en fundamental teoretisk prisgivelse af kommunismen og en afvigelse i retning af syndikalismen og anarkismen, en afvigelse der gennemsyrrer alle »arbejderoppositionens« anskuelser.

4. RKP's 10. kongres udtaler, at den ligeledes anser alle forsøg fra den nævnte gruppe og andre personer på at forsvare deres fejlagtige anskuelser ved henvisninger til § 5 i den økonomiske del af RKP's program om fagforeningernes rolle for ganske urigtige. Denne paragraf siger, at »fagforeningerne skal nå dertil, at de faktisk underlægger sig hele ledelsen af den samlede samfundsøkonomi som ét økonomisk hele«, og at de »på den måde sikrer en ubrydelig forbindelse mellem den centrale statsledelse, samfundsøkonomien og de arbejdendes brede masser«, »ved at inddrage« disse masser »i det direkte arbejde med ledelsen af samfundsøkonomien«.

Som en første betingelse for en sådan situation, til hvilken fagforeningerne »skal nå«, opstiller RKP's program i samme paragraf en proces, ved hvilken »fagforeningerne i stadig større grad befries for lavsmæssigt snæversind« og kommer til at omfatte de arbejdendes flertal, »efterhånden dem alle«.

Endelig betoner RKP's program i samme paragraf, at fagforeningerne »efter RSFSR's love og rodfæstet praksis allerede er deltagere i alle lokale og centrale organer til ledelse af industrien«.

I stedet for at drage lære af netop denne praktiske erfaring med deltagelse i ledelsen, i stedet for at videreudvikle denne erfaring i streng overensstemmelse med de opnåede fremskridt og de korrigerede fejl, opstiller syndikalisterne og anarkisterne en direkte parole om »kongresser eller en kongres af producenter«, som skal »vælge« økonomiens forvaltningsorganer. Partiets ledende, opdragende og organiserende rolle i forholdet til proletariatets fagforeninger, og proletariatets tilsvarende rolle i forholdet til de halvt småborgerlige og direkte småborgerlige masser blandt de arbejdende går man på den måde udenom og skyder helt til side, og i stedet for at fortsætte og korrigere det praktiske arbejde, som sovjetmagten allerede har påbegyndt for at skabe nye økonomiske former, vil man på småborgerlig, anarkistisk vis øde-

lægge dette arbejde, hvilket kun kan føre til, at den borgerlige kontrarevolution triumferer.

5. Ud over de teoretiske fejl og den ganske urigtige indstilling til de praktiske erfaringer fra den økonomiske opbygning, sovjetmagten har påbegyndt, ser RKP's kongres i den nævnte gruppes og lignende gruppers og personers anskuelser en uhyre politisk vildfarelse og en direkte politisk fare for selve eksistensen af proletarietets diktatur.

I et land som Rusland vil det småborgerlige elements enorme overvægt og krigens uundgåelige følger i form af ruining, forarmelse, epidemier, misvækst, ekstrem forværring af nøden og folkets lidelser til stadighed give sig særlig krasse udslag gennem svingninger i de småborgerlige og halvproletariske massers stemninger. Disse svingninger går snart i retning af et stærkere forbund mellem disse masser og proletariet, snart i retning af en borgerlig restaurering; alle erfaringer fra alle revolutioner i det 18., 19. og 20. århundrede viser så tydeligt og overbevisende som noget, at hvis proletarietets revolutionære avantgarde tillader blot den ringeste svækkelse af sin enhed, kraft og indflydelse, kan disse svingninger ikke føre til andet end en restaurering (genrejsning) af kapitalisternes og godsejernes magt og ejendom.

Derfor er »arbejderoppositionens« og lignende elements anskuelser ikke alene teoretisk urigtige, men i praksis også et udtryk for småborgerlige og anarkistiske svingninger, de svækker praktisk det kommunistiske partis konsekvente ledende kurs, de hjælper praktisk den proletariske revolutions klassefjender.

6. På grundlag af alt dette forkaster RKP's kongres afgjort de nævnte ideer, der er udtryk for en syndikalistisk og anarkistisk afvigelse, og anser følgende for nødvendigt:

for det første støt og systematisk at føre en ideologisk kamp mod disse ideer;

for det andet anser kongressen propaganda for disse ideer for uforenelig med medlemskab i RKP.

Idet kongressen pålægger partiets centralkomité på det strengeste at føre disse beslutninger ud i livet, peger den samtidig på, at der i specielle publikationer, artikelsamlinger osv. kan og skal afses plads til, at partiets medlemmer med største udførlighed kan udveksle meninger om alle de nævnte spørgsmål.

Talen blev trykt første gang den 29. og 30. marts 1921 i »Pravda« nr. 67 og 68.

Tale på transportarbejdernes alrussiske kongres den 27. marts 1921

Kammerater, tillad mig først at takke jer for velkomsten og at gøre gengæld med en velkomsthilsen til jeres kongres. (*Stormende bifald.*) Før jeg går over til det tema, som direkte vedrører jeres kongres' opgaver, jeres arbejdsprogram, og hvad hele sovjetmagten ellers venter af jeres kongres, vil jeg gerne have lov til at begynde med en afstikker.

Mens jeg lige nu gik gennem salen her, faldt mit blik på en plakat med påskriften: »Arbejdernes og bøndernes rige vil være uden ende«. Og da jeg havde læst denne mærkelige plakat, som ganske vist ikke hang det sædvanlige sted, men stod i en krog – måske er det faldet nogen ind, at plakaten ikke er vellykket, og vedkommende har så flyttet den – da jeg havde læst denne mærkelige plakat, tænkte jeg: om den slags elementære og fundamentale ting findes der altså misforståelser og forkerte opfattelser hos os! For hvis arbejdernes og bøndernes rige var uden ende, ville det betyde, at der aldrig bliver socialisme, thi socialisme betyder klassernes afskaffelse, men så længe der er arbejdere og bønder, så længe er der forskellige klasser, og følgelig kan der ikke være nogen fuldkommen socialisme. Og mens jeg nu tænkte over, at vi tre et halvt år efter oktoberrevolutionen finder så mærkelige plakater, selv om de er flyttet lidt til side, begyndte jeg tillige at tænke på, at der måske også med hensyn til vore mest udbredte og alment anvendte paroler endnu hersker særdeles store misforståelser. Vi synger allesammen, at vi nu kæmper vor sidste og afgørende kamp (1) – det er f.eks. en af de mest udbredte paroler, og vi har gentaget den ved enhver lejlighed. Men jeg er ban-

ge for, at hvis man spurgte hovedparten af kommunisterne, hvem det er, man nu fører – ikke den sidste naturligvis, det er lidt for meget sagt, men en af vore sidste og afgørende kampe – imod, så er jeg bange for, at kun få vil give et rigtigt svar på dette spørgsmål og åbenbare en klar opfattelse af, mod hvad eller mod hvem vi nu fører en af vore sidste og afgørende kampe. Og det synes mig, at i dette forår, i forbindelse med de politiske tildragelser, der har samlet de brede arbejder- og bondemassers opmærksomhed om sig, da skulle man vist endnu engang til en begyndelse undersøge eller i hvert fald prøve på at undersøge spørgsmålet om, hvem det er, vi i dette forår, netop nu, fører en af vore sidste og afgørende kampe imod. Tillad mig at dvæle ved dette spørgsmål.

For at finde rede i dette spørgsmål tror jeg, at det, man først og fremmest må gøre, er så nøjagtigt og nøgternt som muligt af skaffe sig et fornyet overblik over de kræfter, der står mod hinanden, og hvis kamp bestemmer såvel sovjetmagts skæbne som overhovedet gangen og udviklingen i den proletariske revolution, revolutionen der skal fælde kapitalen både i Rusland og i de andre lande. Hvad er det for kræfter? Hvordan grupperer de sig imod hinanden? Hvordan er disse kræfter for tiden fordelt? Enhver nogenlunde betydelig politisk skærpelse, enhver ny vending, selv i mindre stil, i de politiske begivenheder, må bestandig få enhver tænkende arbejder og enhver tænkende bonde til at stille dette spørgsmål, spørgsmålet om, hvilke kræfter der er for hånden, og hvordan de grupperer sig. Og først når vi forstår at vurdere disse kræfter rigtigt og ganske nøgternt, uanset vore sympatier og ønsker, først da vil vi også kunne drage de rigtige slutninger vedrørende vor politik i almindelighed og vore nærmeste opgaver. Tillad mig nu i korthed at skildre disse kræfter.

Af disse kræfter er der i hovedsagen, i det store og hele, tre. Jeg begynder med den, der står os nærmest, jeg begynder med proletariatet. Det er den første kraft. Det er den første særlige klasse. Alt det ved I godt, I lever selv i denne klasses skød. Hvordan er den stillet nu? I sovjetrepublikken er det den klasse, der tog magten for tre et halvt år siden, og som i den forløbne tid har udøvet herredømmet, diktaturet, det er den, som i disse tre et halvt år mere end alle andre klasser har lidt, tålt, udstået, båret

savn og trængsler. Disse tre et halvt år, hvoraf en stor del er gået med sovjetmagts fortvivlede borgerkrig mod hele den kapitalistiske verden, bragte arbejderklassen, proletariatet sådanne trængsler, savn, ofre, en sådan forværring af nøden alle vegne, at verden aldrig har set magen. Og man oplevede da noget ejendommeligt. Den klasse, som tog det politiske herredømme i sin hånd, gjorde det i bevidstheden om, at den tager det *alene*. Det ligger i begrebet proletariatets diktatur. Dette begreb har kun da mening, når én klasse ved, at den alene tager den politiske magt i sin hånd og ikke bedrager hverken sig selv eller andre med snak om en magt, der er »almenfolkelig, fremgået af almindelige valg og indstiftet af hele folket«. Der findes mange, overmåde mange liebhavere af den slags talemåder, hvad I allesammen kender særdeles godt, men de stammer i hvert fald ikke fra proletariatet, for proletariatet var sig bevidst og nedfældede i forfatningen, i republikkens grundlove, at der er tale om proletariatets diktatur. Denne klasse har forstået, at den tager magten alene under ekstraordinært vanskelige forhold. Den udøvede magten sådan, som ethvert diktatur udøves, dvs. den udøvede sit politiske herredømme med den største fasthed, med den største ubøjelighed. Og selv har den under disse tre et halvt års politiske herredømme båret trængsler, savn, sult og forværring af sine økonomiske kår i en grad som ingen anden klasse nogen sinde har gjort det i historien. Det er klart, at vi som følge af denne overmenneskelige anspændelse nu må notere en særlig træthed og udmattelse, en særlig overanstrengelse i denne klasse.

Hvordan kunne det gå til, i et land, hvor proletariatet er så fåtalligt i sammenligning med den øvrige befolkning, i et tilbagesående land, som med militær magt var kunstigt skilt fra lande med et mere talrigt, bevidst, disciplineret og organiseret proletariat, hvordan kunne det gå til, at en enkelt klasse kunne virkeliggøre sin magt i et sådant land, mens alverdens bourgeoisi satte sig imod det og angreb os? Hvordan kunne dette gøres gennem tre et halvt år? Hvor fandtes der støtte hertil? Vi ved, at støtten fandtes inden for landet, blandt bondemasserne. Før jeg nu går over til denne anden kraft, må jeg imidlertid gøre analysen af den første kraft færdig. Jeg har sagt, og enhver af jer ved det fra iagttagelser af de nærmeste kam-

meraters liv i fabrikkerne og værkerne, på stationerne og værkstederne, at ingen sinde var denne klasses nød så stor og akut som under dens eget diktatur. Ingen sinde har landet oplevet en sådan træthed og udslidthed som nu. Hvad var det da, der gav denne klasse moralsk kraft til at stå disse savn igennem? Det er klart, det er ganske indlysende, at et eller andet sted må den have hentet moralsk kraft til at overvinde disse materielle savn. Spørgsmålet om moralsk kraft, om moralsk støtte, er som bekendt et ubestemt spørgsmål; ved moralsk kraft kan man forstå alt muligt, man kan skyde alt muligt ind under dette begreb. For at undgå denne fare – at skyde noget ubestemt eller fantastisk ind under begrebet moralsk kraft – spørger jeg nu mig selv, om der kan findes kendemærker til en præcis bestemmelse af, hvad der har givet proletariatet moralsk kraft til at bære de utrolige materielle savn, der er knyttet til det politiske herredømme? Jeg tror, at hvis man stiller spørgsmålet sådan, kan man finde et præcist svar på det. Stil jer selv det spørgsmål, om sovjetrepublikken kunne have udholdt det, den har udholdt gennem tre et halvt år, og have stået sig så godt mod hvidgardisternes overfald, der fik støtte af kapitalisterne i alverdens lande, hvis den havde befundet sig blandt tilbagestående og ikke blandt fremskredne lande? Man behøver blot at stille dette spørgsmål for at fjerne al usikkerhed med hensyn til svaret.

I ved, at vi i disse tre et halvt år er blevet bekriget af alle de rigeste magter i verden. Den militære styrke, som trådte op imod os, og som støttede Koltjak, Judenitj, Denikin og Wrangel – det kender I udmærket, hver enkelt af jer deltog i krigen – var så ubetinget overmåde meget større end vore militære kræfter. I ved udmærket, at alle disse staters styrke også nu er langt større end vor. Hvordan kunne det da gå til, at de satte sig for at besejre sovjetmagten, men ikke sejrede? Hvordan kan det være? Svaret herpå er ganske utvetydigt. Det kunne ske, og det skete, fordi proletariatet i alle kapitalistiske lande var for os. Selv i de tilfælde, hvor det vitterligt var under indflydelse af mensjevikker og socialrevolutionære – i de europæiske lande har de andre navne – støttede det ikke des mindre ikke kampen mod os. I sidste instans var det arbejderne, der spændte ben for denne krig, idet førerne blev tvunget til at give masserne indrømmelser.

Det var ikke os, der sejrede, thi vore militære kræfter var ubetydelige, nej sejren skyldtes, at magterne ikke kunne sætte hele deres militære styrke ind mod os. De fremskredne landes arbejdere er i den grad bestemmende for en krigs gang, at man ikke kan føre krig mod deres ønske, og til syvende og sidst forpurrede de krigen mod os ved passiv eller halvt passiv modstand. Denne ubestridelige kendsgerning giver utvetydigt svar på spørgsmålet om, hvor det russiske proletariat kunne hente moralsk kraft til at hævde sig og sejre i tre et halvt år. Den russiske arbejders moralske kraft bestod i, at han kendte, følte, mærkede den hjælp og støtte, der blev ydet ham i denne kamp af proletariatet i alle fremskredne lande i Europa. Hvilken retning arbejderbevægelsens udvikling dér tager, kan vi se af, at de alt overskyggende begivenheder i Europas arbejderbevægelse i den sidste tid er spaltningen af de socialistiske partier i England, Frankrig, Italien og andre lande, såvel besejrede som sejrende lande, lande med forskellig kultur og forskelligt økonomisk udviklingstrin. Dette års hovedbegivenhed var i alle lande, at der ud af socialisternes og socialdemokraternes ilde medtagne og fuldkommen bankerotte partier (på russisk hedder de mensjevikker og socialrevolutionære) dannedes kommunistiske partier, som bæres oppe af alt, hvad der er fremskredent i arbejderklassen, og der er naturligvis ingen tvivl om, at hvis det ikke havde været fremskredne lande, der havde bekæmpet os, men tilbagestående lande uden sådanne stærke proletariske masser, ville vi ikke have kunnet holde os tre et halvt år, ja ikke engang tre en halv måned. Kunne mon vort proletariat have fået moralsk styrke, hvis det ikke havde bygget på sympatien hos de fremskredne landes arbejdere, som støttede os trods den løgnekampagne, imperialisterne med millioner af tryksager driver mod sovjetmagten, trods de anstrengelser, der blev gjort af »arbejderførerne«, mensjevikkerne og de socialrevolutionære, som skulle forpurre arbejderne kamp for os og stadig søgte at gøre det. Båret oppe af denne støtte sejrede vort proletariat, skønt det var svagt ved sin fåtallighed og udpint af trængsler og savn, det sejrede, fordi det var stærkt ved sin moralske kraft.

Der har I den første kraft.

Den anden kraft – det er den, som befinder sig mellem

kapitalens udvikling og proletariatet. Det er småborger-skabet, de små næringsdrivende, det er de mennesker, som udgør det overvældende folkeflertal i Rusland, nemlig bønderne. Det er hovedsagelig de små næringsdrivende og det lille landbrug. For ni tiendedeles vedkommende er det dem og kan ikke være andre. I kapitalens bitre kamp mod arbejdet tager de ikke daglig del, nogen skoling har de ikke gennemgået, de økonomiske og politiske livsvilkår samler dem ikke, men skiller dem, støder dem fra hinanden, forvandler dem til millioner af små næringsdrivende hver for sig. Sådan er kendsgerningerne, og I kender dem udmærket alle sammen. Ingen kollektiver, kollektivbrug og kommuner kan lave dette om på kortere frist end en lang, lang årrække. Sine fjender fra højre, godsejerklassen, gjorde denne kraft op med så hurtigt som aldrig før, takket være det proletariske diktators revolutionære energi og ubundethed, den fejede dem helt bort og afskaffede deres herredømme med enestående fart. Men jo hurtigere den afskaffede godsejerklassens herredømme, jo hurtigere den tog fat i egen bedrift på nationaliseret jord, jo mere energisk den gjorde op med det ringe mindretal af kulakker, desto hurtigere blev den selv til småbesiddere. I ved, at der i den forløbne tid er sket en udjævning i den russiske landsby. De store korn dyrkere og de kornløse fattigbønder udgør efterhånden en mindre part, mens det mellemstore brug er blevet en større part. Vor landsby er i den forløbne tid blevet mere småborgerlig. Det drejer sig om en selvstændig klasse; efter afskaffelsen og fordrivelsen af godsejerne og kapitalisterne er det den eneste klasse, der kan stå proletariatet imod. Og derfor er det meningsløst at skrive på plakaterne, at arbejdernes og bøndernes rige vil være uden ende.

I ved, hvordan denne klasse er i henseende til politisk indstilling. Det er svingningernes kraft. Det har vi set i vor revolution overalt i landet – i Rusland på én måde, i Sibirien på en anden, i Ukraine på en tredje, men overalt var facit det samme, det er svingningernes kraft. I lang tid havde de socialrevolutionære og mensjevikkerne den på slæbetov, såvel ved Kerenskijs hjælp som i Koltjak-perioden, såvel da der i Samara var en konstituerende forsamling, som da mensjevikken Majskij var minister hos Koltjak eller hans forgængere, osv. Denne kraft svin-

gede mellem proletariatets ledelse og bourgeoisiets ledelse. Hvorfor udøvede denne kraft, som repræsenterede et stort flertal, ikke selv nogen ledelse? Fordi denne masses økonomiske livsvilkår er sådan, at den ikke selv kan samles, den kan ikke selv slutte sig sammen. Dette er klart for enhver, der ikke lader sig imponere af tomme ord om »almindelig stemmeret«, om konstituerende forsamling og lignende »demokrati«, som i alle lande har narret folk i over hundrede år; her i landet har de socialrevolutionære og mensjevikkerne praktiseret det i over hundrede uger og lidt skibbrud »hver evige gang på samme plet«. (*Bifald.*) Af egen erfaring ved vi – og ser det bekræftet i alle revolutioners udvikling verden over, hvis man tager den nyere tid, lad os sige de sidste 150 år – at resultatet overalt og til enhver tid var netop dette: alle forsøg fra småborger-skabet i almindelighed og fra bønderne i særdeleshed på at blive sig sin kraft bevidst og dirigere økonomi og politik på sin egen måde endte med en fiasko. Enten proletariatets ledelse eller kapitalisternes ledelse – nogen mellemvej findes ikke. Alle, der drømmer om en sådan, er golde drømmere og frasemagere. De gendrives af al politik, økonomi og historie. Hele Marx' lære viser, at så snart småborgerne er ejere af produktionsmidler og kapital, afføder omsætningen mellem dem ufravigeligt kapital og dermed modsigelserne mellem kapital og arbejde. Kapitalens kamp mod proletariatet er en uundgåelighed, det er en lov, der er kommet for dagen overalt i verden, og den, der ikke vil bedrage sig selv, kan ikke undgå at se det.

Disse fundamentale økonomiske kendsgerninger giver også forklaringen på, hvorfor denne kraft ikke selv kan gøre sig gældende, og hvorfor forsøg på dette altid er strandet i alle revolutioners historie. For så vidt det ikke lykkes proletariatet at lede revolutionen, stiller denne kraft sig altid under bourgeoisiets ledelse. Sådan var det i alle revolutioner, og naturligvis er heller ikke russerne født under en særlig stjerne; hvis de vil spille helgener, bliver det kun latterligt. Selvfølgelig gælder historien på samme måde for os som for andre. Alt dette er særlig klart for alle os, fordi vi alle har gennemlevet Kerenskij-perioden. Dengang var der hundrede gange flere politiske førere, kloge og kultiverede folk med stor erfaring i politik og statsledelse, der støttede Kerenskijs regering,

hundrede gange flere end hos bolsjevikkerne. Hvis man ville opregne alle de embedsmænd, der saboterede os, mens de ikke agtede at sabotere regeringen Kerenskij, som støttede sig på mensjevikkerne og de socialrevolutionære, ville de udgøre et uhyre flertal. Alligevel led denne regering skibbrud. Der var altså årsager, som fik overtaget over den store overvægt af intellektuelle, kultiverede kræfter, der var vant til at lede staten og mestrede denne kunst årtier, før det faldt i deres lod at gribe statsmagten. Denne erfaring har Ukraine, Don og Kuban gjort i andre former, men alle gav de samme resultat. Det kan ikke skyldes tilfældigheder. Sådant er den økonomiske og politiske lov for denne anden kraft: enten under proletarietets ledelse, og det er en vanskelig vej, men den kan føre ud af godsejernes og kapitalisternes ledelse sådan som i de fremskredne demokratiske republikker, selv i Amerika, hvor man endnu ikke helt er hørt op med at fordele jord gratis (man tildelte enhver tilflytter 60 desjatiner gratis; bedre vilkår kan man ikke forestille sig!), og hvor dette førte til kapitalens fuldstændige herredømme.

Det er den anden kraft.

Hos os er denne anden kraft tvivlrådigt, den er ganske særlig udmattet. På den hviler revolutionens byrder, og i de sidste år er den ene byrde efter den anden væltet ind over den: Misvækståret, afleveringspligten i forbindelse med besætningernes tilbagegang, fodermangel osv. I en sådan situation er det forståeligt, at denne anden kraft, bøndernes masse, blev grebet af desperation. Den har ikke hidtil kunnet tænke på at forbedre sin stilling, skønt der er gået tre et halvt år, siden godsejerne blev fjernet, men en forbedring er blevet en nødvendighed. Tropperne, som hjemsendes, finder ingen mulighed for regulær anvendelse af deres arbejdskraft. Så oplever man, at denne småborgerlige kraft forvandles til et anarkistisk element, der giver sine krav udtryk i uroligheder. Den tredje kraft er velkendt, det er godsejerne og kapitalisterne. Her i landet ses denne kraft ikke for tiden. Men vi har noteret en særlig vigtig begivenhed, en særlig vigtig lære i de sidste uger – Kronstadtbegivenhederne kom som et lyn og belyste virkeligheden mere grelt end noget andet. (2)

Nu findes der ikke noget land i Europa, hvor der ikke er et hvidgardistisk element. Antallet af russiske emigran-

ter regnes til 700.000. Det er flygtende kapitalister og den mængde funktionærer, som ikke kunne affinde sig med sovjetmagten. Denne tredje kraft ser vi ikke, den er draget udenlands, men den lever og virker i forbund med kapitalisterne overalt i verden, som støtter den, ligesom den støtter Koltjak, Judenitj og Wrangel, med penge og andre midler, fordi de har deres internationale sammenknytning. Enhver husker disse folk. I de sidste dage har I naturligvis lagt mærke til, at bladene har bragt en mængde citater, udklip af den hvidgardistiske presse med redegørelser for begivenhederne i Kronstadt. I løbet af de sidste dage er disse begivenheder blevet beskrevet af Burtsev, som udgiver et blad i Paris, de er blevet vurderet af Miljukov – det har I naturligvis altsammen læst. Hvorfor har vore blade viet dette så megen opmærksomhed? Var dette rigtigt? Det var det. Man må nemlig kende sin fjende til bunds. Han er ikke mere så synlig siden han er taget til udlandet, men læg mærke til, at han ikke er rejst særlig langt, højst nogle tusinde verst, og i denne afstand fra os er han gået i dækning. Han er helskindet, han lever, han venter. Derfor må man se nøjere på ham, så meget mere som det ikke udelukkende drejer sig om flygtninge. Nej, det er verdenskapitalens direkte håndlangere, de underholdes af den og virker sammen med den.

I har naturligvis alle lagt mærke til, at citaterne fra hvidgardistiske blade i udlandet var anbragt side om side med citater fra franske og engelske blade. Det er et fælles kor, et fælles orkester. Ganske vist har sådanne orkestre ikke en enkelt dirigent, som dirigerer musikstykket fra nodebladet. Dér dirigerer den internationale kapital på en mindre opsigtvækkende måde end med en taktstok, men at det er et fælles orkester, det må et vilkårligt citat overtyde jer om. De har erkendt, at hvis parolen bliver »En sovjetmagt uden bolsjevikker«, så er de med. Miljukov gør særlig tydeligt rede for dette. Han har opmærksomt studeret historien og fået al sin viden genopfris- ket ved at studere russisk historie på sin egen krop. Han har underbygget resultatet af tyve års professorstudium med tyve måneders personligt studium. Han udtaler, at hvis parolen bliver sovjetmagt uden bolsjevikker, er han tilhænger af det. Om det bliver en forskydning lidt til højre eller lidt til venstre henimod anarkisterne, det kan man

ikke se i udlandet, i Paris. Der kan man ikke se, hvad der foregår i Kronstadt, men han siger: »Mine herrer monarkister, hav ikke så travlt, lav ingen knuder ved at råbe op om dette«. Og han udtaler, at hvis det bliver en forskydning til venstre, er han villig til at støtte en sovjetmagt mod bolsjevikkerne.

Det skriver Miljukov, og det er absolut rigtigt. Et og andet har han lært af den russiske historie og af godsejerne og kapitalisterne, når han hævder, at hvordan man end ser på det, er Kronstadtbegivenhederne en bestræbelse for at oprette en sovjetmagt uden bolsjevikker; en smule til højre, en smule fri handel, en smule konstituerende forsamling. Lyt til en hvilken som helst mensjevik, og I vil få alt dette at høre, måske endda uden at forlade denne sal. (*Bifald.*) Hvis parolen for Kronstadtbegivenhederne er en afvigelse lidt til venstre – sovjetmagt med anarkisterne, hvis eksistens skyldes trængslerne, krigen, hærens demobilisering – hvorfor er Miljukov da tilhænger af den? Fordi han ved, at en afvigelse kan gå enten i retning af det proletariske diktatur eller i retning af kapitalisterne.

Anderledes kan det ikke forholde sig med politisk magt. Om end det ikke er den sidste, men en af de sidste og afgørende kampe vi udkæmper, lyder det eneste rigtige svar på spørgsmålet om, hvem vi i dag skal udkæmpe en af de afgørende kampe imod, således: mod det småborgerlige element herhjemme. (*Bifald.*) Hvad godsejerne og kapitalisterne angår, har vi slået dem i det første felttog, men kun i det første, og det andet vil allerede blive udspillet i international målestok. Selv om den nuværende kapitalisme var hundrede gange stærkere, kunne den dog ikke bekrige os, idet arbejderne derude i de fremskredne lande nylig forpurrede dens krigsplaner og nu vil forpurre dem endnu bedre, endnu sikrere, fordi krigens følger mærkes mere og mere dér. Det småborgerlige element derimod har vi nok slået herhjemme, men det vil dukke frem igen, og det regner godsejerne og kapitalisterne med, særlig de kloge, sådan som Miljukov, der sagde til monarkisterne: bliv hjemme og ti stille, ellers vil I kun styrke Sovjetmagten. Det har revolutionernes almindelige gang vist os; i disse har man oplevet kortvarige diktaturer, udøvet af de arbejdende og støttet midlertidigt af landbefolkningen, men man har ikke set nogen stabil magt, ud-

øvet af de arbejdende; alt er efter en kort tid gledet tilbage igen. Det gled tilbage igen, netop fordi bønderne, de arbejdende, småbesidderne, ikke kan have nogen egen politik; efter en række svingninger må de gå tilbage igen. Sådan var det i den store franske revolution, sådan var det i mindre målestok i alle revolutioner. Og det er klart, at alle har taget ved lære af det. Vore hvidgardister flyttede til udlandet, de foretog tre døgns rejse og sidder nu der og lurer, bistået og hjulpet af den vesteuropæiske kapital. Sådan er stillingen. Deraf følger utvetydigt proletariatets opgaver og pligter.

Trætheden og udmattelsen afføder en vis stemning, undertiden desperation. Som altid hos revolutionære elementer giver denne stemning og desperation sig udslag i anarkisme. Sådan har det været i alle kapitalistiske lande, sådan sker det også her i landet. Det småborgerlige element gennemgår en krise, fordi de sidste år har været svære for det, om end ikke så svære, som 1919 var for proletariatet, men dog svære. Bønderne måtte redde staten, gå ind på afleveringspligt uden erstatning, men de kan ikke længere udholde en sådan anspændelse, og derfor taber nogle af dem hovedet, bliver vaklende og rådvilde, og det regner fjenden, kapitalisten, med og siger: bare der rokkes og rystes, skal det nok komme i skred. Det er betydningen af Kronstadtbegivenhederne, når man vurderer dem ud fra et skøn over klassekræfterne i alrussisk og international målestok. Det er betydningen af en af de sidste og afgørende kampe, vi udkæmper, fordi vi ikke har besejret dette småborgerligt-anarkistiske element endeligt, og fordi revolutionens skæbne i den nærmeste tid nu afhænger af en sejr over det. Hvis vi ikke besejrer det, vil vi glide tilbage ligesom den franske revolution. Det kommer man ikke udenom, det må man have for øje og ikke lade sig blænde og døve af fraser. Vi må gøre alt, hvad der står i vor magt, for at lette disse massers kår og bevare den proletariske ledelse, så vil den kommunistiske revolutions voksende bevægelse i Europa få en ny forstærkning. Det, som ikke er indtruffet der endnu i dag, kan ske i morgen, og det, som ikke er sket endnu i morgen, kan indtræffe i overmorgen, men frister som i morgen og i overmorgen strækker sig i verdenshistorien over flere år.

Det er mit svar på spørgsmålet om, hvad vi i dag slås

for, hvad vi udkæmper en af vore sidste og afgørende kampe for, hvad de seneste begivenheder betyder, hvad klassekampen i Rusland betyder. Nu er det forståeligt, hvorfor denne kamp har tilspidset sig sådan, hvorfor det faldt os så vanskeligt at begribe, at hovedfjenden ikke er Judenitj, Koltjak eller Denikin, men vor tilstand, vort eget miljø.

Her kan jeg gå over til slutningsafsnittet i min alt for lange tale, til situationen i jernbanevæsenet og skibsfarten og til de opgaver, der påhviler jernbanefolkene og søfolkene kongres. Jeg tror, at det, jeg her har kunnet skitsere, hænger intimt og uløseligt sammen med disse opgaver. Der er næppe nogen del af proletariatet, der ved sin daglige økonomiske virksomhed kommer i klarere forbindelse med industrien og landbruget end jernbanefolkene og søfolkene. I skal give byerne produkter, I skal bringe liv i landsbyerne ved at transportere industriens produkter. Det er klart for enhver, men mest for arbejderne ved banerne og i skibsfarten, fordi det udgør formålet med deres daglige arbejde. Og deraf følger af sig selv, synes det mig, hvilke enestående vigtige opgaver, hvilket ansvar der i dette øjeblik påhviler arbejderne ved banerne og i skibsfarten.

I ved alle, at jeres kongres afholdes under forhold, hvor der mellem toppen og medlemmerne i fagforbundet har været gnidninger. Da dette spørgsmål blev forelagt den sidste partikongres, blev der truffet visse beslutninger for at forlige toppen og medlemmerne ved at forpligte toppen til at rette sig efter medlemmerne, ved at rette fejl, som efter min mening var specielle, men som i hvert fald måtte rettes, fejl der var begået af toppen. I ved, at disse korrektioner blev foretaget på partikongressen, og at kongressen afsluttede sit arbejde under større samdrægtighed og større enhed i det kommunistiske partis rækker end nogen sinde. Sådan skal der med rette svares, det er avantgardens, dvs. proletariatets ledende dels, nødvendige og eneste rigtige svar på det småborgerlig-anarkistiske elements bevægelse. Når vi, de bevidste arbejdere, gør os faren ved denne bevægelse klar, slutter os sammen og arbejder ti gange så samdrægtigt, hundrede gange så solidarisk, vil det tidoble vore kræfter, og så vil vi efter sejren over det militære stormløb også vinde sejr over svingninger og ustadighed i dette element, som bringer uro i hele vort

daglige liv, og som derfor, gentager jeg, er farligt. Partikongressens beslutning, som korrigerede det, dens opmærksomhed var henledt på, betyder et stort skridt fremad for den proletariske armés solidaritet og enighed. Nu forestår der jer at gøre det samme på jeres kongres og at føre partikongressens beslutning ud i livet.

Jeg gentager, at revolutionens skæbne direkte er mere afhængig af det arbejde, denne del af proletariatet udfører, end af dets øvrige deles arbejde. Vi må genskabe omsætningen mellem landbruget og industrien, men for at gøre det, behøves der et materielt rygstød. Hvad er det materielle rygstød, når industrien skal forbindes med landbruget? Det er transporten ad jernbaner og vandveje. Derfor påhviler der jer en pligt til at beskæftige jer særlig samvittighedsfuldt med jeres arbejde, og den påhviler ikke alene dem iblandt jer, der er medlemmer af det kommunistiske parti og følgelig er bevidste forkæmpere for det proletariske diktatur, men også dem, der ikke tilhører partiet, men er medarbejdere i forbundet, der omfatter 1-1,5 millioner transportarbejdere. I må alle drage lære af vor revolution og af alle forudgående revolutioner og forstå hele vanskeligheden ved den forhåndenværende situation, og når I ikke lader jer blænde af alle håndeparoler, det være sig om »frihed«, om konstituerende forsamling, om »frie sovjetter« – det er jo så let at male skiltet om, at selv Miljukov viste sig som tilhænger af en Kronstadtrepubliks sovjetter – når I ikke lukker øjnene for det indbyrdes forhold mellem klassekræfterne, vil I erhverve jer et nøgternt og fast grundlag, et fundament for alle jeres politiske konklusioner. Det vil blive jer klart, at vi gennemgår en kriseperiode, hvor det afhænger af os, om den proletariske revolution skal fortsætte lige så støt mod sejren som hidtil, eller om svingninger og ustadighed skal hidføre hvidgardisternes sejr, som ikke vil lette situationens byrder, men kun skille Rusland fra revolutionen for mange årtier. For jer, repræsentanterne for jernbanefolkene og søfolkene, kan og bør der kun være én konklusion: hundrede gange stærkere proletarisk solidaritet og proletarisk disciplin. For enhver pris, kammerater, skal vi opnå det og vinde sejren. (*Stormende bifald.*)

Skrevet den 14. april 1921 og adresseret til G.K. Ordsonikidse; trykt første gang i Pravda Grusii nr. 55, 8. maj 1921.

Til de kommunistiske kammerater i Aserbajdsjan, Grusien, Armenien, Dagestan og Bjergrepublikken

Idet jeg sender sovjetrepublikkerne i Kaukasus min varmeste hilsen, tillader jeg mig at udtrykke det håb, at deres intime forbund må blive et forbillede på national fred, uset under bourgeoisiet og umulig i et borgerligt samfundssystem.

Men hvor vigtig national fred mellem arbejdere og bønder i Kaukasus' nationaliteter end er, så er det uden sammenligning af endnu større betydning at hævde og udvikle sovjetmagten som overgang til socialismen. Opgaven er vanskelig, men fuldt ud løselig. Især er det vigtigt for dens heldige løsning, at Transkaukasiens kommunister forstår det egenartede i deres forhold, i deres republikkers forhold, til forskel fra forholdene og betingelserne i RSFSR, at de forstår nødvendigheden af ikke at kopiere vor taktik, men ændre den på velovervejede måde efter forskellene i de konkrete betingelser.

Sovjetrepublikken i Rusland fik ikke politisk og militær støtte noget sted. Tværtimod måtte den år igennem kæmpe mod ententens militære invasioner og dens blokade.

Sovjetrepublikkerne i Kaukasus fik politisk og i ringe grad militær støtte fra RSFSR. Det er en fundamental forskel.

En anden forskel: fra ententens side behøver man ikke for tiden at frygte invasion og militær støtte til de grusiske, aserbajdsjanske, armenske, dagestanske og højlandshvidgardister. Ententen har »brændt sig« på Rusland, og det vil sandsynligvis for nogen tid få den til at optræde mere forsigtigt.

En tredje forskel: de kaukasiske republikker er i endnu højere grad end Rusland bondelande.

En fjerde forskel: økonomisk var Rusland isoleret fra de fremskredne kapitalistiske lande og er det i betydelig grad endnu; Kaukasus kan hurtigere og lettere ordne »samlivet« og vareomsætningen med det kapitalistiske Vesten.

Det er ikke alle forskelle, men allerede de anførte er nok til, at man forstår nødvendigheden af en anderledes taktik.

Mere mildhed, forsigtighed, imødekommenhed over for småborgerskabet, intelligensen og især bønderne. I økonomisk henseende må man på enhver måde, energisk og hurtigt udnytte det kapitalistiske Vesten ved koncessionspolitik og vareomsætning med disse lande. Olie, mangan, kul (Tkvarstjeli-gruberne), kobber – det er langt fra nogen fuldstændig liste over de uhyre mineralrigdomme. Der er alle muligheder for en omfattende udvikling af koncessionspolitikken og vareomsætningen med udlandet.

Det må gøres i stor stil, målbevidst, dygtigt og betænksomt, således at man på alle måder udnytter dette til at forbedre arbejdernes og bøndernes kår og drage intelligensen med i den økonomiske opbygning. Under udnyttelse af vareomsætningen med Italien, Amerika og andre lande må man af alle kræfter udvikle denne rige landsdels produktivkræfter, det hvide kul, overrislingen. Overrislingen er særlig vigtig, idet man for enhver pris må højne landbruget og kvægavlens.

En langsommere, forsigtigere, mere systematisk overgang til socialismen – det er muligt og nødvendigt for Kaukasus' republikker til forskel fra RSFSR. Det må man begribe og forstå at gennemføre til forskel fra vor taktik.

Vi slog den første breche i verdenskapitalismen. Brechen er der. Vi hævdede os i en rasende, overmenneskelig, byrdefuld og vanskelig, hærgende og hård krig mod de hvide, de socialrevolutionære, mensjevikkerne, der blev støttet af hele ententen med dens blokade og militære magt.

I, de kommunistiske kammerater i Kaukasus, behøver ikke at slå nogen breche, I skal med største forsigtighed og ganske systematisk skabe det nye ved at udnytte den

for jer gunstige internationale situation i 1921. Hverken Europa eller verden som helhed er længere det samme i 1921 som i 1917 og 1918.

I skal ikke kopiere vor taktik, men selvstændigt gennemtænke årsagerne til dens egenart, dens forudsætninger og resultater, og bruge erfaringerne fra 1917-1921 hos jer, ikke efter bogstavet, men efter ånden, meningen, læren i dem. Økonomisk må man straks støtte sig på vareomsætning med det kapitalistiske udland og ikke være på holdende: lad dem bare tjene millioner på de mest værdifulde mineprodukter.

Man må med det samme bestræbe sig for at forbedre bøndernes kår og påbegynde omfattende arbejder med elektrificering og overrisling. Overrislingen er navnlig vigtig og vil navnlig omforme landsdelen, genføde den, begrave fortiden, konsolidere overgangen til socialismen.

Jeg beder jer undskylde den skødesløse affattelse af brevet, som jeg er nødt til at gøre færdig i en fart for at sende det med kammerat Mjasnikov, og jeg sender endnu engang mine bedste hilsener og ønsker for arbejderne og bønderne i Kaukasus' sovjetrepublikker.

Moskva, 14. april 1921

N.Lenin

*Trykt som særskilt brochure maj 1921
i Moskva, udgivet af Statsforlaget.*

Om Levnedsmiddelskatten

(Den nye politiks betydning og forudsætninger) (1)

I stedet for indledning

Spørgsmålet om levnedsmiddelskatten vækker for tiden meget stor opmærksomhed og fremkalder drøftelser og diskussioner. Det er fuldt forståeligt, eftersom det virkelig er et af de politiske hovedspørgsmål under de nuværende forhold.

Drøftelsen har en noget forjaget karakter. Det er en skavank, vi af alt for indlysende grunde alle lider af. Så meget nyttigere vil det være at prøve at gå ind på spørgsmålet fra dets generelle, principielle og ikke fra dets »aktuelle« side. Med andre ord: kaste blikket på den generelle, fundamentale baggrund for det billede – hvorpå vi nu tegner et mønster af bestemte praktiske foranstaltninger i dagens politik.

For at gøre dette forsøg vil jeg tillade mig at anføre et længere citat af min brochure Vore Dages Hovedopgaver. – Om »Venstre«-Barnagtighed Og Småborgerlighed. (2) Brochuren blev udgivet af Petrogradsovjetten i 1918 og indeholder for det første en avisartikel fra 11. marts 1918 i anledning af Brestfreden og for det andet en polemik med den daværende gruppe, venstrekommunisterne, dateret den 5. maj 1918. Polemikken er nu overflødig, og jeg udelader den. Jeg lader det blive stående, som angår overvejelserne om »statskapitalisme« og om grundelementerne i vort nuværende økonomiske liv på overgangen fra kapitalisme til socialisme.

Her følger, hvad jeg skrev dengang:

Om Ruslands nuværende økonomiske liv (Uddrag af en brochure fra 1918)

»... Statskapitalismen vil være et *skridt frem* i forhold til tingenes nuværende tilstand i vor sovjetrepublik. Hvis vi om et halvt års tid har indført statskapitalisme, så vil det være et uhyre fremskridt og den sikreste garanti for, at socialismen om et år bliver definitivt konsolideret og uovervindelig her i landet.

Jeg forestiller mig, med hvilken ædel harme en 'venstre-kommunist' rykker tilbage for disse ord og hvilken 'morderisk kritik' han over for arbejderne retter mod den 'højrebolsjevikiske afvigelse'. Hvad mener man? I en *socialistisk* sovjetrepublik skulle overgang til *statskapitalisme* være et skridt fremad? ... Er dette ikke et forræderi mod socialismen?

Netop her ligger roden til den *økonomiske* fejltagelse fra 'venstre-kommunisternes' side. Netop derfor må vi gå nærmere ind på dette punkt.

For det første har 'venstre-kommunisterne' ikke forstået, hvordan denne *overgang* fra kapitalisme til socialisme ser ud, der giver os ret og grund til at kalde os en socialistisk sovjetrepublik.

For det andet åbenbarer de deres småborgerlighed netop ved, at de *ikke ser*; at hos os er det småborgerlige element socialismens hovedfjende.

For det tredje åbenbarer de ved at gøre 'statskapitalismen' til et skræmmebillede, at de ikke forstår, hvad der gør sovjetstaten økonomisk forskellig fra den borgerlige stat.

Lad os undersøge alle disse tre omstændigheder.

Endnu har vel aldrig noget menneske, der har stillet spørgsmålet om Ruslands økonomiske liv, bestridt, at dette økonomiske liv har overgangskaraktter. Ingen kommunist har vel heller benægtet, at betegnelsen socialistisk sovjetrepublik betyder sovjetmagtens vilje til at gennemføre overgangen til socialismen, derimod ikke, at de nye økonomiske forhold skulle være socialistiske.

Men hvad betyder så ordet overgang? Betyder det ikke, når det anvendes på det økonomiske liv, at der i det givne system findes elementer, dele, stykker af *såvel* kapitalisme som socialisme? Hvem som helst anerkender, at sådan er det. Men det er ikke hvem som helst, der samtidig med at anerkende dette, tænker over, hvordan så de ele-

menter af de forskellige samfundsøkonomiske strukturer er, som findes i Rusland. Det er imidlertid sagens kerne.

Lad os opregne disse elementer:

- 1) patriarkalsk bondebrug, dvs. i høj grad baseret på naturalhusholdning;
- 2) vareproduktion i lille format (hertil hører flertallet af de bønder, der sælger korn);
- 3) privatkapitalisme;
- 4) statskapitalisme;
- 5) socialisme.

Rusland er så stort og så broget, at alle disse forskellige samfundsøkonomiske strukturtyper flettes sammen i landet. Netop i dette består situationens særegenhed.

Man spørger, hvilke elementer er de dominerende? Det er klart, at i et småbondeland dominerer det småborgerlige element og må dominere; flertallet og det vældige flertal af jordbesiddere er småvareproducenter. Statskapitalismens hylster (kornmonopol, arbejdsgivere og handelsmænd, der står under kontrol, borgerlige kooperationsfolk) bliver snart her, snart der gennembrudt af *spekulanter*, og hovedgenstanden for spekulation er *korn*.

Hovedkampen udvikles netop på dette område. Mellem hvem foregår denne kamp, hvis man vil tale i de økonomiske kategoriers termer, f.eks. 'statskapitalisme'? Mellem 4. og 5. trin i den rækkefølge, som jeg netop har opstillet? Naturligvis ikke. Her er det ikke statskapitalismen, der kæmper mod socialismen, men småborger-skabet plus privatkapitalismen, der kæmper sammen i fællesskab, såvel mod statskapitalismen som mod socialismen. Småborger-skabet sætter sig imod *enhver* statslig indblanding, regnskabsføring og kontrol, uanset om den er statskapitalistisk eller statssocialistisk. Det er et fuldstændigt ubestrideligt faktum i virkelighedens verden, hvad 'venstre-kommunisterne' ikke forstår, og heri ligger roden til deres økonomiske fejltagelse. Spekulant, marodøren inden for handel, sabotøren mod monopolet – det er vor »indre« hovedfjende, fjende af sovjetmagtens økonomiske forholdsregler. Hvis det for 125 år siden endnu var muligt at undskylde de franske småborgere, de mest ivrige og mest oprigtige revolutionære, når de søgte at besejre spekulanten ved henrettelse af nogle få 'udvalgte' og ved dundrende deklamationer, så fremkalder det i dag kun afsky og modvilje hos enhver bevidst revolutionær, når visse venstre-

socialrevolutionære behandler spørgsmålet med rene fraser. Vi ved udmærket godt, at spekulationens økonomiske grundlag er småbesidderens lag, der er overordentligt bredt i Rusland, og privatkapitalismen, som har sin agent i *enhver* småborger. Vi ved, at denne småborgerlige hydra med millioner af fangarme snart her, snart der griber enkelte lag af arbejdere, at spekulationen i *stedet for statsmonopolet* trænger ind i alle porer i vort samfundsøkonomiske liv.

Den, der ikke ser dette, åbenbarer netop ved sin blindhed, at han er fanget i småborgerlige fordomme. Netop sådan står det til med vore 'venstre-kommunister', som i ord (og naturligvis i den oprigtigste overbevisning) er skånselsløse fjender af småborgerskabet, men i praksis kun hjælper det, kun tjener det, kun udtrykker dets standpunkt, når de – *i april 1918!!* – kæmper mod... 'statskapitalismen'! Der har de virkelig ramt målet!

Småborgeren har lagt lidt til side, nogle tusinde, som han med 'hæderlige' og især uhæderlige midler har samlet sammen under krigen. Sådan er den økonomiske type, der udgør det karakteristiske grundlag for spekulation og privatkapitalisme.

Penge er en attest for besiddelse af social rigdom, og småbesidderens milliontallige lag, som holder omhyggeligt fast på denne attest, gemmer den for 'staten', ikke tror på nogen socialisme og kommunisme, 'afventer' blot, at den proletariske storm driver over. Enten får vi denne småborger til at rette sig efter *vor* kontrol og regnskabsføring (vi kan gøre det, når vi får de fattige, dvs. flertallet af befolkningen eller halvproletarerne, organiseret omkring den bevidste proletariske fortrop), eller også vil han uundgåeligt og uomgængeligt afskaffe vor arbejdermagt, ligesom Napoleon'erne og Cavaignac'erne, som netop vokser frem på småbesiddernes grund, afskaffede revolutionen. Sådan forholder det sig. Kun de venstre-socialrevolutionære ser ikke denne enkle og klare sandhed på grund af deres fraser om 'arbejdende' bønder, men hvem tager de venstre-socialrevolutionære, der er ved at drukne i fraser, alvorligt?

Småborgeren, der hæger om et par tusinde, er fjende af statskapitalismen, og disse tusinder vil han ubetinget selv have noget ud af, mod de fattige, mod al fællesstatslig kontrol, men summen af disse tusinder giver en basis

på mange milliarder til en spekulation, som undergraver vor socialistiske opbygning. Lad os antage, at et vist antal arbejdere i løbet af nogle dage producerer en sum af en værdi, der er lig med 1000. Lad os endvidere antage, at 200 af denne sum går tabt for os som følge af småspekulation, af diverse underslæb og småbesiddernes 'omgåelse' af sovjetdekreter og -bestemmelser. Enhver bevidst arbejder vil sige: Hvis jeg af de 1000 kunne give 300 som pris for at skabe bedre orden og organisation, så ville jeg gerne give 300 og ikke kun 200, for under sovjetmagten bliver det siden hen en meget let opgave at sænke denne 'tribut' til f.eks. 100 eller 150, når først orden og organisation er oprettet, når først småbesiddernes sabotage mod ethvert statsmonopol definitivt er brudt.

Dette enkle taleksempel, som med vilje er forenklet til det yderste for at lette forståelsen, belyser *forholdet* i den nuværende situation mellem statskapitalismen og socialismen. Arbejderne har statsmagten i hænde, de har fuld juridisk mulighed for at 'tage' hele tusindlappen, dvs. ikke at give en eneste øre ud til andet end socialistiske formål. Denne juridiske mulighed, der støtter sig på, at magten faktisk er gået over til arbejderne, er et element af socialisme.

Men ad mange veje undergraver småbesidderelementet og det privatkapitalistiske element den juridiske stilling, smugler spekulation ind, saboterer gennemførelsen af sovjetiske dekretter. Statskapitalismen ville være et gigantisk skridt længere fremad, *selv hvis vi* (og jeg valgte med vilje et sådant taleksempel for at trække det skarpt op) skulle betale *mere* end nu; for det lønner sig at betale 'lærepenge', det gavner arbejderne, thi sejr over uorden, kaos og sløseri er vigtigere end alt andet, thi fortsættelsen af småbesidderens anarki er den største, den mest truende fare, der *ubetinget* vil bringe os i fordærv (hvis vi ikke besejer dette element), mens betaling af en større tribut til statskapitalismen ikke bringer os i fordærv, men tværtimod vil føre os ad den sikreste vej til socialismen. Arbejderklassen, der har lært, hvordan man forsvare den statslige orden mod småbesiddernes anarkistiske optræden, har lært, hvordan man organiserer en fællesstatslig storproduktion ud fra statskapitalistiske principper, vil så – undskyld udtrykket – have alle trumfer på hånden, og socialismens konsolidering vil være sikret.

Statskapitalismen står *økonomisk* langt højere end vor nuværende økonomi, det for det første.

Og for det andet indeholder den intet farligt for sovjetmagten, eftersom sovjetstaten er en stat, i hvilken arbejderne og de fattiges magt er sikret...

For at gøre spørgsmålet endnu klarere vil vi allerførst anføre et helt konkret eksempel på statskapitalisme. Alle ved, hvad det er for et eksempel: Tyskland. Her har vi det 'sidste nye' i moderne storkapitalistisk teknik og planmæssig organisation, *men underlagt den junkerligborgerlige imperialisme*. Stryg de kursiverede ord, indsæt i stedet for den militære, junkerlige, borgerlige, imperialistiske stat en anden stat, *også en stat*, men af en anden social type, med et andet klasseindhold, sovjetstaten, dvs. en proletarisk stat, og man får den *samlede* sum af betingelser, som fører til socialismen.

Socialismen er utænkelig uden storkapitalistisk teknik, der er bygget på det sidste nye i den mest moderne videnskab, uden en planmæssig statslig organisation, der sørger for, at millioner og atter millioner af mennesker på det nøjeste overholder en fælles norm i fremstillingen og fordelingen af produkterne. Vi marxister har altid sagt dette, og det er ikke umagen værd at bruge bare to sekunder på at drøfte dette med folk, som ikke engang har forstået det (anarkister og godt halvdelen af de venstre-socialrevolutionære).

Socialisme er utænkelig uden proletariatets herredømme over staten; også dette er elementært. Og historien (af hvilken ingen, uden måske de mensjevnikiske dumriener af første skuffe, havde ventet, at den glat, roligt og enkelt ville bringe os den 'fuldstændige' socialisme) har taget et så egenartet forløb, at i tiden op til 1918 *frembragtes* to adskilte halvdele af socialismen, den ene ved siden af den anden, akkurat som to kyllinger, der udruges i samme skal: i den internationale imperialismes skal. Tyskland og Rusland legemliggjorde 1918 på det mest anskuelige den materielle realisation af de økonomiske, produktionsmæssige og samfundsøkonomiske betingelser på den ene side og af de politiske betingelser for socialismen på den anden side.

En sejrrig proletarisk revolution i Tyskland ville på én gang med største lethed bryde igennem en hvilken som

helst imperialistisk skal (som desværre er lavet af det bedste stål, og som derfor ikke lader sig bryde af en hvilken som helst... kyllings anstrengelser), den ville med sikkerhed hidføre verdenssocialismens sejr, uden vanskeligheder eller med ubetydelige vanskeligheder – naturligvis, hvis man anlægger en verdensmålestok på 'vanskeligheden'.

Så længe revolutionen i Tyskland endnu tøver med sin 'fødsel', er det vor opgave at lære af tyskernes statskapitalisme, at overtage den *af alle kræfter*, ikke sky *diktatoriske* metoder for at fremskynde denne overtagelse endnu mere, end tsar Peter fremskyndede overtagelsen af den vestlige kultur i det barbariske Rusland, og ikke vige tilbage for barbariske kampmetoder mod barbariet. Hvis der blandt anarkisterne og de venstre-socialrevolutionære (jeg kom uvilkårligt til at tænke på Karelins og Ge's taler i Den Centrale Eksekutivkomité) findes folk, der er i stand til på narcissistisk vis at ræsonnere, at det ikke sømmer sig for os revolutionære 'at lære' af den tyske imperialisme, så kan man ikke sige andet end dette: en revolution, der tog sådanne personer alvorligt, ville være håbløst fortabt (og det ville være aldeles fortjent).

I Rusland dominerer i øjeblikket netop den småborgerlige kapitalisme, fra hvilken *en og samme vej* fører *både* til den store statskapitalisme *og* til socialismen, vejen fører *over en og samme* mellemstation, der hedder 'landsomfattende regnskabsføring og kontrol med produkternes produktion og fordeling'. Den, der ikke forstår dette, begår en utilgivelig økonomisk fejl, enten fordi han ikke kender virkelighedens kendsgerninger, fordi han ikke ser, hvad der forefindes, fordi han ikke ser sandheden i øjnene, eller fordi han begrænser sig til en abstrakt modstilling af 'kapitalisme' og 'socialisme' og ikke sætter sig ind i de konkrete former og stadier i denne overgang hos os nu. I parentes være sagt, at det er den samme teoretiske fejl, som har fordrejet hovedet på de bedste folk fra Novaja Sjins og Vperjods lejr (3): de dårligste og middelmådige af dem trasker af dumhed og karakterløshed i hælene på bourgeoisiet og er skræmt af det; de bedste har ikke forstået, at socialismens læremestre ikke uden grund talte om en hel overgangsperiode fra kapitalisme til socialisme og betonedede det nye samfunds 'lange fødselsveer'. (4) Og dette nye samfund er igen en abstraktion, der ikke kan

virkeliggøres på anden måde end ved en række forskelligartede, ufuldstændige konkrete forsøg på sådan eller sådan at skabe en socialistisk stat.

Netop fordi man på grund af Ruslands nuværende økonomiske situation ikke kan gå fremad uden at gå igennem det, *der er fælles* for både statskapitalisme og socialisme (landsomfattende regnskabsføring og kontrol), er det en fuldstændig teoretisk absurditet at forskrække andre og sig selv med en 'evolution i retning af statskapitalismen'. Det betyder netop at fantasere sig 'i retning bort' fra 'evolutionens' virkelige vej, ikke at forstå denne vej; i praksis er det det samme som at trække udviklingen baglæns til småbesidder-kapitalisme.

For at læseren kan overbevise sig om, at det ikke først er nu, at jeg vurderer statskapitalismen 'højt', men også har gjort det *før* bolsjevikkerne tog magten, tillader jeg mig at komme med følgende citat fra min brochure Den Truende Katastrofe, Og Hvordan Den Skal Bekæmpes, der blev skrevet i september 1917:

»...Og forsøg nu *i stedet for* den junkerkapitalistiske, i stedet for den godsejerkapitalistiske stat at sætte den *revolutionær-demokratiske* stat, dvs. en stat, som revolutionært splintrer *alle* privilegier og ikke er bange for revolutionært at indføre den mest fuldkomne demokratisme. I vil se, at den statsmonopolistiske kapitalisme i en virkelig revolutionær-demokratisk stat uvægerligt, uundgåeligt betyder et skridt henimod socialismen!

... Thi socialisme er ikke andet end selve det første skridt fremad fra det statskapitalistiske monopol.

... Den statsmonopolistiske kapitalisme er den mest fuldstændige *materielle* forberedelse til socialismen, den *forgård*, det trin på den historiske stige, som *uden mellemtrin* efterfølges af det trin, man kalder socialismen« (s. 27 og 28). (5)

Man skal lægge mærke til, at det er blevet skrevet under Kerenskij, at der her *ikke* er tale om proletarietets diktatur, *ikke* om den socialistiske stat, men om en 'revolutionær-demokratisk' stat. Er det ikke klart, at *jo højere* vi stiger over dette politiske stadium, *jo mere fuldstændigt* vi i sovjetterne har virkeliggjort den socialistiske stat og proletarietets diktatur, des mindre har vi lov til at frygte 'statskapitalismen'? Er det ikke klart, at vi i *materiel*,

økonomisk, produktionsmæssig forstand endnu ikke befinder os i socialismens 'forgård'? Og at vi ikke kan komme ind ad socialismens dør på anden måde end gennem denne 'forgård', som vi endnu ikke har nået? ...

Højest lærerig er også følgende omstændighed.

Da vi i Den Centrale Eksekutivkomité diskuterede med kammerat Bukharin, (6) sagde han blandt andet: i spørgsmålet om de høje lønninger til specialisterne står 'vi' (øjensynligt er 'vi' 'venstre-kommunister') 'til højre for Lenin', for vi ser ingen afvigelse fra principperne, vi erindrer os Marx' ord, at under visse omstændigheder vil det være mere fordelagtigt for arbejderklassen at 'købe hele banden ud' (7) (nemlig kapitalisternes bande, dvs. *købe* jorden, fabrikkerne, virksomhederne og øvrige produktionsmidler af bourgeoisiet).

Det er en overordentlig interessant bemærkning.

... Lad os analysere Marx' tankegang. Det drejede sig om England i 70'erne i forrige århundrede, om den førmonopolistiske kapitalismes kulminationsperiode, om et land, som dengang havde et minimum af militarisme og bureaukrati, et land der dengang havde de største muligheder for en 'fredelig' sejr for socialismen i den betydning, at arbejderne kunne 'frikøbe' sig fra bourgeoisiet. Og Marx sagde: Under visse omstændigheder vil arbejderne ingenlunde afvise at frikøbe sig selv fra bourgeoisiet. Marx bandt ikke sine hænder – og bandt ikke den socialistiske revolutions fremtidige ledere – hvad angår overgangens former, metoder, midler, han forstod meget vel, hvilken mængde nye problemer der vil opstå, hvordan hele situationen vil ændre sig i løbet af omvæltningen, hvor *ofte* og hvor *stærkt* den vil ændre sig i løbet af omvæltningen.

Vel, og *efter* proletarietets erobring af magten i Sovjetrusland, *efter* undertrykkelsen af udbytternes militære modstand og sabotage er det så ikke indlysende, at der dannedes *visse* betingelser af den type, som havde kunnet danne sig i England for et halvt århundrede siden, hvis England dengang var begyndt fredeligt at gå over til socialismen? Kapitalisternes underordning under arbejderne kunne dengang i England være tilvejebragt gennem følgende omstændigheder: 1) arbejderne, proletarernes fuldstændige overvægt i befolkningen, eftersom

det ikke var en bondebefolkning (i England i 1870'erne var der tegn på, at man kunne håbe på en overordentlig hurtig fremgang for socialismen blandt landarbejderne); 2) proletariatets fortræffelige organisering i fagforeninger (England stod dengang forrest blandt alle lande i denne henseende); 3) et forholdsvis højt kulturniveau hos proletariatet, der var blevet skolet gennem en århundredlang udvikling med politisk frihed; 4) den lange tilvænning til at løse politiske og økonomiske problemer ved kompromis'er, som er udviklet hos Englands fortræffeligt organiserede kapitalister – dengang var de de bedst organiserede kapitalister af alle i verden (nu er førstepladsen gået over til Tyskland). Det var på grund af disse omstændigheder, at den tanke dengang kunne opstå, at en *fredelig* underordning af Englands kapitalister under arbejderne var mulig.

Hos os er denne underordning for øjeblikket tilvejebragt gennem grundlæggende forudsætninger (sejren i oktober og undertrykkelsen fra oktober til februar af kapitalisternes militære modstand og sabotage). *I stedet for* arbejdernes, proletarernes fuldstændige overvægt i befolkningen og deres høje organiseringsgrad blev den støtte, som proletarerne her i landet fik fra de fattigste og hurtigt ruinerede bønder, til en faktor for sejren. Slutte­lig findes her i landet hverken et højt kulturniveau eller nogen tilvænning til kompromis'er. Hvis man gennem­tænker disse konkrete betingelser, så står det klart, at vi nu må og skal opnå en *forening af skånselsløst opgør* med de kulturelt tilbagestående kapitalister, der hverken vil indlade sig på 'statskapitalisme', eller vil vide af noget kompromis, men fortsætter med gennem spekulation, korrupsion af den fattige befolkning osv. at undergrave sovjetmagts foranstaltninger, *med kompromis'ets metoder* eller frikøb over for de kultiverede kapitalister, som går med til 'statskapitalisme', er i stand til at gennemføre den, er nyttige for proletariatet, er kloge og erfarne organisatorer af de *virkelige* storvirksomheder, der virkelig forsyner millioner og atter millioner af mennesker med produkter.

Bukharin er en højt uddannet marxistisk økonom. Derfor husker han, at Marx havde absolut ret, da han indprentede arbejderne vigtigheden af at bevare storproduktionens organisation, netop for at lette overgangen til

socialismen, og at den tanke er fuldstændig tilladelig, at man bør *betale kapitalisterne godt*, købe dem ud, *hvis* (som undtagelse: England var dengang en undtagelse) omstændighederne former sig sådan, at de nødsager kapitalisterne til fredeligt at underordne sig og på en kultiveret og organiseret måde at gå over til socialismen på betingelse af, at de købes ud.

Men Bukharin begik en fejl, for han har ikke overvejet det konkrete særtræk i situationen i Rusland – en situation, der netop er enestående, idet vi, Ruslands proletariat med hensyn til vort politiske system og styrken i arbejder­nes politiske magt, er *forud for* et hvilket som helst England – og Tyskland, men samtidig *bagud* i sammenligning med den mest tilbagestående vesteuropæiske stat, hvad angår organiseringen af en velordnet statskapitalisme, hvad angår kulturniveau og graden af forberedelsen til socialismens materielle og produktionstekniske »indførelse«. Er det ikke klart, at denne egenartede situation for øjeblikket netop resulterer i nødvendigheden af et egenartet 'frikøb', som arbejderne må foreslå de mest kultiverede, mest talentfulde og i organisatorisk henseende mest begavede kapitalister, som er rede til at træde i sovjetmagts tjeneste og positivt hjælpe med til at sætte den store og største »statslige« produktion i gang? Er det ikke klart, at vi i en så egenartet situation må forsøge at undgå to slags fejl, der hver på deres måde er småborgerlig? På den ene side var det en uoprettelig fejl at ville påstå, at eftersom der er et misforhold mellem vore økonomiske 'kræfter' og vor politiske kraft, skulle man 'følgelig' ikke have taget magten. (8) Sådan ræsonnerer 'mennesker i futteral', (9) som glemmer, at der aldrig vil være 'overensstemmelse', at der aldrig kan være en sådan hverken i naturens udvikling eller i samfundets udvikling, at kun gennem en række forsøg – hvert af dem vil taget for sig være ensidigt og lide af en vis uoverensstemmelse – kan en fuldstændig socialisme skabes ud af et revolutionært samarbejde mellem *alle* landes proletarer.

På den anden side ville det være en åbenbar fejl at give skrighalse og frasemagere frie tøjler, de holder begejstrede og 'blændende' revolutionstaler, men de er ude af stand til at gøre et konsekvent, gennemtænkt, velafvejet revolutionært arbejde, som også tager de sværeste overgange med i beregning.

Lykkeligvis har de revolutionære partiers udviklingshistorie og bolsjevismens kamp mod den slags folk efterladt os stærkt udprægede typer, hvoraf de venstre-socialrevolutionære og anarkister tilstrækkeligt tydeligt illustrerer de dårligste revolutionæres type. De råber nu op, helt hysterisk, så de får ordene galt i halsen, om 'højrebolsjevikkernes' 'kompromispolitik'. Men de er ude af stand til at begribe, *hvad* der var dårligt ved 'kompromispolitikken' og *hvorfor* historiens og revolutionens gang med rette fordømte den.

Kerenskij-periodens kompromispolitik afstod magten til det imperialistiske bourgeoisie, men spørgsmålet om magten er grundspørgsmålet i enhver revolution. En del af bolsjevikkerne førte i oktober-november 1917 en kompromispolitik, som enten beroede på, at de frygtede proletariatets magtovertagelse, eller at de ville *dele* magten ligeligt ikke blot med 'upålidelige rejsefæller' som de venstre-socialrevolutionære, men også med fjender, Tjernov-folk og mensjevikker, der uvægerligt ville have hindret os i det vigtigste: i den skånselsløse tilintetgørelse af Bogajevskij og co., i opløsningen af den Konstituerende Forsamling, i en komplet oprettelse af sovjetinstitutionerne, og i enhver konfiskation.

Nu er magten overtaget, bevaret og befæstet i hænderne på et enkelt parti, proletariatets parti, endog uden 'upålidelige rejsefæller'. At tale om kompromispolitik nu, hvor der ikke er og kan være tale om at *dele magten*, afstå fra proletariatets diktatur mod bourgeoisie, betyder ganske enkelt som en papegøje at gentage udenadlærte, men uforståede ord. Når man kalder det 'kompromispolitik', at vi er i en situation, hvor vi kan og skal forvalte landet, at vi da uden at beklage os over de økonomiske omkostninger forsøger at drage de mest kultiverede af de elementer, der er uddannet under kapitalismen til os, at tage dem i vor tjeneste mod småbesiddernes forfald, betyder det, at man helt er ude af stand til at tænke over de økonomiske opgaver under socialismens opbygning...«

Om levnedsmiddelskat, om fri handel, om koncessioner

I de anførte betragtninger fra 1918 er der en række fejltagelser med hensyn til fristerne. Fristerne blev længere, end man dengang forestillede sig. Det kan ikke undre. Men grundelementerne i vort økonomiske liv er stadig de sam-

me. Blandt bønderne er »de fattige« (proletarer og halvproletarer) i meget stort tal blevet middelbønder. Derved er småbesiddernes, småborgerskabets »element« blevet forstærket. Men borgerkrigen 1918-1920 har forstærket forarmelsen i meget høj grad, hæmmet genskabelsen af dets produktivkræfter og tappet navnlig proletariatets blod. Hertil kommer misvæksten i 1920, fodermangelen, nedgangen i kvægbestanden, hvilket yderligere har hæmmet genopbygningen af transportvæsenet og industrien, idet det eksempelvis påvirkede tilførslerne med bøndernes heste af træ, vort vigtigste brændsel.

Resultatet er, at den politiske situation frem til foråret 1921 har formet sig sådan, at øjeblikkelige, yderst energiske og yderst ekstraordinære foranstaltninger til forbedring af bøndernes stilling og forøgelse af deres produktivkræfter er blevet bydende nødvendige.

Hvorfor netop bøndernes stilling og ikke arbejdernes?

Fordi der til bedring af arbejdernes stilling behøves brød og brændsel. Nu ligger – fra den samlede samfundsøkonomis synspunkt – den største »hæmning« heri. Men produktionen og oplagringen af korn og oparbejdningen og leveringen af brændsel kan ikke øges på anden måde end ved at forbedre bøndernes stilling og øge deres produktivkræfter. Der må begyndes med bønderne. Den, der ikke forstår dette, og som vil betragte denne fremhævelse af bønderne som »afstandtagen« eller noget, der ligner afstandtagen fra proletariatets diktatur, tænker simpelt hen ikke sagen igennem, men giver sig fraserne i vold. Proletariatets diktatur betyder, at proletariatet dirigerer politikken. Som ledende, herskende klasse må proletariatet forstå at styre politikken sådan, at den mest uopsættelige, mest »brændende« opgave løses i første række. Det for øjeblikket mest uopsættelige er foranstaltninger, der omgående kan øge bondebrugets produktivkræfter. Kun *derigennem* kan der tilvejebringes både forbedring af arbejdernes stilling og styrkelse af arbejdernes forbund med bønderne, styrkelse af proletariatets diktatur. Den proletar eller proletartalsmand, som ville foretrække at *gå en anden vej* til forbedring af arbejdernes stilling, ville *i realiteten* virke som hvidgardisternes og kapitalisternes håndlanger. At gå en anden vej vil være ensbetydende med at sætte arbejdernes snævre egeninteresser over klasseinteresserne, det vil være ensbety-

dende med at ofre hele arbejderklassens interesser, dens diktatur, dens forbund med bønderne mod godsejere og kapitalister, dens ledende rolle i kampen for arbejdets befrielse fra kapitalens åg til fordel for en direkte, øjeblikkelig, delvis fordel for arbejderne.

Altså behøves der i første række omgående og alvorlige foranstaltninger til forøgelse af bøndernes produktivkræfter.

Det lader sig ikke gøre uden alvorlige ændringer i levnedsmiddelpolitikken. En sådan ændring var afleveringspligtens afløsning med en levnedsmiddelskat i forbindelse med fri handel, efter at skatten er betalt, i hvert fald i den lokale omsætning.

Hvad er da essensen af afleveringspligtens afløsning med en levnedsmiddelskat?

Herom hersker der mange steder urigtige forestillinger. Urigtighederne stammer for en stor del fra, at man ikke sætter sig ind i det essentielle ved denne overgang, ikke spørger sig selv, hvorfra og hvortil overgangen fører. Man forestiller sig, at overgangen sker fra kommunisme i almindelighed til borgerlige tilstande i almindelighed. Over for denne fejltagelse er det uafviseligt nødvendigt at pege på, hvad der blev sagt i maj 1918.

Levnedsmiddelskatten er en af overgangsformerne fra den særlige »krigskommunisme«, som var påtvunget os af den yderste nød, af forarmelse og krig, til en regulær socialistisk produktudveksling. Og denne er på sin side en af overgangsformerne fra socialismen med de særtræk, som småbøndernes overvægt i befolkningen bevirker, til kommunismen.

»Krigskommunismens særtræk« bestod i, at vi faktisk fratog bonden al overskudsproduktion, og undertiden ikke blot overskudsproduktion, men også en del af, hvad bonden behøvede til mad, vi tog det til dækning af hærens behov og til forsyning af arbejderne. Vi tog størstedelen på kredit, for papirpenge. På anden måde havde vi ikke kunnet besejre godsejerne og kapitalisterne i et forarmet småbondeland. Og det faktum, at vi sejrede (trods verdens stærkeste stormagters hjælp til vore udbyttere), viser ikke alene, hvilke undere af heltmod arbejdere og bønder kan udrette i kampen for deres frigørelse. Dette faktum viser tillige hvilken lakajrolle for bourgeoisiet, mensjevikkerne, de socialrevolutionære, Kautsky & co. i

virkeligheden spillede, da de ville sætte os under *anklage* for at være skyld i »krigskommunismen«. Den bør regnes os til fortjeneste.

Men ikke mindre nødvendigt er det at kende denne fortjenestes sande begrænsning. »Krigskommunismen« var os påtvunget af krig og forarmelse. Den var ikke og kunne ikke være en politik, der stemmer med proletarietets økonomiske opgaver. Den var en midlertidig foranstaltning. Den rette politik for proletariet, der udøver sit diktatur i et småbondeland, består i udveksling af korn mod industriprodukter, som bonden har brug for. Kun en sådan levnedsmiddelpolitik stemmer overens med proletarietets opgaver, kun den kan befæste socialismens grundlag og føre til dens fuldstændige sejr.

Levnedsmiddelskatten er overgangen til denne politik. Vi er endnu så forarmede og så kuede af krigens tryk (som eksisterede i går, og som takket være kapitalisternes begærlighed og fjendskab kan komme igen i morgen), at vi ikke kan levere bonden industriprodukter for *alt* det korn, vi har brug for. I bevidsthed herom indfører vi levnedsmiddelskatten, dvs. at vi tager det minimalt nødvendige kvantum korn (til hæren og arbejderne) som skat, og resten vil vi udveksle med industriprodukter.

I denne forbindelse må man endvidere ikke glemme følgende: Nøden og forarmelsen er så stor, at vi ikke *med ét slag* kan stable en fabriksmæssig, statslig, socialistisk storindustri på benene. Hertil behøves store reserver af korn og brændsel i storindustriens centre, nedslidte maskiner skal skiftes ud med nye osv. Vi har lært af erfaringen, at det ikke lader sig gøre med ét slag, og vi ved, at efter den ruinerende, imperialistiske krig vil selv de rigeste og mest fremskredne lande først i løbet af et vist, ret langt åremål kunne løse denne opgave. Det betyder, at småindustrien, som ikke kræver maskiner, og ikke kræver statslige eller egne store lagre af råstoffer, brændsel og levnedsmidler, og som omgående kan yde bondebruget en vis hjælp og øge dets produktivkræfter, til en vis grad må hjælpes på fode.

Hvad bliver så virkningen heraf?

Virkningen bliver, at der på basis af en vis (om end kun lokal) fri handel genfødes småborgerskab og kapitalisme. Det er ubestrideligt. Det vil være latterligt at lukke øjnene for det.

Så kan man spørge, om det er nødvendigt? Kan det retfærdiggøres? Er det ikke farligt?

Den slags spørgsmål stilles ofte, og i de fleste tilfælde afslører de kun spørgerens naivitet (for at sige det mildt).

Se engang på den definition, jeg i maj 1918 gav af de elementer (bestanddele) af forskellige samfundsøkonomiske strukturer, der findes i vort økonomiske liv. Ingen vil kunne bestride, at der findes alle de fem trin (eller bestanddele) af alle de fem strukturer fra den patriarkalske, dvs. den halvbarbariske, til den socialistiske. At småbonde-»strukturen«, dvs. en delvis patriarkalsk, delvis småborgerlig struktur, er fremherskende i et småbondeland er selvindlysende. Udvikling af småbrug er udvikling af småborgerskab, udvikling af kapitalisme, så snart der finder en omsætning sted. Det er en ubestridelig sandhed, en ABC-sandhed i den politiske økonomi, som tilmed yderligere bekræftes selv ved spidsborgerens daglige erfaringer og iagttagelser.

Hvilken politik kan et socialistisk proletariat da føre over for denne økonomiske virkelighed? Giv småbonden *alle* de ting, han behøver af de socialistiske fabrikkers storproduktion, i bytte for korn og råstoffer? Det ville være den mest ønskelige, den »rigtigste« politik – vi begyndte også på det. Men vi kan ikke levere *alting*, langtfra, og det vil vare nogen tid, før vi kan – i hvert fald kan vi det ikke, før vi i det mindste er færdige med den første serie arbejder til elektrificering af hele landet. Hvad da? Enten må vi forsøge at forbyde, lukke helt af for udviklingen af enhver privat, ikke-statslig omsætning, dvs. handelen, dvs. kapitalismen, en udvikling som er uundgåelig, når der findes millioner af småproducenter. En sådan politik ville være en tåbelighed og betyde selvmord for det parti, der forsøgte sig med den. En tåbelighed, fordi det er en økonomisk umulig politik; selvmord, fordi det parti, der forsøgte sig med en sådan politik, uvægerligt ville lide skibbrud. Der er ingen grund til at dække over synden – en og anden kommunist har syndet »i tanke, ord og gerning« ved at forfalde til netop *den* politik. Lad os sørge for at rette disse fejl. Vi må ubetinget rette dem, ellers vil det gå meget ilde.

Eller (den sidste *mulige* og fornuftige politik) vi kan lade være med at forbyde eller lukke af for udviklingen af

kapitalismen, men tilstræbe at lede den ind i *statskapitalismens* baner. Det er økonomisk muligt, eftersom statskapitalismen findes i en eller anden form, i en eller anden grad overalt, hvor der er elementer af fri handel og kapitalisme i det hele taget.

Er det muligt at kombinere, forene, sammenføje sovjetstaten, proletariatets diktatur med statskapitalisme?

Naturligvis er det muligt. Det var netop, hvad jeg ville bevise i maj 1918. Og det var forhåbentlig også, hvad jeg faktisk beviste i maj 1918. Ikke nok med det. Jeg beviste samtidig, at statskapitalisme er et skridt fremad sammenlignet med småbesiddelsens (både det småpatriarkalske og det småborgerlige) element. Man begår et utal af fejl ved at sidestille eller sammenligne statskapitalisme med socialisme alene, eftersom statskapitalisme i den givne politiske og økonomiske situation også må sammenlignes med småborgerlig produktion.

Såvel teoretisk som praktisk består hele sagen i at finde de rette midler til at lede kapitalismens (til en vis grad og for en vis tid) uundgåelige udvikling ind i statskapitalismens baner; man skal finde ud af, hvilke betingelser der må stilles, og hvordan det sikres, at statskapitalismen i en ikke for fjern fremtid omdannes til socialisme.

For at nå til en løsning af dette spørgsmål må vi fremfor alt så tydeligt som muligt gøre os klart, hvad statskapitalisme i praksis vil og kan være inden for vort sovjetsystem, inden for vor sovjetstats rammer.

Det simpleste tilfælde eller eksempel på, hvordan sovjetmagten leder kapitalismen ind i statskapitalismens baner, hvordan den »dyrker« statskapitalisme, er koncessionerne. Nu er vi alle enige om, at koncessioner er nødvendige, men ikke alle tænker over koncessionernes betydning. Hvad er koncessioner under sovjetsystemet set i forhold til de samfundsøkonomiske strukturer og deres indbyrdes relationer? Det er en aftale, en blok, en alliance, som sovjetmagten, dvs. den proletariske statsmagt indgår med statskapitalismen mod småbesiddelsens (patriarkalske, småborgerlige) element. Koncessionsindehaveren er kapitalist. Han opererer på kapitalistisk vis for at opnå profit. Han indgår aftaler med den proletariske stat for at opnå en ekstraprofit eller for at få et råmateriale, som han ellers slet ikke eller kun meget vanskeligt kunne skaffe sig. Sovjetstaten opnår den fordel, at

produktivkræfterne udvikles og varemængderne forøges straks eller inden for meget kort tid. Vi har eksempelvis hundrede forskellige råstoflejer, malmgruber, skovarealer. Vi kan ikke udnytte dem alle, for vi har ikke maskiner, levnedsmidler og transportmidler nok. Af samme grund udnytter vi også de øvrige områder dårligt. Som følge af den dårlige og mangelfulde udnyttelse af storbedrifterne sker der en styrkelse af småbesiddelselementet i alle dets ytringsformer: omegnens landbrug (og senere hele landbruget) svækkes, dets produktivkræfter undergraves, dets tillid til sovjetmagten daler, og der optræder snyderi og småspekulation (den farligste form) i masseomfang osv. Ved at »dyrke« statskapitalisme i form af koncessioner styrker sovjetmagten storproduktion imod småproduktion, moderne produktion imod gammeldags, maskinel produktion imod håndværk. Den øger (ved partskontrakt) mængden af varer, som er til disposition, og konsoliderer de statsligt regulerede økonomiske relationer som modvægt mod de småborgerligt anarkistiske. En med måde og forsigtigt ført koncessionspolitik vil ganske givet hurtigt hjælpe os til (i en vis, beskeden udstrækning) at forbedre produktionens tilstand og arbejdernes og bøndernes kår – naturligvis på bekostning af visse ofre, ved udlevering af snesevis af millioner pud (10) værdifulde produkter til kapitalisten. I hvilket omfang og under hvilke betingelser koncessionerne er fordelagtige og ikke farlige for os beror på styrkeforholdet, det afgøres af kampen, for også koncessionerne er en slags kamp, en fortsættelse af klassekampen i en anden form og aldeles ikke nogen afløsning af klassekampen med klassefred. Kampens metoder vil praksis vise.

Sammenlignet med andre former for statskapitalisme inden for sovjetsystemet er koncessionerne nok den enkleste, klareste, tydeligste og skarpest optrukne form. I den har vi en direkte formaliseret, skriftlig aftale med den mest kulturprægede, fremskredne vesteuropæiske kapitalisme. Vi kender præcist det tidsrum, koncessionen gives for, og vi kender betingelserne for erstatning ved afløsning før tiden, hvis aftalen giver ret til afløsning før tiden. Vi betaler en vis »tribut« til verdenskapitalismen, vi »løskøber« os fra den i visse henseender og opnår straks et vist mål af konsolidering af sovjetmagts stilling, en forbedring af betingelserne for vort økonomiske liv. Hele

vanskeligheden med koncessionerne ligger i at gennemtænke og afveje alt, når en koncessionsaftale indgås, og derefter forstå at overvåge dens opfyldelse. Uden tvivl ligger der vanskeligheder her, og fejlgreb er sandsynligvis uundgåelige i den første tid. Men disse vanskeligheder er mindre væsentlige sammenlignet med den sociale revolutions øvrige opgaver og specielt sammenlignet med andre former for udvikling, tilladelse og indførelse af statskapitalisme.

Den vigtigste opgave for alle parti- og sovjetfunktionærer i forbindelse med levnedsmiddelskattens indførelse er at forstå at anvende principperne, udgangspunktet, fundamentet for »koncessions«-politikken (dvs. en politik i stil med »koncessioneret« statskapitalisme) på de øvrige former for kapitalisme, fri handel, lokal omsætning osv.

Tag f.eks. Kooperationen. Med god grund bevirkede dekretet om levnedsmiddelskatten omgående en revision af kooperationsbestemmelserne og en vis udvidelse af kooperations »friheder« og rettigheder. Kooperation er også en slags statskapitalisme, men mindre enkel, mindre klart opridset, mere indviklet, og den stiller derfor vore myndigheder over for større vanskeligheder i praksis. Små vareproducenters Kooperation (og det er denne og ikke arbejderkooperationen, der her er tale om, idet det er den fremherskende og typiske form i et småbondeland) afføder uundgåeligt småborgerlige, kapitalistiske forhold, fremmer deres udvikling, bringer småkapitalister i forgrunden og giver dem de største fordele. Anderledes kan det ikke være, når de små næringsdrivende er i overtal, og omsætning er mulig og tillige nødvendig. Kooperationens frihed og rettigheder betyder under de givne forhold i Rusland frihed og rettigheder for kapitalismen. Det ville være dumt eller forbryderisk at lukke øjnene for denne åbenbare sandhed.

Men til forskel fra privatkapitalismen er den »kooperative« kapitalisme under sovjetmagten en afart af statskapitalismen, og som sådan er den fordelagtig og nyttig for os nu – naturligvis til en vis grad. Eftersom levnedsmiddelskatten betyder fri adgang til at sælge resterende overskud (der ikke opkræves som skat), må vi anstrenge os for at lede *denne* udvikling af kapitalisme – idet frihed til at sælge, frihed til at drive handel, *er* en udvikling af

kapitalisme – ind i den kooperative kapitalismes baner. Den kooperative kapitalisme ligner statskapitalismen i den henseende, at den letter regnskabsføringen, kontrollen, overvågningen og kontraktforholdet mellem staten (i dette tilfælde sovjetstaten) og kapitalisten. Kooperationen er som handelsform mere fordelagtig og nyttig end den private handel, ikke kun af de nævnte grunde, men også fordi den gør det lettere af sammenslutte, organisere millioner af mennesker og senere hele befolkningen, og denne omstændighed er igen et vældigt plus med henblik på den fremtidige overgang fra statskapitalisme til socialisme.

Lad os sammenligne koncessioner og Kooperationer som former for statskapitalisme. En koncession er baseret på maskinel storindustri, Kooperationen på småindustri, håndværk, ja, delvis patriarkalsk produktion. En koncession berører kun en enkelt kapitalist eller et enkelt firma, et enkelt syndikat eller kartel eller en enkelt trust i hver enkelt koncessionsaftale. Kooperationen omfatter mange tusinde, ja millioner af små næringsdrivende. Koncessionen tillader, ja forudsætter en præcis kontrakt og en præcis frist. Kooperationen tillader hverken en ganske præcis kontrakt eller overholdelse af en ganske præcis frist. Det vil være langt lettere at ophæve en kooperationslov end at annullere en koncessionsaftale, men at bryde kontrakten betyder, at man straks, ganske enkelt, med ét slag afbryder de faktiske relationer i den økonomiske alliance eller det økonomiske »samliv« med kapitalisten, mens ingen ophævelse af en kooperationslov og ingen love overhovedet hverken med ét slag kan afbryde det faktiske »samliv« mellem sovjetstaten og småkapitalisterne eller i det hele taget er i stand til at afbryde de faktiske økonomiske relationer. At »overvåge« en koncessionsindehaver er let, at »overvåge« Kooperationens folk er svært. Overgang fra koncessioner til socialisme er overgang fra én form for storproduktion til en anden. Overgang fra de små næringsdrivendes Kooperation til socialisme vil være en overgang fra småproduktion til storproduktion, dvs. en mere kompliceret overgang, som til gengæld, såfremt den lykkes, kan omfatte bredere befolkningmasser, den er i stand til at udrydde de dybere og mere sejlvivede rødder til de gamle, før-socialistiske, ja før-kapitalistiske forhold, som er de mest hårdnakkede

modstandere af alt »nyt«. Koncessionspolitikken vil, hvis den lykkes, give os et lille antal storvirksomheder, som i sammenligning med vore egne vil være mønsterbedrifter og på højde med den moderne, fremskredne kapitalisme. I løbet af nogle årtier vil disse virksomheder helt og holdent blive vore. Kooperationspolitikken vil, hvis den lykkes, give os et opsving i småbedrift og inden for et uvist tidsrum lette dennes overgang til storproduktion på basis af frivillig sammenslutning.

Lad os se på en tredje slags statskapitalisme. Staten engagerer en kapitalist som købmand og betaler ham en vis kommission for salg af statsproduktion og opkøb af småproducenternes varer. En fjerde slags: staten bortforpagter en af sine virksomheder, et råstofleje, et skovareal, et stykke land osv. til en kapitalist ved en forpagtningskontrakt, der mest af alt ligner en koncessionskontrakt. Disse to sidstnævnte former for statskapitalisme taler vi overhovedet ikke om, tænker ikke på dem, ænses dem ikke. Og det er ikke fordi, vi er stærke og kloge, men fordi vi er svage og dumme. Vi tør ikke se »den usle sandhed« lige i øjnene og lader os alt for ofte bedåre at »et smigrende bedrag«. (11) Vi vender stadig tilbage til, at »vi« er ved at gå fra kapitalisme over til socialisme, og glemmer at gøre os en præcis og klar forestilling om, hvem »vi« egentlig er. Den opregning af alle – uden undtagelse alle – de bestanddele, alle de forskelligartede samfundsøkonomiske strukturer, der indgår i vort økonomiske liv, og som jeg har opstillet i min artikel af 5. maj 1918, må vi holde os for øje, så denne præcise forestilling ikke går i glemme. »Vi«, avantgarden, proletariatets fortrop, går direkte over til socialismen, men fortroppen er kun en lille del af hele proletariatet, som igen kun er en lille del af hele befolkningmassen. Og skal »vi« med held kunne løse vor opgave, den direkte overgang til socialismen, er det nødvendigt at begribe, hvilke *formidlende* veje, metoder, midler og fremgangsmåder der må til ved overgangen fra *førkapitalistiske* forhold til socialisme. Dette er sagens kerne.

Se engang på kortet over RSFSR. Nord for Vologda, sydøst for Rostov ved Don og Saratov, syd for Orenburg og Omsk, nord for Tomsk strækker sig umådelige territorier, som godt kunne rumme en snes store kulturstater. Og på alle disse territorier hersker der patriarkalske til-

stande, halvbarbari og rent barbari. Og hvordan er der i de afsides bondelandsbyer i hele det øvrige Rusland? Alle vegne, hvor en snes verst (12) markveje – eller rettere en snes verst vejløshed – skiller landsbyen fra jernbanen, det vil sige fra den materielle kontakt med kultur, med kapitalisme, med storindustri og storby. Hersker der måske ikke også patriarkalske tilstande, stagnation og halvvejs barbari på disse steder?

Er gennemførelsen af en overgang direkte fra denne tilstand, der er fremherskende i Rusland, til socialismen tænkelig? Ja, det er den til en vis grad, men kun på én eneste betingelse, som vi nu kender nøjagtigt, takket være et bestemt, vældigt, fuldendt videnskabeligt værk. 13). Denne betingelse er elektrificeringen. Når vi får bygget snesevis af regionale elektricitetsværker (vi ved nu, hvor og hvordan de kan og skal bygges), når vi får lagt ledninger fra dem ud til hver eneste landsby, når vi får skaffet tilstrækkelige mængder af elektromotorer og andre maskiner, behøves der ingen eller næsten ingen overgangsstadier og formidlende led fra patriarkalske tilstande til socialisme. Men vi ved udmærket, at denne »ene« betingelse kræver i det mindste ti år til udførelsen alene af den første række arbejder, og en reduktion af denne tidsfrist er på sin side kun tænkelig, i fald den proletariske revolution sejrer i lande som England, Tyskland og Amerika.

I de nærmeste år må vi imidlertid forstå at tænke på de formidlende led, som kan lette overgangen fra de patriarkalske tilstande, fra småproduktionen til socialismen. »Vi« gentager stadig ofte det ræsonnement, at »kapitalismen er et onde, socialismen er et gode«. Men dette ræsonnement er ikke rigtigt, fordi det glemmer hele komplekset af eksisterende samfundsøkonomiske strukturer og kun indbefatter to af dem.

Kapitalismen er et onde i forhold til socialismen. Kapitalismen er et gode frem for middelalderen, frem for småproduktionen, frem for den bureaukratiisme, der er forbundet med småproducenternes opsplittethed. For så vidt som vi endnu ikke har kræfter til at gennemføre en direkte overgang fra småproduktion til socialisme, er kapitalisme i en vis udstrækning uundgåelig som et spontant produkt af småproduktion og omsætning, og vi bør udnytte kapitalismen (specielt ved at lede den ind i statskapitalismens baner) som formidlende led mellem små-

produktionen og socialismen, som middel, vej, metode, fremgangsmåde til forøgelse af produktivkræfterne.

Tag spørgsmålet om bureaukratiisme og betragt det fra den økonomiske side. Den 5. maj 1918 er bureaukratiismen ikke inden for vort synsfelt. Et halvt år efter oktoberrevolutionen, efter at vi har sønderslået det gamle, bureaukratiske apparat fra øverst til nederst, har vi endnu ikke mærket til dette onde.

Der går et år. På RKPs 8. kongres den 18.-23. marts 1919, vedtages et nyt partiprogram, og i dette program taler vi rent ud, uden frygt for at erkende ondet, men i ønsket om at afdække det, afsløre det, påvise dets skændsel, vække tanke og vilje, energi og handling til bekæmpelse af ondet, da vi taler om »bureaukratiismens stedvise genopståen inden for sovjetssystemet«.

Endnu to år er gået. I foråret 1921, efter 8. sovjetkongres, som har (i december 1921) opgjort facit af stridighederne, som er intimt forbundet med en analyse af bureaukratiismen, ser vi *dette* onde endnu klarere, endnu tydeligere, endnu mere truende foran os. Hvad er bureaukratiismens økonomiske rødder. I hovedsagen er de af dobbelt karakter; på den ene side behøver et udviklet bourgeoisie et bureaukratisk apparat, i første række militær og dernæst domstole osv. specielt mod arbejdernes (og til dels bøndernes) revolutionære bevægelse. Det apparat har vi ikke mere. Vore domstole er klassesdomstole, vendt mod bourgeoisie. Bureaukratiismen findes ikke i hæren, men i de institutioner, der betjener den. Hos os har bureaukratiismen andre økonomiske rødder: småproducenternes splittethed og spredthed, deres armod, manglende kultur, mangel på vejforbindelser, deres mangel på læse- og skrivefærdighed, den manglende *omsætning* mellem landbrug og industri og manglen på forbindelse og vekselvirkning mellem dem. Dette er i meget høj grad en følge af borgerkrigen. Mens vi var under blokade, var belejret fra alle sider, afskåret fra hele verden, fra det kornrige Syden, fra Sibirien, fra kulminerne, kunne vi ikke give os til at genopbygge industrien. Vi må vige tilbage, for at gennemføre »krigskommunismen«, ikke lade os skræmme af den mest desperate yderlighed: vi måtte udholde en halvvejs hungertilværelse og værre end det, men vi måtte for enhver pris, på trods af ufattelig forarmelse og mangel på vareomsætning hævde arbejder- og bonde-

magten. Og vi lod os ikke skræmme af det, der skræmte de socialrevolutionære og mensjevnikkerne (som faktisk i høj grad af frygt, af forskræmthed, gik med bourgeoisiet). Men det, som var en betingelse for at sejre i et blokade-ramt land, i en belejret fæstning afslørede sin negative side netop i foråret 1921, da de sidste hvidgardistiske styrker definitivt var fordrevet fra RSFSR's territorium. I en belejret fæstning kan og skal man »lukke« for al vareomsætning. Under særlig heroisme hos masserne kan man udholde det i tre år. Derefter er småproducenternes forarmelse yderligere forøget og genopbygningen af storindustrien er yderligere forhalet og udskudt. Bureaukratismen viste sig i fuldt flor som en arv fra »belejringen«, som en overbygning over småproducenternes opsplittning og fortrykthed.

Man må forstå at erkende ondet uden frygt, for at bekæmpe det med større fasthed, for at begynde forfra, om og om igen, – vi kommer til på alle områder af vor opbygning mange gange endnu at begynde om igen fra grunden, udbedre det mangelfuldt udførte, vælge forskellige måder at gribe opgaverne an på. Det har vist sig, at det trækker ud med opbygningen af storindustrien, at »spærringen« for omsætning mellem industri og landbrug er uholdbar – altså må vi tage fat på det mere overkommelige: at genopbygge småindustrien. Vi må fremme sagen fra denne side, understøtte denne side af bygningen, som er lagt halvt i ruiner af krig og blokade. Vi må for enhver pris udvikle vareomsætningen og på enhver måde uden at frygte kapitalismen, fordi vi (økonomisk ved ekspropriation af godsejerne og bourgeoisiet, politisk ved arbejder* og bondemagten) har opstillet temmelig, snævre, temmelig »moderate« rammer for den. Dette er grundtanken med levnedsmiddelskatten, dette er dens økonomiske betydning.

Alle parti- og sovjetarbejdere må lægge al deres kraft og al deres opmærksomhed i arbejdet på at fremkalde, vække omfattende lokalt initiativ – i guvernementerne, endnu mere i kredsene og endnu mere i distrikterne og de små bebyggelser – i den økonomiske opbygning netop for omgående, selv med »små« midler og i lille målestok at forbedre bondebruget og hjælpe det, gennem udvikling af småindustrien i omegnen. Den fælles økonomiske plan for hele staten kræver, at netop dette sættes i centrum

for al interesse og omhu, for alt »stød«-arbejde. En vis forbedring her, nærmest ved »fundamentet«, det bredeste og dybeste fundament, vil give mulighed for i løbet af meget kort tid at gå over til en mere energisk og vellykket genopbygning af storindustrien.

Levnedsmiddelarbejderen har hidtil kun kendt ét hoveddirektiv: skaffe de afleveringspligtige produkter til 100 pct. Nu lyder direktivet anderledes: skaf skatten til 100 pct. på kortest mulige tid og skaf så yderligere 100 pct. gennem bytte med varer fra storindustrien og småindustrien. Den, der skaffer 75 pct. skat og 75 (af det andet 100) pct. gennem bytte med produkter fra storindustrien og småindustrien gavner staten mere end den, der skaffer 100 pct. skat og 55 (af det andet 100) pct. gennem bytte. Levnedsmiddelarbejderens opgave bliver mere kompliceret. På den ene side er det en skatteopkrævers opgave. Skatten skal ind så hurtigt og rationelt som muligt. På den anden side er det en generel økonomisk opgave. Det gælder om at styre Kooperationen sådan, at fremhjelpe småproduktionen, at udvikle lokalt initiativ og lokal foretagsomhed sådan, at omsætningen mellem landbrug og industri øges og konsolideres. Vi er endnu meget, meget uhjælpsomme her. Bureaukratismen er beviset. Vi må ikke være bange for at indrømme, at der her endnu er *meget, som kan og må læres hos kapitalisten*. Lad os sammenligne resultaterne af de praktiske erfaringer guvernements-, kreds-, distrikts- og landsbyvis: ét sted har private kapitalister og småkapitalister opnået det og det. Deres profit er tilnærmelsesvis sådan og sådan. Det er en tribut, en betaling, vi udreder som »lærepenge«. Det er ingen sorg at betale lærepenge, blot det, man lærer, er fornuftigt. Men se så til nabostedet, hvor man ad kooperativ vej har opnået det og det. Kooperativernes profit er sådan og sådan. Og det tredje sted har man ad ren statslig, ren kommunistisk vej opnået det og det (dette tredje tilfælde vil for tiden være rent undtagelsesvis).

Opgaven må bestå i, at hvert enkelt økonomisk områdecenter, hvert enkelt guvernements økonomiske konferencer (14) gennem guvernementets eksekutivkomité ufortøvet gør det til en hastesag straks at tilrettelægge forskellige former for forsøg eller systemer vedrørende »omsætningen« af de overskydende varer, der er tilbage, når levnedsmiddelskatten er udredt. I løbet af nogle måneder

må man have de praktiske resultater, så man kan sammenligne og studere dem. Lokalt udvundet salt eller salt hentet udefra; petroleum fra centrum; håndværksmæssig træindustri, håndværk, som på basis af lokale råstoffer fremstiller, om ikke særlig vigtige, så dog nødvendige og nyttige forbrugsvarer til bønderne; »grønne kul« (udnyttelse af lokal vandkraft af ringe betydning til elektrificering) og så videre og så fremdeles – alt muligt bør sættes i gang, for under alle omstændigheder at bringe liv i omsætningen mellem industri og landbrug. Den, der på dette område opnår de største resultater, om det så sker ad privatkapitalistisk vej, ja selv om det sker uden Kooperation, og uden at denne kapitalisme direkte forvandles til statskapitalisme, han gavner den alrussiske socialistiske opbygning mere end den, der »tænker« på kommunismens renhed, og som skriver reglementer, regulativer og instrukser for statskapitalismen og Kooperationen, men som ikke kan få gang i den praktiske omsætning.

Det kan virke som et paradoks: privatkapitalismen i rollen som hjælper for socialismen?

Men det er aldeles ikke noget paradoks, det er et i økonomisk henseende ganske ubestrideligt faktum. Da der er tale om et småbondeland med et særlig ødelagt transportvæsen efter nylig krig og blokade, et land, der politisk ledes af proletariatet, som har transportvæsenet og storindustrien under sin kontrol, så leder disse præmisser helt uundgåeligt til den slutning, for det første, at lokal vareomsætning i dette øjeblik er af primær betydning, og for det andet, at socialismen kan fremmes ved hjælp af privatkapitalismen (for slet ikke at tale om statskapitalismen).

Lad os strides mindre om ord. Vi synder stadig overordentligt meget på det punkt. Lad os få større mangfoldighed af praktisk erfaring og mere indgående studium af den. Der er tilfælde, hvor mønstergyldigt lokalt arbejde, selv i ganske små dimensioner, har vigtigere betydning for staten end mange grene af det centrale statsarbejde. Netop sådan er betingelserne hos os nu for tiden, hvad angår bondebruget i almindelighed og udvekslingen af landbrugets overskudsproduktion med industriprodukter i særdeleshed. Mønstergyldigt arbejde i denne henseende – om så kun i et enkelt distrikt – har langt større betydning for staten som helhed end »mønstergyldig« forbed-

ring af det ene eller andet folkekommissariats centrale apparat. Vort centrale apparat er nemlig allerede på tre og et halvt år blevet så kompliceret, at det har nået at tillægge sig en vis skadelig træghed. Vi kan ikke rette op på dette væsentligt og hurtigt, vi ved ikke, hvordan vi skal gøre det. Den hjælp, det skal have for at blive radikalt forbedret, for at nye friske kræfter skal strømme til, for resultatrig bekæmpelse af bureaukratismen og overvindelse af den skadelige træghed, må komme lokalt nedefra, fra mønstergyldig organisering af en lille »helhed« som netop er en »helhed«, dvs. ikke kun en enkelt bedrift, ikke kun en enkelt branche, ikke kun en enkelt virksomhed, men *summen af alle* økonomiske relationer, *summen af hele* den økonomiske omsætning, selv om det kun drejer sig om et lille område.

De af os, som er dømt til at blive ved det centrale arbejde, vil fortsætte arbejdet med at forbedre apparatet og rense det for bureaukratisme, selv om det kun bliver i beskedent, umiddelbart overkommeligt omfang. Men den vigtigste hjælp i denne henseende kommer og vil komme lokalt fra. Ude omkring i landet står det – så vidt jeg kan overskue – bedre til end i centrum, og det er forståeligt nok, eftersom bureaukratismens onde naturligvis koncentrerer sig i centrum. Moskva kan i så henseende ikke undgå at være den værste by og i det hele taget det værste »lokalområde« i republikken. Ude omkring forekommer der afvigelser fra gennemsnittet til begge sider, afvigelser til den dårlige side er sjældnere end afvigelser til den gode. Afvigelser til den dårlige side består i misligheder begået af tidligere embedsmænd, godsejere, bourgeois og andet pak, der klæber sig til kommunisterne og undertiden begår afskyelige skændselsgerninger, svinestreger og ydmygende overgreb mod bønderne. Her trænges der til en terrorlignende udrensning: standret og skydning uden omsvøb. Lad så blot folk som Martov, Tjernov og partiløse spidsborgere af samme skuffe slå sig for brystet og udbryde: »Jeg takker dig, Herre, at jeg ikke er som 'disse', at jeg ikke har anerkendt og ikke vil anerkende terror«. Disse tosehoveder »vil ikke anerkende terror«, fordi de har valgt rollen som tjenstvillige håndlangere for hvidgardisterne, hvor det gælder om at holde arbejdere og bønder for nar. De socialrevolutionære og mensjevnikerne »vil ikke anerkende terror«, fordi de udfører rollen

som dem, der under »socialismens« fane *udleverer masserne til hvidgardisternes terror*. Det er bevist under Kerskijstyret og Kornilovmytteriet i Rusland, Koltjakregimentet i Sibirien, mensjevismen i Grusien; det er bevist af heltene fra II Internationale og »II½« Internationalen i Finland, Ungarn, Østrig, Tyskland, Italien, England osv. Lad blot den hvidgardistiske terrors tjenstvillige håndlangere bryste sig af deres afstandtagen fra al terror. Vi derimod vil sige den tunge, men ubestridelige sandhed: i lande, der oplever den uhørte krise, den opløsning af gamle relationer, den skærpelse af klassekampen, som fulgte efter den imperialistiske krig 1914-1918 – og det er tilfældet i alle lande i verden – kommer man ikke uden om terror, alle hyklere og frasemagere til trods. Enten hvidgardistisk borgerlig terror af amerikansk, engelsk (Irland), italiensk (fascisterne), tysk, ungarsk eller anden model, eller rød, proletarisk terror. Nogen mellemvej findes ikke, nogen »tredje« vej findes ikke og kan ikke findes.

Afvielser til den gode side består i resultatrig bekæmpelse af bureaukratismen, den mest omhyggelige holdning til arbejdernes og bøndernes behov, den mest omsorgsfulde ophjælpning af økonomien, forbedring af arbejdsproduktiviteten og udvikling af den lokale omsætning mellem landbrug og industri. Disse afvielser til den gode side er nok hyppigere end afvielserne til den dårlige, men dog sjældne. De findes imidlertid. Nye, unge, friske kommunistiske kræfter, hærdede i borgerkrig og afsavn er under udvikling overalt ude omkring. Vi gør stadig alt, alt for lidt for systematisk og støt at lade disse kræfter nedefra stige opad. Det kan og må gøres i bredere omfang og mere ihærdigt. En del af funktionærerne kan og må tages bort fra det centrale arbejde og placeres i det lokale arbejde. Som ledere i kredse og *distrikter* og ved dér at få al økonomisk virksomhed i *mønstergyldig gænge som helhed* vil de gøre umådelig gavn og udføre et værk, som for *hele staten* er vigtigere end mangan central funktion. Mønstergyldig tilrettelægning af arbejdet tjener jo som planteskole og eksempel til efterfølgelse, som det ikke vil være særlig vanskeligt at tage op, og vi vil fra centrum gøre vort til, at de mønstergyldige eksempler tages op i bredt omfang alle vegne, og at det gøres til en pligt at tage dem op.

Udvikling af »omsætningen« mellem landbrug og industri på grundlag af det tiloversblevne, efter at levnedsmiddelskatten er udredt, og den hovedsageligt håndværksmæssige småindustri, kræver ifølge sagens natur selvstændigt, kompetent og klogt *lokalt initiativ*, og derved får mønstergyldig tilrettelægning af arbejdet i kredse og distrikter netop nu helt enestående betydning for staten. Eksempelvis var vi på det militære område under den sidste krig mod Polen ikke bange for at »degradere«, at forflytte medlemmer af republikkens revolutionære krigsråd (samtidig med at de bibeholdt den høje, centrale post) til lavere poster. Hvorfor så ikke nu forflytte nogle af den alrussiske centrale eksekutivkomité's medlemmer eller kollegiemedlemmer eller andre højtstående kammerater til arbejde selv i kredsmålestok, selv i distriktsmålestok? Vi er da vel ikke i virkeligheden blevet så »bureaukratiserede«, at vi føler det »pinligt«? Vi har snesevis af centralt placerede medarbejdere, som gerne ville være med til det. Den økonomiske opbygning i hele republikken vil vinde umådeligt derved, og mønsterdistrikterne eller mønsterkredsene vil ikke blot spille en stor, men en direkte afgørende, historisk rolle.

For øvrigt bør man notere sig en lille, men dog betydningsfuld omstændighed, nemlig at den principielle holdning til bekæmpelsen af spekulation må ændres. Vi må støtte den »regulære« handel, som ikke unddrager sig statens kontrol, vi har fordel af at udvikle den. Men spekulation *kan ikke* skelnes fra »regulær« handel, hvis man opfatter spekulation i politisk-økonomisk forstand. Fri handel er kapitalisme, kapitalisme er spekulation – det ville være latterligt at lukke øjnene for dette.

Men hvad så? Skal spekulation erklæres for straffri?

Nej. Alle lovbestemmelser om spekulation må revideres og omarbejdes, og enhver form for *bedrageri*, enhver *omgåelse*, direkte eller indirekte af *statens kontrol*, *overvågning* og *regnskabsføring* må erklæres strafbar (og rent faktisk forfølges tre gange strengere end før). Kun ved at behandle sagen netop sådan (i folkekommissærernes råd er arbejdet allerede begyndt, dvs. at rådet allerede har beordret, at der tages fat på at revidere lovbestemmelserne om spekulation), vil vi tillige opnå at kunne lede den til en vis grad uundgåelige og for os nødvendige udvikling af kapitalismen ind i statskapitalismens baner.

Politiske resultater og konklusioner

Jeg har endnu tilbage i al korthed at berøre den politiske situation, som den har formet sig og ændret sig i forbindelse med den ovenfor skitserede økonomiske udvikling.

Det er allerede sagt, at grundtrækkene i vor økonomi i 1921 er de samme, som de var i 1918. Foråret 1921 bragte – hovedsageligt som følge af misvæksten og nedgangen i kvægbestanden – en alvorlig skærpelse af bøndernes kår, der i forvejen var overordentlig tunge på grund af krigen og blokaden. Et resultat af denne skærpelse var politiske svingninger, som generelt sagt hører til selve småproducentens natur. Det grelleste udtryk for disse svingninger var Kronstadtoprøret.

Det mest karakteristiske ved Kronstadtbegivenhederne var netop det småborgerlige elements svingninger. Noget fuldt udformet, klart og bestemt var der ikke meget af. Tågede paroler om »frihed«, »fri handel«, »frigørelse«, »sovjetter uden bolsjevikker«, eller nyvalg til sovjetterne, eller befrielse fra »partidiktaturet« og så videre og så fremdeles. Både mensjevikkerne og de socialrevolutionære hævder, at Kronstadtbevægelsen er »deres«. Viktor Tjernov sender ilbud til Kronstadt, og efter forslag fra dette ilbud stemmer en af Kronstadtanførerne, mensjevikken Valk, i Kronstadt for en »konstituerende forsamling«. Hele det hvidgardistiske slæng mobiliseres øjeblikkeligt »for Kronstadt« og dét med så at sige radiotelegrafisk fart. De hvidgardistiske militæreksperter i Kronstadt, ikke Koslovskij alene, men en hel række eksperter, udarbejder en plan for landgang i Oranienbaum, en plan som forskrækker den vaklende mensjevikisk-socialrevolutionære-partiløse masse. Over et halvt hundrede hvidgardistiske, russiske blade i udlandet udfolder med rasende energi en kampagne »for Kronstadt«. Storbankerne, alle finanskapitalens kræfter starter indsamlinger til støtte for Kronstadt. Bourgeoisiets og godsejernes kloge leder, kadetten Miljukov, forklarer tålmodigt og direkte tosehovedet Viktor Tjernov (og indirekte mensjevikkerne Dan og Rosjov, som på grund af deres forbindelse med Kronstadt sidder i fængsel i Petrograd), at det ikke har nogen hast med en konstituerende forsamling, at *man må og skal udtale sig til gunst for en sovjetmagt – bare uden bolsjevikker*.

Det er naturligtvis ikke svært at være klogere end selv

optagne tosehoveder som Tjernov, denne småborgerlige fræshelt, eller Martov, denne ridder af småborgerlig reformisme, der udgives for »marxisme«. Det afgørende er heller ikke, at Miljukov som person er klogere, men at storbourgeoisiets partifører ser klarere, i kraft af sin klassemæssige placering forstår han sagens klasseindhold og de politiske relationer bedre end småborgerskabets ledere, folk som Tjernov og Martov. For bourgeoisiet er virkelig den klassekraft, som under kapitalismen uvægerligt er herskende i både monarkiet og i den aller mest demokratiske republik, samtidig med at alt uvægerligt støttes af verdensbourgeoisiet. Småborgerskabet derimod, *dvs.* alle II Internationales og II^{1/2} Internationales helte, kan ifølge sagens økonomiske natur ikke være andet end et udtryk for klasseafmagt – deraf svingningerne, fraserne, uhjælpsomheden. I 1789 kunne småborgere endnu være store revolutionære. I 1848 var de latterlige og ynkelige. I 1917-1921 er de reaktionens modbydelige håndlangere, dens direkte lakajer, i kraft af deres virkelige rolle, om de så hedder Tjernov eller Martov eller Kautsky, MacDonald og så videre og så fremdeles.

Når Martov i sit Berlintidsskrift (15) påstår, at Kronstadt ikke alene opstillede mensjevikiske paroler, men også leverede bevis for, at der er mulighed for en antibolsjevikisk bevægelse, som ikke helt og holdent er i hvidgardisternes, kapitalisternes og godsejernes tjeneste, så var dette netop et skoleeksempel på en selvglad spidsborgerlig Narcissus. Lad os ganske enkelt lukke øjnene for det faktum, at alle sande hvidgardister tiljubede Kronstadtfolkene og indsamlede fonde til hjælp for Kronstadt gennem bankerne! Miljukov har ret over for folk som Tjernov og Martov, for han røber den *virkelige* hvidgardistiske krafts, kapitalist- og godsejerkraftens, *virkelige* taktik: lad os støtte hvem som helst, selv anarkisterne, ligegyldig hvilken sovjetmagt, blot bolsjevikkerne styrtes, blot der sker en *forskydning af magten!* Lige meget om det bliver til højre eller til venstre, til mensjevikkerne eller anarkisterne, blot magten forskydes bort fra bolsjevikkerne. Og resten, ja resten skal »vi«, Miljukov'erne, »vi«, kapitalisterne og godsejerne nok selv ordne, vi skal nok klapse anarkistspirerne og folk som Tjernov og Martov af, ligesom vi gjorde i Sibirien med Tjernov og Majskij, som man gjorde i Ungarn med de ungarske Tjer-

nov'er og Martov'er, som man gjorde i Tyskland med Kautsky og i Wien med Friedrich Adler og co. Disse spidsborgerlige Narciss'er – mensjevikker, socialrevolutionære, partiløse – har det virkelige, handlekraftige bourgeoisi gjort til nar i hundredvis og sat ud af spillet i alle revolutioner, gang på gang i alle lande. Det leverer historien bevis for. Det fremgår af kendsgerningerne. Narciss'erne vil snakke. Miljukov'erne og hvidgardisterne vil handle.

»Blot magten forskydes bort fra bolsjevikkerne, ligemeget om det bliver lidt til højre eller lidt til venstre, så ordner resten sig«, deri har Miljukov ganske ret. Det er en klassesandhed, som bekræftes af revolutionernes historie i alle lande, af den nyere histories århundredlange epoke siden middelalderen. De splittede småproducenter, bønderne, samles økonomisk og politisk enten af bourgeoisiet (sådan har det altid været under kapitalismen, i alle lande, under alle revolutioner i nyere tid, og sådan vil det altid være under kapitalismen), eller af proletariatet (sådan har det været i korte perioder og kun antydningssvis, da nogle af de største revolutioner i nyere tid var på deres højeste, og sådan var det i Rusland i 1917-1921 i mere udviklet form). Kun selvoptagne Narciss'er kan snakke og drømme om en »tredje vej«, om en »tredje kraft«.

Med største besvær og i desperat kamp har bolsjevikkerne udviklet proletariatets fortrop til at kunne tage ledelsen, de har oprettet og hævdet proletariatets diktatur, og gennem fire års praktiske erfaring og prøvelse er forholdet mellem klassekræfterne blevet klart som dagen. Først den enkelte revolutionære klasses stålsatte og hærde fortrop, dernæst det småborgerlige, svingende element og endelig Miljukov'erne, kapitalisterne, godsejerne, som skjuler sig i udlandet, og som støttes af verdensbourgeoisiet. Sagen er klar som dagen. Enhver »forskydning af magten« udnyttes og kan kun udnyttes af de sidstnævnte klassekræfter.

I den citerede brochure fra 1918 hedder det direkte herom: »Hovedfjenden« er »det småborgerlige element«. »Enten får vi denne småborger til at rette sig efter vor kontrol og regnskabsføring, eller også vil han uundgåeligt og uomgængeligt afskaffe vor arbejdermagt, ligesom Napoleon'erne og Cavaignac'erne, som netop vokser

frem på småbesiddernes grund, afskaffede revolutionen«. (Fra brochuren af 5. maj 1918, se ovenfor.)

Vor styrke ligger i den fuldstændigt klare og nøgterne vurdering af *alle* klassekræfter der findes, både russiske og internationale, og i den jernhårde energi, fasthed, beslutsomhed og offervillighed, der udspringer heraf. Fjender har vi mange af, men de er splittede, eller de ved ikke, hvad de vil (som alle småborgere, alle Martov'er og Tjernov'er, alle partiløse, alle anarkister). Vi derimod er enige, direkte indbyrdes og indirekte med proletarerne i alle lande. Vi ved, hvad vi vil. Og derfor er vi uovervindelige i verdensmålestok, selv om dette ingenlunde udelukker muligheden af nederlag for de enkelte proletariske revolutioner i det ene eller det andet tidsrum.

Det småborgerlige element kaldes med god grund element, for det er virkelig noget i høj grad uformeligt, ubestemmeligt og ubevidst. Småborgerskabets Narciss'er tror, at »almindelig valgret« under kapitalismen vil opheve småproducentens natur, men i realiteten *hjælper* den bourgeoisiet, med bistand af kirken, pressen, lærerne, politiet, militæret, og ved økonomisk undertrykkelse i tusinde former hjælper den bourgeoisiet med at *underlægge* sig de splittede småproducenter. Forarmelsen, nøden og de tunge kår fremkalder svingninger: i dag ad bourgeoisiet, i morgen ad proletariatet til. Kun proletariatets hærde fortrop evner at stå fast og modvirke disse svingninger.

Begivenhederne i foråret 1921 viste endnu engang, hvilken rolle de socialrevolutionære og mensjevikkerne spiller: de hjælper det svingende småborgerlige element med at lægge luft mellem sig og bolsjevikkerne og fremkalde en »magtforskydning« til gunst for kapitalisterne og godsejerne. *Mensjevikkerne og de socialrevolutionære har nu lært at maskere sig som »partiløse«*. Det er til fulde bevist. Og kun tåber kan nu ikke gennemskue det, ikke fatte, at vi ikke lader os tage ved næsen. Partiløse konferencer er ikke noget helligt begreb. De er værdifulde, når de kan hidføre en tilnærmelse til masser, der endnu ikke er i bevægelse, til millioner af arbejdende, som står uden for politik, men de er skadelige, når de afgiver en platform for mensjevikker og socialrevolutionære i partiløs maskering. Disse folk hjælper og fremmer mytteri, de hjælper hvidgardisterne. Mensjevikker og socialrevolutio-

nære – såvel åbenlyse som i partiløs maskering – hører hjemme i fængslet (eller i udenlandske blade side om side med hvidgardisterne; vi lod gladeligt Martov rejse til udlandet), men ikke på konferencer for partiløse. Der kan og må findes andre metoder til at prøve massernes holdning og nærme sig dem. Lad dem rejse udenlands, som gerne vil lege parlamentarisme, konstituerende forsamling og partiløse konferencer, de er så velkomne til at rejse derhen, til Martov, nyd »demokratiets« vidundere, spørg Wrangels soldater ud om disse vidundere, gør os endelig den tjeneste. Vi har nemlig ikke tid til denne legen »opposition« på »konferencer«. Vi er omgivet af verdensbourgeoisiet, som vogter på hvert eneste øjeblik svingninger, for at kunne sende »deres folk« tilbage her til og genindsætte godsejerne og bourgeoisiet. Vi agter at holde mensjevikkerne og de socialrevolutionære indespærret, uanset om de optræder åbenlyst eller maskeret som partiløse.

Vi vil med alle midler knytte mere intime forbindelser med de politisk uberørte arbejdende masser, undtagen midler, som giver spillerum for mensjevikker og socialrevolutionære, som giver *spillerum for svingninger, der kan gavne Miljukov*. I særdeleshed vil vi inddrage hundreder og atter hundreder af partiløse, rigtigt partiløse fra masserne, fra arbejdernes og bøndernes rækker i sovjetternes arbejde, navnlig i arbejdet med økonomien, men ikke dem, der har »maskeret« sig som partiløse for at kunne aflire mensjevikiske og socialrevolutionære instruksler, der er så nyttige for Miljukov. Partiløse i hundred- og tusindvis arbejder blandt os, deraf snesevis på meget betydningsfulde og ansvarlige poster. Vi må følge deres arbejde nøjere. Vi må i større omfang føre tusinder og atter tusinder af menige arbejdere frem til ny prøvelse, prøve dem for systematisk og støt at forfremme dem i hundredvis til højere poster på grundlag af erfaringens kontrol.

Endnu har kommunisterne i vort land kun i ringe grad forstået deres virkelige lederopgave; ikke at gøre »alting selv«, forløfte sig og måtte opgive, kaste sig over tyve forskellige ting uden at gøre en eneste færdig, men tværtimod kontrollere det arbejde, der udføres af snesevis og hundredvis medarbejdere, sørge for, at deres arbejde kontrolleres nedefra, dvs. af den virkelige masse, *dirige-*

re arbejdet og *lære* af dem, der har sagkundskab (specialisterne) og erfaring i at drive stordrift (kapitalisterne). En klog kommunist er ikke bange for at lære af en militærekspert, skønt 9/10 af militærekspertene er i stand til at begå forræderi ved første givne lejlighed. En klog kommunist er ikke bange for at tage ved lære af en kapitalist (ligeegyldigt om denne kapitalist er en storkapitalistisk koncessionsindehaver eller en handelskommisær eller en småkapitalistisk kooperationsmand osv.), skønt kapitalisten ikke er bedre end militæreksperten. I den Røde Hær lærte vi at fange forræderiske militærekspertter, at udskille de hæderlige og samvittighedsfulde og i det store og hele drage nytte af tusinder, ja, titusinder af militærekspertter. Vi er ved at lære os det samme (i en særpræget form) med ingeniører og lærere – selv om vi gør det langt dårligere end i den Røde Hær (dér drev Denikin og Koltjak dygtigt på os og tvang os til at lære hurtigere, ihærdigere og forstandigere). Vi er ved at lære os det samme (igen i en særpræget form) med handelskommissionærerne, opkøberne, der arbejder for staten, de kooperative småkapitalister, de koncessionshavende arbejdsgivere osv.

Arbejder- og bondemasserne må have deres kår forbedret omgående. Ved at sætte nye kræfter, deriblandt partiløse, til nyttigt arbejde, kan vi opnå dette. Levnedsmiddelskatten og en række dermed forbundne foranstaltninger vil bidrage dertil. Dermed overskærer vi den økonomiske rod til småproducentens uundgåelige svingninger. Og de politiske svingninger, som kun gavner Miljukov, vil vi bekæmpe uden skånsel. Der er mange, der svinger. Vi er få. De svingende er uenige. Vi er enige. De svingende er økonomisk uselvstændige. Proletariatet er økonomisk selvstændigt. De svingende ved ikke, hvad de vil, de er i syv sind, og Miljukov forbyder. Vi derimod ved, hvad vi vil.

Og derfor vil vi sejre.

Slutning

Lad os sammenfatte.

Levnedsmiddelskatten er en overgang fra krigskommunismen til regulær socialistisk produktudveksling.

Den dybe forarmelse og svære misvækst i 1920 gjorde

denne overgang uopsætteligt nødvendig, idet det var umuligt at genrejse storindustrien hurtigt.

Derfor må først og fremmest bøndernes kår forbedres. Midlet hertil er levnedsmiddelskat, udvikling af omsætningen mellem landbrug og industri og udvikling af småindustrien.

Omsætning betyder fri handel, kapitalisme. Den gavner os i den udstrækning, den medvirker til at bekæmpe småproducenternes splittethed og til en vis grad også bureaukratismen. Omfanget vil praksis, erfaringen, bestemme. For den proletariske statsmagt er der ikke noget afskrækkende heri, så længe proletariatet holder magten fast i sine hænder og har et fast greb om transportvæsenet og storindustrien.

Kampen mod spekulationen må gøres til en kamp mod bedrageri og omgåelse af statens tilsyn, regnskabsførelse og kontrol. Med denne kontrol vil vi styre den til en vis grad uundgåelige og for os nyttige kapitalisme ind i statskapitalismens baner.

Alsidig udvikling på enhver måde og for enhver pris af lokalt initiativ, foretagsomhed og selvstændighed for at fremme omsætningen mellem landbrug og industri. Studium af de praktiske erfaringer i denne henseende. Så stor mangfoldighed som muligt i disse erfaringer.

Hjælp til småindustrien, som betjener bondebruget og hjælper det i vejret; hjælp også i en vis udstrækning ved at tildele råvarer fra statslagrene. Det mest forbryderiske ville være at lade varer ligge uforarbejdede hen.

Ikke være bange for at lade kommunister »lære« af de borgerlige specialister, herunder handelsfolk, kapitalistiske kooperationsfolk og kapitalister. Lære af dem i en anden form, men i realiteten på samme måde som vi har lært af militæreksperterne. »Lærdommens« resultater skal alene prøves gennem praktisk erfaring: gør tingene bedre, end de borgerlige specialister ved din side gjorde det, hidfør på den ene eller anden måde et opsving i landbruget, et opsving i industrien, en udvikling af omsætningen mellem landbrug og industri. Ikke være karrig med »lærepengene«. Dyre lærepenge er godt givet ud, blot man virkelig får lært noget.

På enhver måde hjælpe de arbejdende masser, nærme sig dem, hente hundredvis, tusindvis af partiløse medarbejdere fra disse masser til økonomisk arbejde. Men »par-

tiløse«, som i virkeligheden ikke er andet end mensjevikker og socialrevolutionære, der har klædt sig ud efter sidste mode i partiløst Kronstadt-antræk, må holdes forsvarligt bag lås og slå eller overlades Martov i Berlin, så de frit kan nyde alle det rene demokratis vidundere og frit udveksle tanker med folk som Tjernov og Miljukov og de grusiske mensjevikker.

21. april 1921

Teserne er skrevet 13. juni 1921 og udgivet i særtryk som forberedende materiale til beretningen om RKP's taktik, som Lenin holdt den 5. juli 1921 på KI's 3. kongres.

Kommunistisk Internationales

3. Kongres

22. juni-12. juli 1921 (1)

Teser til beretningen om RKP's taktik

1. RSFSR's internationale stilling

RSFSR's internationale stilling kendetegnes for tiden af en vis ligevægt, som vel er yderst ustadig, men dog har skabt en ejendommelig konjunktur i verdenspolitikken.

Denne ejendommelighed ligger i følgende: på den ene side nærer det internationale bourgeoisie vildt had og fjendskab over for Sovjetrusland og er rede til når som helst at drage i felten for at kvæle dette land. På den anden side er alle forsøg på militær indblanding, der har kostet dette bourgeoisie hundreder af millioner franc, endt med en fuldkommen fiasko, på trods af at sovjetmagten dengang var svagere end nu og de russiske godsejere og kapitalister havde hele armeer på RSFSR's territorium. I alle kapitalistiske lande er oppositionen mod en krig med Sovjetrusland blevet overordentlig forstærket, den giver næring til proletarietets revolutionære bevægelse og har tag i meget brede masser af småborgerligt demokrati. Interessekonflikten mellem de forskellige imperialistiske lande er skærpet og skærpes yderligere dag for dag. Den revolutionære bevægelse blandt Østens undertrykte folk, som tæller hundreder af millioner, udvikles med bemærkelsesværdig kraft. Som følge af alle disse forhold viste den internationale imperialisme sig ude af stand til at kvæle Sovjetrusland, på trods af at den var langt stærkere, og blev nødt til for en tid at anerkende eller halvt anerkende Sovjetrusland og træffe handelsaftaler med dette land.

Resultatet er blevet en ganske vist yderst usikker, yderst ustadig ligevægt, men dog en ligevægt, der gør det muligt for den socialistiske republik at bestå, naturligvis ikke for nogen lang tid, under kapitalistisk omringning.

2. Forholdet mellem klassekræfterne i international målestok

På basis af denne tilstand har forholdet mellem klassekræfterne i international målestok artet sig på følgende måde:

Det internationale bourgeoisie har mistet muligheden for at bekriige Sovjetrusland direkte og afventer, lurer på det øjeblik, hvor omstændighederne kan tillade det at tage denne krig op igen.

De fremskredne kapitalistiske landes proletariat har allerede overalt fået sin avantgarde, de kommunistiske partier, som vokser, mens de støt er på vej til at vinde proletarietets flertal i hvert enkelt land og nedbryde den indflydelse, som de gamle trade-unionistiske bureaukrater og den af imperialistiske privilegier fordærvede top i Amerikas og Europas arbejderklasse hidtil har øvet.

De kapitalistiske landes småborgerlige demokrati, hvis mest fremskredne del repræsenteres af II og II½ Internationale, er i dette øjeblik kapitalismens hovedstøtte, for så vidt som den endnu øver indflydelse på flertallet eller en væsentlig del af industriens og handelens arbejdere og funktionærer, der er bange for i tilfælde af revolution at gå glip af deres relativt gode spidsborgertilværelse, som imperialismens privilegier har hidført. Men den tiltagende økonomiske krise forværrer overalt de brede massers kår, og denne omstændighed i forening med den mere og mere iøjnefaldende uundgæelighed af nye imperialistiske krige, så længe kapitalismen består, gør denne støtte mere og mere brøstfældig.

De koloniale og halvkoloniale landes arbejdende masser, som udgør det uhyre flertal af Jordens befolkning, er vakt til politisk liv allerede fra begyndelsen af det 20. århundrede, især ved revolutionerne i Rusland, Tyrkiet, Persien og Kina. Den imperialistiske krig 1914-18 og sovjetmagten i Rusland har definitivt forvandlet disse masser til en aktiv faktor i verdenspolitikken og i den revolutionære ødelæggelse af imperialismen, selv om Europas

og Amerikas oplyste spidsborgere, deriblandt II og II½ Internationales førere, (2) endnu vægrer sig ved at se det. Britisk Indien er forrest blandt disse lande, og dér vokser revolutionen desto hurtigere frem, på den ene side jo stærkere industri- og jernbaneproletariatet i landet bliver, og på den anden side jo vildere englændernes terror bliver, med stadig hyppigere masse mord (Amritsar), (3) offentlig piskning osv.

3. Forholdet mellem klassekræfterne i Rusland

Sovjetruslands indenrigspolitiske situation kendetegnes ved, at vi her for første gang i verdenshistorien gennem en hel årrække kun har med to klasser at gøre: proletariatet, som gennem årtier er opdraget af den endnu unge, men dog moderne maskinelle storindustri, og småbønderne, som udgør det vældige befolkningsflertal.

De store jordbesiddere og kapitalisterne i Rusland er ikke forsvundet, men de er underkastet fuldkommen ekspropriation, de er politisk slået fuldstændig sønder som klasse, og denne klasses rester har skjult sig blandt sovjetmagtens statsfunktionærer. En klasseorganisation har de bevaret i udlandet, i form af emigrationen, der sandsynligvis tæller 1½-2 millioner mennesker og ejer over et halvt hundrede dagblade, der repræsenterer alle borgerlige og »socialistiske« (dvs. småborgerlige) partier, samt rester af en hær og talrige forbindelser med det internationale bourgeoisie. Denne emigration arbejder af al kraft og med alle midler på at ødelægge sovjetmagten og genindføre kapitalismen i Rusland.

4. Proletariatet og bønderne i Rusland

I betragtning af denne indenrigske situation står Ruslands proletariat som herskende klasse i øjeblikket over for den hovedopgave at finde en rigtig udformning og gennemførelse af de skridt, der er nødvendige for at lede bønderne, for at opretholde et stabilt forbund med dem, for at skabe en lang række gradvise overgange til stordrift, i et socialiseret, mekaniseret landbrug. Denne opgave er særlig vanskelig i Rusland, både fordi vort land er meget tilbage, og fordi det er bundforarmet af 7 års imperialistisk krig og borgerkrig. Men selv bortset fra dette specielle forhold hører denne opgave til nogle af de vanskelige opgaver

i den socialistiske opbygning, som vil melde sig for alle kapitalistiske lande, måske med England som eneste undtagelse. Man må imidlertid heller ikke med hensyn til England glemme, at selv om dets klasse af smålandbrugere, forpagterne, er særlig fåtallig, har landet til gengæld en overordentlig høj procent arbejdere og funktionærer med småborgerlig levevis, fordi hundreder af millioner af mennesker faktisk er slaver i kolonier, som »tilhører« England.

Når man betragter den proletariske verdensrevolution som en proces, har den epoke, Rusland gennemlever, derfor den betydning, at proletariatet, som sidder inde med statsmagten, får sin politik over for den småborgerlige masse prøvet og kontrolleret i praksis.

5. Krigsforbundet mellem proletariatet og bønderne i RSFSR

Grundlaget for rigtige relationer mellem proletariatet og bønderne i Sovjetrusland er skabt af epoken 1917-21, hvor kapitalisterne og godsejerne, der støttedes af hele verdensbourgeoisiet og af alle det småborgerlige demokratiske partier (de socialrevolutionære og mensjevikkerne), ved deres overfald skabte, styrkede og udkrystalliserede et krigsforbund mellem proletariatet og bønderne for at hævde sovjetmagten. Borgerkrig er den skarpeste form for klassekamp, og jo skarpere denne kamp bliver, desto hurtigere forbrænder den alle småborgerlige illusioner og fordomme, desto tydeligere giver praksis selv de mest tilbagestående bondelag syn for, at kun proletariatets diktatur kan redde dem, at de socialrevolutionære og mensjevikkerne faktisk er rene lakajer for godsejerne og kapitalisterne.

Men selv om krigsforbundet mellem proletariatet og bønderne var – og måtte være – den første form for et stabilt forbund mellem dem, så kunne det dog ikke engang have holdt et par uger uden et vist økonomisk forbund mellem de nævnte klasser. Fra arbejderstaten fik bonden al jorden og forsvar mod godsejeren, mod kulakken; fra bønderne fik arbejderne levnedsmidler som lån indtil storindustrien kommer på fode.

6. Overgangen til rigtige økonomiske relationer mellem proletariatet og bønderne

Fra et socialistisk synspunkt kan forbundet mellem småbønderne og proletariatet først blive helt rigtigt og stabilt, når en fuldstændig genrejsning af transportvæsenet og storindustrien tillader proletariatet at udveksle bøndernes levnedsmiddelleverancer med alle de produkter, bønderne skal bruge til sig selv og til forbedring af bedriften. Så bundforarmet landet var, kunne dette på ingen måde opnås med det samme. Af leveringspligten var den mest håndterlige foranstaltning, vor utilstrækkeligt organiserede stat kunne anvende for at hævde sig i den umådeligt svære krig mod godsejerne. Misvæksten og fodermangelen i 1920 skærpede i særlig grad bøndernes i forvejen hårde nød og gjorde det ubetinget nødvendigt straks at gå over til levnedsmiddelskatten.

En moderat levnedsmiddelskat medfører straks en betydelig forbedring i bøndernes kår og gør dem samtidig interesserede i at udvide tilsåningen og forbedre dyrkningen.

Levnedsmiddelskatten er en overgang fra rekvitionen af hele bondens kornoverskud til en rigtig, socialistisk produktomsætning mellem industri og landbrug.

7. Betydningen af og betingelserne for, at sovjetmagten giver plads for kapitalisme og koncessioner

Levnedsmiddelskatten betyder naturligvis, at bonden frit kan disponere over sit produktionsoverskud, når han har erlagt skatten. For så vidt som staten ikke magter at levere bonden produkter fra socialistiske fabrikker som modydelse for hele dette overskud, for så vidt betyder fri handel med overskuddet uomgængeligt fri udvikling af kapitalismen.

Inden for de nævnte rammer er dette imidlertid aldeles ikke afskrækkende for socialismen, så længe transportvæsenet og storindustrien forbliver i proletariatets hånd. Tværtimod er en udvikling af kapitalismen under den proletariske stats kontrol og regulering (altså i *denne* betydning af ordet »stats« kapitalisme) fordelagtig og nødvendig i et yderst forarmet og tilbagestående småbonde-land (naturligvis kun til en vis grad), for så vidt som den er i stand til at fremskynde et *øjeblikkeligt* opsving i bon-

debruget. Dette gælder i endnu højere grad koncessionerne: uden at skride til nogen som helst denationalisering bortforpagter arbejderstaten visse miner, skovstrækninger, oliefelter og lignende til udenlandske kapitalister for fra disse at få yderligere anlæg og maskiner, som vil tillade os at fremskynde genrejsningen af den sovjetiske storindustri.

Den betaling, koncessionsindehaverne får i form af part i værdifulde produkter, er ubestrideligt en tribut, arbejderstaten betaler verdensbourgeoisiet; uden på nogen måde at udviske dette må vi klart indse, at det er gavnligt for os at erlægge denne tribut, blot vi kan fremskynde genrejsningen af vor storindustri og hurtigere opnå en alvorlig forbedring af arbejderne og bøndernes kår.

8. Vor levnedsmiddelpolitik resultater

Sovjetruslands levnedsmiddelpolitik i 1917-1921 var utvivlsomt meget groft og ufuldkomment tilrettelagt, den affødte mange misbrug. Der blev gjort en række fejl ved dens gennemførelse. Men den var under de givne forhold den eneste mulige, i det store og hele. Og den løste sin historiske opgave: den reddede det proletariske diktatur i et forarmet og tilbagestående land. Det er en ubestridelig kendsgerning, at den efterhånden blev forbedret. I det første år, vi havde hele magten (1. august 1918-1. august 1919), skaffede staten 110 millioner pud korn, i det andet 220, i det tredje over 285.

Nu hvor vi allerede har praktisk erfaring, sætter vi os til opgave at skaffe og regner med at skaffe 400 millioner pud (levnedsmiddelskatten andrager 240 millioner pud). Kun når arbejderstaten faktisk besidder en tilstrækkelig beholdning af levnedsmidler, kan den i økonomisk henseende stå sikkert på egne ben, sikre en ganske vist langsom, men støt genrejsning af storindustrien og indføre et regelret finanssystem.

9. Det materielle grundlag for socialismen og planen for Ruslands elektrificering

En maskinel storindustri, der også kan reorganisere landbruget, er det eneste mulige materielle grundlag for socialismen. Men man kan ikke begrænse sig til denne almene tese. Den må konkretiseres. En storindustri på høj-

de med den nyeste teknik og i stand til at reorganisere landbruget får man ved at elektrificere hele landet. Det videnskabelige arbejde med at udarbejde en plan for en sådan elektrificering af RSFSR har vi måttet tage op, og vi har gjort det færdigt. Med deltagelse af over 200 af Ruslands bedste videnskabelige, tekniske og agronomiske kræfter er dette arbejde afsluttet, trykt i et omfangsrigt bind og som helhed godkendt af 8. alrussiske sovjetkongres i december 1920. Nu er der arrangeret en alrussisk elektrotekniker-kongres, som skal samles i august 1921 for at behandle dette arbejde i detaljer, og det vil så få statens endelige godkendelse. (4) Den første serie elektrificeringsarbejder strækker sig over 10 år og vil kræve ca. 370 millioner arbejdsdage.

Mens vi i 1918 fik 8 nybyggede elektricitetsværker (med 4757 kw) så øgedes dette tal i 1919 til 36 (med 1648 kw) og i 1920 til 100 (med 8699 kw).

Hvor beskeden denne begyndelse end er for vort vældige land, så er begyndelsen dog gjort, arbejder er i gang og skrider bedre og bedre frem. Efter at den russiske bonde har oplevet den imperialistiske krig, efter at millioner af krigsfanger i Tyskland har lært moderne, fremskreden teknik at kende, efter de svære, men hærdende erfaringer i tre års borgerkrig – efter dette er den russiske bonde ikke længere den, han var i gamle dage. For hver måned der går ser han klarere og tydeligere, at alene proletariats ledelse evner at føre småbrugernes masse ud af slaveriet for kapitalen og frem til socialismen.

10. Det »rene demokrati«, II og II½ Internationales, de socialrevolutionære og mensjevnikkerne som kapitalens forbundsfæller

Proletariats diktatur betyder ikke klassekampens ophør, men dens fortsættelse i en ny form og med nye våben. Så længe der findes klasser, så længe bourgeoisiet kun er styrtet i et enkelt land og tidobler sine angreb på socialismen i international målestok, så længe er dette diktatur nødvendigt. Småbrugernes klasse kan i en overgangstid ikke undgå at udvise en række svingninger. Overgangstilstandens vanskeligheder og bourgeoisiets påvirkning fremkalder fra tid til anden uvægerlig svingninger i

denne masses stemninger. På proletariatet, der er svækket og til en vis grad deklasseret ved ødelæggelsen af dets livsgrundlag, den maskinelle storindustri, hviler der en meget vanskelig og meget stor historisk opgave: at holde kursen på trods af disse svingninger og tilendebringe sit værk, arbejdets frigørelse fra kapitalens åg.

Politisk finder småborgerskabets svingninger udtryk i de småborgerlige demokratiske partiers politik, dvs. II og II½ Internationales partier, der i Rusland består som de socialrevolutionæres (»socialist-revolutionæres«) og mensjevnikernes partier. Disse partier, der nu har deres generalstabe og blade i udlandet, danner faktisk en blok med hele den borgerlige kontrarevolution og yder den trofast tjeneste.

Det russiske storbourgeois kloge førere, og først blandt dem Miljukov, føreren for »kadet«partiet (de »konstitutionelle demokrater«), har ganske klart, præcist og åbent værdsat denne rolle, som det småborgerlige demokrati, dvs. de socialrevolutionære og mensjevnikkerne, spiller. I anledning af Kronstadtoprøret, hvor mensjevnikkerne, de socialrevolutionære og hvidgardisterne forenede deres kræfter, udtalte Miljukov sig for parolen »Sovjetter uden bolsjevikker«. Han udformede denne tanke og skrev: »Hjertelig velkommen« til de socialrevolutionære og mensjevnikkerne (»Pravda« nr. 64, 1921, et citat fra pariserbladet Poslednije Novosti), (5) thi det påhviler dem at hidføre den *første forskydning* af magten, bort fra bolsjevikkernes. Miljukov, storbourgeoisiets fører, har foretaget en rigtig bedømmelse af alle revolutioners lære, der viser, at det småborgerlige demokrati ikke er i stand til at bevare magten og bestandig har den ene funktion at tilsløre bourgeoisiets diktatur, at være et trin henimod bourgeoisiets almagt.

Den proletariske revolution i Rusland bekræfter gang på gang denne erfaring fra årene 1789-94 og 1848-49 og bekræfter Friedrich Engels' ord i brevet til Bebel den 11. december 1884: »...Men det forhindrer ikke, at det« (det rene demokrati) »i revolutionens øjeblik momentant kan få betydning... som det sidste redningsanker for hele den borgerlige, ja selv den feudale økonomi... Således forstærkede hele den feudalt-bureaukratiske masse i 1848 fra marts til september de liberale for at holde de revolutionære masser nede... I hvert fald har vi under og lige

efter krisen en eneste modstander – hele den samlede reaktion, der grupperer sig uden om det rene demokrati, og det tror jeg, at man ikke må miste af syne.« (Offentliggjort på russisk i bladet Kommunistitjeskij Trud (6) 1921, nr. 360, 9. juni 1921, i kammerat V. Adoratskijs artikel »Marx og Engels om Demokrati«. På tysk i bogen: Friedrich Engels: Politisk Testamente; Berlin 1920, nr. 12 i Internationalt Ungdomsbibliotek, s. 19). (7)

Moskva, Kreml, 13. juni 1921

Tale Til Forsvar Af Kommunistisk Internationales Taktik, 1. Juli 1921

Kammerater. Det er med stor beklagelse, jeg må indskrænke mig til selvforsvar. (*Latter i salen.*) Jeg siger med stor beklagelse, for efter at have set kammerat Terracinis indlæg og de ændringer, der er stillet forslag om af tre delegationer, (8) ville jeg helst gå til angreb, for egentlig er det nødvendigt at gå i offensiven mod de synspunkter, som Terracini og de tre delegationer slår til lyd for. Hvis kongressen ikke vil gå energisk til angreb på den slags fejltagelser, den slags »venstre«-dumheder, er hele bevægelsen dømt til undergang. Det er min dybe overbevisning. Men vi er organiserede og disciplinerede marxister. Vi kan ikke stille os tilfreds med indlæg, der er rettet mod enkeltpersoner blandt kammeraterne. Vi russere er allerede lede og kede af disse venstrefraser. Vi er organisationsfolk. Når vi udarbejder vore planer, må vi gå organiseret til værks og forsøge at finde den rigtige linje. Det er selvfølgelig ingen hemmelighed for nogen, at vore teser er et kompromis. Men hvorfor skulle de heller ikke være det? Blandt kommunisterne, der nu holder deres tredje kongres og som har opstillet visse grundsætninger, er kompromis'er nødvendige under bestemte forhold. Vore teser, som de er forelagt af den russiske delegation, er blevet gennemgået og forberedt på det

grundigste og er resultatet af lange overvejelser og rådslagninger med forskellige delegationer. Hensigten med dem er at fastlægge hovedlinjen for Kommunistisk Internationale, og de er særlig nødvendige nu, hvor vi ikke bare formelt har fordømt de virkelige centriste, men også udelukket dem af partiet. Det er kendsgerningerne. Jeg må tage disse teser i forsvar. Når Terracini nu kommer og siger, at vi må forstærke kampen mod centristerne, og bagefter fortæller, hvordan man agter at føre denne kamp, så må jeg sige, at hvis disse ændringsforslag skal stå for en særlig retning, da må denne retning bekæmpes uden nåde og barmhjertighed, for i modsat fald findes ingen kommunisme og ingen Kommunistisk Internationale. Det undrer mig, at KAPD, Tysklands Kommunistiske Arbejderparti, (9) ikke har underskrevet disse ændringer. (*Latter i salen.*) Hør nemlig bare, hvad Terracini forsvarer, og hvad der står i disse ændringer. De begynder således: »På side 1, spalte 1, linje 19 bør følgende stryges: 'Flertal'«. Flertal! Det er nemlig yderst farligt! (*Latter i salen.*) Videre: I stedet for ordet »grundsætninger« bør der stå »mål«. Grundsætninger og mål er to forskellige ting. Hvad mål angår, vil også anarkisterne være enige med os, fordi de jo også går ind for afskaffelsen af udbytning og klasseforskelle.

Det er ikke mange anarkister, jeg har truffet og snakket med i mit liv, men jeg har dog set nok af dem. Somme tider lykkedes det mig at komme overens med dem, hvad målene angik, men aldrig når det gjaldt principperne. Principper er ikke mål, ikke program, ikke taktik eller teori. Taktik og teori er ikke principper. Hvad er det der skiller os, når det gælder principperne? Kommunismens principper går ud på oprettelse af proletarietets diktatur og anvendelse af tvang fra statens side i overgangsperioden. Dette er kommunismens principper, men ikke dens mål. Og de kammerater, som har fremsat et sådant forslag, begår en fejltagelse.

For det andet står der: »Ordet 'flertal' bør stryges.« Læs nu det hele:

»Kommunistisk Internationale tager de taktiske spørgsmål op til fornyet behandling under forhold, hvor den objektive situation i en lang række lande er skærpet i revolutionær forstand, og hvor der er organiseret en lang

række kommunistiske massepartier, som for øvrigt i deres virkelige revolutionære kamp intetsteds har taget den faktiske ledelse af arbejderklassens flertal«.

Og nu vil man stryge ordet »flertal«. Hvis vi ikke kan komme overens om så enkle sager, så forstår jeg ikke, hvordan vi skal kunne arbejde sammen og føre proletariatet frem til sejr. Da er det ikke så underligt, at vi heller ikke kan nå til enighed i spørgsmålet om principper. Vis mig det parti, som allerede har taget i arbejderklassens flertal. Terracini har end ikke tænkt på at anføre et eksempel. Og et sådant eksempel findes heller ikke.

Altså: I stedet for principper skal der stå »mål«, og »flertal« skal slettes. Takker så ydmygt! Det går vi ikke med til. Ikke engang det tyske parti – et af de bedste – har arbejderklassens flertal bag sig. Det er en kendsgerning. Vi, der står foran den hårdeste kamp, er ikke bange for at sige denne sandhed, men her har vi tre delegationer, som vil begynde med en usandhed, for hvis kongressen stryger ordet »flertal«, viser den hermed, at den vil have en usandhed. Det står fuldkommen klart.

Så følger dette ændringsforslag: »På side 4, spalte 1, linje 10 bør ordene 'Åbent brev' osv. slettes«. (10) I dag har jeg allerede hørt ét indlæg, som indeholdt samme tanke. Men der var det helt selvfølgelig. Det var kammerat Hempels indlæg, han er medlem af KAPD. Han sagde: »'Åbent brev' var en 'opportunistisk' handling«. Til min største beklagelse og dybe græmmelse har jeg allerede hørt lignende synspunkter fremsat privat. Men det er skammeligt, når »Åbent brev« erklæres for opportunistisk fra denne kongres' talerstol efter så langvarig diskussion. Og nu kommer så kammerat Terracini på tre delegationers vegne og vil slette ordene »Åbent brev«. Hvad har vi da haft ud af kampen mod KAPD? »Åbent brev« er et mønsterværdigt politisk skridt. Det står der i vore teser. Og vi skal ubetinget fastholde det. Det er mønsterværdigt som en første handling i en praktisk metode til at samle arbejderklassens flertal omkring os. Den der ikke forstår, at vi skal erobre arbejderklassens flertal i Europa – hvor næsten alle proletarer er organiserede – han er tabt for den kommunistiske bevægelse og vil aldrig kunne lære nogen ting, hvis han i løbet af den store, tre år lange revolution stadig ikke har lært det.

Terracini siger, at vi sejrede i Rusland, selv om partiet var meget lille. Han er utilfreds med, hvad der står i teserne angående Tjekkoslaviet. Hertil findes 27 ændringsforslag, og hvis jeg havde tænkt mig at kritisere dem, måtte jeg ligesom visse andre talere tage ordet i mindst tre timer... Det er blevet sagt her, at det kommunistiske parti i Tjekkoslaviet tæller et sted mellem 300.000 og 400.000 medlemmer, at man må have flertallet med sig, skabe en uovervindelig kraft og hele tiden drage nye arbejdermasser med sig. Terracini er allerede klar til angreb. Han siger: hvis der allerede er 400.000 arbejdere i partiet, hvad skal vi så med flere? Stryg det! (*Latter i salen.*) Han er bange for ordet »masser« og ønsker det fjernet. Kammerat Terracini har ikke fattet ret meget af den russiske revolution.

I Rusland var vi et lille parti, men vi fik desuden støtte fra flertallet af arbejder- og bondesovjetterne i hele landet. (Tilråb: »Hørt!«) Hvor kan I sige det samme? Vi fik støtte fra næsten den halve hær, som dengang talte mindst ti millioner mand. Har I måske flertallet i hæren bag jer? Vis mig det land! Hvis kammerat Terracinis synspunkter deles af tre delegationer, er der noget galt i Internationalen. Så må vi sige: »Stop! Resolut kamp! Ellers er det Kommunistisk Internationales undergang«. (*Uro i salen.*)

På grundlag af den erfaring jeg har, må jeg sige, at nok indtager jeg en forsvarsholdning (*latter i salen*), men formålet med mit indlæg og dets princip er at forsvare den resolution og de teser, vor delegation har fremlagt. Selvfølgelig ville det være pedantisk, hvis man sagde, at der ikke kunne ændres et eneste bogstav i dem. Jeg har måttet læse adskillige resolutioner i min tid, og jeg er ganske klar over, at der kunne foretages smukke ændringer i hver eneste linje. Men det ville være pedantisk. Når jeg nu alligevel erklærer, at der i politisk forstand ikke kan ændres et eneste bogstav, så gør jeg det, fordi ændringerne i mine øjne har en helt bestemt politisk karakter, fordi de fører ind på en vej, der er skadelig og farlig for Kommunistisk Internationale. Derfor må både jeg selv og vi alle og den russiske delegation fastholde, at der ikke bliver ændret et eneste bogstav i teserne. Vi nøjedes ikke med at fordømme højreelementerne i vore rækker – vi smed

dem ud. Men hvis kampen mod højreelementer gøres til en sport ligesom hos Terracini, så må vi sige: »Nu er det nok! Ellers bliver faren alt for alvorlig«.

Terracini forsvarede teorien om offensiv kamp. (11) I denne sammenhæng stilles de meget omtalte ændringer op som en formulering, der fylder to-tre sider. Vi behøver ikke læse dem. Vi ved, hvad der står. Terracini har sagt ganske tydeligt, hvad det drejer sig om. Han forsvarede offensivteorien ved at henvise til de »dynamiske tendenser« og »overgangen fra passivitet til aktivitet«. I Rusland har vi allerede rigelig politisk erfaring fra kampen mod centristerne. For så meget som 15 år tilbage sloges vi med vore opportuniste og centrister og ligeså med mensjevikkkerne, og vi vandt ikke bare over mensjevikkkerne, men også over halvanarkisterne.

Hvis vi ikke havde gjort det, kunne vi ikke have holdt magten i tre et halvt år, ja ikke engang i tre en halv uge, og vi kunne ikke have afholdt kommunistiske kongresser her. »Dynamiske tendenser«, »overgang fra passivitet til aktivitet«, det er altsammen fraser, som de venstre-socialrevolutionære satte i omløb for at ramme os. Nu sidder de i fængsel, og dér forsvare de »kommunismens mål« og tænker på »overgangen fra passivitet til aktivitet«. (*Latter i salen.*) Man kan ikke argumentere sådan, som det gøres i de forelagte ændringsforslag, for de indeholder hverken marxisme, politisk erfaring eller argumentation. Vil man påstå, at vi i vore teser har udviklet en almen teori om den revolutionære offensiv? Vil man påstå, at Radek eller nogen af os andre har begået en sådan dumhed? Vi talte om offensivteori i forbindelse med et helt bestemt land og en helt bestemt periode.

Fra vor kamp mod mensjevikkkerne kan vi anføre eksempler, der viser, at man allerede før den første revolution kunne møde folk, der tvivlede på, om et revolutionært parti skulle gå i offensiven. Hvis en socialdemokrat – det kaldte vi os alle dengang – ytrede en sådan tvivl, gik vi til kamp mod ham og sagde, at han var opportunist, at han ikke havde fattet noget som helst af marxismen og det revolutionære partis dialektik. Kan partiet måske strides om, hvorvidt en revolutionær offensiv overhovedet er tilladelig? For at finde den slags eksempler hos os må man gå femten år tilbage. Hvis der forekommer en sådan centrister eller maskeret centrister, som bestrider of-

fensivteorien, bør vedkommende øjeblikkelig udelukkes. Dette spørgsmål kan ikke give anledning til diskussion. Men den kendsgerning at vi, efter at Kommunistisk Internationale har eksisteret i tre år, stadig diskuterer de »dynamiske tendenser« og »overgangen fra passivitet til aktivitet« – det er skammeligt.

I denne sag er der ingen uoverensstemmelser mellem os og kammerat Radek, som har udarbejdet teserne sammen med os. Måske var det ikke helt rigtigt, når man i Tyskland begyndte at tale om den revolutionære offensivsteori, siden der ikke var forberedt nogen virkelig offensivsteori, siden der ikke var forberedt nogen virkelig offensivsteori. Alligevel repræsenterer martsopstanden et stort skridt fremad, uanset de fejltagelser dens ledere gjorde. (12). Men det betyder ingenting. Hundredtusinder af arbejdere kæmpede heroisk. Hvor modigt KAPD end kæmpede mod bourgeoisiet, må vi sige det samme som kammerat Radek skrev om Max Hölz i en russisk artikel. Hvis nogen, om så en anarkist, kæmper heroisk mod bourgeoisiet, er det selvfølgelig meget prisværdigt, men når flere hundredtusinder kæmper mod socialforrædernes og bourgeoisiets lurvede provokation, så er det et virkeligt skridt fremad.

Det er meget vigtigt at forholde sig kritisk til sine fejltagelser. Det var det, vi begyndte med. Hvis der efter en kamp, som flere hundredtusinder har deltaget i, er nogen som går imod denne kamp og optræder som Levi, må vedkommende udelukkes. Det er også sket. Men vi bør tage ved lære af det. Havde vi måske forberedt en offensiv? (*Radek:* »Vi havde end ikke forberedt et forsvar.«) Jo, i enkelte avisartikler havde man snakket om offensiv. Anvendt på martsopstanden i Tyskland 1921 var denne teori urigtig, det må vi erkende; men som helhed er teorien om den revolutionære offensiv slet ikke altid forkert.

I Rusland sejrede vi, og dertil med en sådan lethed, fordi vi havde forberedt vor revolution under den imperialistiske krig. Det var den første betingelse. Ti millioner arbejdere og bønder i vort land var bevæbnede, og vore paroler lød: øjeblikkelig fred, for enhver pris. vi sejrede fordi de bredeste bondemasser var revolutionært indstillet mod storgodsejerne. De socialrevolutionære, tilhængere af II og II½ Internationale, var i november 1917 et stort bondeparti. De forlangte revolutionære skridt, men som sande helte af II og II½ Internationale havde de ikke mod

nok til at handle revolutionært. I august og september 1917 sagde vi: »Teoretisk kæmper vi mod de socialrevolutionære som før, men praktisk er vi indstillet på at antage deres program, for det er kun os der kan føre dette program ud i livet«. Som sagt, så gjort. Bønderne, der var imod os i november 1917, efter at vi havde sejret, og som havde sendt et flertal af socialrevolutionære ind i den konstituerende forsamling, blev vundet over på vor side, om ikke efter et par dage – som jeg fejlagtigt antog og forudsagde – så i hvert fald efter et par uger. Forskellen var ikke stor. Vis mig det land i Europa, hvor I kunne vinde hovedparten af bønderne over på jeres side i løbet af et par uger! Italien måske? (*Latter i salen.*) Når man siger, at vi sejrede i Rusland, selv om vi havde et lille parti, så beviser man dermed kun, at man ikke har forstået den russiske revolution og slet ikke forstår, hvordan en revolution må forberedes.

Vores første skridt var at skabe et virkelig kommunistisk parti for at vide, hvem vi havde med at gøre og hvem vi kunne have fuld tillid til. Parolen fra 1. og 2. kongres var »Ud med centristerne!«. Hvis ikke vi over hele linjen og i hele verden skiller os af med centrister og halvcentrister, som vi i Rusland kalder mensjevikker, vil vi end ikke kunne tilegne os kommunismens ABC. Vor første opgave er at skabe et ægte revolutionært parti og bryde med mensjevikkerne. Men dette er kun forskolen. Vi afholder allerede vor 3. kongres, og kammerat Terracini hævder som før, at det er forskolens opgave at fordrive, forfølge og afsløre centrister og halvcentrister. Takker så ydmygt. Det har vi allerede gjort nok ved. Allerede på 2. kongres sagde vi, at centristerne var vore fjender. Men man må da se at komme fremad. Andet trin vil bestå i, at de der er organiseret i partiet, får lært sig at forberede revolutionen. I mange lande har vi end ikke lært os, hvad det vil sige at lede. Vi sejrede i Rusland, fordi vi på vor side havde ikke bare det ubestridte flertal af arbejderklassen (ved valget i 1917 var det overvejende flertal af arbejdere med os og mod mensjevikkerne), men også fordi den halve hær, straks efter vi havde grebet magten, og ni tiendedele af bondemasserne efter et par uger gik over til os; vi sejrede, fordi vi ikke tog vort eget agrarprogram, men de socialrevolutionæres og i praksis førte det ud i livet. Vor sejr bestod netop i, at vi førte det socialre-

volutionære program ud i livet; derfor var denne sejr så let. Kan I måske i Vesten gøre jer den slags illusioner? Latterligt! Sammenlign dog de konkrete økonomiske betingelser, kammerat Terracini og alle I, der har skrevet under på ændringsforslagene!

Selv om flertallet så hurtigt gik over til os, var de vanskeligheder, vi mødte efter sejren, meget store. Men vi klarede skærene, fordi vi hverken glemte vore mål eller vore principper, og fordi vi ikke i vort parti tolererede folk, der tav om principperne og snakkede om målene, om de »dynamiske tendenser« og »overgangen fra passivitet til aktivitet«. Man vil måske anklage os for, at vi foretrækker at holde sådanne herrer bag lås og slå. Men på anden måde lader diktatur sig ikke gøre. Vi må forberede diktaturet, og det består i kamp mod den slags fraser og den slags ændringsforslag. (*Latter i salen.*) Overalt i vore teser tales der om massen. Men kammerater, man må også forstå, hvad der menes med massen. KAPD, vore kammerater til venstre, misbruger dette ord alt for meget. Men heller ikke kammerat Terracini og alle dem, der har skrevet under på disse ændringsforslag, véd, hvad der menes med ordet »masse«.

Jeg har allerede talt for længe. Derfor vil jeg blot sige nogle få ord om begrebet »masse«. Begrebet »masse« er foranderligt, alt efter som kampens karakter forandrer sig. I kampens begyndelse var nogle få tusinde virkeligt revolutionære arbejdere nok til, at man kunne tale om massen. Hvis det lykkes partiet at drage ikke bare medlemmerne ind i kampen, hvis det også lykkes at trække de partiløse med, så er det allerede begyndelsen til at erobre masserne. Under vore revolutioner forekom der situationer, hvor nogle få tusinde arbejdere udgjorde massen. I vor bevægelses historie, i vor kamp mod mensjevikkerne vil I finde mange sådanne eksempler, hvor nogle få tusinde arbejdere i en enkelt by var nok til at give bevægelsen en klar massekarakter. Hvis nogle få tusinde partiløse arbejdere, som normalt lever et spidsborgerligt liv og frister en kummerlig tilværelse uden nogen sinde at have hørt om politik, begynder at handle revolutionært, så har I massen for jer. Hvis bevægelsen breder sig og vinder styrke, vil den gradvis gå over i en revolution. Det så vi 1905 og 1917 under de tre revolutioner, og det vil I også komme til at erfare. Når revolutionen er tilstrækkelig

forberedt, bliver begrebet »masse« et andet: nogle få tusinde arbejdere udgør ikke længere massen. Dette ord begynder at få en anden betydning. Begrebet masse forandrer sig i den forstand, at man dermed mener flertallet, ikke blot og bart flertallet af arbejdere, men flertallet af alle udbyttede. Nogen anden opfattelse kan en revolutionær ikke godtage. Enhver anden mening med dette ord bliver uforståelig. Det er muligt, at selv et lille parti, f.eks. det engelske eller det amerikanske, efter at have studeret den politiske udvikling grundigt og sat sig ind i de partiløse massers liv og vaner, vil kunne fremkalde en revolutionær bevægelse i rette øjeblik (kammerat Radek henviste til minarbejderstrejken (13) som et godt eksempel). Hvis et sådant parti træder frem med sin parole i et sådant øjeblik og får millioner af arbejdere med sig, så har i en massebevægelse for jer. Jeg vil ikke ubetinget afvise, at revolutionen kan startes af et ret lille parti og blive ført til sejr. Men man må vide, med hvilke metoder man skal få masserne over på sin side. Det kræver, at revolutionen forberedes grundigt. Men så kommer nogle kammerater med en udtalelse om, at man øjeblikkeligt må afstå fra kravet om »store« masser. Disse kammerater må bekæmpes. Uden grundig forberedelse vil I ikke kunne sejre i noget land. Et ganske lille parti er nok til at få masserne med sig. I visse situationer er det ikke nødvendigt med store organisationer.

Men for at sejre må masserne sympatisere med os. Ikke nødvendigvis det absolutte flertal; men for at sejre og for at holde magten må vi have ikke bare arbejderklassens flertal med os – jeg bruger her udtrykket »arbejderklasse« i vesteuropæisk forstand, dvs. industriproletariatet – men flertallet af de udbyttede og undertrykte på landet. Har I tænkt på det? Finder vi den mindste antydning af denne tanke i Terracinis indlæg. Der snakkes bare om de »dynamiske tendenser« og »overgangen fra passivitet til aktivitet«. Har han med så meget som ét ord berørt levnedsmiddelspørgsmålet? Men arbejderne kræver skam mad på bordet, selv om de kan sulte og stå model til meget, sådan som vi til en vis grad har set det i Rusland. Derfor er det ikke bare flertallet af arbejderklassen vi må få over på vor side, men flertallet af de arbejdende og udbyttede på landet. Er I gået i gang med dét? Næsten ingen steder.

Jeg gentager altså, at jeg ubetinget må forsvare vore

teser, og regner mig forpligtet til at gøre det. Vi nøjedes ikke med at fordømme centristerne, vi smed dem ud af partiet. Nu må vi vende os mod den anden side, som vi også anser for farlig. Vi må sige kammeraterne sandheden på høfligste måde (og i vore teser bliver det sagt venligt og elskværdigt), så ingen føler sig stødt: vi står nu over for andre og vigtigere sager end at jage centrister. Den sag er vi færdige med. Den keder os faktisk en smule. I stedet skulle kammeraterne få lært sig at kæmpe virkeligt revolutionært. De tyske arbejdere har allerede taget fat på det. Flere hundredtusinder proletarer har kæmpet heltemodigt i Tyskland. Enhver, der går imod denne kamp, må øjeblikkeligt udelukkes. Når det så er sket, gælder det om ikke at bedrive tom snak, men straks og på stedet begynde at lære, lære af de begåede fejltagelser, hvordan man kan organisere kampen bedre. Vi bør ikke skjule vore fejltagelser for fjenden. Den, der er bange, er ingen revolutionær. Når vi derimod åbent siger til arbejderne: »Ja, vi har begået fejl«, så betyder det, at de ikke fremover vil blive gentaget, og at vi bedre vil kunne vælge øjeblikket. Hvis flertallet af det arbejdende folk – ikke kun flertallet af arbejdere, men flertallet af alle udbyttede og undertrykte – under selve kampen viser sig at være på vor side, da vil vi virkelig sejre. (*Stærkt, langvarigt bifald.*)

Noter

Til

Tale på den alrussiske konference med delegerede fra udvalgene for politisk voksenundervisning i guvernementernes og amternes skolevæsen 3. november 1920

(1) Dekretet fra folkekommissærernes råd vedrørende *Glavpolitprosvet* (hovedkomiteen for politisk voksenundervisning) blev undertegnet af Lenin den 12. november 1920.

Glavpolitprosvet samlede hele det politiske skolings-, agitations- og propagaandarbejde og forestod den omfattende kommunistiske skoling af voksne (afskaffelse af analfabetismen og oprettelse af skoler, klubber, biblioteker, læsestuer) samt partiskolingen (kommunistiske læreanstalter, partihøjskoler). Glavpolitprosvet blev ledet af Nadesjda K. Krupskaja. I juni 1930 blev den reorganiseret til en sektion for arbejdet blandt masserne, under folkeoplysningskommissariatet. – S. 13.

Til

8. alrussiske sovjetkongres 22.-29. december 1920

(1) Lenin sigter til Frankrigs regering, som den 10. august 1920 officielt anerkendte Wrangel som »Sydruslands regent«. – S. 24.

(2) Lenin sigter til følgende fredsftaler: Med Estland (undertegnet den 2. februar 1920), med Letland (undertegnet den 11. august 1920) og med Finland (undertegnet den 14. oktober 1920). – S. 26.

(3) Traktaten om oprettelse af venskabelige forbindelser mellem RSFSR og Persien (Iran) blev undertegnet i Moskva den 26. februar 1921. Med denne traktat annulleredes alle tsar-Ruslands aftaler med Persien og tredjelande, som berørte det persiske folks suveræne interesser. Sovjetregeringen afstod fra de tidligere koncessioner i Persien og fra alle fordringer på lån, som tsarregeringen havde bevilget Persien. Af særlig betydning var de afsnit i traktaten, som forpligtede begge parter til ikke at tillade, at der på deres respektive territorier blev oprettet eller befandt sig organisationer og grupper, hvis formål var at bekæmpe Rusland eller Persien. Dette var den første ligeberettigede traktat, Persien indgik. – S. 27.

(4) *Aktionskomitéer* (Councils of Action) – oprettedes af de engelske arbejdere for at hindre Englands indtræden i krigen mod Sovjetrusland. De første komiteer så dagens lys i begyndelsen af august 1920. Ved månedens udgang fandtes allerede over 150 komiteer og efter yderligere en måned var antallet af dem fordoblet. I organiseringen af disse komiteer spillede Storbritanniens kommunistiske parti en betydelig rolle. – S. 28.

(5) *Forsvarsrådet* (arbejder- og bondeforsvarsrådet) – blev oprettet af den centrale alrussiske eksekutivkomité den 30. november 1918. Den fik uindskrænkede beføjelser i sager, der angik mobilisering af alle landets kræfter og midler i forsvarrets interesse. I april 1920 reorganiseredes arbejder- og bondeforsvarsrådet til arbejds- og forsvarsrådet. Efter beslutning på 8. alrussiske

sovjetkongres i december 1920 fik arbejds- og forsvarsrådet rettigheder som kommission under folkekommissærernes råd; dets hovedopgave var at koordinere arbejdet i samtlige departementer inden for den økonomiske udvikling. – S. 31.

(6) Se denne udgave, bd. 10, s. 244-247 (Seks Teser Om Sovjetmagtens Nærmeste Opgaver). – S. 31.

(7) Her sigtes til lovforslaget »Om skridt til styrkelse og udvikling af bondebrugene«, der blev vedtaget på 8. alrussiske sovjetkongres.

Lovforslaget omfattede en række statslige skridt til regulering af landbrugsudvikling kombineret med bøndernes personlige interesse i at øge produktiviteten på deres brug. – S. 38.

(8) Under borgerkrigsårenes krigskommunisme (1918-1921) skulle bønderne afstå al overskydende produktion til staten. Med indførelsen af den nye økonomiske politik (NEP) i 1921 blev tvangsafleveringen afløst af en levdsmiddelskat på overskydende produktion, som bønderne måtte sælge på torvet. – S. 38.

(9) 1 pud = 16,38 kg. – S. 42.

(10) Der er tale om en halv million pud til præmiering. – S. 42.

(11) *Forordning nr. 1042* – om genrejsning af transportsektoren blev udstedt 22. maj 1920 af den centrale trafikstyrelse. Den omhandlede reparation af lokomotiver, der var blevet ødelagt under verdenskrigen og borgerkrigen. Forordningen fastsatte en frist på 4½ år (fra og med 1. juli 1920), hvorunder antallet af lokomotiver til reparation skulle sænkes fra 60 til 20. – S. 46.

(12) Der er tale om S. I. Gusevs pjese »En samlet økonomisk plan og et samlet økonomisk apparat«, udgivet i anledning af 8. alrussiske sovjetkongres. Gusevs foregående pjese »Aktuelle spørgsmål i den økonomiske opbygning« var udkommet op til partiets 9. kongres tidligere på året og positivt omtalt af Lenin på kongressen. – S. 47.

(13) I arbejdet med at opstille elektrificeringsplanen inddroges omkring 200 af de førende eksperter inden for teknik og videnskab. Kommissionens formand var G. M. Krsjisanovskij. Selve statskommissionen til Ruslands elektrificering, GOELRO, blev ledet af Lenin. – S. 49.

(14) *Sukharevka* – et loppemarked i Moskva ved Sukharevtårnet (opført 1692). Sukharevka blev et knudepunkt for spekulation og indbegrebet af privat, »fri« handel. Efter beslutning fra Moskva-sovjetets præsidium den 13. december 1920 blev markedet lukket. – S. 50.

Til

Om fagforeningerne, om den nuværende situation og om kammerat Trotskijs fejl

(1) Dagsordenen på 9. partikongres omhandlede bl.a. de aktuelle opgaver i den økonomiske opbygning og spørgsmålet om fagbevægelsen. Kongressen udstak de nærmeste økonomiske opgaver og understregede nødvendigheden af fagforeningernes aktive medvirken i den socialistiske opbygning. Det kom til udtryk i følgende resolutioner: »Om de aktuelle opgaver i den økonomiske opbygning« og »Til spørgsmålet om fagforeningerne og deres organisatoriske opbygning«. – S. 57.

- (2) Se denne artikel s. 78. – S. 58.
- (3) Der sigtes til modstanden mod Sovjetruslends fredsslutning med Tyskland den 3. marts 1918 i Brest-Litovsk. – S. 59.
- (4) Lenins anmærkning: »Centralkomiteens plenarmøder i november og december 1920. Se ordlyden af de derfra vedtagne resolutioner i Pravda nr. 255 af 13.11.1920 og nr. 281 af 14.12.1920, samt Isvestija TsK RKP(b) nr. 26 af 20.12.1920.« – S. 63.
- (5) »*Stødpudegruppen*« – en af de partiskadelige grupper, der opstod under diskussionen om fagforeningernes rolle og opgaver i årene 1920-1921. Den blev ledet af N. I. Bukharin og talte folk som J. Larin, J. A. Preobrasjenskij, L. P. Serebrjakov, G. J. Sokolnikov og V. N. Jakovleva. Deres forsøg på at forlige Lenins linje og Trotskijs gav dem tilnavnet »stødpudegruppen«. I realiteten gik Bukharin i brechen for Trotskijs standpunkt og angreb Lenins. Gruppens medlemmer anrettede alvorlig skade for partiet ved at støtte den værste form for fraktionsvirksomhed. Lenin betegnede Bukharins teser som »topmålet af ideologisk opløsning« (s. 85). Kort efter forlod Bukharin sin egen platform og stillede sig åbent på Trotskijs side.
- Lenin har analyseret »stødpudegruppen« i artiklerne *Krisen I Partiet* (s. 79-89) og *Endnu Engang Om Fagforeningerne, Om Den Nuværende Situation Og Om Kammeraterne Trotskijs Og Bukharins Fejl* (s. 90-128). – S. 63.
- (6) 1 pud = 16,38 kg. – S. 67.
- (7) Se dette bind s. 33. – S. 68.
- (8) Den centrale politiske afdeling under folkekommissariatet for trafik blev dannet i februar 1919 som et midlertidigt politisk organ, der sorterede direkte under RKP(b)'s centralkomité. Blev i januar 1920 reorganiseret til: den centrale politiske styrelse under folkekommissariatet for trafik *Glavpolitput*. Dannelsen skete med henblik på en række ekstraordinære skridt, der skulle forebygge et sammenbrud inden for transportsektoren i kølvandet på verdenskrigen og borgerkrigen, og ligeledes med henblik på at forstærke det politiske arbejde og partiarbejdet blandt transportarbejderne, styrke jernbanearbejdernes fagforening og gøre denne til et redskab for transportsektorens videre udvikling. Glavpolitput indførte militær disciplin på jernbanerne for helt at underlægge den krigsindsatsen. Disse ekstraordinære skridt reddede jernbanerne fra det totale sammenbrud, men afstedkom samtidig bureaukrati og udemokratiske arbejdsmetoder i fagforeningerne og en tendens til at løsrive sig fra masserne.
- Glavpolitput blev nedlagt efter beslutning i partiets centralkomité den 7. december 1920 ved borgerkrigens ophør og starten på den fredelige udvikling. – S. 70.
- (9) Centralkomiteen for fagforbundet af jernbane- og søtransportarbejdere *Tsektran*, også kaldet transportarbejderforbundet. I september 1920 var de to fagforeninger af transportarbejdere blevet samlet i ét forbund for derved at skabe en stærk, centraliseret ledelse, som kunne bidrage til hurtigt at genrejse transportsektoren, hvor et sammenbrud truede med at lamme hele samfundsøkonomien. Tsektrans ekstraordinære magtbeføjelser og militære arbejdsmetoder i selve forbundet, som udsprang af tidens kolossale arbejdsopgaver, udartede snart til bureaukrati, gold administreren og udemokratiske metoder i arbejdet, hvilket yderligere blev forstærket af trotskisterne, der havde overtaget magten i forbundet. De satte transportarbejderne op mod partiet og fik deres enhed til at vakle. Plenarmøderne i partiets centralkomité den 8. november og 7. december 1920 fordømte disse skadelige metoder og

besluttede, at Tsektran skulle gå ind i det centrale alrussiske fagforeningsråd VTsSPS på lige fod med de øvrige forbund. Tsektran blev rådet til at ændre metoder, udvikle demokratiet i fagforeningen, gøre alle organer valgbare osv. Den første alrussiske transportarbejderkongres i marts 1921, indkaldt på partiets initiativ, udelukkede trotskisterne af Tsektrans ledelse og ridsede de nye arbejdsmetoder op. – S. 70.

- (10) Lenins anmærkning: »Se Isvestija Tsk RKP, nr. 26, s. 2, resolution fra centralkomiteens plenarmøde i september, punkt 3: »Centralkomiteen mener videre, at der er indtrådt en betydelig forbedring i den svære situation, der nødvendiggjorde oprettelsen af Glavpolitput og Politvod som midlertidige løftestænger til at understøtte og organisere arbejdet. Derfor skal og må man nu begynde at inddrage disse organisationer som faglige organer, der tilpasses til og integreres i det faglige apparat.«
- Politvod*, den (centrale) politiske styrelse inden for søtransporten under folkekommissariatet for trafik, blev dannet i april 1920 som en afdeling af Glavpolitput (se note 9). Politvods opgave var: at skole arbejderne politisk og varetage den politiske kontrol med det tekniske og administrative personale; at bringe søtransporten på benene hurtigst muligt; at ansøre til højere produktivitet og forbedre disciplinen. Glavpolitvod blev opløst i december 1920. – S. 70.
- (11) Lenin anvender en talemåde fra Gribojedovs komedie »Ånd skaber kval«; der sigtes til en person, hvis handlinger har en utilsigtet virkning. – S. 72.
- (12) Partiet ønskede fagforeningerne reorganiseret i overensstemmelse med de opgaver, den fredelige socialistiske opbygning stillede, demokratiet udviklet og de militære metoder inden for administrationen bandlyst. Det gik Trotskij imod. På den kommunistiske gruppes møde den 3. november under 5. alrussiske fagforeningskonference slog han til lyd for at »ruske op« i fagforeningerne og »stramme tommelskruerne« på dem. Det var hans indlæg, der startede diskussionen i partiet om fagforeningernes rolle og opgaver, men de kommunistiske delegerede afviste hans krav, som ville have ødelagt fagforeningerne og undergravet proletariatets diktatur. Det var også grundten til, at hans teser blev taget op i partiets centralkomité. På centralkomitémødet den 8. november fremlagde Lenin sine teser, som ved afstemningen fik 8 stemmer mod 7 til fordel for Trotskijs. – S. 12.

Til Krisen i partiet

- (1) *Arbejderoppositionen* – en partifjendtlig anarkosyndikalistisk fraktion (A. G. Sjljapnikov, S. P. Medvedjev, A. M. Kollontaj, I. I. Kutusov, Ju. Kh. Lutovinov m.fl.). Gruppen trådte frem under dette navn første gang i september 1920 på den 9. alrussiske konference i RKP(b). I november udløste den en fraktionskamp og foranstaltede en særlig diskussion under partikonferencen for Moskva-guvernmentet. Arbejderoppositionen tog endelig form under fagforeningsdiskussionen 1920-21. Den var udtryk for en anarkosyndikalistisk afvigelse i partiet. Mest fyldestgørende blev dens synspunkter formuleret i Kollontajs pjeces »Arbejderoppositionen«, der udkom umiddelbart op til RKP(b)'s 10. kongres. Heri blev det foreslået at overgive styringen af samfundsøkonomien til en »alrussisk producentkongres«, organiseret i produktionsfagforeninger, som så skulle vælge et centralt organ til styring af landets økonomi. Arbejderoppositionen krævede, at de styrende økonomiske organer alene skulle vælges af de respektive fagforeninger, og at de kandidater,

fagforeningen havde opstillet, ikke skulle kunne underkendes af parti- eller sovjetorganer. Dette betød en afvisning af partiets ledende rolle og af proletariats diktatur som det vigtigste redskab i den socialistiske opbygning. Arbejderoppositionen satte fagforeningerne op mod regeringen og det kommunistiske parti og anså fagforeningerne, ikke partiet, for at være arbejderklassens højeste form for organisering. Arbejderoppositionens platform indtil i partiet bestod i smædekampagner og beskyldninger mod partiledelsen for »at være uden føling med partiets masser«, for »at underkende proletariats skabende kraft« og for »at udarte til partipampere«.

Partiets 10. kongres blev et knusende nederlag for Arbejderoppositionen. I resolutionen »Om den syndikalistiske og anarkistiske afvigelse i vort parti«, der blev forelagt af Lenin, erklærede kongressen agitation for Arbejderoppositionens synspunkter for uforenelige med medlemskabet af det kommunistiske parti (se dette bind s. 132-135). Efter kongressen brød en stor del af de menige medlemmer med Arbejderoppositionen og støttede uden forbehold partiets linje. Men resterne af oppositionen under ledelse af Sjljapnikov og Medvedjev opretholdt en illegal organisation og fortsatte at agitere mod partiet. I februar forelagde de »de 22's erklæring« for Kominterns eksekutivkomité med hadske angreb på partiet. Efter at have gransket erklæringen tog eksekutivkomiteen skarpt afstand fra gruppens aktiviteter. Partiets 11. kongres nedsatte en særlig kommission til undersøgelse af »de 22's erklæring«, og på basis af kommissionens beretning vedtog kongressen en resolution, hvori Arbejderoppositionens opførsel blev stemplet som partifjendtlig, idet den havde skabt splittelse i partiet, og man advarede lederne om, at de, hvis de genoptog fraktionsvirksomheden, ville blive udelukket af partiet. – S. 82.

- (2) På et fællesmøde den 30. december 1920 mellem de kommunistiske grupper på henholdsvis 8. alrussiske sovjetkongres, i det centrale alrussiske fagforeningsråd VTsSPS og den faglige fællesorganisation i Moskva blev det diskuteret, hvorvidt Rudsutak var den, der havde forfattet teserne »Fagforeningernes rolle i produktionen«. Lenin bad VTsSPS om at dokumentere tesernes herkomst og fik en udskrift af protokol nr. 44 fra mødet i VTsSPS' præsidium den 1. november samt en følgeskrivelse fra Losovskij. Udskriften godtgjorde, at præsidiets havde drøftet og antaget Rudsutaks teser som grundlag og pålagt Tomskij og Rudsutak at pudse dem af. Af følgeskrivelsen fremgik det, at dette arbejde var gjort af Rudsutak alene. Fagforeningernes 5. alrussiske konference påhørte Rudsutaks beretning, godkendte hans teser som arbejdsgrundlag og nedsatte et redaktionsudvalg bestående af Tsyperovitj, Andrejev og Rudsutak. Udvalget opstillede flere nye punkter og supplerede teserne.

Disse dokumenter og Rudsutaks teser sendte Lenin ind til Pravdas redaktion med et følgebrev, hvori han skrev: »Jeg anmoder hermed redaktionen om at bringe Rudsutaks teser, som blev antaget på fagforeningernes 5. alrussiske konference 2.-6. november 1920. De er yderst nødvendige i debatten. Desuden vedlægger jeg supplerende materiale vedrørende diskussionen i partikredse om disse tesers herkomst«. De omtalte materialer og Lenins brev blev offentliggjort i Pravda nr. 13, 21. januar 1921. – S. 83.

- (3) Se dette bind, s. 61-67. – S. 83.

- (4) Se dette bind, s. 59. – S. 84.

- (5) »*Henvendelse til partiet*« – fra RKP(b)'s organisation i Petrograd blev vedtaget på et debatmøde mellem repræsentanter for Petrograd-distriktets partiorganisationer den 3. januar 1921. Den 6. januar blev ordlyden godkendt på et bymøde med deltagelse af over 4000 partimedlemmer. Kun 20 stemte

imod. Under diskussionen i de lokale distrikter stemte 95-98 procent af medlemmerne for henvendelsen. Petrograd-bolsjevikkerne støttede Lenin og gik imod Trotskij i spørgsmålet om fagforeningernes rolle og opgaver. De opfordrede de øvrige partiorganisationer til at følge Lenin og fremhævede faren ved Trotskij's platform, som reelt ville nedlægge fagforeningerne og undergrave proletariats diktatur. Pravda nr. 7 af 13. januar 1921 offentliggjorde henvendelsen og ligeledes en modresolution fra Moskvakomiteen, som dengang indtog en »stødpudeholdning«. I denne resolution fandt Moskvakomiteen det »absolut umuligt« at tilslutte sig forslagene fra Petrograd, der, som man skrev, tegnede »en yderst farlig« tendens til at ville repræsentere et særligt centrum i forberedelserne til partikongressen. Moskvakomiteen tog ikke afstand fra Trotskij's fraktionsdannelse og støttede dermed hans partiskadelige virksomhed. – S. 84.

- (6) »*Udkast Til Vedtagelse På RKP(b)'s 10. Kongres Om Fagforeningernes Rolle Og Opgaver*« – var formuleret af Lenin som »de ti's platform« til centralkomiteen. De ti var medlemmer af centralkomiteen og af dennes fagforeningskommission. Gruppen var i opposition til de partifjendtlige fraktioner. Den definerede fagforeningernes rolle i lyset af de nye opgaver, der havde meldt sig ved afslutningen af borgerkrigen og overgangen til den fredelige socialistiske opbygning. Som en skole i administration, i økonomisk forvaltning, i kommunisme skulle fagforeningerne tage del i ledelsen af staten, uddanne kvalificerede folk til sovjetorganerne og det økonomiske apparat og sætte ind på at styrke arbejdsdisciplinen. Deres indsats skulle bygge på opdragelse, skoling, overbevisning og demokratiske arbejdsprincipper i fagforeningerne selv, 10. kongres' resolution om fagforeningernes rolle og opgaver var baseret på »de ti's platform«, som under diskussionen blev støttet af et flertal af de lokale partiorganisationer. – S. 84.

- (7) *Den demokratiske centralismes gruppe* – opportunistisk fraktion ledet af S. M. Boguslavskij, A. S. Kamenskij, V. N. Maksimovskij, N. Osinskij, Rafail (P. B. Farbman) og T. V. Saprionov. Denne gruppe havde allerede på 8. partikongres vendt sig imod Lenins linje i spørgsmålet om partiets og sovjeternes opbygning og arbejdsdeling. De tog afstand fra partiets ledende rolle i sovjetterne og fagforeningerne og forlangte frihed til fraktions- og gruppedannelse; de vendte sig imod enkeltmandsledelse og direktørernes personlige ansvar i industrien; de opponerede mod princippet om lavere organers indordning under højere; de var modstandere af, at centralkomiteen varetog den samlede politiske og organisatoriske ledelse af partiet, og prøvede at få centralkomiteens organisationsbureau skilt ud fra den politiske ledelse. I Ukraine vendte de sig imod »fattigbandedekomiteerne«, som dér var det proletariske diktaturs redskab på landet.

Gruppen offentliggjorde sin platform under fagforeningsdiskussionen 1920-21, men på møderne op til 10. partikongres opnåede de kun ganske få stemmer. På selve kongressen trak de platformen tilbage og stillede deres tilhængere frit ved afstemningerne. Efter 10. partikongres var det kun lederne, der fortsatte den partifjendtlige virksomhed. De tilsluttede sig i 1923 trotskisterne, og i 1926 dannede de »de 15's gruppe« anført af Saprionov og Smirnov. Gruppen blev udelukket af partiet på 15. kongres. – S. 85.

- (8) *Ignatovister* – partifjendtlig anarkosyndikalistisk gruppe bestående af partiaktiver fra Moskva anført af J. N. Ignatov. Den opstod under fagforeningsdiskussionen 1920-21; dens aktiviteter var begrænset til partiorganisationerne i Moskva, da den ingen indflydelse havde blandt byens arbejdere og menige partimedlemmer. Gruppen fremlagde to platforme, én om fagforeningernes nærmeste opgaver og én om partiets opbygning. Ignatovisterne delte

Arbejderoppositionens anarkosyndikalistiske synspunkter; de satte fagforeningerne op mod regeringen, fornægtede partiets lederskab i den økonomiske udvikling, vendte sig imod den demokratiske centralisme og forlangte, at kun arbejdere kunne være medlemmer af partiet. Ligeledes forlangte de den økonomiske ledelse lagt i hænderne på et organ, valgt af den alrussiske fagforeningskongres, men til forskel fra Arbejderoppositionen ønskede de, at dette organ også skulle godkendes af den centrale alrussiske eksekutivkomité. Efter 10. partikongres blev gruppen opløst. – S. 85.

- (9) *Vperjod-folkene* – partifjendtlig gruppe af folk fra forskellige oppositionelle strømninger (otsovister, ultimater m.fl.), der fandt sammen med mensjevikiske likvidatorer og trotskister. For at splitte den revolutionære arbejderbevægelse og svække det proletariske parti førte de en indædt kamp mod bolsjevikkerne. På linje med likvidatorerne krævede de en »omdannelse« af partiet, der i sidste instans ville have knust det. Gruppens mangel på principper, der kunne holde medlemmerne sammen, betød at den var yderst ustabil, og den gik snart i opløsning. – S. 87.
- (10) Lenin sigter til diskussionen om fagforeningerne på et udvidet møde i Moskvas partikomité med repræsentanter for partiorganisationerne i Moskva og opland. På mødet tog man fat i alle de udkast til teser, der var fremsat af forskellige grupper i diskussionens løb. Ved den første stemmeafgivning opnåede Lenins teser 76 stemmer, Trotskijs 27, Bukharins 5, Sjljapnikovs 4, Saprionovs 11, Ignatovs 25, Nogins 0 og Rjasanovs 0. Ved anden afstemning om de to hovedplatforme fik Lenins teser 84 stemmer og Trotskijs 27. Den 18. januar vedtog Moskvas partikomité en opfordring til alle partiets medlemmer om at slutte fuldtalligt op om Lenins platform. – S. 87.

Til Endnu en gang om fagforeningerne, om den nuværende situation og om kammeraterne Trotskijs og Bukharins fejl

- (1) Pjecen blev skrevet af Lenin i forbindelse med partidiskussionen om fagforeningernes rolle og opgaver. Den lå færdigskrevet 25. januar 1921, og sætningen begyndte samme dag. Ud på aftenen næste dag blev de første eksemplarer afleveret til centralkomitémedlemmer, som efter plenarmødet var på vej hjem for at deltage i meningsudvekslingen om fagforeningerne.

Selve diskussionen om kampen mod partiets linje var startet af Trotskij, og det varede ikke længe, før den rakte ud over spørgsmålet om fagforeningerne. Diskussionen kom i sidste instans til at dreje sig om det proletariske diktators og socialismens fremtid i Rusland.

I kampen mod oppositionen rettede Lenin og hans tilhængere hovedstødet mod trotskisterne, som var de stærkeste af de partifjendtlige fraktioner. Lenins første bidrag til diskussionen var hans tale *Om Fagforeningerne, Om Den Nuværende Situation Og Om Kammerat Trotskijs Fejl*, holdt på et møde med partigruppen på 8. alrussiske sovjetkongres samt medlemmer af det centrale alrussiske fagforeningsråd og Moskvas fagforeningsråd den 30. december 1920 (se dette bind, s. 54-77). Den 21. januar 1921 offentliggjorde Pravda Lenins artikel *Krisen I Partiet*, hvori han redegjorde for diskussionens hovedfaser og indhold og afslørede fraktionernes partiskadelige splittesarbejde (se dette bind, s. 78-89). Stor betydning for kampen mod oppositionen havde også Lenins tale *Om Fagforeningernes Rolle Og Opgaver* på 2. alrussiske minearbejderkongres den 23. januar 1921.

Trotskisterne og de øvrige oppositionsgrupper led nederlag i diskussionen om fagforeningerne. Partiorganisationerne sluttede op om Lenins platform, således som den blev fremlagt i Udkast til vedtagelse på 10. partikongres om fagforeningernes rolle og opgaver. Den fastslog fagforeningernes rolle som en skole i administration, i økonomisk forvaltning, i kommunisme og understregede, at fagforeningernes hovedmetode i arbejdet, det proletariske demokratiske metode i fagforeningerne, var at overbevise, ikke tvinge. Opgaven lød på at samle hele arbejderklassen for opbygningen af socialismen. – S. 90.

- (2) Se dette bind, s. 54 – S. 90.
- (3) »*Stødpudefraktionen*« – se note 5 til artiklen *Om Fagforeningerne, Om Den Nuværende Situation Og Om Kammerat Trotskijs Fejl*. – S. 91.
- (4) *Glavpolitput* – se note 8 til artiklen *Om Fagforeningerne Om Den Nuværende Situation Og Om Kammerat Trotskijs Fejl*. – S. 94.
- (5) Lenin sigter til »de ti's platform« (Udkast til vedtagelse på 10. partikongres om fagforeningernes rolle og opgaver). Denne linje blev støttet af det overvældende flertal af partimedlemmer og udgjorde grundvolden for partikongressens beslutning i dette spørgsmål. – S. 99.
- (6) V. I. Sof's forordning (cirkulære) af 3. maj 1920 offentliggjordes samme år i Bulletin fra Mari-området styrelse for søtransport, nr. 5. Den var et skoleeksempel på den form for administratoren og bureaukrati, der blev dyrket så intenst af Transportarbejderforbundets trotskistiske ledelse. Heri blev fagforeningerne sidestillet med de såkaldte armékomiteer, som i øvrigt havde udspillet deres rolle, og fik ordre til ikke at deltage i arbejdet med at bringe søtransporten på benene. – S. 100.
- (7) Se dette bind, s. 73-77. – S. 101.
- (8) Se dette bind, s. 65. – S. 108.
- (9) Den 2. alrussiske minearbejderkongres fandt sted fra 25. januar til 1. februar 1921. Den kommunistiske gruppe mødtes 4 gange (22.-24. januar) forud for kongressen. På mødet den 23. januar havde Lenin et indlæg om fagforeningernes rolle og opgaver, og den 24. rundede han debatten til indlægget af 137 var for Lenins teser, 61 for Sjljapnikovs og 8 for Trotskijs. – S. 124.
- (10) Den 24. december 1920 havde Trotskij talt i Siminteatrets tidligere bygning. Talen drejede sig om fagforeningernes opgaver i produktionen og var rettet til deltagerne i et af transportarbejderforbundet indkaldt fællesmøde for fagforeningsfolk og delegerede til 8. alrussiske sovjetkongres. Denne tale var startsskuddet til den åbne fagforeningsdiskussion i partiet. – S. 127.

Til RKP(b)'s 10. kongres

- (1) RKP(b)'s 10. kongres fandt sted i Moskva 8.-16. marts 1921. Til stede var 694 delegerede, der repræsenterede 732 531 partimedlemmer. Foruden at vedtage de to resolutioner *Om partiets enhed* og *Om den syndikalistiske og anarkistiske afvigelse i vort parti*, der gjorde op med fraktionsdannelsen i partiet, udstak kongressen de konkrete veje for overgangen fra kapitalisme til socialisme og traf beslutning om de metoder, der skulle anvendes ved opbygningen af socialisme under de nye betingelser. Kongressen understregede nødvendigheden af at befæste forbundet mellem proletariatet og de arbejdende bønder og styrke partiets ledende rolle i samfundets udvikling. – S. 129.

- (2) *Kharkovkonferencen* – her sigtes til 5. alukrainske partikonference, som fandt sted i Kharkov november 1920. Her stemte 23 af 316 delegerede, dvs. 7 procent, for Arbejderoppositionens platform. – S. 129.
- (3) *Den demokratiske centralismes gruppe* – se note 7 til artiklen Krisen I Partiet. – S. 129.
- (4) *Kronstadtoprøret* – kontrarevolutionært mytteri på orlogsbasen Kronstadt i den Finske Bugt. Brød ud den 28. februar 1921 og var rettet mod sovjetmagten. Mytteriets bagmænd var hvidgardister, socialrevolutionære, mensjevikker, anarkister og agenter for de imperialistiske magter, som her anvendte en ny taktik, hvor man med parolen »Sovjetter uden kommunister« prøvede at skjule sine egentlige hensigter – at genindføre borgerligt diktatur og kapitalistiske tilstande. Oprøret blev nedkæmpet den 18. marts. – S. 129.
- (5) *Diskussionsbladet* (Diskusionnyj Listok) – udgivet med skiftende mellemrum af RKP(b)'s centralkomité efter beslutning på partiets 9. alrussiske konference. Forud for 10. partikongres kom to numre, ét i januar og ét i februar 1921. Derefter udkom bladet i diskussionsperioder og op til partikongresser. – S. 131.
- (6) Se resolutionen *Om den syndikalistiske og anarkistiske afvigelse i vort parti*. – S. 131.
- (7) Kongressen besluttede indtil videre ikke at publicere det 7. punkt i enhedsresolutionen. På 13. partikonference i januar 1924, som brændemærkede Trotskij's og trotskisternes fraktionskamp mod partiet, besluttede man at offentliggøre den, hvilket skete i partikonferencens bulletin. – S. 132.

Til Transportarbejdernes alrussiske kongres den 27. marts 1921

- (1) Ordene er fra den russiske tekst til »Internationale«. – S. 136.
- (2) *Kronstadtoprøret* – se note 4 til artiklen RKP(b)'s 10. Kongres. – S. 143.

Til Om Levnedsmiddelskatten

- (1) Sin pjese *Om Levnedsmiddelskatten* skrev Lenin i marts-april 1921. Den udkom tidligt i maj og blev snart efter optrykt i tidsskriftet *Krasnaja Nov* (Rød Nyjord) nr. 1 og derpå i en lang række centrale og lokale blade. Allerede i 1921 blev pjecen oversat til tysk, engelsk og fransk. I et specielt cirkulære anbefalede partiets centralkomité alle partiorganisationer at bruge pjecen i arbejdet med at oplyse om den nye økonomiske politiks indhold og betydning. – S. 152.
- (2) Se denne udgave, bd. 10, s. 257-261 og 262-269. – S. 152.
- (3) *Nova ja Sjisn* (Nyt Liv) og *Vperjod* (Fremad) – mensjevikiske dagblade, der udkom i årene 1917-1918. Blev lukket som følge af deres kontrarevolutionære virksomhed. – S. 158.
- (4) Se Marx/Engels, Udvalgte Skrifter, bd. 2, Forlaget Tiden, København 1976, s. 17 (Kritik af Gothaprogrammet). – S. 158.
- (5) Se denne udgave, bd. 8, s. 45-46. – S. 159.

- (6) Se Lenin, Saml. værker, 5. udgave (russ.), bd. 36, s. 272-274 – S. 160.
- (7) Se Marx/Engels, Udvalgte Skrifter, bd. 2, s. 438 (Bondespørgsmålet i Frankrig). – S. 160.
- (8) Lenin sigter til mensjevikkerne, der gik imod den socialistiske revolution og proletarietets diktatur. Mensjevikkerne hævdede det var alt for tidligt at tage magten, produktivkræfterne var ikke udviklet nok til at det var muligt at få socialisme. – S. 162.
- (9) »*Mennesker i futteral*«. – betegner snæversynede småborgere, der afskyr initiativ og forandring. Stammer fra Tjehhovs fortælling Manden i Futteral. – S. 162.
- (10) *1 pud* = 16,38 kg. – S. 169.
- (11) Lenin citerer her fra Pusjkijns digt Helten. – S. 172.
- (12) *1 verst* = 1067 m. – S. 173.
- (13) Lenin sigter til GOELRO-planen, dvs. planen for Ruslands elektrificering. – S. 173.
- (14) *Økonomiske konferencer* – lokale organer for arbejds- og forsvarsrådet, nedsat efter beslutning på 8. alrussiske sovjetkongres december 1920 om lokale organer for økonomisk administration. Konferencerne blev organiseret af guvernementsovjetternes eksekutivkomiteer for at samordne de lokale økonomiske organers virksomhed. – S. 176.
- (15) Her sigtes til mensjevikkerne emigranttidsskrift *Sotsialistitjeskij Vestnik* (Socialistisk Budbringer), grundlagt af Martov. Udgivet 1921 i Berlin, derpå i Paris og senere i USA. – S. 182.

Til Kommunistisk internationales 3. kongres

- (1) Kommunistisk Internationales 3. kongres fandt sted i Moskva 22. juni-12. juli 1921. Til stede var 605 delegerede fra 103 organisationer i 52 lande, heraf fra 48 kommunistiske partier, 8 socialistiske partier, 28 ungdomsforbund, 4 syndikalistiske organisationer, 2 oppositionelle kommunistiske partier (Tysklands kommunistiske arbejderparti og Spaniens kommunistiske arbejderparti) foruden 13 andre organisationer.

Kongressen diskuterede bl.a. følgende spørgsmål: den økonomiske verdenskrise og Kominterns nye opgaver, eksekutivkomiteens virksomhedsbetretning, Tysklands kommunistiske arbejderparti, det italienske spørgsmål, Kominterns taktik, forholdet mellem den Røde Faglige Internationales råd og Komintern, kampen mod Amsterdam-internationalen, RKP(b)'s taktik, Komintern og den kommunistiske ungdomsbbevægelse samt Tysklands forenede kommunistiske parti.

Kongresforberedelserne og selve kongressen blev ledet af Lenin.

Kominterns 3. kongres spillede en stor rolle for de unge kommunistiske partiers udvikling. Hovedopmærksomheden var koncentreret om Kominterns taktik og organisatoriske opbygning i forbindelse med de nye udviklingsbetingelser for den kommunistiske verdensbevægelse. Ud over kampen mod centralfaren måtte Lenin bruge megen opmærksomhed på kampen mod »venstre«-dogmatisme, pseudorevolutionært frasemageri og sektarisme. Lenins energiske indsats på kongressen resulterede i sejr for den revolutionære marxisme. – S. 189.

- (2) *II½ Internationale* – international organisation af centristiske socialistpartier, der havde meldt sig ud af II Internationale efter pres fra de arbejdende masser. Grundlagt på en konference i Wien i februar 1921. Lederne af II½ Internationale forsøgte at modvirke kommunisternes indflydelse på den internationale arbejderbevægelse. Ophørte at eksistere i 1923. – S. 191.
- (3) Den 13. april 1919 åbnede britiske tropper ild mod de tusindtallige deltagere i et arbejdermøde i *Amritsar*, en vigtig industriby i delstaten Punjab, Indien. Mødet var en protestmanifestation mod koloniherrernes terror. Omkring et tusind blev dræbt og to tusinde såret. Blodbadet fremkaldte folkeopstand i Punjab, som bredte sig til andre delstater. Oprøret blev slået ned med hård hånd af de britiske koloniherrer. – S. 191.
- (4) 8. alrussiske elektroteknikerkongres fandt sted i Moskva 1.-9. oktober 1921. – S. 195.
- (5) *Poslednija Novosti* (Sidste Nyt) – dagblad udgivet af det kontrarevolutionære kadetparti i emigration. Udkom i Paris fra april 1920 til juli 1940. Chefredaktør var P. N. Miljukov. – S. 196.
- (6) *Kommunisttjeshkij Trud* (Kommunistisk Arbejde) – dagblad, talerør for RKP(b)'s Moskvakomiteé og Moskvas bysovjet. Udkom første gang marts 1918; hedder nu *Moskovskaja Pravda*. – S. 197.
- (7) Se K. Marx, F. Engels, Werke, Bd. 36, Dietz Verlag, Berlin 1967, s. 250. – S. 197.
- (8) Der sigtes til en række venstre-opportunistiske ændringsforslag, stillet af den tyske, østrigske og italienske delegation til de tesar om taktik, som den russiske delegation forelagde på Kominterns 3. kongres efter samråd med andre delegationer. Ændringsforslagene var offentliggjort på tysk i bladet Moskva, organ for Kominterns 3. kongres. – S. 197.
- (9) *KAPD* (die Kommunistische Arbeiterpartei Deutschlands) – stiftet april 1920 af tidligere medlemmer af Tysklands Kommunistiske Parti, som oktober 1919 var blevet ekskluderet af partiet for anarkosyndikalisme. For at bidrage til en samling af alle kommunistiske kræfter i Tyskland og for at imødekomme de bedste proletariske elementer i KAPD blev dette parti november 1920 for en periode optaget i Komintern som sympatiserende medlem. I det videre forløb udartede partiet til en ubetydelig sekterisk gruppe uden støtte i arbejderklassen. – S. 198.
- (10) »Åbent brev« (»Offener Brief«) – offentliggjort i bladet die Rote Fahne 8. januar 1921 og stilet fra centralkomiteen for Tysklands Forenede Kommunistiske Parti til Tysklands Socialdemokratiske Parti, Tysklands Kommunistiske Arbejderparti og alle faglige organisationer. Brevet opfordrede til aktionsenhed mod den tiltagende reaktion og kapitalens overgreb på den arbejdende befolknings rettigheder.
- Det af kommunisterne foreslåede aktionsprogram indeholdt krav om højere pensioner til krigsinvalidere, kamp mod arbejdsløsheden, sanering af landets økonomi på monopolernes bekostning, indførelse af arbejderkontrol med alle tilgængelige levnedsmidler, råstoffer og brændselslagre, igangsættelse af alle fabrikker, som stod uvirksomme hen, kontrol fra bonde- og landarbejdersovjeternes side med såning, høst og salg af landbrugsprodukter, øjeblikkelig afvæbning og opløsning af alle borgerlige militaristiske organisationer, oprettelse af et arbejderværn, amnesti for de politiske fanger og øjeblikkelig genoptagelse af de handelsmæssige og diplomatiske forbindelser med Sovjetunionen.

delser med Sovjetunionen.

Lederne af de organisationer, brevet var stilet til, afviste forslaget om fælles optræden med kommunisterne, selv om arbejderne klart gav udtryk for deres ønske om aktionsenhed i arbejderklassen. – S. 199.

- (11) »*Teorien om offensiv kamp*« – blev præsenteret i december 1920 på den kongres, hvor Tysklands kommunistiske parti og venstrefløjen i Tysklands uafhængige socialdemokratiske Parti gik sammen i Tysklands forenede kommunistiske parti. Offensivteoriens tilhængere mente, at partiet altid burde anvende en angrebstaktik, uanset om de nødvendige objektive forudsætninger for en revolutionær offensiv var til stede eller om de brede arbejdende masser støttede det kommunistiske parti. Teorien havde også tilhængere i Ungarn, Tjekkoslaviet, Italien, Østrig og Frankrig.
- De tyske »venstre«-folk ville retfærdiggøre det tyske proletariats dårligt forberedte og for tidligt iværksatte martsopstand 1921 ved hjælp af denne teori. I tesarne om martsopstanden, vedtaget af Tysklands forenede kommunistiske parti den 7. april 1921 hed det, at partiet altid burde følge »den revolutionære offensivs linje«, som lå til grund for opstanden, at angrebshandlinger, »selv om de skulle lide nederlag, er en forudsætning for fremtidige sejre og det eneste mulige middel for et revolutionært parti til at vinde masserne...«.
- På Kominterns 3. kongres kæmpede tilhængere af offensivteorien for, at den blev lagt til grund for beslutningerne om Kommunistisk Internationale taktik, men de blev nedstemt. – S. 201.
- (12) Der sigtes til det tyske proletariats væbnede aktion i marts 1921. Det tyske bourgeoisie var opskræmt over kommunisternes voksende indflydelse i befolkningen og besluttede at provokere proletariatets revolutionære avantgarde til en for tidlig og dårligt forberedt væbnet aktion for derved at knuse arbejderklassens revolutionære organisationer. Under henvisning til, at det angiveligt var kriminelle elementer som ville anstifte strejker, gav den preussiske politichef, socialdemokraten Gersing, den 16. marts ordre til politiet om at besætte virksomhederne i Mellemtyskland. Alt dette vakte harme blandt arbejderne, og det kom til sammenstød med politiet. Venstreflertallet i det Forenede kommunistiske partis centralkomiteé, som tog udgangspunkt i den såkaldte offensivteori, drev arbejderne ud i et for tidligt væbnet oprør. Den 17. marts udtalte centralkomiteen, at det var »proletariatets pligt at tage kamp op,« og opfordrede det tyske proletariat til at gå i generalstrejke til støtte for arbejderne i Mellemtyskland. Størstedelen af arbejderne var imidlertid ikke rede til at aktionere og deltog ikke i kampene. Kun i Mellemtyskland antog aktionen karakter af væbnet kamp. I martsaktionens løb gjorde det unge tyske kommunistiske parti flere fejltagelser.
- Trods arbejdernes modige kamp blev martsoprøret slået ned. Det var et hårdt slag for det kommunistiske parti og arbejderklassen i Tyskland. En hovedårsag til, at opstanden mislykkedes, var den svigefulde splittelsespolitik, som socialdemokraterne og de reformistiske fagforeningers ledere bedrev. Paul Levis opportunistiske handlemåde tilføjede opstanden og det kommunistiske parti stor skade. – S. 202.
- (13) Her sigtes til den engelske minearbejderstrejke april-juni 1921. Den 24. marts 1921 vedtog den engelske regering at ophæve den statskontrol med minerne, som var indført under verdenskrigen. En uge senere, den 31. marts, truede mineejerne med lockout og stillede arbejderne et ultimatum, der indebar en lønnedgang på 30 procent og i nogle områder hele 50 procent. Den 1. april nedlagde minearbejderne arbejdet. Over en million mand

deltog i strejken. Allerede første dag erklæredes undtagelsestilstand i hele landet, og der blev sendt tropper til mineområderne.

Den 15. april besluttede arbejderne i de vigtigste industrigrene og transportsektoren at gå i sympatistrejke, som imidlertid blev afblæst af de reformistiske fagforeningsledere. Denne dag er siden kaldt »den sorte fredag« af engelsk arbejderbevægelse. Minearbejderne fortsatte deres strejke i yderligere ni uger, men måtte genoptage arbejdet sidst i juni. – S. 205.

Navneregister

Adler, Friedrich (1879-1960) – østrigsk socialdemokrat, en af initiativtagerne til den såkaldte halvtredje eller II½ Internationale (1921-1923) og derefter en af lederne af Socialistisk Arbejder-Internationale – S. 183.

Adoratskij, V. V. (1878-1945) – medlem af RSDAP 1904. Beklædte vigtige poster inden for regering og parti efter oktoberrevolutionen. I sine sidste leveår direktør for Marx-Engels-Lenin-Institutet, medlem af USSR's videnskabsakademi. Skrev en række værker om marxismens historie. – S. 197.

Andrejev, A. A. (1895-1971) – medlem af RSDAP fra 1914. Efter oktoberrevolutionen beklædte han fremtrædende poster inden for fagforening, stat og parti. – S. 80, 82, 83.

Artjom (Sergejev, F. A.) (1883-1921) – medlem af RSDAP 1901. Aktiv i den revolutionære arbejderbevægelse, adskillige gange arresteret. Emigrerede 1911 til Australien, deltog i den australske arbejderbevægelse. Vendte tilbage til Rusland efter den borgerlig-demokratiske februarrevolution. Medlem af RSDAP(b)'s centralkomité på partiets 6. kongres. 1920-1921 sekretær for RKP(b)'s Moskva-komité. – S. 84, 99.

Bebel, Ferdinand August (1840-1913) – en af grundlæggerne og lederne af det tyske socialdemokrati. Han begyndte sin politiske virksomhed først i 60'erne, var medlem af I Internationale. 11869 var han i Eisenach en af stifterne af det tyske socialdemokrati, hvis formand han var fra 1892 til sin død. Han blev flere gange valgt ind i den tyske rigsdag. I 90'erne og begyndelsen af det 20. århundrede tog han afstand fra reformismen og revisionismen i det tyske socialdemokrati, men han begik dog selv en række fejl af centristisk art (utilstrækkelig bekæmpelse af opportunismen og overvurdering af de parlamentariske kampformers betydning osv.). Han øvede en betydelig international indflydelse. – S. 196.

Bogajevskij, M. P. (1881-1918) – En af kontrarevolutionens ledere i Don. Fra januar 1918 medlem af den kontrarevolutionære »Don-regering«. Arresteret og skudt april 1918 for kontrarevolutionær virksomhed. – S. 163.

Boguslavskij, M. S. (1886-1937) – medlem af bolsjevikernes parti 1917. Medlem af det jødiske socialistiske parti 1905 til 1917. Efter oktoberrevolutionen medlem af den første centrale eksekutivkomité og medlem af Ukraines regering. 1921 sluttede han sig til Trotskij's opposition. – S. 85.

Bubnov, A. S. (1883-1940) – sovjetisk partileder og statsmand. Bolsjevik siden 1903. Efter 1918 havde han ansvarlige poster inden for parti og militær. Indgik i »venstre«-kommunisternes partiskadelige gruppe 1918. – S. 85.

Bukharin, N.I. (1888-1938) – medlem af det bolsjeviske parti fra 1906, emigrerede 1911, 1915 medarbejder ved tidsskriftet *Kommunist*, udførte propagandistisk og teoretisk arbejde, ofte kritiseret af Lenin. Fra 1917 redaktør af *Pravda*, medlem af det kommunistiske partis centralkomités politbureau, senere af *Kommunistisk Internationales* ledelse. I 1918 leder af gruppen »venstrekommunisterne«, senere i 20'erne i samarbejde med Trotskij, repræsenterede fra 1928 en højredrejning i partiet. Dødsdømt efter Moskva-proces. – S. 49, 59, 60-63, 67-72, 77, 78, 80-87, 90-97, 99, 101-109, 110-114, H6, 117, 120, 121, 123, 125, 127, 128, 160-162.

Bumasjnynj, E. O. (f. 1894) – medlem af det bolsjevikkiske parti 1917. Efter oktoberrevolutionen medlem af folkekommissariatet for arbejde. Tilsluttede sig Trotskij's platform under fagforeningsdiskussionen 1920-1921. – S. 87.

Burovtsev, M. V. (1889-1954) - medlem af RSDAP 1905. Arbejdede i Moskvasovjetten efter oktoberrevolutionen. Støttede aktivt Ignatovs gruppe under fagforeningsdiskussionen 1920-1921. Sluttede sig 1923-1924 til Trotskij's opposition. – S. 85.

Burtsev, V. L. (1862-1936) – deltog i den revolutionære bevægelse i 1880'erne. Før den første russiske revolution støttede han de socialrevolutionære, men blev kadet efter revolutionens nederlag. Under den første imperialistiske verdenskrig chauvinist. Kæmpede på de kontrarevolutionæres side mod bolsjevikkerne. Emigrerede efter oktoberrevolutionen og deltog i at organisere de kontrarevolutionære mod sovjetmagten. – S. 144.

Cavaignac, Louis Eugene (1802-1857) – fransk general og reaktionær politiker. Ledede militærdiktaturet juni 1848; slog med enestående grusomhed de parisiske arbejderes juni-opstand ned. – S. 155, 183.

Dan, F. I. (1871-1947) – en af mensjevikernes ledere. Deltog i RSDAP's 4. og 5. kongres. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving ledede han en gruppe likvidatorer i udlandet. »Fædrelandsforsvarer« under 1. verdenskrig. Støttede den provisoriske regering og bekæmpede sovjetmagten. – S. 181.

Denikin, A. I. (1872-1947) – tsaristisk general, under borgerkrigen en af de »hvide«s ledere. Efter general Kornilovs død blev han øverstkommanderende for de antisovjetiske styrker i Sydrusland. Efter nederlaget i 1920 emigrant. – S. 33, 139, 147, 186.

Engels, Friedrich (1820-1895) – en af den videnskabelige kommunismes grundlæggere. Se Lenins artikel om Friedrich Engels i denne udgaves bd. 1. – S. 196, 197.

Ge, A. J. (d. 1919) – russisk anarkist. Støttede sovjetmagten efter oktoberrevolutionen. – S. 158.

Goltzman, A. S. (1894-1933) – deltog i den revolutionære bevægelse fra 1910, medlem af bolsjevikernes parti 1917. Efter oktoberrevolutionen arbejdede han med fagforeningsarbejde. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 tilhænger af Trotskij's platform. – S. 82, 83.

Gusev, S. I. (virkelige navn: Drabkin, J. D.) (1874-1933) – bolsjevik. Begyndte sin revolutionære virksomhed i 1896 i Kampforbundet i Petersborg. Arresteredes i 1897 og forvistes til Orenburg. På RSDAP's 2. kongres tilhørte han Iskrafertallet. I oktober 1917 var han sekretær for den revolutionære militærkomité i Petrograd. Fungerede fra 1918 på forskellige poster i det politiske arbejde i den Røde Hær. Fra 1928 til 1933 medlem af præsidiets for Kominterns eksekutivkomité. – S. 45.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831) – betydelig tysk filosof af den objektive idealismes skole, det tyske bourgeois ideolog. Hegels historiske betydning ligger i hans dybtgående og alsidige udvikling af den idealistiske dialektik, som udgør en af den dialektiske materialismes teoretiske kilder. Ved kritisk bearbejdning af Helgels dialektiske metode opbyggede Marx, Engels og Lenin den materialistiske dialektik, som afspejler verdens og den menneskelige tænkningens udvikling. Af hans værker kan nævnes: Åndens Fænomenologi (1807), Logikkens Videnskab (1812-1816) og De Filosofiske Videnskabers Encyklopædi (1817). – S. 115.

Hempel – en af Tysklands kommunistiske arbejderpartis repræsentanter til Kominterns 3. kongres. – S. 198.

Hölz, Max (1889-1933) – tysk venstrekommunist. Ledede 1920 arbejderne væbnede oprør i Vogtland mod general Kapp. Ekskluderet af partiet for sine anarkistiske tendenser. Marts 1921 ledede han arbejderne væbnede kamp mod regeringstropper i Midtjylland. Optaget igen i partiet 1922. Fra 1929 levede og arbejdede han i Sovjetunionen. – S. 202.

Ignatov, E. N. (1890-1938) - 1912 medlem af det bolsjevikkiske parti. 1917 medlem af Moskvasovjetens præsidium og eksekutivkomité. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 dannede han en partifjendtlig anarkosyndikalistisk gruppe, de såkaldte »ignatovister«, der delte Arbejderoppositionens synspunkter. Efter RKP(b)'s 10. kongres gik Ignatov ud af oppositionen. – S. 85.

Isjtjenko, E. N. (f. 1895) – medlem af det bolsjevikkiske parti 1914. Juli 1917 medlem af ledelsen for søtransportarbejdernes forbund. Fra 1919 formand for søtransportarbejdernes forbunds ledelse. Deltog aktivt i Trotskij's opposition i 1923, ekskluderet af partiet 1927. – S. 71.

Jakovleva, V. N. (1885-1941) – medlem af RSDAP 1904. Arbejdede efter oktoberrevolutionen inden for stat og parti. Deltog i 1918 i »venstre kommunisternes« partiskadelige gruppe; under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 sluttede hun sig til Trotskij og underskrev i 1923 Trotskij's erklæring. – S. 85.

Jemsjanov, A. I. (1891-1941) – 1917 medlem af bolsjevikernes parti, jernbanearbejder. Fra 1920 folkekommissær for trafik. – S. 45.

Judenitj, N. N. (1862-1933) – tsargeneral, kontrarevolutionær. – S. 16, 139, 144, 147.

Kalinin, M. I. (1875-1946) – fremtrædende person inden for det kommunistiske parti og den sovjetiske stat. Medlem af RSDAP 1898. Arbejdede i de første illegale marxistiske arbejdercirkler og dannede sammen med Lenin Kampforbundet til arbejderklassens befrielse. Deltog aktivt i den første russiske revolution. På den 6. partikonference i Paris 1912 valgt til kandidatmedlem til centralkomiteen. En af organisatorerne af avisen Pravda. Aktiv deltager i den væbnede opstand under oktoberrevolutionen i Petrograd. Fra marts 1919 formand for den alrussiske centrale eksekutivkomité; fra december 1922 formand for USSR's øverste sovjet. – S. 84.

Kamenev, L. B. (Rosenfeld, L. B.) (1883-1936) – 1901 medlem af RSDAP; efter RSDAP's 2. kongres sluttede han sig til bolsjevikkerne. Efter februarrevolutionen 1917 gik han imod aprilteserne og dermed partiets teori for den socialistiske revolution. I oktober 1917 offentliggjorde Kamenev sammen med Sinovjev i den halvmensjevikiske avis Novaja Sjijn (Nyt Liv) en erklæring om, at de ikke var enige i centralkomiteens beslutning om en væbnet opstand, og røbede dermed partiets plan.

Efter oktoberrevolutionen havde han forskellige ansvarsfulde poster. 1934 ekskluderet af partiet for partifjendtlig virksomhed. Dødsdømt efter Moskva-proces. – S. 84, 87, 99, 128.

Kamenskij, A. S. (1885-1938) – medlem af det bolsjevikkiske parti 1917. Efter oktoberrevolutionen arbejdede han med parti- og fagforeningsarbejde. Under fagforeningsdiskussionen sluttede han sig til »den demokratiske centralismes« gruppe, gik ind i Trotskij's opposition 1926. – S. 85.

Karelin, V. A. (1891-1938) – en af grundlæggerne af de venstre-socialrevolutionæres parti og medlem af dets centralkomité. December 1917 medlem af Folke-

kommissærernes Råd som folkekommissær for statslige ejendomme. Deltog i underskrivelsen af Brest-freden. En af lederne af de venstre-socialrevolutionæres kupforsøg i Moskva juli 1918. – S. 158.

Kautsky, Karl (1854-1938) – en af det tyske socialdemokratis og II Internationales ledere. Fra 1881 udviklede hans forfatterskab sig under Marx' og Engels' indflydelse. I 80'erne og 90'erne udgav han en række marxistiske skrifter. I 1910-11 kom hans opportunistiske standpunkter stærkt frem, og under 1. verdenskrig blev han aktiv modstander af den revolutionære marxisme. Efter oktoberrevolutionen vendte han sig skarpt mod den proletariske revolution, proletariatets diktatur og sovjetstaten. – S. 165, 182, 183.

Kerenskij, Aleksander (1881-1970) – en af de socialrevolutionæres deputerede til 4. statsduma. Under 1. verdenskrig støttede han Tsarruslands krig. Efter den borgerlig-demokratiske revolution februar-marts 1917 blev han justits- og krigsminister og derefter statsminister i den provisoriske regering og landets militære øverstkommanderende. Efter oktoberrevolutionen bekæmpede han sovjetstyret. 11918 flygtede han til udlandet. – S. 16, 80, 1U-U3, 159, 163, 179.

Kiseljov, A. S. (1879-1938) – medlem af RSDAP 1898. Efter oktoberrevolutionen arbejdede han inden for stat og parti. Medlem af det øverste samfundskonomiske råds præsidium. – S. 128.

Koltjak, A. V. (1873-1920) – admiral i den tsaristiske flåde, monarkist, en af lederne i den russiske kontrarevolution 1918-1919. Han blev taget til fange februar 1920 og skudt. – S. 16, 33, 139, 141, 144, 141, 179, 186.

Kornilov, L. G. (1870-1918) – tsargeneral, kontrarevolutionær, stod i spidsen for monarkistisk kupforsøg i august 1917. – S. 179.

Korsinov, G. N. (1886-1926) – medlem af RSDAP 1904, deltog i revolutionen 1905-1907. Under oktoberrevolutionen 1917 aktiv i den væbnede opstand i Moskva. Efter oktoberrevolutionen medlem af Moskvasovjettens eksekutivkomité og af RKP(b)'s Moskvakomité. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 sluttede han sig til Ignatovs anarkosyndikalistiske gruppe. – S. 85.

Krestinskij, N. N. (1883-1938) – 1903 medlem af RSDAP. Beklædte ledende poster inden for parti og stat efter oktoberrevolutionen. Gik 1918 sammen med »venstre kommunisterne« mod Bresttraktaten. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 tilhænger af Trotskijs platform. – S. 77.

Kurajev, V. V. (1892-1938) – medlem af RSDAP 1914. En af organisatorerne af soldater-, arbejder- og bondesovjetten i Pensa. Efter oktoberrevolutionen formand for Pensa-sovjettens eksekutivkomité. Fra marts 1920 medlem af folkekommissariatet for jordbrugsanlæggende, medlem af præsidiets for det øverste samfundskonomiske råd. – S. 40.

Kuranova, E. Ja. (f. 1891) – medlem af RKP(b). 1920-1921 medlem af Moskvasovjettens eksekutivkomité. Støttede Ignatovs anarkosyndikalistiske gruppe under fagforeningsdiskussionen 1920-1921. – S. 85.

Larin, Ju. (1882-1932) – mensjevnik, deltog i den socialdemokratiske bevægelse fra 1901. Efter den borgerlig-demokratiske februarrevolution 1917 leder af en gruppe mensjevikker og internationalister. August 1917 medlem af det bolsjeviske parti. Arbejdede efter oktoberrevolutionen i forskellige samfundsmæssige organisationer. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 først tilhænger af Bukharins platform, men senere af Trotskijs. – S. 85.

Lassalle, Ferdinand (1825-1864) – tysk småborgerlig socialist. Han var grund-

lægger af den Almindelige Tyske Arbejderforening, der var af stor betydning for den tyske arbejderbevægelse, men Lassalle førte den ind på en opportunistisk vej. Han og hans tilhængere regnede med ad legal vej at kunne få oprettet produktionskooperativer med støtte fra den bismarckske stat. Lassalle støttede en samling af Tyskland »fra oven« under Prøjsens ledelse. Hans anskuelser var en hæmsko for udformningen af klassebevidstheden i Tyskland og I Internationale. – S. 87.

Lenin (virkelige navn Uljanov), *Vladimir Iljitj* (1870-1924). – S. 23, 80-82, 84, 99, 105-108, 124-126, 160.

Levi, Paul (1883-1930) – tysk socialdemokrat, advokat. Deltog i Zimmerwald-konferencen 1915, medlem af Spartakusforbundet. Medlem af Tysklands kommunistiske Partis centralkomité, delegeret til Kominterns 2. kongres. Ekskluderet af partiet april 1921 for grov overtrædelse af partidisciplinen. Gik senere ind i Socialdemokratiet. – S. 202.

Losovskij, S. A. (1878-1952) – 1901 medlem af RSDAP. Levede i emigration fra 1909 til 1917. Valgt til sekretær på fagforeningernes 3. alrussiske konference juli 1917. Gik i december 1917 imod partiets politik og blev ekskluderet. Optoges atter i partiet december 1919. Fra 1921 generalsekretær for fagforeningernes internationale. Indvalgt i centralkomiteen på VKP(b)'s 18. kongres. – S. 57, 61, 84, 93, 99.

Lutovinov, Ju. Kh. (1887-1924) – medlem af RSDAP 1904. Efter revolutionen aktiv i borgerkrigen ved Don og i Ukraine. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 aktiv i gruppen »arbejder-opposition«. – S. 70, 71, 85.

MacDonald, James Ramsay (1866-1937) – engelsk politiker, en af Independent Labour Party's (det Uafhængige Arbejderparti) og Labour Party's grundlæggere og ledere. Han førte en meget opportunistisk politik, talte om classesamarbejde og kapitalismens gradvise indvoksen i socialismen. Brød i 1931 med Labour. Premierminister i en række arbejderregeringer. – S. 182.

Majskij, I. M. (f. 1884) – medlem af RSDAP fra 1903, mensjevnik indtil 1918. Emigrant fra 1908 til 1917. Centrist under første verdenskrig. Medlem af SUKP 1921 og arbejdede inden for diplomatiet fra 1922. – S. 141, 182.

Makhno, N. L. (1884-1934) – leder af kulakkernes anarkistiske oprør i Ukraine 1918-1921. Foråret 1921 blev Makhno og hans folk slået af den Røde Hær, og han flygtede derefter til udlandet. – S. 16.

Maksimovskij, V. H. (1887-1941) – medlem af RSDAP 1903. Arbejdede i partiet efter oktoberrevolutionen. Under undertegnelsen af Brestfreden venstre-kommunist; gik aktivt imod den demokratiske centralisme 1920-1921. Underskrev Trotskijs erklæring 46 fra 1923. – S. 85.

Martov, L. (virkelige navn J. O. Tsederbaum) (1873-1923) – socialdemokrat, mensjevnik. Deltog i den socialdemokratiske bevægelse siden begyndelsen af 1890'erne. Var i 1895 med til at oprette Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse og blev i den forbindelse arresteret 1896 og forvist for 3 år til Turukhansk. I 1900 deltog Martov i forberedelsen af bladet Iskra og blev en af dets redaktører. På RSDAP's 2. kongres 1903 stod han som mindretallets leder og var siden mensjevnik. Under den første verdenskrig indtog han en centristisk position og deltog i internationalisternes konferencer i Zimmerwald og Kienthal. Efter februarrevolutionen 1917 ledede han en gruppe internationalistiske mensjevikker. Efter oktoberrevolutionen i skarp modsætning til sovjetstyret, emigrant i Berlin fra 1920. – S. 178, 182-185, 188.

Marx, Karl Heinrich (1818-1883) – skaber af den videnskabelige kommunisme, medstifter af I Internationale. Se Lenins artikel om Karl Marx i denne udgaves bd. 1. – S. 142, 160, 161, 197.

Maslov, P. P. (1867-1946) – økonom, socialdemokrat, forfatter til en række værker om agrarspørgsmålet, hvor han forsøgte at revidere marxismen. Efter RSDAPs 2. kongres gik han over til mensjevikkerne. I reaktionsårene likvidator, under 1. verdenskrig socialchauvinist. Efter oktoberrevolutionen ophørte han med politisk virksomhed og gik over til at beskæftige sig med pædagogik og videnskabeligt arbejde. – S. 85.

Miljukov, P. N. (1859-1943) – leder af kadetternes parti, førende ideolog for det russiske imperialistiske bourgeoisie, historiker og skribent. Oktober 1905 en af grundlæggerne af kadetternes parti, formand for partiets centralkomité og redaktør af partiets centrale organ, avisen Retj (Tale). Deputeret til 3. og 4. дума. 1917 udenrigsminister i den første borgerlige provisoriske regering; førte politik, der skulle fortsætte den imperialistiske krig »til den sejrige afslutning«. Efter oktoberrevolutionen af en af organisatorerne af den udenlandske militærintervention mod Sovetrusland. – S. 144, 145, 148, 181-184, 185, 186, 188, 196.

Miljutin, V. P. (M-n, V. M.) (1889-1942) – russisk socialdemokrat, i begyndelsen mensjevik, men fra 1910 bolsjevik. Indvalgte på 2. alrussiske sovjetkongres i Folkekommisærernes Råd som folkekommisær i jordbrugsanliggender. Tilhænger af en koalitionsregering med mensjevikker og socialrevolutionære november 1917; trådte ud af centralkomiteen og regeringen, da han ikke var enig i partiets politik. 1918-1921 viceformand for samfundøkonomiens øverste råd, derefter havde han flere poster inden for det administrative og økonomiske område. – S. 85, 109.

Mjasnikov, A. F. (1886-1925) – medlem af RSDAP 1906. Efter den borgerlig-demokratiske februarrevolution 1917 medlem af RSDAP (b)'s komité for vestfronten. Efter oktoberrevolutionen chef for vestfronten. 1921 folkekommisær for militære anliggender. – S. 151.

Napoleon III (Louis Bonaparte) (1808-1873) – fransk kejser 1852-1870, brodersøn til Napoleon I. – S. 155, 183.

Ordsjonikidse, G. K. (1886-1937) – fremtrædende person inden for det kommunistiske parti og den sovjetiske stat. Medlem af RSDAP 1903. Medlem af RSDAP(b)'s centralkomité på partiets 6. kongres i Paris. Juni 1917 medlem af RSDAP(b)'s eksekutivkomité i Petrograd. Efter oktoberrevolutionen kommissær i Ukraine og senere i Sydrusland. Fra 1921 medlem af partiets centralkomité, fra 1930 medlem af VKP(b)'s politbureau. – S. 149.

Orekhov, A. M. (f. 1887) – medlem af RSDAP 1907.1 den Røde Hær 1918 til 1920. Under fagforeningsdiskussionen 1920-21 sluttede han sig til Ignatovs platform. 1920 medlem af Moskvasovjettens præsidium. – S. 85.

Osinskij, M. (Obolenskij, V. V.) (1887-1938) – medlem af bolsjevikernes parti fra 1907. Efter oktoberrevolutionen chef for statsbanken i RSFSR og formand for det øverste samfundøkonomiske råd, 1918 »venstrekomunist«, hovedforfatter af »venstrekomunisternes« platform. Arbejdede senere inden for parti og diplomati. – S. 70, 71, 85, 88.

Petljura, S. V. (1877-1926) – borgerlig ukrainsk nationalistleder. 1917 generalsekretær for militære anliggender i den ukrainske centrale rada. En af kontrarevolutionens ledere i Ukraine under militærinterventionen og borgerkrigen. – S. 16.

Petrovskij, G. I. (1878-1958) – en af de ældste deltagere i den revolutionære ar-

bejderbevægelse, bolsjevik, fremtrædende person inden for det kommunistiske parti og den sovjetiske stat. Medlem af RSDAP fra 1897. Under den første russiske revolution en af lederne af arbejderbevægelsen i Ekaterinoslav (det nuværende Dnepropetrovsk). 1915 arresteret for sin revolutionære virksomhed mod den imperialistiske krig. Beklædte ledende poster inden for regeringen efter oktoberrevolutionen. – S. 84, 99.

Pjatakov, G. L. (1890-1937) – medlem af bolsjevikkerne fra 1910. Gik imod Lenins linje for nationernes selvbestemmelsesret og i en række andre spørgsmål. Efter februarrevolutionen 1917 formand for partiets Kijev-organisation; vendte sig imod, at partiet stiledede mod den socialistiske revolution. Efter oktoberrevolutionen medlem af Ukraines sovjetregering, indtog flere ansvarsposter. I tiden omkring Brestfreden »venstrekomunist«. Ekskluderet af partiet 1927 for trotskistisk fraktionsarbejde, genoptaget 1928, men blev atter ekskluderet i 1936. Dødsdømt efter Moskva-proces. – S. 44.

Plekhanov, G. V. (Valentinov) (1856-1918) – materialistisk filosof, propagandist for marxismen i Rusland. I 1895 kom han i forbindelse med narodnikkerne og sluttede sig til den revolutionære kamp. For at undgå tsarregimets forfølgelser flygtede han til udlandet, hvor han udviklede sig til marxist. I 1883 oprettede han den første russiske marxistiske organisation: Arbejdets Befrielse. I 1900 indtrådte han i avisen Iskras og tidsskriftet Sarjas redaktioner. Efter det russiske socialdemokratiske 2. kongres hældede han mod opportunisten og knyttede sig til mensjevikkerne. Under den første russiske revolution i 1905 indtog han i afgørende spørgsmål et mensjevikisk standpunkt, men ikke desto mindre vendte han sig i tiden derefter mod de forsøg på revision af marxismen, som hovedsagelig blev gjort af mensjevikkerne. Under 1. verdenskrig indtog han et socialchauvinistisk standpunkt. Efter februarrevolutionen ledede han det yderste højre blandt de mensjevikiske forsvarstilhængere. Han tog afstand fra bolsjevismen og den socialistiske revolution, da han ikke regnede med, at Rusland var modent til socialismen; men han bekæmpede ikke det sovjetiske styre. – S. 115, 116.

Preobrasjenskij, Je. A. (1886-1937) – 1903 medlem af RSDAP. Gik imod partiets kurs mod den socialistiske revolution på RSDAP(b)'s 6. kongres. Arbejdede inden for parti og hær efter oktoberrevolutionen. 1918 »venstrekomunist«. Tilhænger af Trotskijs linje under fagforeningsdiskussionerne 1920-1921. Fra 1923 aktiv tilhænger af Trotskijs opposition, ekskluderet af partiet 1927 for partiskadelig virksomhed. – S. 49, 69, 71, 85, 92, 124.

Radek, Karl (1885-1939) – deltog fra begyndelsen af 1900-tallet i den socialdemokratiske bevægelse i Galicien, Polen og Tyskland. Under 1. verdenskrig internationalist, hældede til centrismen, men indtrådte 1917 i det bolsjevikiske parti. Arbejdede efter oktoberrevolutionen i det sovjetiske udenrigsministerium og senere i Kommunistisk Internationales sekretariat. Inddraget i en Moskva-proces og i 1937 dømt til fængsel. – S. 201, 202, 205.

Rafail, R. B. (f. 1893) – medlem af RSDAP 1910. 1920-1921 tilhænger af »den demokratiske centralismes« gruppe, fra 1927 aktiv deltager i Trotskijs opposition. – S. 85.

Rjasanov (Goldendach), D. B. (1870-1938) – socialdemokrat; var med til at danne gruppen Borba, som gik imod det af Iskra udarbejdede partiprogram og de leninske organisationsprincipper for partiets opbygning. RSDAP's 2. kongres forkastede et forslag om at indbyde Rjasanov til kongressen som repræsentant for Borba-gruppen. Under 1. verdenskrig centrist, medarbejder ved de mensjevikiske og trotskistiske blade Golos og Nasje Slovo. Medlem af RSDAP (b) i 1917; var i 1918 for en tid ude af partiet p.g.a. uenighed med Brest-freden. Senere

direktør for Marx-Engels Institut i Moskva. Blev udelukket af partiet i 1931 p.g.a. kontrarevolutionær virksomhed. – S. 59, 61.

Rosjkov, N. A. (1868-1927) – historiker og publicist. Medlem af RSDAP 1905. 1905-1907 aktiv likvidator, medarbejder ved tidsskriftet *Nasja Sarja*, redaktør ved den mensjevikisk-likvidatoristiske avis *Novaja Sibirj*. Efter den borgerlig-demokratiske februarrevolution 1917 medlem af mensjevikernes centralkomité, nogle måneder senere viceminister for post og telegraf i den borgerlige provisoriske regering. Kæmpede mod sovjetmagten under interventionen og borgerkrigen. Brød med mensjevikkerne 1922. Skrev en række værker om Ruslands historie. – S. 181.

Rudsutak, Ja. E. (1887-1938) – 1905 medlem af RSDAP, fremtrædende kommunist og statsmand. Arresteret 1907 og dømt 10 års tugthus, befriet 1917 af den borgerlig-demokratiske februarrevolution. Efter oktoberrevolutionen leder af det faglige arbejde, medlem af det øverste samfundøkonomiske råds præsidium. Fra 1920 medlem af RKP(b)'s centralkomité. – S. 12, 73, 77, 81, 82-84, 87, 95, 98, 99, 101-103, 105-107.

Rykov, A. I. (1881-1938) – medlem af RSDAP siden 1899. Efter 1903 bolsjevik. Sympatiserede i reaktionsårene med likvidatorer og trotskister. Efter februarrevolutionen modstander af, at partiet stiledede mod den socialistiske revolution. På ansvarsfulde poster efter oktoberrevolutionen. Dødsdømt efter Moskva-proces. – S. 44, 47, 80, 99.

Sapronov, T. B. (1887-1939) – medlem af RSDAP 1912. Arbejdede inden for parti og fagforeninger efter oktoberrevolutionen. Vendte sig ofte mod partiets politik; 1918 venstre-kommunist. Under fagforeningsdiskussionerne 1920-21 ledede han en partigruppe, der var imod demokratisk centralisme. Underskrev Trotskij's erklæring fra 1923. Ekskluderet for partiskadelig virksomhed på partiets 10. kongres 1927. – S. 85, 88.

Serebrjakov, L. P. (1888-1937) – medlem af RSDAP 1905. Efter oktoberrevolutionen medlem af partiledelsen i Moskva. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 tilhænger af Trotskij's platform. Fra 1923 aktiv deltager i Trotskij's opposition. Udelukket af partiet 1927 på VKP(b)'s 15. kongres. – S. 70, 71, 85, 93, 99.

Sergejev, F. A. – se Artjom. *Sinovjev (Radomyskij)*, (1883-1936) – russisk socialdemokrat, medlem af det bolsjevikiske parti fra 1901. 1908-1917 i emigration; sympatiserede med likvidatorer og trotskister. Under 1. verdenskrig internationalist. Tilbage i Rusland modstander af den væbnede opstand; afslørede sammen med Kamenev bolsjevikernes planer for den væbnede opstand. Efter oktoberrevolutionen på fremtrædende poster. Dødsdømt efter Moskva-proces. – S. 80-82, 84, 88, 97-100, 103, 105, 106, 107, 112, 113, 116, 118, 120, 124.

Sjljapnikov, A. G. (1885-1937) – medlem af RSDAP fra 1901. Efter 1903 bolsjevik. Efter oktoberrevolutionen medlem af folkekommissærernes råd, folkekommissær for arbejde; arbejdede senere inden for fagforeninger og økonomi. Organiserede og ledede den partiskadelige »arbejderopposition« 1920-1922. Ekskluderet af RKP(b) 1933 under partirensningen. – S. 71, 82, 85, 127, 128.

Sjmidt, V. V. (1886-1940) – medlem af det bolsjevikiske parti 1905. Efter den borgerlig-demokratiske februarrevolution sekretær for fagforeningernes råd i Petrograd. Fra 1928 viceformand for folkekommissærernes råd. – S. 85.

Sof, V. I. (1889-1940) – sovjetisk militær- og statsmand, medlem af RSDAP 1913, deltog i borgerkrigen. – S. 100.

Sokolnikov, G. J. (1888-1939) – medlem af RSDAP fra 1905. Arbejdede efter

oktoberrevolutionen inden for diplomatiet; 1922 folkekommissær for finanser. Fra 1926 viceformand for USSR's Gosplan, senere stedfortrædende folkekommissær for udenrigsanliggender. Tilsluttede sig 1925 »den nye opposition« og gik derefter ind i gruppen omkring Trotskij. 1936 ekskluderet for partiskadelig virksomhed. – S. 85.

Sosnovskij, L. S. (1886-1937) – medlem af RSDAP 1904. Redaktør af avisen *Bednota* 1918-1924. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 tilhænger af Trotskij's platform. Ekskluderet af partiet 1927 på VKP(b)'s 15. kongres for aktiv deltagelse i Trotskij's opposition. – S. 97, 98, 100.

Stalin (Dzugasjvili) I. V. (1879-1953) – medlem af RSDAP 1898, bolsjevik efter 2. partikongres. Arbejdede fra 1900 til 1911 i Transkaukasien. I Baku spillede han en fremtrædende rolle ved sit arbejde med at organisere arbejderne i olieindustrien, her ledede han den første store strejke i 1902. Under fraktionskampene mellem mensjevikker og bolsjevikker i årene før og under revolutionen 1905 stillede Stalin sig på Lenins side og repræsenterede bolsjevikkerne på kongresserne 1905, 1906, 1907. I 1912 blev han valgt ind i partiets centralkomité og ledede bolsjevikernes organ *Pravda*, indtil han blev arresteret og deporteret til Sibirien 1913. Efter februarrevolutionen 1917 kom han tilbage til Petrograd og spillede som medlem af centralkomiteen en ledende rolle under oktoberrevolutionen. På 2. alrussiske sovjetkongres indvalgte han i folkekommissærernes råd og blev folkekommissær for nationalitetsspørgsmål. 1922 blev Stalin valgt til partiets generalsekretær. Stalin spillede en stor rolle for Sovjetunionens industrialisering, kollektiviseringen af landbruget, opbygningen af socialismen og arbejdet for freden. Som teoretiker og organisator ledede Stalin partiet i kampen mod trotskister, højreopportuniste og borgerlige nationalister. Han søgte at bryde den kapitalistiske omringning af Sovjetunionen. Fra 1941 var han formand for folkekommissærernes råd og senere for ministerrådet; under Den Store Fædrelandskrig var han formand for forsvarsrådet. Stalins virke havde også negative sider. Han brød med de leninske normer for partilivet og gennemførte masse-repressalier mod politikere, militærfolk og civile. På SUKPs 20. kongres i 1956 vedtoges en resolution, hvori der blandt andet står: kongressen pålægger SUKPs centralkomité at tage grundige forholdsregler for at sikre, at personkulten – der er marxismen-leninismen fremmed – bliver overvundet, at dens konsekvenser bliver afhjulpet på alle områder inden for parti og stat og i det ideologiske arbejde, og at principperne for kollektiv ledelse af partiet bliver overholdt. – S. 84, 99.

Sun Yat-sen (1866-1925) – stor kinesisk revolutionær demokrat og statsmand. – S. 116.

Sviderskij, A. I. (1878-1933) – 1899 medlem af RSDAP. 1917 redaktør for den bolsjevikiske avis *Vperjod* (Fremad). Efter oktoberrevolutionen medlem af folkekommissariatet for levnedsmidler, medlem af kollegiet forarbejder- og bondeinspektionen. – S. 42.

Terracini, Umberto (f. 1895) – aktivt medlem af den italienske arbejderbevægelse, en af det italienske kommunistiske partis grundlæggere. – S. 197, 201, 203-205.

Tjernov, V. M. (1876-1952) – socialrevolutionær. Maj-august 1917 landbrugsmister i den borgerlige provisoriske regering, påbød repressalier mod bønder, der beslaglagde godsejernes jord. Efter oktoberrevolutionen aktiv kontrarevolutionær. – S. 163, 178, 181-184, 188.

Tomskij, M. P. (1880-1936) – medlem af det bolsjevikiske parti 1904. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving hældede han til likvidatorerne, otsovisterne og trotskisterne. 1917 medlem af RSDAP(b)'s eksekutivkomité i Petro-

grad. Efter oktoberrevolutionen formand for fagforeningernes råd i Moskva. Fra 8. partikongres medlem af centralkomiteen. Gik ofte imod partiets politik og støttede højre-opportunistiske tendenser inden for partiet. – S. 57, 61, 80, 84, 93, 95, 96, 99, 127.

Trotskij (virkelige navn Bronstein), *L. D.* (1879-1940) – medarbejder ved Lenins Iskra, på RSDAPs 2. kongres 1903 på mindretallets side, efter kongressen i strid med bolsjevikkerne. I reaktionsårene efter 1907 likvidator, i 1912 organisator af Augustblokken, en samling af socialdemokratiske grupper, der var modstandere af bolsjevikkerne. Blokken faldt fra hinanden i løbet af halvandet år. Under den første verdenskrig stod han på en centristisk position, men efter februarrevolutionen blev han medlem af gruppen »mesjrajontsy« og gik sammen med denne gruppe ind i bolsjevikernes parti. Efter oktoberrevolutionen udenrigsminister, krigsminister og formand for republikkens krigsråd, medlem af partiets politbureau (politiske udvalg). 11918 forhalede han Brestfreden, i 1920-1921 ledede han oppositionen under fagforeningsdiskussionen. Efter 1923 kom han i mere og mere åben strid med flertallet i partiledelsen. 11927 blev Trotskij ekskluderet af partiet og i 1929 udvist af Sovjetunionen. I emigration stod han bag stiftelsen af den trotskistiske IV Internationale. Dræbt 1940 ved attentat i Mexico. – S. 44, 45, 47, 54-59, 61-63, 65, 67-70, 72, 77, 78, 80-84, 86, 88, 90-97, 99-109, 111-113, 115-128.

Tsyperovitj, *G. V.* (1871-1932) – økonom, aktiv i den revolutionære bevægelse fra 1888. Efter oktoberrevolutionen arbejdede han inden for fagforeninger, skrev til forskellige tidsskrifter. Under fagforeningsdiskussionen 1920-1921 tilhænger af Lenins platform. – S. 83, 85.

Valk – mensjevik. Under Kronstadtoprøret gik han ind i den såkaldte provisoriske revolutionære komité. Flygtede til udlandet, da oprøret blev slået ned. – S. 181.

Wrangel, *P. N.* (1878-1928) – general i tsarens armé, en af kontrarevolutionens ledere under borgerkrigen. Øverstkommanderende for de kontrarevolutionære væbnede styrker i Sydrusland fra april 1920. Flygtede til udlandet, efter at hans tropper var blevet knust af den Røde Hær november 1920. – S. 21, 22, 24, 25, 68, 139, 144, 185.